GEORGII BERNHARDI
BILFINGERI

DE

HARMONIA

ANIMI ET CORPORIS HUMANI

MAXIME

PRÆSTABILITA,

EX MENTE

ILLUSTRIS LEIBNITII,

COMMENTATIO HYPOTHETICA.

EDITIO TERTIA
RECOGNITA.

TUBINGÆ,
Sumtibus BERGERIANIS.
MDCC XLI.

LEIBNITIVS in epistola ad REMONDVM tom. II. du recueil des diverses pieces sur la philosophie, la religion naturelle &c. par Mrs. LEIBNIZ, CLARKE, NEVVTON, p. 209.

De lectione librorum:

J'y cherche, non pas ce que j'y pourrois reprendre, mais ce qui y mérite d'être approuvé, & dont je pourrois profiter. Cette methode n'est point la plus *à la mode*, mais elle est la plus *équitable*, & la plus *utile*.

AVCTORIS
PRÆFATIO AD EDITIONEM SECVNDAM.

Bibliopolæ hanc editionem debes, L. B. non mihi. Putaſſem, opera aliorum ſatis declaratum eſſe hoc argumentum, vt meus hicce labor, inter primos editus, hodie quidem facile poſſet emporiis exeſſe. Monuit ille vero, eſſe, qui recuſum poſtulent. Neque potui, quod per primam editionem publici iuris factum eſt, denegare in ſecunda.

Do igitur libellum, qualis iam ante exſtitit. Volui elidere non pauca; memor Bælianæ admonitionis: libros ſæpe meliores reddi poſſe, ſi in paucis quibuſdam augeantur, & in multis minuantur.

Ita putaui exesse posse omnia, quæ ad B. STAHLII philosophemata pertinent: multa, quæ ad R. P. TOVRNEMINII: aliqua etiam, quæ ad BAELII, LAMII aut aliorum dicta. Venit autem in mentem, lectores plerosque non sic sentire. Postulare illos, vt sequentes omnia complectantur editiones, quæ in prioribus conspicati sint: præoptare, vt inutilibus auctos, quam vt diminutos superfluis libellos accipiant.

Igitur denuo omnia curaui typis recudi: & addidi, quæ viderentur vtilia, si non pro omnibus, saltem pro nonnullis lectorum. Scio, neminem posse ita cibos condire, vt conuiuis sapiant omnibus: neminem, vt multis coquorum.

Distinxi, quæ nouiter addita sunt: in textu quidem cancellis illa [ ] ab reliquis seclusi; in notis, stellula * signaui.

Accessit appendicis loco dissertatio B. EL. CAMERARII, quam in primæ editionis præfatione laudaui. No-

tas

tas textui ſubiunctas, eo ſtatim, quo diſſertatio prodiit, tempore concinnaui, & beato nunc auctori exhibui. Has præter illum nemo vidit hactenus. Legit autem ita benignus, vt me ad illarum editionem non ſemel ipſe adhortatus ſit.

Addidi & epiſtolam, quam Petropoli ad IOANNEM CLERICVM dedi, A.1726. poſtquam admonitus fui, ipſum in bibliotheca moderna ſiniſtrum de hoc libello iudicium tuliſſe. Legi hiſce diebus dicta viri, in tomo eius bibliothecæ XXIII. p.413. ſqq. Neque neceſſarium puto, vt prioribus illis litteris meis vel hilum amplius ſuperaddam. Exhibeo igitur, quales eo tempore exaraui, & Amſtelodamum miſi. An ad virum doctiſſimum peruenerint, neſcio. Neque enim deſcribi illas, quod ſciam, in tomis bibliothecæ ſequentibus curauit; quod petenti, credo, non denegaſſet, ſi nauta litteras ad ipſum meas pertuliſſet. Vale. Dabam Tubingæ. m. ianuario 1735.

PRAEFATIO
EDITIONIS PRIMAE.

Commentationem accipis, *aequanime lector*, qualem mense *iulio* 1721. conscripsi, & *septembri* proximo publice promisi. *Paucissima* sunt, quae ex illo tempore *immutaui*, & in notis maxime, atque allegationibus recens additis consistunt. *Parum* id tua interest, opinor: ideoque non indicabo loca. Interest *mea nonnihil*: sufficit eo tamen, monuisse generaliter.

Consilium scriptionis erat, vt argumentum dissertationi praeberet inaugurali; & praebuit quoque, quia *summam* scripti, in compendio expositam, publico disputationis examine dignati sunt *viri eruditissimi*, & publica grati animi testificatione dignissimi.

Editionis hanc *caussam* habe: intellexi non semel, esse inter eruditos, qui mallent, *vulgariter & prolixe* dici hanc caussam; quam exponi strictim, aut intertexi integro systemati.

Inuentorem systematis, illustrem G. G. LEIBNITIVM, nouimus *sparsim* sua tradidisse, & non raro *aenigmata* locutum & *apophthegmata*; *aurea* quasi *carmina* fundentem, non sine *systemate*, aut *traditione* & *iamblichis* intelligibilia.

Acutissimum vero CHRISTIANVM WOLFIVM vidimus, vbi in condendo systemate metaphysice elaborauerat, *easdem* quoque sententias, quasi sponte sibi obuiam factas, suae doctrinarum *catenae innexuisse*, explicitas amplius, & suffultas certius.

Sed vero *non* id *omnium* opus est, *colligere* dissita, & e diuersis excerpta commentariis dicta colligare

ligare; namque, vt *ingenium* non deſit, deeſt aliquando *patientia*, aliquando *copia* libellorum, aut a laboribus mage neceſſariis otium.

Neque illam rei litterariæ *felicem* hodie viuimus *ætatem*, qua ſiue *ad vnum omnes*, ſiue *plerique* omnes, tantum in omni diſciplina ſtudii collocare vel *poſſunt*, vel *volunt*, vt *integra* examinare, vel & combinare ſyſtemata, *vulgatum* ſit.

Perſuaſit ea conſideratio mihi, *gratiam* iniri *apud illos* poſſe, qui, ſiue *grauioribus* occupati, ſiue innutriti *leuioribus*, ſaltim *aliis* diſtracti rebus, ſententiarum tamen inter eruditos celebrium *momenta quædam* intelligere geſtiunt; *collecta* enim hoc libello, & *popularius*, niſi fallor, expoſita deprehendent, quæ *ſparſim* alibi diſiecta, aut *philoſophico* magis habitu induta conſpiciuntur.

Caue autem, ea re exiſtimes promitti *facilia adeo* omnia, vt vel obiter lecta ſeſe approbent, aut hæreant. Eſt aliquando *difficilius negotium*, quam vt expediri breuiter & facillime poſſit: aliquando mea quoque *ſcriptoris culpa* eſſe poteſt, quam non ſane lubens contraxi; confitebor autem, &, ſi poſſim, emendabo lubentiſſime.

Illud iure flagito, nolis, *vbicunque* quæſtioni *obuiæ difficilis* reſponſio ſuccurrat: eam *ſemper* auctoris culpam interpretari. Quo ſunt obuia magis in diſciplinis *phyſicis* atque *metaphyſicis* phænomena: eo plerumque difficiliores eorundem explicationes philoſophi experiuntur.

 Non

Non abnuo rationem cl. ASTRVCIO allegatam, qua coniecit, minui admirationem frequentia, & negligentiorem adeo in exquirendis caussis animum infeliciorem esse in iisdem eruendis: *propius* tamen *aliquando* caussam contigeris, si vulgata & obuia dixeris vtplurimum esse *magis composita* abstrusis, & arte demum, aut speculatione abstracta natis eruditorum quaestionibus.

Possem *exemplis* fidem dicto facere, si excurrere in illud institutum liceret: nunc *monitis* pergo, quæ commentationi quidem præsenti necessaria existimo.

Ordinem scripti *conspectus* exhibet, *eo* quidem fine & *modo* scriptus, vt essentialia in compendio connexa sistat. De nonnullis caussam accipe. Exposito *sectione prima* quæstionis sensu, *secunda* differui de numero explicationum. Visum est, fortasse non omnes id *supplere*, quod LEIBNITIVS, subintellectum sine dubio, explicite non expressit. Arguit vir philosophus ab exclusione *duorum* ad existentiam *tertii* systematis: recte id quidem, *si constet*, simplicia plura excogitari non posse, & composita premi difficultatibus iisdem, quibus ille simplicia extruserit. *Opportunum* itaque iudicauimus, eam ab initio partem enarrare *distinctius*.

De numero tractationem excipit altera specialior, quæ singulare vniuscuiusque sententiæ examen pandit. Diximus *tertia sectione* de vulgato, *quarta* de Cartesiano systemate, quæ visa sunt; *saluis* defensorum

honoribus, quos nihil læsos volumus. Licet *dissentire* in rep. litteraria: *conuitiari* non licet; si *iura* quidem a *consuetudine* secernas.

Vbi LEIBNITIANVM ex instituto *systema* persecutus sum, *sectione quinta*, de *anima* & *corpore* egi *sigillatim*, exemplo cel. WOLFII, qui primus diserte & applicate ostendit, vere LEIBNITIVM & ex solido dixisse: *harmoniam* suam esse *confluentem*, in quo amice coëat, quicquid boni siue dixerint siue supposuerint *idealistæ* hinc, & illinc *materialistæ*. Concordiam ipsam vt illustriorem lectores conspicerent, etiam difficiles: *specialius* pauca de legibus vtriusque substantiæ conspirantibus annexui; iisdem omnino principiis deducta.

Hypotheticam hanc tractationem dixi, *vt integrum* esset, etiam illa mutuo accipere, quæ fortassis systemati necessaria esse possunt, & in illa tamen sectionis breuitate neglecta sunt. Tum vero, *vt scopum* scriptionis obtinere certius possim: vt enim doctrinæ veritatem tibi non persuadeam, facilius approbabo studium explicandi sententiam VIRI, vndique maximi. Nolui etiam, *asseuerata* dictione dissentientes *offendere*. Expositis enim, quæ succurrebant animo, rerum momentis, *liberum* & *tibi* & *mihi* volo illud *Plautinum*: „optio hæc tua est, vtram harum vis conditionem, accipe.„

Obiectionum solutiones, *sexta* dissertationis parte factas, commoditati lectorum indulsi, non vanitati meæ. Pleræque enim a

LEIBNITIO datæ ſunt; aliquæ & a CHR. WOLFIO adiunctæ; paucæ *meæ* ſunt, nec præcipuæ. Neque delector ego refutationibus: demonſtrationes deperire animum, non diffiteor; easdemque non multas magis, quam bonas. Dixi cauſſam ſententiæ, vbi ſolutiones obſignaui, paragrapho ſcripti 252.

Si quas paſſim *occupari* obiectiones videris, caue, *verborum poteſtatem* premas, vbi *de alieno* loquor: dixi non pauca, qualia primo videri adſpectu poſſent, & quæ a noſtris arceri præſepibus conſultum iudicaui. Ita nolim exiſtimes, mea ſententia *petitionem principii* fore, ſi quis in formanda quæſtione negligenter aut doloſe verſetur: non enim illa *mea* eſt appellatio, quam §. ſtatim primo, *nota prima* complectitur. Idem, ſi placet, iudicium eſto de ſimilibus.

Sunt *plures* ex eo, quo noſtra hæc conſcripſimus, tempore *difficultates* motæ ab eruditis: earum *vnicam* illis addidi, quas, hinc inde auditas, antea collegeram, & ſupplementi loco adoptaueram. Plures alias diſerte nunc adiungere, inſtitutum non admittit: *antiquius* enim hoc ſcriptum eſt, quam, quæ illas generauerat, diſſertatio mea inauguralis, d. 13. ſept. 1721. reſp. IO. DAVIDE ESSICHIO, *Tubingenſi*, defenſa.

Monebo tamen ignaros rerum, vt attendant *annotationibus* excell. inter nos philoſophi atque medici, ELIAE CAMERARII, in diſſertatione extemporali, ſed erudita, qua *vnionis animæ cum corpore ſyſtemata tria*, harmo-

moniæ præſtabilitæ, influxus, & aſſiſtentiæ *in vnum* fudit, d. 27. ſept. 1721. *reſp.* IO. FRID. BRAVNIO defenſa. Sed vero & illis animum aduertant, quæ excell. phyſicæ & mathematum profeſſor, IO. CVNR. CREILINGIVS ſuis in Leibnitiana philoſophiæ placita commentationibus, de noſtro hoc negotio interſeruit, diſputatione *altera* in *principia philoſophiæ auctore* G. G. LEIBNITIO, reſpondente *eodem* dn. ESSICHIO, magiſterii philoſophici eo tempore candidato, ventilata d. 17. aug. A. 1722. [Nunc in ſuburbano Tubingæ alumneo Bebenhuſano meritiſſimo iuuentutis monaſticæ moderatore, & V. D. M.]

Vidimus non ita pridem quoque, quas pag. 35. not. 45. ex amici litteris obiter allegauimus, cel. Lipſienſium philoſophi GODOFR. POLYCARPI MVLLERI meditationes in *theoriam ſenſuum generalem*, a NIC. HARTSOECKERO traditam, 18. apr. 1722. reſp. CAR. GOTTH. SACHSIO diſputatas, quarum §§. 24.-31. examinandis de harmonia præſtabilita inſtitutionibus Wolfianis impendit.

Vidimus eloquentiſſimi CROSAE animaduerſionem, in tranſitu factam, & expoſitam in *logico* ſyſtemate P. I. S. II. c. V. Tom. II. p. 673.

Vidimus *Leibnitianam* ſententiam, CARTESII *more* inflexam a M. CHRISTIANO GEORG. SCHVSSLERO in diſſ. de commercio inter animam & corpus d. 5. aug. 1720. Halæ habita, qua, ſi mentem aſſequor, ex præſtituto

vim

vim motuum, *directionem* ex imperio animæ deduxit.

Vidimus *elegantem*, sed *succinctissimam*, sententiæ Leibnitianæ *expositionem*, quam cel. theologus, MICH. GOTTL. HANSCHIVS, S. cæs. & cath. maiestatis consiliarius, edidit, adiunctam ideæ boni disputatoris, A. 1722. cusam.

Et *quis omnia* enumeret, quæ *diuersissimis* imbuti *principiis* eruditi de negotio quidem præsenti, argumento maxime composito, edixerunt?

Vnum pro *innocentia doctrinæ* illustranda fortassis non inepte addidero. LEIBNITII testimonio didici, *complures occasionalistarum* testatos esse, se non aliter assistentiam suam interpretari, quam LEIBNITIVS harmoniam. R.R. P. P. *Iesuitas Triuultinos* egregie de harmonia præstituta pronunciare, testimonio simul atque calculo *interpretis* theodicææ, *Coloniensis* ex eadem societate P. R. constat. Lipsiensem theologum, M. G. HANSCHIVM modo appellauimus: cui comitem e reformatis cel. IAQVELOTIVM addimus, quando ideis spirituum atque corporum congruere, neque humanæ libertati aduersam esse sententiam existimat. Illustrissimum dn. *abbatem* CONTIVM systemati fauentem ex Leibnitiana ad illum epistola suo loco exhibuimus. *Lubentes* quoque vidimus, cl. IO. MELCH. VERDRIESIVM, Giessensem philosophum, atque medicum cum de vnione loquitur, id arbitratui lectorum permisisse, *occasionem* affe-

rere

rere, aut *præstabilitam* olim *harmoniam* velint? Nimirum veneramur VIRI virtutem & iudicium.

Eidem etiam *scopo* dedimus *sectionem* libelli *vltimam*, qua vtiles huius doctrinæ fructus, etsi breuiter, indicauimus; eoque facto veritatem Leibnitianæ gloriationis asseruimus. Vt enim *fulciendis* illis veritatibus *necessarium* non sit systema expositum: est *accommodum* tamen; & *exaltandis vtile*.

Longam vero exili libello *præfationem!* Legisse tamen, opinor, non pœnitebit; facilior enim, hac cognita, progressus erit, & iudicium tutius.

Commoditati tuæ etiam illud indulgeo, vt *præmoneam*, sectione sexta *obiectiones* distingui *notulis* („) initio paragraphorum & fini additis; in *Bælianis numeros* quoque barbaros obiectionibus atque responsionibus intermistos, mutuo contendendos esse; & addendas §. 170. & 172. notulas modo memoratas.

Errores operarum *leuiores* annotare nihil attinet: sufficiat, æquitatem aduocasse tuam, & *grauiores* expunxisse. *Satis*, opinor, *bene* se cetera habent; *absente* præsertim *auctore* per *amicum*, aliis obrutum occupationibus, curata: quæ existimaui, moram lectoribus iniicere aliquam posse, inter *emendanda* collocaui. Facient rem mihi gratam, & vtilem sibi, quibus molestum non erit, annotata *corrigere*, aut si quando inter lectionem

ctionem hæreant, indicem illum *consulere.* Ita dubium non est, permutatam pag. 90. lin. 3. vocem, impedire sensum: leges igitur *naturales* conuerte in *generales* ex indice nostro; & plana facile omnia erunt. Idem in ceteris tene, etsi multo facilioribus.

Dissertationem, paragrapho huius libelli *centesimo* allegatam, animus erat adiungere præsenti. Quoniam id fieri hac vice non potuit: *proximis* illam nundinis excudi curabo, nisi aut negotia institutum alia interuerterint, aut ingratos publico labores meos intellexerim; *thetice* tamen illam rem persequar, etsi prolixius, &, quoad possum, planius edisserendam.

Ita vero *vale*, lector beneuole, & vtere *iure tuo*, examinandi omnia, tenendi bona!

Dabam Tubingæ. III. Id. mart.

CIƆ IƆ CC XXIII.

CON-

CONSPECTVS VNIVERSAE TRACTATIONIS.

Sectio *prima* exhibet statum quaestionis propositae.

D*Icimus* harmoniam animi & corporis, §. 1. *siue cogitationum & motuum* §. 2. *non vnionem* §. 3. *nisi termino prius explicato* §. 4. *Animae igitur & corporis existentiam praesupponimus* §. 5. Praestabilitam *vocamus cum* LEIBNITIO §. 6. *seclusis tamen ceteris harmoniae praestabilitae speciebus* §. 7. *quas inter substantias generatim omnes* §. 8. *speciatim inter corpora corporibus, spiritusque spiritibus* §. 9. *itemque corpora spiritibus collata* §. 10. *variis elocutionum formulis asseruit* §. 11. *generalitate a nostro instituto aliena* §. 12.

Sectio *secunda* inquirit in numerum systematum.

Vt intelligas, quot simplicia *esse possint* §. 13. *attende, quomodo consentire possint res duae necessariae* §. 14. *duae contingentes* §. 15. *vna necessaria & altera contingens* §. 16. In duabus contingentibus, *qui noster casus est, non esse nisi tria possibilia, ostenditur argumento* §. 17. *& exemplo per* LEIBNITIVM *allegato* §. 18. 19. *atque ad rem praesentem applicato* §. 20. Composita *possunt plurima fieri, sed exiguo fructu* §. 21. *Possunt aliqua & in* ramos *diuelli, exemplo R. P.* TOVRNEMINII §. 22. *addita examinis cautela & adminiculo* §. 23.

 Sectio

Sectio *tertia* examinat systema influxus physici.

Quid sit influxus *physicus explicatur* §. 24. *sed generice solum* §. 25. *creditur niti* experientia §. 26. *quae, cautius perspecta* §. 27. *deprehenditur hoc loco* insufficiens §. 28. *Neque ideo statim falsa est sententia* §. 29. *est fictitia tamen* §. 30. *reiicienda tum demum, si repugnet alicui veritati cognitae* §. 31. *qualem* CARTESIVS *suam de identitate quantitatis motus regulam arbitratus est* §. 32. *refutatus primum a* LEIBNITIO §. 33. *qui alium priori canonem substituit de identitate virium motricium* §. 34. *Non vtimur illo tamen hac vice* §. 35. *etsi naturae rerum, nostra quidem sententia, conueniat* §. 36.

Effectus integer est aequipollens (non maior) viribus caussae ad effectum applicatis §. 37. *Et corporeae in organa mea impressioni respondet effectus in corpore aequipollens, siue plena omnia & materiam motui indifferentem* §. 38. *vel resistentem* §. 39. *siue vacuum supponas* §. 40. 41. *Igitur* ex corpore *nihil transit* in animam §. 42. *Sed neque* ex anima in corpus, *vt R. P.* TOVRNEMINIO *visum* §. 43. *cuius modeste expenditur institutum generale* §. 44. *& postulatum vnionis possessiuae* §. 45. *& suppositiones* §. 46. 47. *& solutiones difficultatis* §. 48. - 52. *quae strictius proponitur hoc modo: animae actio est determinata* §. 53. Ratio determinationis *non potest esse in rebus extra animam corporeis* §. 54. *Neque est interna pendens ab arbitrio animae* §. 55. *Erit igitur interna pendens a statu animae praecedaneo, conformis harmo-*

harmoniæ, ſed non ſufficiens influxui §. 56. *Recte igitur ill.* LEIBNITIVS *ad cel.* STAHLIVM: *ſi animæ vi ſaltamus, nulla eſt ratio, quare non ſaltemus ad altitudinem quamcunque?* §. 57. *nihil obſtantibus finitudine mentis, & corporum ambientium reſiſtentia* §. 58. *& generali proportionis allegatione ex fine ſumta, & ſocietate animæ cum corpore* §. 59. *& transformatione ratiocinationis in motum, atque motus in rem incorpoream* §. 60. *& inſtantia quoque Stahliana* §. 61. *Remota vero actione corporis in animam, & animæ in corpus ſuum, excuſatur facti audacia* §. 62. *& per* CARTESIVM *tranſitur ad Carteſianos* §. 63.

Sectio *quarta* diſcutit ſyſtema aſſiſtentiæ.

CARTESIVS, *negata animæ mouendi facultate, directionis poteſtatem conceſſit* §. 64. *æque inexplicabilem* §. 65. *& legibus naturæ aduerſam* §. 66. *& difficultatibus obnoxiam prioribus* §. 67. *præcipue inimicam canoni de identitate directionis totalis ante & poſt ictum in corporibus* §. 68. *quam, ſi* CARTESIVS *legem cognouiſſet, facile ad harmoniam* LEIBNITII *præſtabilitam deueniſſet* §. 69. *etſi ſectatores aliam deinde viam ingreſſi ſint* §. 70.

Carteſianorum *enim ſententia Deus occaſione corporis in mentem agit, & vice verſa* §. 71. *Vnde eſt* ſyſtema occaſionale, *multis approbatum* §. 72. *& diuerſis impugnatum ſtudiis* §. 73. *a* LEIBNITIO *tribus præcipue argumentis* §. 74. *a legum naturalium turba* §. 75. *earundemque arbitrarie latarum indifferentia, philoſophiæ minus congrua* §. 76. *&* miraculis §. 77. *in eo ſyſtemate* perpetuis §. 78. *Vt enim generalibus omnia legibus fiant* §. 79. *cauſas*

ſas tamen naturales non habent §. 80. *ſed repetitas Dei operationes poſtulant* §. 81. *nullo decreti originarii poſitiuo in creaturis effectu perſiſtente* §. 82. *Sunt nimii tamen, qui phyſicam ea ſententia diſciplinam aboleri arbitrantur* §. 83. *aut loquendi formulas vrgent* §. 84. *aut conſequentias odioſe extendunt* §. 85.

Sectio *quinta* exponit ſyſtema harmoniæ præſtabilitæ.

Generaliter, *remotis duobus, manet tertium* §. 86. *in noſtra quidem complicatione* §. 87. *neque huic fini neceſſarium eſt, explicare poſſibilitatem ſyſtematis* §. 88. *Leibnitiano more concludentibus* §. 89. *Specialius* pro anima *notes: ſubſtantiarum ſimplicium omnium, monadum æque ac animarum, & ſpirituum, naturam conſiſtere in repræſentatione vniuerſi* §. 90. *mutarique illas naturaliter a principio tantum interno* §. 91. *ſecundum ordinem naturæ ſuæ conuenientem* §. 92. *ita vt ſint quaſi ſpecula vniuerſi quoad ſtatum eius præteritum, præſentem & futurum* §. 93. *repræſentationibus quidem diſtinctis, vel confuſis, claris vel obſcuris* §. 94. *ſucceſſiue ex animæ fundo euoluendis* §. 95. *adeo, vt mutationes in anima omnes ſui principium habeant in anima, ſiue, vt præſens ſit grauidum futuro,* §. 96. Pro corpore *attendas: eſſe aggregatum, vi motrice præditum* §. 97. *a Deo materiæ ſuperaddita* §. 98. *& certis ſubiecta legibus* §. 99. *quarum ope corpus ſit machina* §. 100. *cuius antecedanei ſtatus determinant ſequentes* §. 101. *vti de animatis quidem & humanis corporibus ſtructura* §. 102. *& exempla docent* §. 103. *ſic, vt etiam hoc loco præſens ſit grauidum*

uidum futuro. §. 104. Pro harmonia ipſa: *poſſibilitatem eius* §. 105. *ex diuina præſcientia & præordinatione ſumi videas* §. 106. *& ſucceſſione mutationum in vtraque ſubſtantia ſecundum leges facta* §. 107. *& perfecta primi ſtatus in vtraque ſubſtantia ſimilitudine* §. 108. *ſic, vt etiam hoc ſenſu, præſens harmonia ſit grauida futuræ* §. 109. Neceſſe eſt *tamen huic argumento, vt, ſimiles illas leges eſſe* §. 110. *coſmologia demonſtret* §. 111. *Sunt autem earundem legum metaphyſicarum generalium determinationes tantum ſpecialius applicatæ* §. 112. *eoque conſentientes.* §. 113.

Collectis illis omnibus *harmonia* LEIBNITII *præſtabilita eſt non modo* poſſibilis, *ſed &* actualis §. 114. *Liberum tamen eſto, an aliter paulo rem inflectere malis* §. 115. *exemplo famuli apud* IAQVELOTIVM §. 116. *qui humano reſpondet corpori?* §. 117. *an ſyſtema tenere vniuerſum?* §. 118. *vindicandum adhuc ab obiectionibus* §. 119. *virorum quorundam eruditiſſimorum* §. 120. *propriis eorundem verbis, cum fieri poteſt, exhibendis* §. 121.

Sectio *ſexta* reſpondet obiectionibus virorum doctiſſimorum.

Dn. FOVCHERIVS, *Diuionenſis canonicus, cui primum* LEIBNITIVS *ſyſtema ſuum inſcripſerat* §. 122. *concedit poſſibilitatem artificii vtriusque in anima & corpore* §. 123. 124. *ſed cauſſatur inutilitatem, ſiue dogmatis* §. 125. 126. *ſiue ipſius rei* §. 127. 128. *& ſyſtema ſaluandis tantum hypotheſibus accommodatum arguit* §. 129. 130. *Aliam pro explicando phænomeno viam ſuadet* LEIBNITIO §. 131. 132. *quæſtionem vero ipſam præſenti philoſophiæ ſtatu non-*

nondum existimat solubilem, eoque nec mouendam esse, ex doctrina academicorum. §. 133. 134.

P. BÆLIVS *bis mentem de harmonia suam explicuit* §. 135. *In* obiectionibus primis *systema hoc interpretatur nouam philosophiæ accessionem* §. 136. 137. & *breuiter indicatis difficultatibus, quas cum Aristotelicis de virtute actiua creaturis communicata* §. 138. 139. & *cum Cartesianis de mechanismo libertati inimico communes habeat* §. 140. 141. *transit ad eas, quas* LEIBNITIO proprias *existimat.* Generaliter *artificium maius putat, quam vt illi diuina sufficiat infinitas, exemplo nauigii, sine motore rerum conscio, sua potentia insita, apposite semper & externis rebus conformiter lato* §. 142. 143. *Speciatim* in corpore *vrget, nullam cæcam potentiam, vi impressionis ante multos annos factæ, annihilata etiam inhabitante anima, conuenientes semper motus præstare posse* §. 144. 145. *consideratis præcipue organorum multitudine & varietate corporum ambientium, confusionis fontibus certissimis* §. 146. 147. *Vnde nec Cartesiani mechanismum extenderint ad corpus humanum, neque diuinæ omnipotentiæ allegatio rei in se impossibili sufficiat* §. 148. 149. In anima *accedere simplicitatem substantiæ, organorum multitudini oppositam* §. 150. 151. *igitur, ad modum Epicureæ in vacuo atomi, sine vlla diuersitate vniformem illam persistere* §. 152. 153. *neque adeo perdurante potentia animæ eadem, ideas v. gr. voluptatis, primas deflectere posse in alias.* §. 154. 155. *Sin omnino variationem postules, affinitatem in illa obseruandam esse, non saltus ex albo in nigrum, & e cælo in terram* §. 156. 157. *quibus præstandis non sufficiat anima spiritus,*

sed

sed legio spirituum, alternatiue agentium §. 158. 159. *In* obiectionibus secundis, *ad responsionem* LEIBNITII *de multitudine repræsentationum & lege successionis earundem in anima* §. 160. *existimat deesse media spiritui, quibus illam legem exequatur* §. 161. 162. *idque exemplo animalis musici eleganter illustrat* §. 163. 164. *negat etiam, vocari in subsidium posse vestigia præteritorum immaterialia, simplicitati aduersa* §. 165. 166. *vindicata tamen a* LEIBNITIO §. 167. *& nobis quoque* §. 168. 169. *quoniam in eo videtur acquiescere velle* §. 170. *& acquieuisse* BÆLIVS §. 171. *Apologeta quoque* LEIBNITII §. 172. *præter necessitatem tamen* §. 173.

FR. LAMII *verba cum exhibere non possim, in responsionibus ero prolixior* §. 174. *Vrget autem* primo, *non differre systema nostrum ab altero caussarum occasionalium* §. 175. *etsi haud parum differant fundamento* §. 176. *executione* §. 177. 178. *& constantia legum naturalium* §. 179. *in aliis non paucis congruentia* §. 180. Secundo *animam non esse liberam in sensationibus suis* §. 181. *ob consecutiones statuum naturales* §. 182. *& legem ordinis in successione obuiam* §. 183. *indignante* LEIBNITIO §. 184. *e cuius systemate explicantur requisita* libertatis §. 185. *& natura motiuorum* §. 186. *& indifferentia voluntatis* §. 187. *propositisque diuersis illud dogma examinandi viis* §. 188. *ad obiectiones* §. 189. *propositas, ostenditur, neque hypotheticam actionum necessitatem hac sententia inferri* §. 190. *neque mechanismum animæ fatalem obtrudi* §. 191. *calculo Triuultinorum quoque criticorum* §. 192. Tertio *indignum Deo & parum sapiens systema queritur* §. 193. *quoniam extrauaga-*

 tionibus

tionibus suis diuinas anima leges sequeretur §. 194. *ridiculas istas quidem, si faciant, vt bonam anima cogitationem deserat, dum acu pungitur* §. 195. Quarto *impossibile automatum putat, quod a seipso illa faciat, quæ cum ratione homines* §. 196. *quod propositiones generales enunciet, & syllogismos condat* §. 197 *cui quidem rei explicandæ genesis idearum generalium* §. 198. *& origo vocum* §. 199. *earumque generalia significantium* §. 200. *expenditur, & experientia fulcitur* §. 201. *syllogismorumque ex illis natiuitas* §. 202. *& elocutio deriuatur.* 203. Quinto *actiuam creaturis vim omnem negat Cartesiano more* §. 204.

R. P. TOVRNEMINIVS *vrget experientiæ testimonium pro influxu physico* §. 205. *& necessitatem eius pro obtinenda vnione physica* §. 206. *dissentiente, quoad metaphysicam,* LEIBNITIO §. 207. *cum digressiuncula:* an *in Leibnitiana quoque sententia* corpus *possit esse* Parisiis, *&* anima Constantinopoli? *not.*212.) PARENTII *& dn. de* MAISEAVX *mentio facta* §. 208.

IS. NEVVTONO *miraculum audit harmonia præstabilita, & experientiæ contraria creditur* §. 209. *etsi, nostra sententia, sit miraculi tantum consequens, sed naturale* §. 210. *manentibus etiam, quæ pro experientia postulauit vir incomparabilis* §. 211.

SAM. CLARKIVS, NEVVTONI *defensor celeb. repetit accusationem miraculi in hoc systemate perpetui* §. 212. *Terminum harm. præst. sensu vacuum arguit* §. 213. *& induci necessitatem arbitratur* §. 214. *negat animæ & corpori magis inter se conuenire, quam duobus horologiis longissime dissitis* §. 215. *negat fieri machinam posse, corporis nostri*

æmu-

aemulam §. 216. *quae & illa destinato tempore exequatur, quae decernimus in futurum* §. 217. *Inutiles reddi ratiocinationes ab experientia deductas metuit* §. 218. *cum non amplius homo videat in hoc systemate* §. 219. *metuit extensionem mechanismi corporei ad excludendam animae spiritualitatem* §. 220. *Existimat, nullam hac sententia difficultatem euitari* §. 221. *cum non difficilius substantia immaterialis in materialem, quam materia in materiam, agere concipiatur* §. 222. *deficientibus etiam hoc loco explicationibus mechanicis* §. 223. 224. *Quibus consulto omnibus specifice responsum est* §. 225.

G. E. STAHLIVS, *in principiis ipsis dissidens a* LEIBNITIO §. 226. *allegationem harmoniae praestabilitae Leibnitianam* §. 227. *ita intelligit, ac si legem naturae eo nomine appellaret, a posteriori cognitam* §. 228. *contra mentem, vt videtur, illustris viri* §. 229. *expositam* §. 230. 231. *Deinde vrget, conatibus animae non semper effectum respondere* §. 232. *quod systemati, pro ipsius sententia intellecto, aduersaretur* §. 233. *non item in nostra* §. 234. *veluti ad speciales magni viri quaestiones* §. 235. *specialibus quoque responsionibus ostenditur* §. 236. *Arguit porro, excludi ortum omnium rerum a caussa prima* §. 237. *sed conciliatum cum systemate praesenti* §. 238. 239. 240. *& prouidentiam atque directionem diuinam* §. 241. *sed vindicatam nobis* §. 242. *vtrumque expressius, ob breuitatem* LEIBNITII §. 243. 244.

Circa difficultates adoptiuas §. 245. *exponitur: cur ideae non pergant corpore aliter affecto?* §. 246. *cur in turbinem acti nesciant, quid agant?* §. 247. *Cur cerebrum sequantur animae perceptiones?*

nes? §.248. *Cui bono institutiones & leges?* §.249. *Vnde mutationes subitaneæ, & morum epochæ?* §. 250. *Denique, an harmoniæ quoque necessaria sit proportio inter motum atque perceptionem?* §. 251. *Quibus enarratis, de* instituto solutionum *differitur* §. 252.

Sectio *septima* indicat vtilitates quasdam systematis præstabiliti.

Commoda & incommoda vnionis non allego §. 253. *sed sententiæ hic expositæ* vsus §. 254. *De* DEO *primum. Postulat harmonia caussam* §. 255. *non est illa in ipsis rebus, anima & corpore, consentientibus* §. 256. *neque in natura aut mundo* §. 257. *Est autem in existendo necessaria, & in agendo libera* §. 258. *intelligens, prouidens, potens &c.* §. 259. *ergo Deus* §. 260. *cuius perfectiones ita extollit id systema* §. 261. *vt vel hoc argumentum illi probando sufficere* LEIBNITIVS *arbitretur* §. 262. *De* animæ humanæ *independentia a creatis omnibus, spontaneitate perfecta, &* immortalitate *verba viri magni* §. 263. *vna cum distincta immortalitatis notione euoluuntur* §. 264. *Cetera obiter indicata* §. 265. *obsignantur confessione Lamyana, in* ceteris *systematis,* corpus plus agere *in animam, quam anima in corpus, cum in nostro perfectus vtrobique consensus obtineat* §. 266.

Appendix

Dissertationem exhibet B. ELIÆ CAMERARII, & nostras *in illam* notas *apologeticas: tum & litteras a nobis ad* cel. CLERICVM *datas* de eodem argumento.

SECTIO PRIMA,

COMPLECTENS STATVM QVÆSTIONIS PROPOSITÆ.

§. 1.

INſcribitur hæc tractatio: *de HARMONIA animi & corporis humani, maxime PRÆSTABILITA, ex mente LEIBNITII.* *Harmoniam*(1) dico, cum *phænomenon*, cum experientiam volo edisserere. Illud enim, ſi ſollicite attendamus, *facti* eſſe deprehendimus, quod animæ cogitationes, id eſt, rerum in vniuerſo repræſentationes, quarum nobis conſcii ſumus, conſentiant amice & conſpirent illis mutationibus, quæ ad variorum extra nos corporum præſentiam

A fiunt

1) Nolim hic quiſquam exiſtimet, me petere id, quod eſt in principio, vel quæſtionem ita inflectere, vt eſt in reſponſione. Quæſtio enim *exprimit harmoniam, quatenus* eam in facto deprehendit, neque influxum ponit, neque excludit: ſecus atque id in reſponſione obſeruabitur, vbi *harmoniam tantum* eſſe aſſeritur.

fiunt in ſenſoriis humani corporis organis: & viciſſim, quod motus corporis, quos voluntarios vocamus, reſpondeant cogitationibus, earundemque in anima ſucceſſionibus & mutationibus.

§. 2. Quando autem *cogitationes* (2) tantum, & motus voluntarios hic nomino, nequaquam ea re excludo ideas ſiue perceptiones obſcuras (3), quarum ſibi mens noſtra conſcia non eſt, vel motus in corpore reliquos; namque & horum eſſe mutuum inter ſe parallelifmum atque harmoniam, inferius monebimus: verum id non *ex facto* intelligimus, *obſeruando* ſaltim, ſed *inferimus ratiocinando.*

§. 3. *Vnionem* non dixi animæ & corporis, quoniam ea vox, nimium diues ſenſuum, diſcurſui noſtro aliquam ſubinde ambiguitatem poſſet inuehere. Si nimiam eſſe hanc meam cautionem, & ſcrupulis, quam prudentiæ propiorem exiſtimes, lege *Tourneminiana* (4) in commentariis Triuultinis, & deprehende, magnam ſyſtematis & obiectionum eius partem mage vocis illius ambigua poteſtate, quam rei & experientiæ teſtimonio fulciri; mirare etiam, viros doctiſſimos (5) de vocabulo

2) Sequor hic definitionem WOLFII metaph. §. 194. *Wir nennen Gedanken die Veränderungen der Seele, deren ſie ſich bewuſt iſt.*

3) Vid. WOLFII metaph. §. 731.

4) Memoires de Trevoux. 1703. May, art. XCI. p. 869. 870. edit. Triuult.

5) Ipſum TOVRNEMINIVM & abbatem LANGVETVM MONTINÆVM (de MONTIGNY) eleemoſynarium ſereniſſimæ

bulo isto sollicitos disquirere. [Mirare inquam, non ob raritatem facti, sed ob inutilitatem. Quid enim? aut plura ad vnionem postulas, quam ego concesserim, aut eadem omnia, nec plura tamen; aut pauciora solum. *Hic* omnia tua concedo, addo etiam, quæ omiseris, mea. *Isthic* de vnione tibi plane consentio: sed nihil ex ea nouum inferre tibi dabitur. *Illic* nego vnionem esse, qualem postulas. Neque igitur operæ compendium fecisti, dum sub illo vocabulo nescio quid lucrari aut obtrudere mihi conatus es.]

§. 4. Non repugnabo tamen morosius, si istam vocem postules: admiseris tantum, hoc *vnionem* dici, cum res duæ vel plures, quantumuis cetera diuersæ, ita in suis sibi respondeant modificationibus, vt simul sumtæ possint haberi pro vna re composita; vel, si vocem vnitatis nauseas, pro toto aliquo composito. Hanc animæ corporisque vnionem experimur certissime: num possessiua illa sit? (vox est Tourneminiana) num relatiua saltim? id aut non intelligo, aut deinceps docebo.

§. 5. Harmoniam porro dixi *animi atque corporis humani*; ista enim duo hic supponimus. Absit, vt hic velim disputare vel contra *idealistas* (6) de

ducis Burgundiæ, in mem. de Trevoux 1703. p. 1849. & 1863.

6) Est philosophorum aliquod genus, quod nonnullis de corpore difficultatibus permotum, corporum extra mentes existentiam negat, & quæ de illa nobis experiri videmur, pro phænomenis tantum habet: cetera neque aliorum extra suam mentem spirituum, neque infiniti entis existentiam vellicat.

de corporum extra animas, vel aduerſus *materialiſtas* (7) (veniam vocibus conſuetis) de animæ ſpiritualis in corpore exiſtentia. Quæſtio enim, quam enodandam ſuſcepimus, *dualiſmum* (8) iam ſupponit: & qui harmoniæ modum indagat, non harmoniam eſſe probat, ſed ſumit; reſpondet enim quæſtioni, qui fiat, vt hæc duo ſibi reſpondeant? Itaque is, quicum diſputat, ipſa quæſtione dualiſmum profitetur. Si alterutrum neges, ceſſat harmonia, ceſſat quæſtio, ceſſat & reſponſio.

§. 6. Quando harmoniam *maxime præſtabilitam ex mente* Leibnitii appellaui, illud ideo factum intelligas, vt ex inſcriptione poſſis coniicere, quid maxime ſyſtematis noſtræ paginæ ferant, cui præcipue fini deſtinentur? Adducam & reliquas explicandi rationes, & ventilabo etiam, quatenus ea res commentationem noſtram pleniorem, atque ad memoratam hypotheſin explicandum viam facit planiorem. Neque enim id mihi onus impoſui, vt quicquid de illis vel edictum eſt, vel in eas dici poteſt, operoſus colligam. Sed præmittam iſtas, vt quibus viis ad harmoniam præſtabilitam deuenerit

7) Ita illos appellamus, qui & corporibus cogitationes & cognitionem & conſcientiam, & quicquid eſt ſpiritualium ceteroquin operationum, transſcribunt; ſpirituum adeo in corporibus exiſtentiam vel negligunt, vel negant.

8) Dualiſtas philoſophi eos vocant, qui & ſpirituum a corporibus diſtinctorum, & corporum quoque in vniuerſo exiſtentiam, & in hominibus vnionem ſiue harmoniam concedunt: quæ ſolennis eſt hodieque philoſophandi ratio.

nerit LEIBNITIVS (9), peruideas, & ſimul ipſe manum quaſi ducentem ſecutus, in eandem ſic incidas. Quare *præſtabilitam* dicamus, rectius dicetur, quando ipſum ſyſtema explanabitur.

§. 7. Illud ſaltim hic monendus es, *me non de omni* (10) *harmonia præſtabilita*, qualem LEIBNITIVS aſſeruit, in hiſce paginis *acturum eſſe:* ſed de harmonia ſolum animi atque corporis præſtabilita. Scilicet ille vniuerſalem rerum creatarum omnium (11) inter ſe harmoniam, corporum inter ſe omnium, ſpirituum inter ſe omnium, corporum atque ſpirituum ſibi mutuo reſpondentium inter ſe, naturæ adeo vniuerſæ, imo & naturæ atque gratiæ (12) diuinæ conſpirationem ex principiis ſuis adſtruxerat.

9) V. eſſais de theodicée ſur la bonté de Dieu, la liberté de l' homme & l' origine du mal. §. 59.--

10) Obiter moneo, niſi ſententiarum Leibnitianarum curioſus fueris, poſſe te tranſilire §. 7. - 11. incl. *Hiſtorica* eſt tantum enarratio: & fortaſſe difficilior, quia breuitatem hic imperat rei, tantum incidentis, natura.

11) Vid. eſſais de theodicée, §. 62. vbi: „ ainſi étant d' ailleurs perſuadé du principe de l' harmonie en general, & par conſequent de la préformation, & de l' harmonie preétablie de toutes choſes entre elles, entre la nature & la grace, entre les decrets de Dieu & nos actions prevües, entre toutes les parties de la matiere, & même entre l' avenir & le paſſé: le tout conformement à la ſouveraine ſageſſe de Dieu, dont les ouvrages ſont les plus harmoniques, qu' il ſoit poſſible de conçevoir.,,

12) Cum naturam & gratiam appellamus, caue, illam interpreteris conditionem humanam, qualem a na-

§. 8. Quod, vt melius intelligas, ſciendum eſt: ex LEIBNITII placitis *vnicuique ſubſtantiae* (13) creatæ vim quandam, ſiue principium actiuum a DEO, vniuerſi auctore, inditum eſſe, ex quo ſine mutua (14) ſubſtantiarum in ſe inuicem actione reali & tranſitiua, mutationes vniuſcuiusque tanquam ex domeſtico fonte ſe inuicem conſequantur: ita quidem, vt mutationes huius ſubſtantiæ cauſſaliter dependeant ab eiuſdem huius ſubſtantiæ vi interna atque ſtatu antecedente interno, conſentiant (15) tamen mutationibus ſubſtantiarum reliquarum, quæ & ipſæ pendent a ſtatu earundem antecedaneo. Quoniam vero conſecutiones iſtæ non caſu contingant aut fortuito eueniant, ſed leges obſeruent atque ordinem: inde fieri, vt ſubſtantiis ſemel a DEO harmonice conſtitutis, conſtanter in poſterum conſpirent; ſiquidem vbi antecedentia ſunt harmonica, etiam conſequentia conſentire oporteat, & conſentientibus cauſſis (ſtatu ſcil. antecedaneo reſpectu ſui conſequentis) etiam effectus ſibi reſpondeant. Eum vero parallelismum earundem perpetuum vides eſſe harmoniam, & præſtabilitam

tiuitate experimur, quam diuinæ gratiæ & voluntati in ſingulis hominibus aduerſam hodie fatemur. Senſum iſtius parallelismi Leibnitianum vide mox. §. 10. not. 16.

13) Vid. acta eruditorum, A. 1694. p. 111. - & A. 1695. p. 145. - -

14) Vid. ſuppl. act. erud. T. VII. ſect. XI. p. 500. n. 7. & monadologia, n. 7. p. 3. 4.

15) Vid. ſuppl. act. erud. l. c. p. 507. n. 53. & monad. n. 53. p. 26.

tam quidem, quatenus a primo ſtatu harmonico pendulam.

§. 9. Iſta de ſubſtantiis generatim: *in corporibus* ſpeciatim id principium actiuum eſſe vim motricem, cuius perennis ad motum producendum niſus, pro reliquorum corporum ambientium ſtatu atque ad hoc corpus habitu ſiue relatione, limitatus, ſecundum leges motuum a DEO ſapientiſſime ſelectas, conſequentes motus producat; ita quidem, vt, quoniam illa limitatio vis primitiuæ vel originarii niſus in omnibus corporibus ſit harmonica, iiſdemque agatur legibus, non poſſit non, introducta ſemel, a principio altiori, corporum harmonia perennare, dum idem illud agens ſublimius paralleliſmum, a ſe conſtitutum, interturbet. *Spiritibus* vero, vel in vniuerſum monadibus, ſimplicibus ſubſtantiis, principium actiuum eſſe vim mundi perceptiuam ſiue repræſentatiuam, cuius perennis ad nouas in ſe perceptiones producendas appetitus, pro creatorum ceterorum ſtatu limitatus, ſecundum leges appetituum a DEO ſapientiſſime delectas, conſequentes perceptiones euoluat; ita quidem, vt, quoniam illa vis primitiuæ, vel appetitus originarii & vniuerſalis limitatio in omnibus monadibus ſit harmonica, iiſdemque fluat legibus, non poſſit non introducta ſemel a principio altiori monadum inter ſe harmonia perennare, donec Deus illam interturbare velit, vel ſufflaminare.

§. 10. Neque id ſolum, ſed & *monadum perceptiones atque corporum motus inter ſe præſtitutos*

 eſſe

esse harmonice: siquidem prima perceptionis atque appetitus limitatio non minus pro corporum in vniuersitate statu, quam pro ceterarum monadum perceptionibus determinata fuerit. Vnde noua in naturam rerum harmonia introducitur, quam caussarum efficientium & finalium dixit LEIBNITIVS. *Corpora* enim *motu physico feruntur a caussis efficientibus*, *impetum* corpori imprimentibus: sed *monades appetitu seu motu metaphysico & morali reguntur a caussis finalibus*, *inclinationem* illis largientibus. Ita consentit *regnum caussarum finalium atque efficientium: & mundus moralis* conspirat *naturali: & Deus machinae architectus* ipsi sibi vt *monarchae ciuitatis diuinae spirituum.* Quamuis haec vltima sensum adhuc (16) ampliorem admit-

16) Istis quippe vocibus aliquando & harmoniam *gratiae* atque *naturae* exprimit, quando in princip. philos. seu monadologia n.90.-92. ita loquitur: „hic nobis alia harmonia memoranda venit, quae inter regnum physicum naturae & regnum morale gratiae intercedit, hoc est, inter Deum, quatenus consideratur vt architectus machinae, & inter Deum eundem, quatenus vt monarcha ciuitatis diuinae spirituum spectatur. Ab hac harmonia pendet, quod res deducant ad gratiam per ipsas vias naturae, & quod hic globus, ex. gr. destrui & reparari debeat per media naturalia iis momentis, quando regimen spirituum id postulat, ad aliquos puniendos, ceteros remunerandos. Asseuerare etiam licet, Deum tanquam architectum, satisfacere Deo, tanquam legislatori, ex asse, atque sic peccata consequi debere poenas per ordinem naturae & structurae rerum mechanicae; bonas etiam actiones secum trahere remunerationes per media machinalia

admittant, a quo in philoſophica hac exercitatione abſtinemus.

§. 11. *Vis* LEIBNITIVM *ipſum audire?* Faciam ergo eum loquentem: ſic ille (17): „ex his (præmiſſis philoſophiæ principiis) duplicem, eumque perfectiſſimum parallelíſmum conſtituo. Vnum inter principium materiale & formale, ſeu inter corpus & animam: alterum inter regnum cauſſarum efficientium & regnum cauſſarum finalium.„ *Et poſt nonnulla alia:* „hoc modo fit, vt omnium naturalis ratio reddi poſſit in anima corporeque, dum ſtatus præſens corporis ex ſtatu præcedente naſcitur per leges cauſſarum efficientium, & ſtatus præſens animæ ex ſtatu præcedente naſcitur per leges cauſſarum finalium. Illic ſeries motuum: hic ſeries appetituum. Illic tranſitur a cauſſa ad effectum: hic a fine ad medium. Et reuera dici poteſt, repræſentationem finis in anima cauſſam efficientem eſſe repræſentationis mediorum in eadem: atque ita a parallelíſmo inter cauſſam materialem & formalem in viuentibus, ſeu in naturæ machinis, deducti ſumus ad parallelíſmum inter efficientes & fines. &c. „

A 5 §. 12.

reſpectu corporum, quamuis idem nec poſſit, nec debeat conſtanter extemplo accidere„. vid. ſuppl. act. erud. l. c. p. 513. [Quæ quidem omnia non ſanum ſolum, ſed & egregium admittunt ſenſum, vbi penitus illa pernoueris. Obiter intuentibus, & iis, qui falſis illa ſententiis coniungunt, videri & eſſe queunt plena periculis.]

17) In animaduerſionibus circa aſſertiones aliquas theoriæ medicæ veræ p. 4. & 5.

§. 12. *Sed quorſum iſta omnia?* Scilicet, vt intelligatur, nos omnem harmoniam præſtabilitam perſequi non velle, pro vniuerſa, in quam vir illuſtris eam diduxit, amplitudine. Verum id agere nos, vt aliquam eius partem, nobis proximam & domeſticam, expendamus fuſius, ceteras ex occaſione tantum perſtringamus. Ita vero iam, remotis, quæ præſcindi debebant, ad harmoniam corporis atque animæ explicandam propius accedimus, iſtum maxime ordinem ſecuturi, quem rebus diiudicandis facillimum arbitramur. Dicamus, quot phænomeno huic exponendo ſyſtemata excogitari poſſint? Et qualia ſint ſingula iſta, penſitemus.

SECTIO SECVNDA

DE
NVMERO SYSTEMATVM SIVE HYPOTHESIVM.

§. 13.

TRia eſſe cognita hactenus *ſyſtemata*, quibus eruditi harmoniam animi & corporis humani explicare conniſi ſunt, id exiſtimo, vix cuiquam ignotum eſſe eorum, qui rei litterariæ curioſi ſunt. Sed fortaſſe pauciores in id inquiſiuerunt, annon excogitari plura poſſint? Ego ſic rationes ſubduco meas, vt, *ſimplicia plura* inueniri poſſe, *negem:* varie modificata & inter

ſe compoſita dari plurima, non inficior. Sed, quid ea compoſitione liceat proficere, deinceps conſtabit luculentius.

§. 14. Scilicet, ſi quæ res mutuo conſpirare debent, vel abſolute ſunt neceſſariæ, vel contingentes, vtraque aut alterutra. *Si vtraque* ſunt *neceſſaria*, conſpirationis mutuæ non alia quæri cauſſa vel poteſt, vel debet, quam ipſa cuiusque natura, quæ rem cogit ita determinatam eſſe, adeoque, ſi cum altera contendatur, ſimilem facit & harmonicam. * Atqui illa, de quibus in præſentia nobis ſermo eſt, non ſunt neceſſaria; alterum enim contingens (18), alterum præterea & liberum eſſe nouimus. Igitur illa ne quidem in mentem hic venire ſolent, quaſi harmonia vtriusque niteretur neceſſitate ſingulorum.

§. 15. *Si vtraque res ſint contingentes* in mutationibus ſuis, altera alteri reſpondebit, ſi vel a ſe depen-

* Quæ ratio eſt, cur in eadem curua conſentiant proprietates diuerſæ, exprimere viam proiectionis corporis naturaliter grauis in vacuo; & colligere radios, qui cum axe paralleli incidunt, in vnum punctum? Eſſe brachyſtochronam in vacuo, iſochronam in vacuo, iſochronam in medio reſiſtente ſecundum velocitates, & eſſe euolutam ſui ipſius? Eſſe curuam deſcenſus æquabilis in vacuo, & eſſe etiam in medio, quod reſiſtat inuerſa velocitatum ratione? & quæ ſunt infinita eiusmodi.

18) Non moramur hic neceſſitatem Hobbii, vel Spinozæ, quam nemo felicius profligauit, ac Leibnitivs, iis obſeruationibus, quas theodicæa continet §. 345-349. Journ. des ſçav. 1691. 18. juin. p. 390. 391. Recueil T. II. p. 133. 134. 135.

dependeant mutuo per influxum alterius in alteram, eundemque realem: vel si non dependeant a se mutuo, pendeant vero a communi caussa dirigente (19). Si a communi caussa dirigente, illa vel constanter alteram ex altera determinat, vel semel atque simul harmonice constitutas, vnamquamque suis permittit legibus, quarum ope mutationes certo se ordine modoque insequantur in vtraque, adeoque maneant harmonicæ.

§. 16. *Si alteram velis necessariam esse, contingentem alteram,* præterquam quod id nostro casui applicare non liceat, eædem, quæ modo, caussæ determinationis esse debent, non vtrinque sane, sed ex parte contingentis, quæ non potest conspirare cum re necessaria, nisi vel ab ea pendeat per influxum eius, atque actionem in ipsum contingens, vel per externæ caussæ directionem, eandemque aut perpetuo iterandam, aut semel faciendam atque legibus alligandam generalibus.

§. 17. *Non dari alium harmoniæ in contingentibus*

19) Caue, hic tertium interseras: si dependeant a diuersis quidem caussis dirigentibus, sed harmonicis. De illis enim eædem recurrunt quæstiones: quid est, quod illas faciat harmonicas, an mutuus influxus? An tertia caussa constanter dirigens, repetitis actibus? vel ordine & legibus semel constitutis? Aut fortasse hoc suffugium fore putas, si vtramque caussam dirigentem facias intelligentem, ita enim se altera alteri accommodare potest? Verum, si corpus ab intelligente caussa dirigitur, cur non ab ipsa anima? Difficultates enim eædem & ibi persistunt, nouis auctæ, & ambages hic euitari possent. Puto intelligi, quid velim?

bus fontem (20), facile intelligitur. Contingentia enim, cum aliter esse possint, determinationis suæ rationem habere debent: illam autem nisi in determinante caussa frustra quæsiueris. Itaque vel alterum alteri(21) est caussa determinans (vides *influxum*) vel ab eadem caussa determinatur vtrumque, & id vel repetita & immediata semper actione (vides *Malebranchianismum*) vel mediante aliquo ordine primitus constituto (vides *harmoniam praestabilitam*). Si casu id fieri velis, scito, me nulli positiuo caussam negatiuam, nulli determinato rationem indeterminatam affingere: vel, vt planius dicam, mihi certum esse, quod nulla existente caussa nullus sequatur effectus. Casum autem non esse caussam, sed eius potius exclusionem, quis non videt? (22)

§. 18. Equidem non dubito, quin ista satis clare dicta sint attendentibus: faxo tamen, vt *exemplo* res fiat quam clarissima. Fac, duo esse horo-

20) Redeo hic ad hypothesin §. 15. illa enim pertinet ad institutum nostrum: possis tamen idem facillime & ad casum §. 16. accommodare, si opus foret.

21) Loquor hic generalius, *alterum alteri*, vt comprehendatur influxus, siue mutuus vtriusque, siue non mutuus, qualem nonnulli sectantur.

22) Quando casum hic excludo, id dupliciter intelligendum est: nolo casui tribuas harmoniam hoc sensu, quod vtrumque casu feratur, & sic consentiat; neque etiam hoc, quod alterum casu mutetur, alterum vero legibus suis conuenienter priori accommodatum sit. Vbicunque enim casus est, ibi effectus nulla caussa datur, siue de harmonia ipsa loquaris, siue de consecutione mutationum in vtroque, siue in alterutro.

horologia (23), quæ consonare debeant: obtineri id potest triplici methodo. *Vna* per influxum, si feceris, vt alterum agat in alterum, idque vel mutuo, vel ex alterutro tantum latere: hanc viam influxus vocabimus. *Secunda* est, si opificem operi comitem feceris, qui dissonantia ceteroquin vel cessatura in motu horologia singulis momentis sibi mutuo accommodet, alterum dirigens ex altero: hanc viam vocabimus assistentiæ. *Tertia* est, si satis accuratas feceris eas machinulas, vt singulæ suas leges exacte sequantur, easdemque ab initio sibi respondere curaueris: ita enim, cum vtraque easdem vel similes exsequatur leges, semel harmonicæ nunquam dissilient; quam viam præstabiliti consensus vel harmoniæ dicimus.

§. 19. *Primam* viam *experimento* cognouit ill. HVGENIVS (24), ipse rei non expectatæ nouitate percul-

23) Comparatio est LEIBNITII, journ. des sçavans 19. nov. 1696. edit. Batau. p. 708. 709.

24) Ita LEIBNITIVS rem edisserit in iisdem ephemer. Gallicis, l.c. „La premiere façon, qui est celle de l'influence, a été experimentée par feuMr. HUYGENS à son grand étonnement. Il avoit deux grandes pendules attachées à une même piece de bois; les battemens continuels de ces pendules avoient communiqué des tremblemens semblables aux particules du bois: mais ces tremblemens divers ne pouvant pas biensubsister dans leur ordre, & sans s'entr'empecher, à moins que les pendules ne s'accordassent, il arrivoit par une espece de merveille, que lorsqu'on avoit même troublé leurs battemens tout exprés, elles retournoient bientôt à battre ensemble, à peu pres comme deux cordes, qui sont à l'unison."

perculſus. Cum enim duo pendula longiora eidem aſſeri affixiſſet, continuæ quidem pendulorum oſcillationes ſimiles ſibi tremores communicarunt particulis ligni: qui cum ſe mutuo impedirent, niſi pendula inter ſe oſcillationibus ſuis conſpirarent, factum eſt, vt etiamſi data opera illæ turbarentur, ſua tamen quaſi ſponte, & breui tempore redirent ad concordiam. *Secundam* obſeruatoris diligentia efficiat; quantumuis miſere conſiant machinæ. *Tertiam* arte obtineas & ſapientia, quæ & conſequentes prioris machinæ motus prænoſſe queat, & alteram priori harmonicam, neque minus exactam conſtruere.

§. 20. *Subſtitue* iam, ſi placet, horologiis, ſaluis cetera differentis *, *animum atque corpus tuum:* & collige, quot modis conſpirare poſſint? Habes

* *Saluis* inquam *differentiis.* Doleo ſane, & tantum non indignor, abuti aduerſarios hoc ſimili; neque impediri illos poſſe teſtificationibus quibuſcunque contrariis. Argumentum eſt, quod exercitii gratia diſputantibus vix condonet præſes paulo grauior. Dicimus, animum & corpus eſſe res contingentes; v. §. 14. quærimus, quot diuerſis modis duæ res diuerſæ, ſpectatæ vt contingentes, poſſint in mutationibus ſuis conſentire §. 17. Dicimus, alteram earum eſſe non contingentem ſolum, ſed & liberam §. 14. Poſt hæc omnia modos conſenſionis ante erutos §. 17. in exemplo (v. §. 18.) & per metaphoram ab horologiis deſumtam declaramus: applicamus eam ſimilitudinem ad animum & corpus humanum, addito, fieri id ſaluis çetera differentiis. Et *hiſce non obſtantibus* dicimur animam & corpus hominis ſubiicere neceſſitati brutæ, abſolutæ, mechanicæ, facere ex anima horologium,

Habes primo influxum, ſi mutuo, vel non mutuo in ſe agant: habes ſyſtema occaſionale, ſi artifex Deus conſtanter illam harmoniam efficiat repetitis operationibus: habes harmoniam præſtabilitam, ſi ſemel concordia fecerit, atque vnumquodque conuenientibus ſibi & alteri legibus regi admiſerit. Itaque tria ſunt ſyſtemata *ſimplicia*, tres potiſſimum explicandi rationes pro vnione animæ atque corporis.

§. 21. Neque tamen negauero; poſſe *compoſita plura* hinc enaſci ſyſtemata, quando volueris vel duo quæcunque, vel & omnia tria ſic inter ſe connectere, vt aliam harmoniæ ſpeciem, partem, periodum ex illo, aliam ex hoc, ex iſto aliam deriues: verum illud conſultum eſſe aut fieri vtiliter, id hactenus nego. Non diffiteor, eſſe huiuſmodi nonnulla philoſophiæ capita, vbi diuerſorum auctorum ſyſtemata combinando aliquid proficere liceat; qualia ſunt illa, vbi conſtat, quantitatem effectus eſſe maiorem, quam vt ab vnius ſolum allegatæ cauſſæ viribus proficiſci poſſit. Vel vbi nondum conſtat, an alterutrius cauſſæ vires eo ſufficiant, vt effectum integrum præſtare queant, cuius quidem rei exempla in promtu forent, ſi noſtræ diſquiſitioni eſſent neceſſaria. Atqui in noſtro negotio rem ſecus habere, non, arbitror, negauerint, qui difficultates ſingulis obiectas, atque inferius recenſendas penſitauerint. Sunt enim illa argumenta

& quæ ſunt plura huiuſmodi. Dicite, lectores, ſi hoc licet ſerio rem agentibus, quid non liceat inſidiantibus?

menta huiusmodi, vt, si bona sint, mixturas quoque systematum * excludant; neque minus te stringent, vbi aliquam commercii inter animum & corpus mutui partem velis ex influxu, aliquam ex assistentia, ex praestabilito consensu aliquam exponere, quam si ex vno fonte omnes scaturire iubeas.

B §. 22.

* Ex quo isthaec disputari frequentius inter eruditos coeperunt, varii quoque generis mixturas prodiisse notum est. Exempli gratia, est, qui influxum copulare contendit harmoniae praestabilitae eo sensu, vt animam spiritualem & corpus in se mutuo agere posse & agere etiam exemplis obsessorum atque delirantium probare annitatur; addito, sed vt ita agere in se inuicem possint, hoc pendere ex praestabilita conformitate duarum harumce partium hominis essentialium, vicinius corpus aptum redditur ad recipiendum influxum.,, Vnd in diesem Verstande ist das Systema Harm. praestabilitae nicht nur dem Systemati Influxus nicht contraire, sondern vielmehr nothwendig, weilen die Seele oder der Leib ohne vorhergesetzte Ordnung nichts in einander verrichten, oder ihren Influxum mutuum in einander ausüben kann;,, vid. kurz gefasste Gedanken veber dem, was in der Controuersia de Systemate Influxus & Harm. praestabil. eine Logomachia seye, oder nicht ? de anno 1729. Sed vero haec proprie loquendo non est systematum combinatio, sed influxus hic est, intruso harmoniae praestabilitae vocabulo (vocabulo inquam, non re ipsa, non systemate) farctus. Dispositionem enim corporis, qua organicum est, & humanum, vtique praeuiam esse influxui animae omnes fatentur & volunt influxionistae. Sed quis illam dixerit harmoniam animi & corporis praestabilitam, sensu, quo

§. 22. Interim neque illud inficior: posse aliqua horum systematum *in ramos diuidi*, & quasi diuelli, quod deinceps constabit apertius. Ita scimus, TOVRNEMINIVM, celebrem Iesuitam Gallum, in commentariis Triuultinis, non concedere velle corpori actionem in animam, concedere autem animæ in corpus: etsi, quod saluis melioribus hic dictum esto, & inferius recurret, mihi videatur, ipsa re admittere, quod verbis impugnauit. Sed vtcunque res habeat, influxus est in systemate Tourneminiano: siue mutuus, siue non mutuus; influxus tamen, quem & iisdem argumentis probat, quibus alii suum, & iisdem quoque modis defendit. Itaque habeatur ex illorum numero, eandemque cum illis classem subeat: saluo tamen discrimine; saluis, quæ ipsi peculiares sunt, & prærogatiuis & difficultatibus.

§. 23. Velim autem, vt eadem ratione & reliqua examines, si quæ tibi succurrant systemata, vt ne noua putes, atque a prioribus longe dissita, quæ pressius loquendo sunt priorum species & rami saltim, magis minusue inter se dissidentes. Saltim id suspicari, si me audis, nolito, esse tibi quartum systema consonantiæ diuersarum cetera & contingentium rerum, donec in §. 15. & 17. næuum detexeris aut fallaciam (25.) Sed age, venia-

hactenus ea voce vtimur. Quæritur enim hoc loco non de generali corporis aut animæ dispositione, sed de principio mutationum in illis determinatarum effectiuo & immediato.

25) Vt facilius examen sit, attende: influxum posse concipi mutuum, corporis in animam & animæ in

niamus ad ſpecificum eorundem ſyſtematum examen, *eo* progreſſuri *ordine*, vt ſenſim ſenſimque explicentur, quæ pro maiori in his rebus phyſico-metaphyſicis lumine ſucceſſiue exorto, vel falſa eſſe deprehenſa ſunt, vel ſuſpecta euaſerunt. Per-

corpus; vel non mutuum, eumque vel corporis in animam, ſine reciproco animæ in corpus, vel vice verſa. Aſſiſtentiam ſiue occaſionaliſmum (venia verbo) poſſe conſiderari vel eum, quo dirigitur corpus ad voluntatem animæ, non viciſſim ex corpore regendæ; vel eum, quo regatur anima ex occaſione corporis, nihil viciſſim occaſione animæ patientis; vel eum, vbi vtrumque pendet a dirigentis voluntate & opera, alterum alteri conformiter agendum; vel eum, vbi alternantibus quaſi vicibus, cum anima ſe ipſam determinat, ex eius occaſione corpus a rectore mouetur, atque, dum corpus ab ambientibus afficitur, animæ ſenſus & ideæ ab eodem imprimuntur. Harmoniam denique præſtitutam vel ita concipi, vt alterum ſuis legibus feratur, anima ſiue corpus, & alterum illi ab extrinſeco demum accommodetur; vel ita, vt ex poſſibilibus infinitis vtrinque illa ſeligantur, atque in actum deducantur, quorum ipſa in ſe natura atque ordo conſecutionum mutuo conſpirent. Atque iſta de ſimplicibus : compoſita ex illis non pauca faxis, quæ enumerare omnia non licet. Sed vel omnia tria componis; vel duo ſaltim; & quidem cum primo ſecundum, vel cum primo tertium; vel cum tertio ſecundum; idque vel reſpectu partium ſolum eſſentialium, vt v. gr. in corpus influat anima, ſed animæ corpus ſit occaſionale ſolum, vel reſpectu diuerſarum in vnaquaque facultatum & actionum, vel reſpectu vtriusque generis mutuo commixti, & quæ ſunt ſimilia in infinitum.

uestigemus initio *influxum*, quem vocant, physicum.

SECTIO TERTIA,
DE
SYSTEMATE INFLVXVS.

§. 24.

INfluxum animæ & corporis communiter mutuum credimus, eo sensu, quod 1. anima, si motum fieri velit in corpore, eundem vi sua actiua producat, & vel immediate, vel mediantibus in corpore fluidis, eiusdem organa moueat; quam animæ vim vocamus facultatem locomotiuam: quod 2. vbi a corporibus nostrum ambientibus impetus fiat in nostra sensuum organa, id sensum, perceptionem, ideam vel cogitationem in anima caussetur, atque adeo ex corpore transitus in mentem fiat. Priori casu *incipit* in corpore nostro motus, qui caussam sui non in præcedaneo corporis motu habet, sed ex animæ appetitu & facultate eius motiua illam repetit. Posteriori *vel desinit* in corpore motus, postquam animæ ideam impressit & in perceptionem versus est, nullo amplius motu, in natura rerum corporea, priori respondente aut eum consequente, *vel*, si id fieri malis, nouus ex priori motu motus etiam in corporibus *perseuerat*.

§. 25. Opinor *hactenus* intelligi, quid sit, quod

quod ſyſtema influxus vulgatum poſtulat : ſunt enim iſta *generica* ſaltim, quæ vtcunque ediſſeri poſſunt. Determinatas vero & *ſpecificas* iſtorum *rationes* intelligibiliter (26) explicatas fruſtra deſideraueris ab iis, qui non difficiles conceſſerint, eas dari non poſſe (27). Neque enim hodie in illo operam eruditi ſuam ſiue ponunt, ſiue ludunt, vt tranſitum ex corpore in animam, ex anima reditum in corpus, vt metamorphoſin motus in perceptionem, & ideæ transformationem in motum exponant, & ſpecies neſcio quas ſenſibiles aut intelligibiles, actiui paſſiuique intellectus opera, ſine ſenſu & ſine intellectu crepent. * Neque illud agunt, vt a priori ſententiam ſuam adſtruant,

 quor-

26) Non dico, *imaginabiliter*, quod TOVRNEMINIVS alicubi ſubſtituit, atque in ſuo ſyſtemate ſuperfluum & alienum putat: etſi fortaſſe alii in rebus *ad corpora* relatis, qualia hæc ſunt in præſenti negotio, non tam faciles forent in dimittendis explicationibus etiam imaginabilibus, vt loquuntur.

27) Saltim ita communiter cenſeri notum eſt. *Si quis* fuerit, qui explicationem dari poſſe ſpecialem & diſtinctam contendat, illius dicta penſitabo, vbi rei periculum fecerit. Hactenus certe doctiſſimi quoque viri in hoc negotio defecerunt. Exemplo inferius erit FOVCHERII diſcurſus ex journ. des ſçav. 1695. pag. 644.

* Sumus in hoc negotio *cautiores* maioribus noſtris, ſed non ſumus ſaniores. Intellexerunt illi, ad influxum *requiri* aliquid tranſiens ex vna hominis parte in aliam. Itaque conniſi ſunt illud inueſtigare. Si nihil effecerunt, non id ingenii defectu accidit, ſed rerum ipſarum repugnantia. Poſteri niſi fallor

quorsum explicatio eius distincta pertineret: sed a posteriori cognitam existimant, experientia probatam dicunt, & sensu communi firmatam credunt. Videamus, id quo iure fiat?

§. 26. Certum est, si quis attenderit actionibus suis atque passionibus, quas vocamus, illum experientia cogniturum, mutationes aliquas corporis consequi ad appetitus animæ diuersos, & diuersas consequi perceptiones ad diuersas corporis & sensoriorum modificationes: idque constans esse & ordinarium in quibusdam actionum generibus, sic, vt posito animæ appetitu sequatur, sublato tollatur motus corporis & vice versa. Verum quis nescit, id maioribus nostris non raro accidisse (28) vt *a compræsentia* vel ordinaria successione duorum phænome-

ex hoc maiorum suorum facto debuissent eo adduci, vt suppositum, ex quo istæ difficultates nascuntur, influxum examinarent, num reuera per experientiam certus sit, & per rationem explicabilis? Atqui neutrum faciunt. Supponunt influxum, aut experientiæ (obiter spectatæ) illum imputant. De explicatione, nihil ausi perficere, altum silent. Ita parcius errant quam veteres, sed non magis ac illi sapiunt.

28) Equidem id hodie notissimum est. Allegabo tamen eius rei exempla, vt in promtu sint. Dic, vnde sint tempestatum ex adspectibus planetarum prognostica? Scio KEPPLERVM hic alias allegare caussas: sed singularis est KEPPLERI aduersus torrentem nitentis sententia. Vnde prædictiones futurorum ex astris adstruimus? Vnde lunarem in plantas actionem & influxum arcessimus? Vnde reliquas *artes, curiosas* vulgo, rectius inutiles, & superstitiosas plerumque, de-

nomenorum *ad caussalitatem* fuerint argumentati? Et quis adeo miretur, ex constanti & perpetua atque adeo & reciproca ista mutationum compraesentia aut consecutione illos mutuam quoque & caussalem dependentiam intulisse? * Praecipue, *si memineris*, *antiquis* temporibus pro caussae & effectus mutuo respectu atque dependentia explicanda suffecisse hoc, vt qualitatem ab effectu denominatam allegauerint, atque caussae hic in subsidium aduocatae adscripserint, etsi, quo modo illa ex definitione, essentia, vel natura eius caussae (hic animae nostrae) atque primo istius (29) conceptu consequatur, ne

 suspi-

fendimus? Experientiam quidem appellamus. Non dico iam, qua *fide*? Dicam, quo *iure*? Accidit, vt ea, quae saepius in orbem redeunt, quorum multae sunt & diuersae variationes, semel, iterumque, tertium, quartum, &c. consentire videas: ex eo caussalitatem eruis, & alterius ab altero dependentiam. Si te illius culpae immunem scias, saltim ita veteres non paucos, & *vulgus* ratiocinari, vix abnegaueris. Quam id bene fiat, vid. Wolfii Gedanken von den Kraeften des Verstandes, C. V. §. 11. pag. 102.

* Accipe, si placet, Baconis Vervlamii monitum. Ille in suo de fluxu & refluxu maris libello, postquam consensum aquarum & lunae ostenderat, ita porro: „ neque tamen continuo sequetur (*idque homines aduertere volumus*) quae periodis & curriculo temporis, aut etiam modo lationis conueniunt, ea natura esse subordinata, atque alterum alteri pro caussa esse.„ V. scripta eius in naturali philosophia. p. 149. edit. Amstel. 1685. Repeto grauem sententiam: *idque homines aduertere volumus!*

29) Fuisse istum veteris *philosophiae defectum* communem,

ſuſpicari quidem licuerit: *noſtris* vero temporibus æque ac prioribus, id iudicium a conſtanti compræſentia aut conſecutione ad cauſſalem dependentiam ſe animis noſtris iam ea ætate inſtillare, quæ rebus ſollicite diſtinguendis & caute diiudicandis nondum ſufficiat.

§. 27. Vides, quicquid dici pro influxu poſſit, id omne comprehendi *titulo experientiæ, & ſenſus communis*, ita loquimur, *teſtimonio*. Subeant illa examen accuratius, vt neque experientiam negare, neque illam ſine cauſſa allegare dicamur. Atque hic diſtinguas velim id, quod *facti* eſt, & *hiſtoricum*, ab eo, quod *ratiocinationis* eſt & philoſophicum ſiue *dogmaticum*: diſtinguas *experientiam*,

opinor, nemo contradixerit. In eo nunc omnes conſentiunt, quod, quicquid in vnaquaque re proprietatum eſt & facultatum, ex eſſentia eius vel natura conſequi debeat, adeoque in illa ſui rationem habere, & ex ea explicari. Interim tamen ante *Wolfianas* de anima inſtitutiones non memini, a quoquam in eo elaborari, vt animæ varias agendi aut percipiendi rationes ex vno aliquo eſſentiali conceptu diſtincte deriuare poſſimus. *Ille* primus atque hactenus vnicus ex iſto animæ conceptu, quo ex factis experientia cognitis eruit, animam eſſe ſubſtantiam vniuerſi pro ſitu alicuius corporis organici repræſentatiuam, omnes animæ, quas vocamus, facultates, ſenſitiuam cum phantaſia & memoria, & appetitu & affectibus & intellectu & voluntate legitimo nexu intulit & diſtincte explicuit. Vid. eiuſdem vernünftige Gedanken von GOTT, der Welt, vnd der Seele des Menſchen &c. C. V. fere integro; maxime §§. 747. 749. 753--756. 807. 832. 876--878. &c.

am, atque de experientia *iudicium* tuum: distinguas *phænomenon*, & phænomeni *caussam*: distinguas id, quod *obseruare* licet, ab eo, quod *inferri* debet. Certum est, facta & phænomena obseruari per experientiam posse: rationes factorum & phænomenorum caussas inferri iudicio debere & ratiocinationis vi. * Cum enim obseruatio, adeoque experientia iudicio contradistincta, absoluatur sola ad rem præsentem attentione adhibita, præter historica nihil continet. Expandi vesicam aliquam flaccidam & superne clausam sub campana antliæ pneumaticæ aptata, si extrudatur embolus: hoc phænomenon est, hoc experientia docet, hoc obseruatione detegitur. Sed aërem in vesica residuum id esse, quod eandem expandat, aëre ambienti extracto: non obseruationis est, sed iudicii & ratiocinationis. Apparere iam super horizonte solem, qui prius eo occultatus erat, obseruatio-

 nis

* Velim & hoc animaduerti. Ipsas propositiones historicas *generales* non esse experientiæ immediatæ. Experimur singularia; generalia abstrahimus. Dum igitur in singularibus circumstantiæ miscentur infinitæ, cauto opus est in formanda generali propositione, vt ex circumstantiis in factum influentibus obseruentur, & allegentur omnes & singulæ. Id nisi feceris: neque historica tua generalis propositio per experientiam firmatur; multo minus ratiocinium propositioni superstructum. Dici autem non potest, quoties hic incauti fallantur. Philosophorum est discere ab his exemplis prudentiam, selectum, cautelas, patientiam &c.

nis est: an solis progressione, an terræ vertigine id factum sit? rationis (30).

§. 28. *Intelligitur ex dictis*, quicquid præter nudam & simplicem facti narrationem in quacunque propositione contineatur, id non esse experientiæ, sed ex eadem fuisse illatum: vbicunque illatio, ibi examen intercedat necesse est, annon ex facto intuleris iusto liberalius, quæ non consequuntur legitime & necessario. Iam dicere, quod corpus afficiat animam suis impressionibus & anima moueat corpus, significat sequentia: 1. quod ad volitionem animæ hanc, illam, istam consequantur motus (id quod compræsentiam, vel si malis, consequentiam indicat, & facti est, adeoque obseruationis obiectum) atque id quidem 2. ex vi animæ in corpus agentis: et vice versa. Atque hoc iudicium est, hoc dogmaticum est, & ex priori illatum. Quo syllogismo? Compræsentiam aut consecutionem experientia testatur: habes medium terminum! Sed ex illo caue caussalitatem intuleris: ex communi effectu determinatam caussam. Quid ita? Constanter compræsentia esse possunt, non illa solum, quæ a se mutuo dependent,

30) Vix temperare mihi possum, quin hic transscribam aliquos *Wolfianæ* metaphysicæ paragraphos. Sed amabo te, si cum cura legas §§. 326. & seqq. & coniungas logicæ C. V. supra allegatum, & vid. experiment. physic. part. II. c. III. §. 37. p. 84. 85. Facient ista, vt nihil experientiæ tribuas, quod non inde consequatur; quod sane maioris operæ est, & artis & exercitii, quam prima specie videbitur. Experti loquuntor.

dent, vt effectus & caussæ: verum & illa, quæ communem caussam venerantur; illa enim posita non minus vterque effectus simul ponitur, quam caussa in vniuersum posita eiusdem effectus quoque ponitur. Itaque plus est in conclusione, quam in præmissis: plus est in iudicio, quam in obseruatione: plus in dogmate, quam in facto.

§. 29. *Quid inde concludimus? An, quod sententia* de mutuo animæ & corporis per influxum realem inter sese commercio *falsa sit?* Ita *videtur* consequi. Duæ enim sunt cognoscendi viæ, quibus ad rerum notitiam peruenire datur hominibus: a priori altera; altera a posteriori. Illa ex distinctis rerum ideis (31) caussarum vires, & effectuum quantitates eruit, &, si fieri potest, metitur: hæc ex phænomenorum experientia cognitorum circumstantiis ad eorundem caussas eruendas deducitur. Si primam velis insistere, oportet, vt & caussæ & effectus claram, distinctamque (plus minus) ideam habeas, atque ex altera possis rationem

nem

31) Suppono hic *definitiones* idearum clararum & distinctarum eas, quas primus determinauit illustris LEIBNITIVS in schediasmate, (quicquid LOCKIO videatur & MOLINCVSIO in epistolis) longe præstantissimo in actis erud. 1684. p. 537. & postea repetiit CHR. WOLFIVS in comment. de methodo mathematica, T. I. elem. math. p. 6. easdemque plenius diduxit in logica c. 1. & vsui amplissimo applicuit, tum passim in logica, tum præcipue in metaphysica c. 3. & 5. sparsim: repetitas nuper in *dissertatione nostra* de triplici rerum cognitione, historica, philosophica & mathematica, §. 19. 36. &c.

nem dare alterius, hoc eſt, explicare ea, quæ in effectu licet diſtinguere ex illis, quæ cognita ſunt de cauſſis. Atqui illam viam calcare non poſſumus, cum de anima quæritur, & illius in ſuum corpus organicum actionibus v. §. 25. Neque altera per experientiam methodus rem ſufficienter probat, vt modo vidimus §. 27. 28. Quidni igitur *falſam* illam opinionem dicere liceat, & *fictitiam*?

§. 30. *Fictitiam quidem*, non repugnauero: ſed *falſam nondum* dixero. Certum eſt, vbi nec a priori innotuit, nec a poſteriori obſeruatum eſt, aut legitime illatum id, quod aſſeritur, ibi rationem non eſſe, quare idem aſſeuerari poſſit: itaque, ſi quid aſſeritur, id *commentum* eſt, non ſemper mali animi, aut indocilis, ſed præcipitati tamen iudicii: culpa eſt attentionis, non mentis veritati aduerſantis vitium; grauior ſane, quo minor ita iudicandi cauſſa eſt vel ſpecies, ſed quo maior probabilitas erat, quæ non cautiſſime circumſpicientibus poterat imponere, eo culpa leuior eſt. Quare *nolim, id conuitii vocabulum* interpreteris, & hoc nomine inſultari putes viris omnino doctiſſimis, quibus hoc ſyſtema per experientiam probari videtur, quod eorum vitæ & ſtudiorum ratio tantam in rebus circa experientias phyſicas diligentiam aut non requiſiuerit, aut non admiſerit, quantam huic rei neceſſariam eſſe, modo vidimus: ſed nolim quoque, vt maximorum virorum auctoritate & calculis redarguere figmenti rationem, atque eorum teſtimonio veritatem ſyſtematis ſuperſtruere in animum indu-

ducas. *Sic veniam petimusque damusque vicissim.* *

§. 31. Non deest itaque (sic dicta hactenus euincunt) argumentum nobis, quare *asseuerari non debeat* id systematis, quod influxum animo corporique mutuum adscribit. Quae enim neutro fonte deducuntur ex cognitis, neque a priori synthetice, neque a posteriori analytice, illa ego asseuerare nun-

* Petimus vero etiam hoc, vt aliquando tandem desinant aduersarii affingere nobis argumentum, a quo alieni sumus. Quotiescunque nostra recensent, dicunt nos arguere, quod negari influxus debeat, quoniam explicari non possit. Atque tum de nobis, (vel monstro potius, quod finxere, suo) triumphant instantiis physicis, vbi negare rem v. g. directionem magnetis non liceat, etsi explicare modum non possimus. Equidem in eo hallucinantur turpiter, quod putant similes esse casus, suum de influxu, & verum de magnete. De magnete rem, hoc est, factum noui per obseruationem rei praesentis. Id igitur experientiae debitum negari non debet, propterea, quia modum explicare homunciones non possunt. De influxu non ego rem cognosco per experientiam, & modum inquiro. Influxus ipse modus est, quo res (scil. mutationum in corpore & anima successio) explicatur. Nihil igitur ad hunc casum pertinet facta de magnete instantia. Deinde instantias damus ad argumenta. Atqui nemo philosophorum sic argumentatur: explicari influxus non potest, ergo nullus datur. Desinant tandem, si qui serio agunt, obtrudere nobis, quod non diximus, imo quod distincte & saepenumero ab nobis alienum esse, dudum ante ipsorum monita, primi & serio asseruimus, verbis id & factis testati.

nunquam dixero; saltim non iure dixero, sicubi eam mihi culpam obrepere passus fuero. Sed videamus quoque, num suppetant, quibus id *falsi conuincere* & refellere liceat, rationum pondera? Id vt perfici possit, notum esse lectoribus suppono, si quid reiici, vt falsum, debeat, ostendi oportere, quod id vel cognitæ antehac veritati contradicat, aut corollario veritatis agnitæ (32): vel quod ipsius corollarium repugnet veritati cognitæ, aut eius corollario. Si nihil horum demonstrauero, ipse ego primus nego, euictam esse systematis falsitatem (33): si vnum eorum ad liquidum deduxeris, nihil amplius postulauerit morosior quicunque antagonista.

§. 32. Foret argumentum huiusmodi illud Cartesii & sequacium, qui in systema vulgatum vertunt canonem, ipsis indubium; modo recentiores

32) *Obiter moneo*, si quis corollarium veritatis cognitæ, sub ipsa illa veritate comprehendi velit, me non aduersari: sed distinctionis hic factæ caussam esse, quod veritas cognita mihi spectetur hic, vt olim cognita, per phantasiam atque memoriam animo denuo repræsentata & cognita: corollarium eius intelligatur, vt nunc demum ex ea illatum vel inferendum. Ista enim si discreueris, aliquando in examine sententiarum faciendo, & detegendis, quibus ad sua peruenerunt eruditi, viis, vtilitatem præstare possunt.

33) Infertur hinc, *falli eos*, qui rem omnem confectam putant, vbi confessionem ab aduersariis extorserint, quod intelligi non possit, quomodo vel spiritus agere possit in corpus, vel & corpus in spiritum? Quem errorem & Wolfio notatum videas in metaphysica C. V. §. 762.

res illum ipsum non conuicissent falsitatis, atque Cartesianis eum extorsissent e manibus, non sponte illum dimittentibus. Existimauit quippe CARTESIVS, *eandem in vniuerso conseruari motus quantitatem*, ex massa mobilis in celeritatem eius æstimatam: atque ex eo supposito, recte intulit, non posse influxum realem animæ atque corporis habere locum. Quid enim? Si ex voluntate animæ producitur in corpore motus, qui sui caussam non habuit antea in corpore, eiusdemque antecedaneo motu: nouus in vniuerso motus oritur; adeoque *augetur* quantitas motus (34) Cartesiana. Sin ex motu corporum ambientium fiunt impressiones & motus fibrarum in nostro corpore, atque ex hisce deinceps dolor aut voluptas oritur, sic vt prior motus iam cesset, & in cogitationem, vt sic loquar, transeat: aliquis in vniuerso motus perit; adeoque *minuitur* quantitas motus Cartesiana.

§. 33. Sed quis est hodie, qui nesciat, *falli hic* CARTESIVM? Primus id LEIBNITIVS (35) demonstrauit & contra exceptiones CATELANI abbatis & DION.

34) Quare *Cartesianam* hic semper motus quantitatem appellauerim, norunt, qui ex *Leibnitianis*, *Wolfianis*, *Hermannianis* &c. norunt, esse hanc quantitatem impetus, vel momenti sollicitationis, non ipsius motus, cuius tanquam entis successiui quantitas æstimanda potius est, ex impetu in tempus. V. WOLF. elem. math. T. I. el. mechan §. 19. p. 542.

35) Vid. acta eruditorum 1686. p. 161. 1689. pag. 186. 195. 1690. p. 228. 1691. 6. sq. & 439. 1698. p. 429. Nouvelles de la republ des lettres 1686. p. 996. 1687. p. 131. 577. 952. Journ. des sçavans 1693. p. 651. & passim.

DION. PAPINI defendit, agnouit MALEBRANCHIVS, qui & ipse prius Cartesianam (36) hic mentem induerat, ostendit & NEWTONVS (37): vt omnino probem verba LEIBNITII (38), qui iam A. 1696. se mirari dixit, viros doctos adhuc admittere eandem motus quantitatem, sensu Cartesiano; mireris vero etiam, doctissimum Anglum, SAM. CLARKIVM (39) ita loqui, quasi ipse per Newtoniana LEIBNITIO

36) V. recherche de la verité libr. 6. cap. vlt. & confer eius epistolam in nouvelles de la rep. des lettres 1687. p. 449.

37) Traité d' optique L. III. quæst. vlt. edit. Gallicæ Amstelodamensis p. 569. edit. Latinæ p. 341.

38) V. journ. des sçav. 1696. 19. nou. p. 712. edit. Amst. vbi: „je m'étonne, qu'on dit encore, qu'il se conserve toujours une egale quantité de mouvement, au sens Cartesien; car j'ai demontré le contraire, & deja d' excellens mathematiciens se sont rendus.„ conf. & A. E. 1698. p. 429. cum cel. STVRMII nat. sibi in cassum vindicata. c. 3. §. 2.

39) V. recueil de diverses pieces &c. Respons. V. §. 98. T. I. p. 180. „Enfin, l'auteur ayant consideré la demonstration de Mr. NEWTON, que j'ai citée ci dessus, est obligé de reconnoitre, que la quantité du mouvement dans le monde n'est pas toujours le même.„ &c. conf. LEIBNIT. epist. V. §. 99. T. I. pag. 135. & CLARKE resp. IV. §. 38. p. 77. & resp. III. §. 13. p. 46. vel, si Germanica habeas, vide *merkwürdige Schriften zwischen Leibnitz und Clarken* locis allegatis. Fontem vero illius Clarkianæ aberrationis hunc habe. LEIBNITIVS ab initio statim epistolarum suarum loquitur de viribus, earumque eandem semper quantitatem conseruari asserit: CLARKIVS de quantitate motus ex massa in celeritatem æstimata loquitur. Verum illa differunt ex philosophia Leibnitiana, qua vi-

TIO eam confessionem extorsisset, qua concesserit, quantitatem motus in vniuerso eandem non conseruari. Scilicet id diu ante NEWTONI edita LEIBNITIVS demonstrauerat, locis supra allegatis.

§. 34. Ista igitur ratione LEIBNITIVS præcipuum totius alicuius sectæ *argumentum* systemati influxus oppositum *subruit*. Non tamen ea re id saluum præstitit ab obiectionibus, ex eodem fonte deriuandis, ex quo primam scaturire vidimus. Scilicet ostendit idem ille, loco Cartesiani canonis, naturæ rerum aduersi, alium potius substituendum esse, qui *identitatem quantitatis virium motricium*, (40) ex massa mobilis in quadratum celeritatis æstimandarum, asserit. Quod ipsum vel ex eo *conuenientius* esse deprehenditur, quod motus quidem, res successiua, nunquam possit dici existere; etsi enim partes habeat, nunquam eæ tamen sibi coëxistunt, sed fluunt: principium autem motus, vel vires in corporibus (41) motrices reuera existere, ex ipso

C motu

res viuas ex massa mobilis in quadratum celeritatis æstimari notius est, quam vt hic deduci oporteat.

40) Imo & actionis motricis. V. LEIBNIT. act. erud. 1698. p. 429.

41) Dico in *corporibus*, non, in materia. Fateor, materiam esse pure passiuam; vel, si malis, *vi inertiæ* præditam, qua fiat, vt nec motum incipiat per se, nec finiat: de qua olim KEPPLERVS, postea CARTESIVS, LEIBNITIVS passim, & NEWTONVS in princ p. def. 3. Quomodo autem corpora distingui velim a materia, docebit WOLFIVS in metaph. C. IV. § 626. Tria quippe discernimus in corpore, materiam, siue multitudinem, quæ componitur; essentiam compositi qua

motu successiue ab iisdem producto intelligitur.

§. 35. Videtur adeo *breuis* futura nostra *disceptatio*, si identitatem virium motricium in vniuerso vel demonstrare (42) vellem, vel supponere demonstratam. (43) Nemo enim non videt, si animæ volitiones motum efficiant in corpore nostro, reliquis imprimendum, augeri sic in corporibus, siue vniuerso corporum complexu, vires motrices (44): & minui, cum ex diuersorum corporum motu, atque in sensoria nostra impulsu oriantur perceptiones. Sed malo, quia fieri potest, abstinere manum a calculis, quibus id ex corporum percussione eruitur, magis etiam a demonstrationibus difficilioribus, quibus calculum vitaturus implicarer: maxime ideo, quod verear, vt aduersarii legem identitatis, quam dixi, ad percussionem corporum mutuam sic restrictam velint, vt diuersum obtinere dicant, si corpora moueantur a spiritibus, & vice versa, si spiritus afficiantur a corpori-

talis, siue modum compositionis materiæ; & naturam, siue principium mutationum, id est, vires motrices.

42) Vid. WOLFIVM in elem. mechan. §. 425. 426. T. I. elem. lat. p. 634.

43) Vid eundem in metaph. §. 709. & 762.

44) Fac enim corpori iam moto nouum a me celeritatis gradum, voluntaria huiusmodi actione imprimi: erunt vires viuæ istius corporis, ex massa in quadratum celeritatis æstimatæ, iam maiores, atque antea; neque quicquam tamen ex aliis corporibus in meum transiit, quod inde huc translatum sit.

poribus (45); quemadmodum in simili caussa (46) concedunt, corpora moueri non posse sine contactu physico a corporibus, posse tamen a spiritibus, etiam finitis, contactu, quem vocant, * morali.

§. 36. Neque ego pro vniuersalitate istius regulæ contra aduersarios hosce satis considerem

C 2 (47) in

45) Ita vero *conieceram* ego, dum mense iulio anni 1721. ista conscriberem: quam id feliciter, ex eo colligas, quod postea intellexi, celeb. GOTTFR. POLYC. MVLLERVM in diss. de theoria sensuum generali, idem opposuisse CHRISTIANO WOLFIO; [aliosque ex eo tempore repetiisse eandem obiectionem.] Transmitto autem illa, quoniam ab eo argumento hic abstinui.

46) Huc confer IO. ALPH. BORELLVM, de vi percussionis c. 2. sub fin. §. Quoad alteram partem, & seq. p. 6. edit. Lugd. Bat. 1686.

* Vocant, inquam, non explicant. Ego contactum intelligo moralem, quando bonitas obiecti cognita vrget appetitum ad hoc vel illud conandum. Intelligo & contactum physicum, quando corpus motum vrget aliud corpus ad mutandum locum. Sed contactum corporis & mentis fateor me non intelligere, quocunque is nomine veniat. Fidenter etiam pronuncio, protrudere illum vacuos sine mente sonos, si quis contactum inter corpora & animas moralem loquatur. Res eadem est, ac si quis diceret, se audiuisse iridem, gustasse halones, vidisse dulcedinem: atque tum perculsis ob rei nouitatem, vel potius absurditatem, auditoribus veritatem facti distinctionibus conaretur persuadere, caussatus, id factum esse auditu dioptrico, gustu optico, visu linguali. Quis talia tulerit narrantem?

(47) in *conuenientia rei,* quam nemo facile negauerit. Quis enim non videt, illud magis conuenire vniuersitati rerum a sapientissimo simul atque potentissimo artifice conditarum, vt quae realia sunt (in quorum censu posuimus principia motus siue vires

47) Hanc mihi cautelam extorsit SAM. CLARKII, celeberrimi theologi & philosophi Angli, exemplum in responsionibus ad litteras Leibnitianas. v. epist. I. §. 4. resp. I. §. 4. & quae deinceps in sequentibus ad hosce paragraphos vindicandos pertinent. Addo hic prima saltim, quae ceteris occasionem fecerunt, ad *serenissimam Walliae principem* a LEIBNITIO perscripta. Ita ille: „Mr. NEWTON & ses sectateurs ont encore une fort plaisante opinion de l' ouvrage de Dieu. Selon eux, Dieu a besoin de remonter de tems en tems sa montre: autrement elle cesseroit d' agir. Il n'a pas eu assés de vüe, pour en faire un mouvement perpetuel. Cette machine de Dieu est même si imparfaite selon eux, qu'il est obligé de la decrasser de tems en tems par un concours extraordinaire, & même de la raccommoder, comme un horloger son ouvrage: qui sera d' autant plus mauvais maitre, qu'il sera plus souvent obligé d'y retoucher, & d'y corriger. Selon mon sentiment, la même force & vigueur y subsiste toujours, & passe seulement de matiere en matiere, suivant les loix de la nature, & le bel ordre préetabli. Et je tiens, quand Dieu fait des miracles, que ce n'est pas pour soutenir les besoins de la nature, mais pour ceux de la grace. En juger autrement; ce seroit avoir une idée fort basse de la sagesse, & de la puissance de Dieu„. Quae deinceps disputata sunt, breuitatis studio hic transsiliam: est enim libellus, saltim ex Germanica editione, in omnium fere manibus.

vires motrices §. 34.) constantia sint, atque illa tantum varient, quæ priorum limitationes fuerint & modificationes. Itemque: vt, quæ in corporibus fiunt mutationes, sui principium habeant in corporibus, non extra eadem in spiritibus, nescio quo vinculo, ipsis adhærentibus vel innexis; & quæ in spiritu limitationes cernuntur, sui rationem inueniant in spiritu, domesticam adeo, non peregrinam, ex comite spiritus corpore repetendam. Verum ista hic non premam, nisi ipsi tibi pondus trahere videantur.

§. 37. *Argumentum*, quod præsenti instituto conueniat, quod, nisi ego fallor, *facile* sit, & quam fieri potest, minimum scientiæ physico-mechanicæ, aliunde repetendæ, supponat, nobis exhibere potest canon metaphysicus, qui præcipuum legibus motus principium (48) præbet, Leibnitio mirifice (49) semper commendatus. Illud autem vult canon noster, *effectum integrum æquipollere caussæ plenæ*, atque adeo inter effectum & caus-

48) V. theodic. §. 346. Nouvell. de la republ. des lett. 1687. m. fev. p. 137.

49) Existimo enim, recte *collectores* actorum erud. A. 1700. m. maio p. 196. verba Leibnitii de hoc axiomate interpretari, quando is ad Oldenbvrgivm scribit: - - - „ ex quo circa regulas motuum mihi penitus perfectis demonstrationibus satisfeci, neque quicquam amplius in eo genere desidero. Tota autem res, quod mireris, pendet ex *axiomate metaphysico* pulcerrimo, quod non minoris est momenti circa motum, quam hoc, totum esse maius sua parte, circa magnitudinem. „

caussam, perfectam semper aequationem obtinere. Voco autem *effectum integrum*, quidquid ab actione caussae proficiscitur aut pendet, siue illa resistentiae corporum superandae impendatur, siue alium adhuc extra se effectum producat. Et *caussam plenam* dico istas vires, quae integro huic effectui producendo applicantur atque impenduntur, omnes & solas. Non dubitem, si hoc perpendas, facilem te canoni nostro assensurum esse. Sed coniungamus eum, cum *subsidiariis quibusdam!* Notum est communiter, materiam omnem siue quiescentem, siue motam, perseuerare in statu suo quiescendi, vel mouendi (veniam voci Newtonianae) vniformiter in directum, nisi quatenus a viribus impressis cogitur statum illum mutare (50): in pleno eam moueri non posse, nisi tantundem materiae loco pellat, idque eadem celeritate, & secundum eandem directionem: in vacuo eam continuare motum, quia nihil est, quod motui resistat: denique autem, sisti motum resistentia, siue reactione praecise aequali, neque maiori neque minori, quam fuit ipse impetus corporis moti; maiori enim reactione reflectitur corpus, vt moueatur porro, sed in plagam priori contrariam, minori autem imminuitur celeritas quidem, sed manet motus tamen in eandem plagam (51). Iam, si pla-

50) V. NEWTON, in princip. lege I. p. 12. WOLF. metaph. §. 610.

51) Sunt facilia omnia, alioquin hic vlterius deducenda. *Primum* ex inertia & passiuitate materiae: *secundum* ex natura pleni & motus: *tertium* ex pri-

ſi placet, componamus iſta, atque in neruum compingamus.

§. 38. *Sint primo omnia plena, &*, ſi Carteſiana tibi dogmata placeant, *corpus* per ſe *indifferens* (52) *ad motum*, adeoque nullo ex ſe niſu præditum, quo poſſit reſiſtere motui ſibi imprimendo: dicam, facto per corpus motum impetu in meum corpus, ita vt motus in ſenſoriis organis conſequatur, motum iri amplius in vniuerſo, præcipue meo corpore, *tantundem* maſſæ, celeritate eadem & ſecundum eandem directionem per §. 37. Itaque habes effectum integrum cauſſæ plenæ æquiualentem: itaque, ſi &, vltra motum iſtum, perceptionem mentis (53) ex eadem hac cauſſa deriua-

mo *quartum* conſtat ex ratione in textu expoſita. Confer tamen, ſi placet, ſcriptores mechanicos paſſim, & WOLFIVM in metaph. C. V. §. 669.

52) *Scio* ſane per demonſtrationes Leibnitianas in journ. des ſçav. 1691. 18. juin. p. 386. Nouvell. de la rep. de lettr. 1687. p. 142. & paſſim, legibus naturæ aduerſam eſſe iſtam hypotheſin: ſed, quoniam id fortaſſe non omnibus videtur, operæ pretium fuerit, etiam hoc dixiſſe. Intelligitur vero, me in *hoc* paragrapho conſiderare alterum corpus præciſe vt motum, & alterum vt adhuc indifferens. Si enim, etiam in Carteſiana hypotheſi, illic impetum potius conſideras, & hic corpora contrariis directionibus mota ſupponas; aliter inflectenda ratio erit, atque omnino ita, vt in §. ſeq. 39. coincidunt enim in eo caſus vterque.

53) Si non caute attenderis, poſſet in mentem venire, pro ſaluando canone id ſufficere, quod in eodem genere, motus ſcil. effectus ſit cauſſæ æqualis, perce-

riuare sustineas, effectus potior erit sua caussa: itaque necesse est, illa perceptio aliam ab hoc motu caussam sui agnoscat: itaque in hac hypothesi neque corpus est, neque corporis motus, qui perceptionem & mutationes perceptionum in mente efficiat.

§. 39. *Sint secundo* loco iterum *plena corporibus omnia, habeant illa vim inertiæ*, qua non cedant impulsui cuicunque indifferenter, habeant etiam si ita velis, nisus alia aliis contrarios: dicam, facto per corpus extrinsecum in organa sensuum mea impetu, tantum inde motus consequi, quantum respondet excessui impulsus supra resistentiam, iis legibus, quas hic longum foret, enarrare; quas magno consensu hodie, post WALLISIVM, HVGENIVM, WRENNVM, MARIOTTVM &c. docent scriptores mechanici; & quæ omnes effectum integrum caussæ plenæ æquiualentem, supponunt, vel arguunt. (54) Itaque eædem hic consequentiæ recurrunt, quas modo exhibuimus §. 38. Idem medius terminus eandem fundet con-

ptionem esse in diuerso genere. Sed *caue*, locum isti opinioni concedas: canon est metaphysicus, qui vetat plus esse in effectu, quam in caussa; neque adeo corpori alligatus, sed vniuersalis.

54) *Supponunt*, si demonstrari debeant. V. locum LEIBNITII allegatum superius §. 37. nota 49. & WOLFIVM in elem. mech. §. 24. sq. T. I. el. Lat. p. 543. -- Sed *arguunt*, si experimentis cognitas, examinare, atque ad principium generale velis reducere. V. theod. §. 346.

conclusionem necesse est: habemus enim & hic in corpore effectum vires caussæ exhaurientem, quia æquantem; quæ igitur vis aget in mentem?

§. 40. *Sint iam vacua* materiæ *spatia* sparsim vel continuo interposita: manebit sane motus, qui corporis particulis impressus est, quamdiu illæ per vacuum mouebuntur §. 37. (si quidem in vacuo concipi motus possit) atque adeo, donec corpus motum nouis impingatur corporibus, de quibus eadem deinceps valent, quæ modo diximus §. 38. & 39. Neque adeo subsidium in vacuo quis inuenerit, quo difformem illam caussæ & effectus proportionem liceat ad æqualitatem reuocare, & metaphysico canoni nostro accommodare.

§. 41. Et persuadeo mihi sane, neminem facile contradicturum esse paragraphis 38. & 39. si perpenderit, quæ de corporum percussionibus hodie peruulgata sunt, indice saltim digito hic commonstrata. *Sed* (55) qui vacuum tenent, illi, *vereor*, vt Clarkianæ disciplinæ accedant, qui substantias quasdam immateriales in eo operosas collocare videtur (56), atque adeo, velut iste attrahentes mutuo corpora, ita hi forte motui resisten-

55) Potes vtramque hanc obiectionem transsilire, nisi simile aut cognatum quid menti obuersetur tuæ: mihi id non licebat.

56) Dico, *videtur*, quia non totidem verbis id enunciat: facit tamen id spatium, per quod attractio fit, a materia vacuum, & negat fieri attractionem sine me-

tes eidem incolas concedant, dicam, an obtrudant? *Fortassis* etiam *alii*, (siue vacuum teneant, siue plenum admittant) in ipsis materiae partibus animam motui resistentem facient sua virtute; quo facto ipsis videri posset, non omnem impetum moti corporis impendi vel resistentiae corporis vincendae, vel motui in corpus intrudendo. Scilicet, si alterutra ratione anima posset motus aliquam partem sufflaminare, vt illa in corpore effectum amplius nullum haberet, videri posset, id perceptioni producendae in animo superesse, sic vt caussae & effectus aequipollentia nondum tolleretur. *Sed neque hoc pharmaco videtur malum curari posse.* Quodsi animae virtute tolli motus in corpore debeat, id reactione fieri necesse est; neque enim, nisi reagendo, impediri potest actio, vel eiusdem effectus sufflaminari: reactionem vero actioni aequalem esse oportet §. 37. Itaque oportet etiam esse proportionem inter easdem. Atqui inter res toto genere diuersas (animam & corpus) atque modificationes rerum toto genere diuersarum nulla est proportio, si EVCLIDEM audias: (comparat enim haec tantum homogenea) ergo nec aequalitas (57). Verum fac esse, quod fieri non potest, vt reliquum impetus in corpore moto insumatur vin-

dio: concedit caussam eius aliquam esse, sed an mechanica sit, nec ne? id inquirendum putat: aliquando id medium vocat inuisibile & intangibile. V. epist. CLARK. IV. §. 45. T. I. du rec. p. 78. & epist. LEIBNIT. V. §. 118. p. 144. & CLARK. V. p. 196.

57) Nimirum illa sunt *homogenea*, & aequalia esse possunt, vel proportionalia dici, quorum vnum aliquo-

vincendæ illi reſiſtentiæ, quam ponit motui corporis anima inhabitans: habes ita ſane effectum integrum cauſſæ ſuæ æqualem, §. 37. neque tamen habes perceptionem aut ideam mentis, quam, non puto, quod tranſmutare velis in reſiſtentiam motui oppoſitam, aut illius filiam atque effectum facere. *

§. 42.

ties repetitum poteſt fieri id, quod eſt alterum, æquare illud vel *ſuperare*. Sed vero motum repetas licet, quoties tibi cunque placuerit: non erit ille perceptio, aut perceptioni æquipollens aut ſimilis, aut comparabilis. Quis ex motu ſyllogiſmum fecerit, vel demonſtrationem condiderit, etſi repetito, promoto, impedito &c.? [Ceterum obiter admoneo, virum clariſſimum, qui aduerſus hanc meam definitionem admonuit, pertinere illam ſolum ad *commenſurabilia*, non ad homogenea in genere, ea quidem in re falſum eſſe. Conf. WOLF. elem. arith. Lat. §. 30. T. I. p. 23. edit. primæ, & dilucid. noſtræ philos. de DEO, anima, & mundo §. 327.]

* Velim cogitent lectores mei, an id ſpiritualitati animæ conueniat, vt in ſpiritu mutationes producant motu ſuo corpora ſiue externa, ſiue interna cerebro? Si verum eſt, quod motus cogitationem generet, cogitent, an refelli illorum ſententia poſſit, qui dicunt, poſſe DEum corporibus largiri, vt cogitent. Cogitent vero etiam, quibus poſthac fontibus probare animi ſpiritualitatem poſſint, ſi tanta eſt cogitationum & motuum cognatio, vt naſci alterum ex altero poſſit? Vidit vtique hæc talia TOVRNEMINIVS: igitur influxum corporum in animas actiuum non admiſit: & de influxu animæ in corpus ſcripſit quam cautiſſime; arguens ex nobilitate ſubſtantiarum, ne quid animo præiudicet.

§. 42. *Sequitur ex dictis*, nisi falsum fuerit illud metaphysicum, quod effectus caussæ æquipollens sit, *nullam* impressionem fieri posse *a corpore in animam*, neque perceptionem mentis oriri ex motu, nisi, vltra id & EVCLIDES fallat, & recepta iudicandi ratio, quæ proportionem & comparationem negat fieri vel posse, vel debere inter res vel proprietates heterogeneas. Restat, *vt videamus*, quid anima valeat in motibus corpori imprimendis. Sunt enim philosophi, qui vel sponte largiuntur, non posse corpus agere in animam, sed alterum pen tus tenent, posse animam in corpus agere. Est ex eorum numero *R. P.* TOVRNEMINIVS, Iesuita Gallus, vir omnino doctissimus, qui distinctam vnionis animæ & corporis explicationem se pandere arbitratus est in commentariis criticis Triuultinis (58). Abit ille nonnihil a consueto tramite: sed quando tamen & ipse influxum tuetur, animæ saltim in corpus suum, etsi non vice versa; vulgati systematis modificationem esse concedo, sed iisdem argumentis tentandam, quibus alteram systematis huius partem adhuc sollicitare constituimus.

§. 43. In illo autem cardo vertitur *systematis*

58) A. 1703. mens. maio, artic. XCI. p. 864. seqq. M. iunio, art. CVI. p. 1063. quibus adde M. sept. artic. CLIX. p. 1661. seqq. M. oct. art. CLXXVI. p. 1840. seqq. & art. CLXXVII. p. 1857. seqq. Ita autem ille p. 868. „Sans que le corps agisse sur l' ame, ce qui est impossible.„

tis Tourneminiani (59). Existimat vlterius, quam a Cartesianis, LEIBNITIO, ceterisque factum sit, progrediendum esse, vt principium inuenias, quod *distincte* explicet vnionem animæ & corporis. „ Oportere inueniri eiusmodi aliquod, quod demonstret

59) Prolixior locus est, sed dabo verba auctoris, tam honoris caussa, quam vt tutius lectorum de illa re iudicium esse possit. Sic ille l. c. p. 870. Il faut donc aller plus loin, pour trouver *un principe*, qui explique nettement l' union de l' ame avec le corps. Il en faut trouver un, *qui demontre*, qu'il y a entre ces deux substances non seulement de l'harmonie, & de la correspondance; mais encore une liaison & une dependance essentielle: une *union* non seulement morale, & en idée, dependante d' une loy arbitraire, mais reelle & effective: une union non pas exterieure, mais intime: une union de possession & de proprieté, & non pas seulement d' habitation ou d' usage. Il faut un principe, qui fasse voir, que l' ame & le corps sont autrement unis, que les citoyens d' une même ville, que l' ouvrier & l' instrument, dont il se sert, que l' espace & le corps, qui le remplit. En un mot, il faut un principe, qui fasse voir, qu'il y a entre tel corps, & telle ame, *un rapport* si naturel, si essentiel & si necessaire, que nulle autre ame, hors la mienne ne puisse animer mon corps; & que nul autre corps, si non le mien ne puisse être animé par mon ame. C' est sur ce principe, que je vais vous proposer mes *conjectures*. Si je me trompe, j' aurai d' illustres compagnons dans ce malheur. Il est toujours beau de tenter une découverte, où tant de grands genies ont echoué. Du moins je ne me suis pas laissé prévenir par aucun préjugé. J'ay quitté ceux de l' école, comme les Cartesiens le recommendent si expressement: et j'ay

ſtret inter has duas ſubſtantias non harmoniam modo & conſpirationem obtinere, ſed nexum & dependentiam eſſentialem : vnionem non tantum moralem & intentionalem, arbitraria lege nixam, ſed realem & effectiuam : vnionem non exter-nam,

crû, devoir encore quitter tous les préjugés, dont la philoſophie de Des Cartes a rempli pluſieurs eſprits. Souffrés, que j' explique mes conjectures par diverſes *ſuppoſitions*, dont je tirerai des conſequences. Si quelqu' une de mes ſuppoſitions vous fait de la peine, je ſatisferai à vos objections, quand vous me les aurés fait connoitre. J' aurai même ſoin de prévenir celles, que je crois qu'on peut oppoſer à mon ſyſteme. 1. Je ſuppoſe, que *les corps ne ſont differens, que par la differente ſtructure*, qui les rend propres à differens uſages, c' eſt à dire, à reçevoir divers mouvemens & diverſes impreſſions, où des objets, qui les environnent, ou des eſprits, qui peuvent agir ſur eux. 2. Je ſuppoſe, qu' entre les differens états, ou peut ſe trouver le corps humain, *il y a une ſituation* de toutes ces parties, des humeurs, des eſprits animaux, qui le rend *plus propre aux fonctions de l' ame* humaine. 3. Je ſuppoſe, que *l' ame humaine* eſt creée de Dieu, *avec une force naturelle de contenir* les parties du corps, au quel elle eſt deſtinée, dans cette ſituation convenable aux fonctions humaines, que cette force dans chaque ame eſt relative au corps, qu' elle doit animer : que cette force étant identifiée, c' eſt à dire, étant une même choſe avec la nature de l' ame, fait la difference propre de l' ame, & qu' ainſi les ames deſtinées à differens corps ſont differentes autant, que les corps, aux quels elles ſont deſtinées, ſont differens. 4. Je ſuppoſe, que *l' ame agit ſur le corps par cette force* naturelle, qu' elle a d'en contenir les parties dans une ſituation favo-

nam, ſed intimam : vnionem poſſeſſionis & proprietatis, non inhabitationis tantum & vſus. Acturum ſe id per *ſuppoſitiones* quaſdam, &, ſi quæ occurrant difficultates, ſatiſfacturum *obiectionibus*. Itaque ſupponere ſe 1. corpora inter ſe non differre,

rable aux fonctions humaines; & qu' elle eſt determinée naturellement à cette action ſur le corps. 5. C'eſt *dans ce rapport* de force mouvante, ou plûtot, ſi je puis ainſi m' exprimer, contenante; dans cette determination & dans cette action ſur le corps, que *je fais conſiſter l union de l' ame avec le corps.* Cette union eſt une union de proprieté, de poſſeſſion, l' ame s' appropriant le corps par cette action.

Diſons la choſe plus clairement. Tel corps eſt uni à telle ame; ou pour parler *plus juſte* encore, il eſt le corps de telle ame, parce qu'il a un beſoin eſſentiel de telle ame, pour être contenu dans une ſituation avantageuſe aux fonctions humaines. Ce n' eſt donc pas ſeulement, parceque l' ame agit ſur le corps, qu'elle eſt unie avec luy: c' eſt, parceque ſon action ſur le corps eſt d' un coté ſi eſſentielle au corps, que ſans cela il ne ſeroit pas un corps humain, & d' un autre coté elle eſt ſi propre à l' ame, que nulle autre creature ne peut la produire par ſes forces naturelles. Voila tout ce, qu'on peut deſirer pour une union de proprieté & de poſſeſſion; & pour qu'on puiſſe dire veritablement, que l' ame a le corps, & que le corps appartient à l' ame. Ainſi la celebre definition de l' homme, qu'a donnée S. Avgvstin, l' homme eſt une ame, qui a un corps, s'entend aiſement, & paroit fort juſte dans mon opinion. Dans toute autre opinion elle ne paroit pas exacte. Le ſeul *avantage*, que l'on tire de ces ſuppoſitions, ſuffiroit pour en montrer la verité. Il eſt certain, que l' union de l' ame & du corps, eſt une union de pro-

ferre, nisi partium structura: 2. alium corporis statum alio magis minusue accommodum esse functionibus animæ. 3. Animas a DEO creatas cum vi continendi machinam corporis in statu functionibus humanis apposito; easdemque diuersas esse pro diuersitate suorum corporum, quibus destinantur. 4. Animam exercere vim illam naturaliter, necessario & essentialiter: 5. in huius virtutis motricis vel continentis determinatione atque actione consistere *vnionem animæ & corporis &c.*

§. 44. Audiuimus, quæ sit mens viri eruditissimi, quæ sententia? Nunc *saluis*, quos ipsius virtuti & doctrinæ debemus, *honoribus*, placet examinare, non omnia sane, quæ dici possent, tum circa

prieté & de possession. Ce n'est, que dans mon systeme, que cette verité subsiste. C'est donc le seul systeme veritable &c. &c.

Ista quidem a pagina 870 -- 875. Vnicum addam, quia semel cœpi exscribere verba viri celeberrimi, vt ne deinceps illa demum interserere necessum sit; sic ille pag. 1066. 1067. Le corps humain est environné d' une infinité d' autres corps, qui agissent continuellement sur luy, & dont quelques uns s'insinuent dans ses parties les plus intimes. Quelques unes de leurs impressions contribuent à entretenir la situation la plus parfaite des parties du corps, & facilitent ainsi l'action de l' ame: d' autres troublent cette situation, & resistent à l' action de l' ame. L' ame ne peut pas s'empecher de sentir sa propre action, ni d' en sentir les variations, c'est à dire, les facilités & les empéchemens. Le sentiment de la facilité de son action fait le plaisir: le sentiment de la difficulté de son action fait la douleur. &c. &c.

circa prima eius ſchediaſmata, tum circa obiectiones doctiſſimorum *anonymi*, LANGVETI, & *P.* AVGIERII: tum & circa reſponſiones his oppoſitas, in quibus ſingulis non pauca negotium faceſſere poſſent lectoribus aliquantum difficilioribus. Excutiamus præcipua, & quæ ad negotium noſtrum illuſtrandum propius attinent. Ignouerit vero mihi, quicunque putat, virum magnum, quod initio commentationis ſibi propoſuit, pluribusque verbis p. 864. promiſit, præſtitiſſe plenius, vt ſcilicet *diſtinctam vnionis explicationem* hic protulerit. *Determinauit* profecto ea omnia, quæ phænomenis explicandis neceſſaria viſa ſunt; atque in eo gloriam habet: ſed *non explicuit* iſta. Determinauit autem pro arbitrio, vt commodum videbatur phænomenis inde deducendis. Atque etiam hic non male egiſſet, ſi illa, quæ ſumit, ſimul euoluere aut demonſtrare conniſus eſſet. Verum ipſe videtur, noluiſſe id agere: inde *ſuppoſitiones* vocat. *Mihi* autem, ſaluis melioribus, ſic *videtur*: ſi quid *explicari* debeat, euoluendas eſſe ideas rerum eo pertinentium, earumque realitatem eſſe oſtendendam, vel a priori demonſtrando poſſibilitatem rei, id eſt, exhibendo modum, quo fieri poſſit; vel a poſteriori euincendo, aliter ſolui non poſſe phænomena, id autem, quod aſſerimus, in phænomeno contineri omnino.

§. 45. Ita neſcio ego quidem, quibus ille legibus obtinere poſſit, aut quibus id argumentis conficere liceat, *vt vnionem*, quam vocat, *poſſeſſiuam* & proprietatis, teneamur admittere. Vt

enim hoc non dicam, nescire me, quid id rei sit? neque me crediturum esse, quod id alii intelligant, donec terminis nullam ambiguitatem, sed determinatos planosque sensus fundentibus, id explicuerint; neque id ipsum a viro magno factum, me existimare, etsi de vnione illa, tanquam magnifico, sed nihil significante termino monitus esse ab abbate LANGVETO (60) MONTINÆO: certe experientiam, quam alibi (61) subambigue, alibi confidenter allegat, id non perficere constat ex superioribus.

§. 46. De *suppositionibus* ipsis ita censeo. *Primam* probo, quatenus corpora hic sensu Cartesiano dicuntur, non Leibnitiano vel Wolfiano, de quo antea diximus §. 34. not. 5. Vltima tamen ipsius nolim intelligi de aptitudine recipiendis ab anima motibus plus minusue proportionata: quam cum *secunda* suppositio exhibeat, non appa-

60) Vid. memoir. de Trev. l. c. p. 1850. & responsionem TOVRNEMINII p. 1863.

61) l. c. p. 1862. Ibi: „l' experience vous convainc, que vous pensés, que vous aimés. Pourquoy la même experience ne vous convaincra-telle de l' empire de votre ame sur votre corps. La sentés vous moins?„ Ita est vero! Imperium proprie sic dictum & exquisite, locum non habet inter animam & corpus; neque igitur sentiri potest. Actionem animæ in corpus veram realem physicam, me iudice, non docet experientia; docet id, quod imperio alias intenditur & producitur, consecutionem scilicet actionis volitæ, sed alienis viribus præstitæ. Verum id nihil iuuet TOVRNEMINIVM!

apparet, quomodo id ſine petitione eius, quod in principio eſt, aſſeri poſſit; hoc enim eſt, quod quærimus, an & quomodo corporis ad motum recipiendum capacitas, atque animæ actiones aliquam inter ſe proportionem habere queant. Subſcribo hic anonymo, qui Tourneminianas meditationes ventilauit, in iiſdem commentariis Triuultinis, p. 1663. Et ſentio idem de *tertia:* Deum concreare poſſe animæ virtutem agendi in corpus, tum licet ſupponere, cum conſtiterit, id eſſe in ſe poſſibile; voluntas enim diuina & creatio ſupponunt rerum eſſentias, non faciunt: ſed quomodo demonſtrabis poſſibilitatem, ſi neſcias, quid ſit ea actio? qui fiat? quomodo proportionari ad corpus poſſit? In quo ipſo & *quarta* deficit, niſi ego fallor, ſuppoſitio. Animam in ſpiritus animales agere, & hiſce mediantibus in cetera corporis, lego quidem: ſed, vt verum fatear, quomodo id fieri poſſit, non intelligo; neque adeo illius actionis atque inde pendentis vnionis *diſtinctam* per haſce *ſuppoſitiones* ideam nactus fui. Circa *quintam* alii diſputent, an vnio conſiſtat in illa actione? an eius cauſſa ſit? an effectus? an in ſtatu conſideranda ſit? an in actu? an, vt mutuum quid eſſe poſſit, animæ actio ſufficiat, vel ſola? vel coniuncta cum indigentia illa corporis reſpectu huius actionis? & quæ ſunt alia: de quibus ego facile tranſegero cum auctore ingenioſiſſimo.

§. 47. Fortaſſis id in Tovrneminivm verterent, qui vocibus inhiare ſolent, quod pag. 874.

verbis antea relatis dicat: „tel corps est *uni* à telle ame, ou pour parler *plus juste* encore, il est le corps de telle ame.„ Ita enim videtur innuere, *non* dici *accuratissime*, quod corpus sit *vnitum* animæ: atqui omnis Tourneminiana explicatio tanquam fulcro nititur potestate & proprietate vnionis. Sed suspicor, alium forte his vocibus sensum esse ex auctoris mente (62).

§. 48. Ceterum illa quidem tanto viro digna est humanitas, quando *difficultatum* circa suas suppositiones obuiarum *solutionem* spondet & occupationem quoque, si quas moueri posse præuideat; existimem tamen, id *non omnino sufficere* ipsius instituto. Quemadmodum enim, ex superioribus, non sufficit ad vnionem distinctius, quam in alio systemate factum est, explicandam, vt ea omnia determinate edisseras, quæ illuc requiri possint? sed vt ista satis explicate tradas, requiritur: ita neque hanc nouam pollicitationem, quantumuis rei conuenientem, arbitror absoluere rem omnem. Si *distinctam* lectoribus *explicationem* promisero, credo illis ius esse, vt paratam postulent & præsentem: non extorquendam demum hinc & inde per obiectiones, ex variis & diuersis inter se systematis oriundas; quibus sæpe omnibus satis-

62) Dicerem ex Tourneminiano systemate fortassis animam corpori vnitam esse, vt loquitur, possessiue ac appropriatiue: sed corpus animæ, si loquaris accuratissime, ex hoc loco, non dici vnitum. Verum generaliter vnionem enunciauit inter duas illas substantias. Vid. notam §. 43. ab initio.

fatisfieri poteſt, etſi, quod ad rem ipſam, eiuſdemque modum attinet, nihil nouæ explicationis acceſſerit.

§. 49. Faciamus huic *dicto fidem* exemplo ipſius TOVRNEMINII. *Obiectum* eſt, animam non magis agere poſſe in corpus, quam corpus in animam: eſſe enim hæc duo diuerſa toto genere. Impoſſibilitatem, quod corpus in animam agere non poſſit, admiſſam viro magno, oriri ex illa differentia & diſproportione naturarum. Sed non plus proportionis eſſe a ſpiritu ad corpus, quam a corpore ad ſpiritum (63). Non dubito, lectorum pleroſque exiſtimaturos, quod omnino eam difficultatem ſuſtulerint reſponſiones Tourneminianæ: de quibus ego fateor, me hærere in quibusdam, ſed arbitrari tamen, quod ſoluta ſit obiectio, quatenus in hiſce generalibus conſiſtit, atque intra iſtos ſaltem terminos continetur; non item, ſi noui accedant medii termini vel ſcheſes.

§. 50. Sic *non capio neruum* eius reſponſionis, qua

63) Vide obiectiones M. ſept. p. 1662. & M. octobr. p. 1841. atque reſponſiones TOVRNEMINII, p. 1860. 1861. quibus tria vrget. 1. Argumentum, (quoniam natura inferior in ſuperiorem agere non poſſit, ideoque nec ſuperiorem & perfectiorem poſſe in inferiorem:) comparat illi, ſi dixeris: corpus non cognoſcit animam, ergo nec anima corpus. 2. Negat, differentiam ſubſtantiarum impedire facultatem agendi; agere enim in corpora DEVM. 3. Corpori facultatem negat in animam, quod corpus vnico ſaltim modo (impulſum dicimus) agere poſſit; animam autem non moueri conſtet.

qua vrget *distinctionem* inter substantias *perfectiores atque imperfectiores*; ratus, animam corpore nobiliorem posse agere in corpus, non vice versa ignobilius illud in animam se superiorem. *Neque enim hactenus* in philosophia determinatum est, quid sit, esse substantiam superiorem vel nobiliorem, adeo, vt de quibusdam interdum ambigant nonnulli: *multo minus* ostensum est, quomodo ex superioritate ista, si quae sit, substantiarum consequatur potentia agendi vel non agendi in se mutuo: *imo vero*, quae communiter ignobiliora habentur v. g. inanimata, creduntur agere in nobiliora, ipsumque hominem: *adeoque* omnium minime determinatum est, quisnam nobilitatis gradus eo pertineat, vt aliquid in alterum agere possit vel non possit. Atque, ista omnia si expedita forent, *demum* id de anima & corpore euincendum foret, gradum eum nobilitatis diuersum hic plane obtinere. Nisi *ista omnia* feceris quam planissima, difficilior ero, vel, si mauis, morosior, quam vt concedam, hac distinctione lucem negotio inferri, atque pedem ad distinctam vnionis aut actionis memoratae explicationem illa praeuia vel iuuante promoueri posse.

§. 51. *Neque in illo* acquiescere mihi licet: quando diuersitatis eam aduocat caussam (64): corpus vno tantum modo agere, impellendo *: non

64) Sunt verba responsionis tertiae p. 186r.

* Imo agit duobus: motum scil. impellendo, & quiescens resistendo. An igitur & tribus? sicut hic de anima infertur. Non putem.

non autem posse mouere animam, itaque in animam non agere: animam esse ex se actiuam; cogitare, velle: qui duo (65) agendi modi sint animæ conuenientes. Non igitur determinatam esse ad vnum agendi modum. „ Tertium illi modum conuenire posse (66); conuenire etiam, quia motus corporum non possit incipere per corpus; moueret enim, etsi non motum, quod implicat. Itaque spiritum esse, qui agat in corpora (67). Agere ergo in corpus esse affectionem spiritus, & corpus suscipere actionem a spiritu posse: ergo actionem animæ in corpus non repugnare, neque ex parte animæ, neque corporis „. Atqui *in vltimo hoc saltus* esse videtur, cum transitus fit a spiritu ad animam, hoc est, a genere ad speciem, eo sensu: non repugnat generi, ergo

 nec

65) Hic velim conferas loca WOLFII superius citata, in metaphys. §. 878.

66) Etsi per loca WOLFII citata mihi non admittatur, volitiones distinctum a cogitationibus agendi modum requirere; [sunt enim proprie loquendo nisus ad nouas perceptiones:] transeat id tamen. Sed quomodo ex duobus tertium liceat inferre, fateor mihi non patere. Quod non determinatum est ad vnum agendi modum, potest esse determinatum ad duos, tres, quatuor & quot volueris. [Æquationes, quæ vnam, sed in altioribus dimensionibus, incognitam, comprehendunt, non sunt determinatæ ad vnam radicem; sunt vero ad duas, tres, quatuor, & quot volueris, pro dimensione quantitatis incognitæ.]

67) Qui primum vniuerso motum largiatur: concedo; id enim rectissime infertur ex corporum, secundum hasce, quas sequuntur, leges, motu: atqui de eo non quæritur; quæritur de anima.

nec speciei. Sed potest in specie alterutra noua esse accessio per differentiam, quam dicimus specificam, vt deinceps huic repugnare possit, quod generi nondum contradixit. * Obtinere nostro casu aliquid eiusmodi, monebo inferius.

§. 52. Vtcunque vero ista se habeant, dico tamen, *solide* id argumentum, quatenus ita generaliter enunciatum atque ex natura spiritus §. 49. deductum est, ab eodem R. Patre *solutum esse* numero secundo p. 1860. quando negat, diuersitatem substantiarum impedire actionem vnius in alterum, idque exemplo DEI, spiritus infiniti, probat. Quod enim spiritui repugnaret in vniuersum, id infinito non minus contradiceret, quam finito (68). Ostensum ergo est, supponi falsum in

* Quæ circa hunc locum obiecit vir clarissimus, exposui in dilucid. meis philosophicis ad §. 326. in nota * p. 323. Recte autem solutas esse obiectiones suas, pro candore suo ipse vir egregius admonuit: in epistolis amœbæis HOLLMANNI & BILFINGERI §. 2.

68) Discrimen spiritus finiti atque infiniti generaliter, tum demum vrgeri potest: si quis pro systemate influxus ita argumentari velit: potest DEVS agere in corpus, etsi spiritus: ergo & anima potest. Hic enim facile intelligitur, dissolui connexionem, si naturam vtriusque distinguas, & ab infinitudine vim agendi deriues, non a spiritualitate. Sed mutatur rei facies, si ipse spiritualitatem potentiæ mouendi opponas, negaturus animæ mouendi corpora potentiam, quia spiritualis sit: parata enim responsio est, quam in textu approbauimus. Quodnam diuersita-

in argumento, prout iacet: adeoque ſoluta eſt obiectio. Neque tamen eſt explicata difficultas, neque diſtincta actionis animæ in corpus notio exhibita. Conſtat igitur vel Tourneminiano exemplo, non fuiſſe eam nimiam ſcrupuloſitatem, quæ paragraphum 48. nobis expreſſit.

§. 53. Neque vero hactenus expoſita impediunt, quo minus liceat eandem *obiectionem ſic inflectere*, vt reſponſiones, quas mihi hactenus noſſe datum eſt, omnes præſcindat (69). Nemo dubitat,

tis fundamentum ſit, id logici tirones diuinauerint.

69) Nihil eſt magis commune illo, quod ad diuerſitatem naturarum, ſpiritualis atque corporeæ, obiectam, excipi ſolet de actione diuina in vniuerſum corporeum. Neque memini tamen, me eam reſponſionem ſpecifice refutatam inuenire, atque ita dilutam; vt cauſſa eluceſcat, quare, licet DEVS agere queat in corpora, ſpiritus finitus tamen id non poſſit? Quod diuinum velle ſit agere, id rectiſſime dicitur hoc ſenſu, quicquid voluntas eligit, id eius potentia perficit. Verum, licet id ſecus ſit in homine; inde nondum intelligo, cur volitioni animæ non etiam coniuncta eſſe poſſit potentia agendi & mouendi, non illimitata quidem, ſed finita tamen. Videbimus, quid in ea re liceat proficere: ſed memineris, me non hoc moliri, vt oſtendam, quomodo DEVS agat in corpora; ſufficit me ſcire, quod agat; verum hoc agere, vt allegem cauſſam, quare, etſi DEVS id poſſit & faciat, non faciat tamen anima humana? Memineris etiam ſecundo, conſulto illa omitti, quæ ſua fortaſſis ambiguitate poſſent ſenſus commodos æque & incommodos aut fundere aut admittere. Tertio autem, ſi obſcuri fortaſſe videantur paragraphi proxi-

tat, determinatos esse & limitatos illos effectus, quos anima dicitur perficere in corpore: quodcunque autem agens determinatum & limitatum in altero effectum præstat, id caussam determinationis habeat necesse est; mea enim sententia, determinatum vt tale non oritur ex indeterminato, quia neque quidlibet oriri potest ex quolibet, neque plus esse potest in effectu, quam fuit in caussa. Illa igitur caussa determinationis in effectu obuiæ, vel est in re agente, vel extra eam, in obiecto actionis, quatenus id aut solum consideratur, aut circumstantiis suis, v. g. corporibus ambientibus in nostro casu, coniunctum.

§. 54. Si determinationis *caussa est extra rem agentem*, in ipso obiecto, quod actionem recipit, quatenus aut solum consideratur, aut circumstantiis concurrentibus temperatum: oportebit proportionem esse inter actionem caussæ & reactionem patientis; limitatur enim & determinatur vis agentis ab obiecto, quatenus eiusdem dispositio maiori minoriue resistentia aut reactione aliquam virtutis partem aut impedit, aut alio inflectit. Non potest

me sequentes, quæso te, vt bis, & nisi graue sit, ter legas: sunt difficiles forte, sed obscuri esse non videntur; quoniam nonnisi determinati sensus vocibus respondent, iidem ex illis sufficienter erui attendentibus possunt. [Cetera omnino suaserim, vt huic loco coniungas alterum prolixiorem ex *dilucidationibus* meis philosophicis de DEO, anima, & mundo S. III. C. IV. §. 325.-328. incl. p. 321.-333. vbi plures leguntur & cautelæ, & obiectiones, & solutiones huc etiam referendæ.]

test itaque ratio determinans atque limitans actionem animæ, peti a corporis dispositione: diximus enim §. 41. nullam hic proportionem obtinere, nullamque reactionem in corpore, quæ respondeat actioni animæ in eodem genere. Consequitur autem hinc illud quoque, non posse a nobis admitti verba TOVRNEMINII (70). quod actio corporum externorum in corpus nostrum faciliores vel difficiliores reddat operationes animæ. Difficultas agendi in obiecto resistentiam ponit vel reactionem; atqui TOVRNEMINIVS non concedit actionem corporis in animam, ergo nec reactionem aut resistentiam. Hoc est, quod iam ante monui §. 22.

§. 55. Sin porro determinationis *caussa est in ipsa re agente*, vel dependet ab eius voluntate libera, vel ab eius statu antecedaneo consequentem determinante. *Si a libertate voluntatis consequitur*, eam in actione & effectu determinationem obtinebimus, quam volumus Atque contrarium experimur quot momentis? Certum est, diuinam actionem tantum producere effectus, quantum diuinæ voluntati placet, nulla in creatis reactione, nulla existente resistentia, quæ diuinæ potentiæ vel actionis effectum possit limitare aut determinare; namque & inertia materiæ, & quicunque in corporibus concipi possunt, impetus ad infinitam collati virtutem amittunt proportionem omnino omnem. Verum alia res est, si de anima quæsieris, quæ nulla sua

70) Conf. verba, quæ dedimus §. 43. sub finem notæ.

la sua voluntate vim suam agentem, si quam habere supponitur, eo vertere potest, quo non vergit mechanismus corporis, v. g. ad erigendos in directum capillos e capite pendulos, ad motum sanguinis in febribus aestuantem reprimendum, ad eleuandos sine machina decem centenarios, & quae sunt similia. Aut, si quaestionem pro argumento feras, quodnam in hac suppositione fundamentum est discriminis inter actiones hominis voluntarias & naturales? Fundamentum, inquio, ex parte voluntatis, non conscientiae.

§. 56. Si denique determinationem illam virtutis actiuae in anima, pendere velis *ab animae statu praecedaneo*, atque ita consequenter hunc a suo antecedente; nulla corporis resistentia, vel reactionis proportione quicquam effectiue conferente: habes id, quod in harmonia praestabilita est difficillimum; eo cum discrimine, quod supplementum addas & inexplicabile, & nulla, siue a priori siue posteriori, via cognitum, de quo superius. Faxo, vt id *clarius* appareat: si nouae actionis, qua corpus ab anima moueri dicitur, quantitas determinata pendet a statu animae antecedente, atque illa tamen consentit dispositioni corporis ratione & organorum eius & corporum ambientium; sequitur naturam animae esse huiusmodi, vt semper illa ex se & suo fundo, principioque domestico producat actiones statui corporis atque rebus externis accommodatas, siue harmonicas. Habes adeo & inexplicabiles illas animae *actiones* in corpus, & *pro illis* obtinendis harmoniam inter dispositiones

corpo-

corporis & animæ determinatas, ex prioribus in anima determinationibus consequentes, præstabilitam: *pro passionibus* animæ, quas communiter vocamus, & pro sensationibus rerum nihil habes; siquidem omnis in animam corporis actio vel reactio hic cessat, per §. 42. & 54. Verum illa non diducam operosius: neque enim facile deuenient eo viri eruditi, qui in primo hactenus, (§. 54.) quantum scio, substiterunt, vel etiam secundum (§. 55.) illi coniunxerunt. Si & ad vltimum se reciperent, propius ita absfuturi forent a systemate Leibnitiano.

§. 57. Ista vero, occasione explicationis Tourneminianæ, non nouæ (71) quidem, sed nouiter tamen productæ: nunc alia nobis aurem vellicant, quæ lucem mutuantur ex præmissis. Scripsit LEIBNITIVS (72) ad *virum quendam celeberrimum*, atque magnis in *medicam* artem meritis insignem: „ si animæ vi & non potius potestate fluidi explosionem exercentis, saltamus, cur non saltamus ad altitudinem quamcunque„? Ridiculam vero illam quæstionem existimauit *vir doctissimus*, probe gnarus, animam esse ens finitum, nec posse

71) Dico id fide auctoris, l. c. p, 1870. „ Mon opinion au reste, n'est ni nouvelle, ni singuliere. Il me seroit aise de l'établir par de passages d'ARISTOTE & de S. THOMAS. „

72) Vid. GEORGII ERNESTI STAHLII negotium otiosum, siue sciamachiam aduersus positiones theoriæ medicæ veræ, a viro quodam celeberrimo intentatam p. 16. §. 21. Cui confer. pag. 80. 82. 85. 179. 200. 204.

posse effectum quemcunque præstare; corpus etiam cingi aliis corporibus, quæ saltui resistant; saltum concedit vtique ad quamcunque altitudinem futurum in vacuo, non item nostro casu, quo anima possideat corpus innumerabilibus aliis motibus & corporibus motis circumscriptum atque obstipatum; ait, paralogismum illi similem esse, si dicas: „ principium corporis humani motorium (quodcunque tandem fingatur) potest corpus hoc per liberum aërem sine multo aut quantocunque tandem labore aut impedimento, cursu per aliquot centenos passus, quasi raptim propellere; ergo debet illud etiam eadem ratione per profundum aquarum, imo per transuersum murum propellere & transpellere.,,

§. 58. Sunt illa huiusmodi, vt nisi caueas, possint initio videri tollere difficultatem: examen accuratius, ita arbitror, non sustinebunt. [Veniamus in rem præsentem, & agamus per dialogos. Ita enim & pressius sequi dicta virorum, & rem breuius licebit omnem expedire.] *Anima, inquis, est ens finitum:* quis negauerit? *finitum esse, dicit limitationem:* recte! *Ergo illius agendi vis non est illimitata, sed limitata:* concedam! *& determinata:* distinguo. determinata hactenus, vt non possit omnia, sed quædam, ita opinor; sed quærimus, vnde sit determinatio, non generaliter sumta, sed *specialiter,* imo singulariter, cur hic hoc, tantum, tale agit anima? Cur saltat ad dimidii pedis altitudinem, cum antea ad pedem integrum? Cur non saltat quoque ad tres? septem? decem? *Anima non potest*

est imprimere gradum motus, nisi qui dispositioni corporis quadret: atqui omni corpori quadrat omnis motus, omnis celeritas, omnis directio; hoc mechanici norunt, & qui physicam discunt. *Corpori per se, & absolute, vel in vacuo, si spectetur: at non vbi circumscriptum & obstipatum corporibus ambientibus, elastica & incumbente sua virtute magnum illud oportet corpori nostro imponentibus.* Atqui etiam stipato corpori, saltim cohærenti & firmo, omnis quadrat, variato tantum impulsu mouentis. Sin certus est motoris impetus; dicis vera sane: sed fateris, determinationem motus esse ex corporis dispositione, impetum illum limitante, dirigente, consumente, pro legibus mechanicis, quibus ipsum æque ac reliqua corpora, subiectum est. Perinde, ac si diceres: motus corporis reguntur, limitantur, determinantur, impediuntur, promouentur, finiuntur legibus mechanicis, sed incipiunt tamen & perficiuntur ab anima. *Non omnino: proportio illa, secundum quam determinatur, relata est ad gubernationem motus, fini conuenientem, & iustæ proportioni corporis, quod motu affici debet, respondentem. Consideranda sunt non solum leges mechanicæ, sed & quam maxime ad finem reflexæ.* Quasi scilicet hæc quæstio sit, an proportio esse debeat in actionibus animæ, si motus pendeant ab iisdem, & cui fini? non potius, a quo principio? quo medio? quo modo fiant illæ determinationes? itaque hoc primum, atque integer discursus p. 84. aliena videntur ab instituto. Quoad alterum, cedo quæ sit proportio corporis nostri atque ambientium, disposítio-

posse effectum quemcunque præstare; corpus etiam cingi aliis corporibus, quæ saltui resistant; saltum concedit vtique ad quamcunque altitudinem futurum in vacuo, non item nostro casu, quo anima possideat corpus innumerabilibus aliis motibus & corporibus motis circumscriptum atque obstipatum; ait, paralogismum illi similem esse, si dicas: „ principium corporis humani motorium (quodcunque tandem fingatur) potest corpus hoc per liberum aërem sine multo aut quantocunque tandem labore aut impedimento, cursu per aliquot centenos passus, quasi raptim propellere; ergo debet illud etiam eadem ratione per profundum aquarum, imo per transuersum murum propellere & transpellere. „

§. 58. Sunt illa huiusmodi, vt nisi caueas, possint initio videri tollere difficultatem: examen accuratius, ita arbitror, non sustinebunt. [Veniamus in rem præsentem, & agamus per dialogos. Ita enim & pressius sequi dicta virorum, & rem breuius licebit omnem expedire.] *Anima, inquis, est ens finitum:* quis negauerit? *finitum esse, dicit limitationem:* recte! *Ergo illius agendi vis non est illimitata, sed limitata:* concedam! *& determinata:* distinguo, determinata hactenus, vt non possit omnia, sed quædam, ita opinor; sed quærimus, vnde sit determinatio, non generaliter sumta, sed *specialiter*, imo singulariter, cur hic hoc, tantum, tale agit anima? Cur saltat ad dimidii pedis altitudinem, cum antea ad pedem integrum? Cur non saltat quoque ad tres? septem? decem? *Anima non potest*

est imprimere gradum motus, nisi qui dispositioni corporis quadret: atqui omni corpori quadrat omnis motus, omnis celeritas, omnis directio; hoc mechanici norunt, & qui physicam discunt. *Corpori per se, & absolute, vel in vacuo, si spectetur: at non vbi circumscriptum & obstipatum corporibus ambientibus, elastica & incumbente sua virtute magnum illud oportet corpori nostro imponentibus.* Atqui etiam stipato corpori, saltim cohærenti & firmo, omnis quadrat, variato tantum impulsu mouentis. Sin certus est motoris impetus; dicis vera sane: sed fateris, determinationem motus esse ex corporis dispositione, impetum illum limitante, dirigente, consumente, pro legibus mechanicis, quibus ipsum æque ac reliqua corpora, subiectum est. Perinde, ac si diceres: motus corporis reguntur, limitantur, determinantur, impediuntur, promouentur, finiuntur legibus mechanicis, sed incipiunt tamen & perficiuntur ab anima. *Non omnino: proportio illa, secundum quam determinatur, relata est ad gubernationem motus, fini conuenientem, & iustæ proportioni corporis, quod motu affici debet, respondentem. Consideranda sunt non solum leges mechanicæ, sed & quam maxime ad finem reflexæ.* Quasi scilicet hæc quæstio sit, an proportio esse debeat in actionibus animæ, si motus pendeant ab iisdem, & cui fini? non potius, a quo principio? quo medio? quo modo fiant illæ determinationes? itaque hoc primum, atque integer discursus p. 84. aliena videntur ab instituto. Quoad alterum, cedo quæ sit proportio corporis nostri atque ambientium, dispositio-

positionisque nostri corporis ad actionem animæ.

§. 59. *Essentialis conditio animæ est, esse finitam. Negatur ergo ab hac ratione, quod nulla proportio sit inter animam & corpus: sed potius omnino anima habeat proportionem cum corpore communem.* An a finitudine rerum sequatur earum proportio, & quidem duarum præcise rerum proportio communis, iudicium esto illorum, qui finitum auri pondus cum finita hominis duratione, finitum intellectum cum finita viæ, Berolino Lipsiam ducentis, longitudine possunt contendere. *Essentialis conditio animæ humanæ (nedum aliarum) est, vt (ad minimum aliquando & aliquamdiu) sit in corpore. Negatur itaque & ab hac ratione, quod nulla sit proportio inter corpus & animam: cum societas supponat proportionem.* Nouum est, a societate proportionem consequi, aut præsupponi, saltim inferri posse: motus & extensio, locus atque tempus, superficies & linea, quoties sociata sunt: an igitur eorum est inter se proportio? *Illud autem de linea & superficie, ad proportionem inter motum & extensionem; locum & tempus, & multa huiusmodi, cum societate absoluta agentis & patientis, formaliter ad vnum idemque reducere, ad triarias, imo subsidiarias cohortes transmittendum est.* Dic sodes, quis ad vnum reduxit formaliter? A societate argumentum erat: a societate est instantia. Sed argumentum erat a societate absoluta: an ab omni? Societas est, nisi fallor (73), absoluta inter extensionem & diuisibilitatem

73) Dixi, *nisi fallor*. Quid enim societas absoluta sit,

tatem materiæ, in motu inter ſpatium & tempus. Fortaſſis tantum a ſocietate abſoluta agentis & patientis? An omnis agentis & patientis? DEVS agit in mundum, etſi nulla hic proportio intercedat. Sed hic non eſt mundo ſociatus, vt anima corpori: recte id quidem; ſed vide, quid fecerim? Dixiſti primo: *ſocietatem*, ſine addito: extorſit illam LEIBNITIVS tibi. Iam dicis: ſocietatem *abſolutam:* ſed eadem exempla eandem, ſi quæ eſt, excutiunt tibi. Rationem *agentis & patientis* alia extorquet tibi inſtantia. Iam quid ſupereſt? ſocietas abſoluta agentis & patientis coniunctim, talis enim eſt animæ & corporis. Proba, ſi placet, ex hoc medio termino *ſequi*, vel ſi tua malis verba p. 84. obuia, ſocietatem ſupponere proportionem: ſed proba, vt intelligant etiam illi, qui EVCLIDEM amant, atque adeo *proportionem* inter *rationem* & *motum* aſſequi ſe poſſe hactenus negant.

§. 60. *Rationem ſimpliciter eſſe motum, imo formaliter, aut viciſſim, ego non crediderim, vllum hominem eſſe, qui dixerit, nedum vt ego ille ſim. At vero, quod proportio nulla eſſe poſſit aut debeat inter rationem & motum in ſubſtrata materia, ego ingenue fateor, a nullo homine audire ſperauiſſem.* Atqui omnes *Euclidei* tirones (74) dicunt, inter heterogenea

E

non ſatis aſſequor. Mihi ſocietas relationem dicit inter membra vnam, aliam ad finem, actiones, officia, normam, originem, &c. Tranſeant autem hæc leuiora cum ceteris.

74) Sunt vero & hi ipſi, qui mirantur dictum viri cele-

genea non esse proportionem. Substitue voci *rationis* lineam, *motus* vocabulo numerum, & pro substrata materia sume agrimensoriam artem : *instantia* erit soror discursus tui, sed fratricida. Neque enim hoc metuo, vt quisquam sit, qui maiorem inter illa similitudinem, aut homogeneitatem demonstret, quam inter hæc obtinet: neque diffido tenacitati *geometrarum*, quibus nunquam hoc extorseris, vt heterogeneis rationem siue proportionem adscribant. De philosophis autem hoc credo, terreri istos, cum dixeris: *ratiocinationem, cogitationem* (75) *&c. in motu consistere; omnemque actionem, tam* (76) *moralem & intentionalem, quam*

berrimi, cum pag. 104. ait: „ posse easdem sine cauillatione proportiones manere, auctis *quantumuis* magnitudinibus; (quæ verba erant LEIBNITII p. 180. obiicientis) *nouum* est edictum!„ Edictum enim hoc illi norunt ex quinto magistri sui elemento, quo statutum est, æque multiplicia *seruare* proportionem simplicium; magnitudines autem ea multiplicatione augeri *quantumuis* posse nemo dubitat. Neque est profecto quisquam arithmeticæ vel geometriæ initiatus, qui Leibnitianam vocem alio sensu acceperit.

75) Verba sunt pag. 99. „ Si ratiocinationem, cogitationem, contemplationem, intellectum, diiudicationem, collectionem, æstimationem, electionem, amorem, odium, metum, desiderium, &c. &c. quocunque modo & intuitu perpendamus: quo alio modo & medio hæc peraguntur, imo in quonam proprie consistunt (generaliter,) nisi in motu? „

76) Verba hæc sunt ead. pag. „ Adeo, vt omnis actio, tam moralis atque intentionalis, quam physica, quatenus actio est, & ab vno numero ad alterum, ab

quam physicam, certissime & verissime esse motum; motum quomodocunque consideretur esse ens incorporeum, rem incorpoream (77), *imo immaterialem, non accidens purum* (78): credo etiam, illos impense miraturos esse, si dixero, disputare magnum virum contra haec LEIBNITII verba (79): „omnem actum esse motum, loca-

 lem

vno modo essendi ad diuersum (vt obiecta) procedit, certissime & verissime sit (generice) motus.„

77) Vid. pag. 191. vbi: „ quod autem anima habeat facultatem motus exercendi, ego quidem semper existimo, planum esse posse intellectui ex eo, quod motus, quomodocunque (etiam in materia, sed tamen non ipsa materia) consideretur, sit ens incorporeum; eo ipso, quia nemo contradicit, quod, licet etiam reputetur alligatus materiae, tamen non ipse sit materia. Quo intuitu, cum in toto vniuerso valeat, quod, qualis est effectus, talis etiam sit caussa, motum, tanquam rem incorpoream, non possum ab alia caussa efficiente expectare, quam ab anima, tanquam ipsa quoque incorporea.„ . & p. 98. idem; „ interim motus ita (quasi materialiter considerando) incorporeum ens, & (tanquam formaliter) perpetuo transitu agens, habet vtique exquisitissimam potestatem in corporeas res. Habet, inquam, actiuitatem in corpora, vt patientia: ipse vt res incorporea, imo immaterialis: siquidem tam a corporis materiati, quam ipsius materiae, affectionibus intrinsecis seu essentialibus, in solidum distat atque differt.„ Et quae sunt sequentia.

78) V. p. 139. sub fin. ibi: „ vnde absona illa commentatio ortum duxit, (a qua etiam noster auctor sibi temperare non potuit,) quod motus sit purum accidens; nempe, vt apertius noster infra eloquitur, plane nihil.„ Conf. si placet §. nostr. 34.

79) Verba sunt pag. 16. & oppositiones pag. 111. 112.

lem scil.) non dixerim: actiones internæ animarum sunt in substantia partibus carente. Ne quid iam de actionibus DEI immanentibus dicam.,,

§. 61. Prouexerunt nos ista longius, quam postulare videbantur obiecta §. 57. Sed redeamus *ad instantiam* ibi allegatam, tantoque minus hic negligendam, quod priora iam inter virum doctum & LEIBNITIVM maximam partem ventilata sunt; hanc vltimæ demum exceptiones protulerunt, LEIBNITIO dudum viuis erepto (80). Nimirum

Fateor autem, me nihil earum intelligere, neque peruidere, quo collineent. [Nihil enim hoc loco LEIBNITIVS dixit, nisi quod vno ore omnes dicunt philosophi; quodque omnino euidens esse quiuis videt. Curiosis igitur, & subtilioribus meo ingeniis id disputationis relinquo.] Locus est prolixior, quam vt & hunc transscribere, & lectoris per se ipsum iudicaturi oculis subiicere hic liceat.

80) Nimirum *animaduersionibus* LEIBNITII *enodationes* opposuit vir celeberrimus, communicatas LEIBNITIO, qui ex interuallo deinceps breuibus illas *exceptionibus* denuo ventilauit, interquiescente negotio, dum ab amicis moneretur STAHLIVS, & typis vulgari acta permitteret; *replicationem* eo casu additurus ad exceptiones memoratas. Prodiit libellus Halæ Magd. 1720. De pretio illius nihil statuo: *Stahlianam* mentem, ex titulo negotii otiosi, satis inferas; si minus, ex verbis p. 135. ,,Ego certe primus agnosco; nedum consentio, quod tam tota hæc disceptatio, quam methodus in ipsa obseruata, nihil eximii momenti ad totam solidarum scientiarum illustrationem afferre, censeri posiit.,, Si qui tamen philosophiæ Leibnitianæ *initiati* eius viri monita pag. 1.-- 19. 175. - 183. attente legant, facturos operæ pretium existimo.

mirum *consequens* est *absurdum:* sed *consequentia non est Leibnitianæ similis.* Audi primo LEIBNITIVM: si determinatio saltus atque adeo & altitudinis, ad quam corpus nostrum saltando attollitur, non dependet a potestate fluidi exercentis explosionem determinatæ virtutis & præcise tantæ, quanta impenditur ad eleuandam corporis, ad hanc præcise altitudinem attollendi, grauitatem; sed potius ab actione & vi animæ, cui nulla grauitatis aut corporeæ reactionis vis esse potest proportionalis, minus æqualis: caussa non est, cur, volente & nitente anima, corpus non attollatur ad altitudinem quamcunque, decem potius, quam vnius, pedum: in vniuerso saltim corporeo, atque omni eius resistentia nihil est, quod in illam animæ vim possit reagere, atque adeo eandem limitare. Itaque perinde est hoc casu, num in vacuo corpus moueatur, vbi resistentia non est, an a vi animæ, cui nulla corporum resistentia proportionari, & quæ adeo per nullam ambientium corporum actionem limitari, circumscribi, aut determinari potest; quantumuis enim magna corpori mouendo resistentia fiat ab ambientibus, non aget illa in animam, adeoque nihil illa detrahet effectui nitentis animæ, si quem habere fingitur. *Intelligis*, nisi fallor, *quo neruo* LEIBNITIVS a minori saltu ad maiorem, imo quantumcunque, potuerit concludere? Nunc *vide* & *instantiam* §. 57. Illa vnicum hoc habet, non licere a minori progredi ad affirmandum maius. Atque ita est profecto, vt non dubitem asserere, illam hypothesin esse rerum naturæ aduersam, ex

qua hoc ſequitur: „ principium corporis motiuum poteſt corpus promouere in fluido parum reſiſtente, ergo & transpellere id poteſt per ſolida difficillime locum concedentia.„ *Conſequitur* autem id non *in* Leibnitiana, ſed *aduerſa* potius *hypotheſi.* De priori poſt enarrata nemo quiſquam dubitet: poſterius ſic habe. Si principium corporis motorium non eſt mechanicum, quod corporum reſiſtentiis proportionale, adeoque maius, minus aut æquale eſt; ſed eſt vis & facultas inhabitantis animæ, cui nulla corporum reſiſtentia poteſt conferri, vt proportionem ſiue æqualitatis habeat, ſiue inæqualitatis: ſequitur, eam non minus ſuperare poſſe reſiſtentiam muri, quam aëris, atque adeo ceteris (81) paribus corpus ſuum per transuerſum murum propellere. Vniuerſa itaque res denuo huc deuoluitur, vt reactionem corporis contra actionem animæ, adeoque & reſiſtentiam virtuti huius motrici proportionalem, ſi fieri poſſet,

81) Dico, ceteris paribus, ne texturam corporis, muro molliorem, opponas: abſtrahimus enim hic ab eo, quid in corpore futurum eſſet, & hoc vnum quærimus, num iſti effectui præſtando, hoc eſt, muri reſiſtentiæ ſuperandæ ſufficeret vis animæ? Quapropter ſi te id male habeat, quod texturam corporis hic non attendendam dico, ſubſtituas pro tranſitu per muros, ſaltum in aëre tantum, quantus eandem vim requireret, quæ disrumpendo iſti transuerſo muro ſufficeret: ex eo enim intelliges, vt hæc inſtantia propoſita quadret, ſolam muri firmitatem, non corporis texturam delicatiorem, hic reſpiciendam eſſe.

ſet, oſtenderes. Sed finiamus iſta tandem, atque otioſioribus relinquamus.

§. 62. Exiſtimo, per hactenus diſputata intelligi, quare actionem corporis in animam, atque animæ in corpus repugnare cenſeam veritatibus, aliunde cognitis, communiterque approbatis, ſcilicet his: quod effectus non poſſit eſſe potior ſua cauſſa; quod nihil ſit ſine cauſſa ſui; quod in effectibus determinatis debeat eſſe ratio determinationis; quod proportio non ſit inter heterogenea; & quæ ſunt plura huiuſmodi. *Neque* adeo id vel *temerarium* dici poſſe confido, *neque* inepte *nouaturiens*, ſi, ſaluo meliori iudicio, ab iſta, quantumuis recepta & populari ſententia recedam, maxime poſt tot exempla virorum vndique doctiſſimorum, quos ſi nominare omnes (82) oporteret, numerum, credo, extimeſceres.

§. 63. Erat hoc *primum*, quod in mentem venire poterat hominibus, *ſyſtema influxus* dictum, vulgato quidem vocabulo, etſi minus accura-

E 4 to

82) Nimirum *Carteſianos* ex hac parte omnes ſtare quis neſcit? Magnos viros, theologos æque ac philoſophos, ex omni genere cultuum & regionum. Stare Carteſianizantes *eclecticos*, STVRMIO ſimiles: ſtare LEIBNITIVM, WOLFIVMque, cum ſequacibus: accedere *etiam illos*, qui inexplicabilem nodum cauſſati, nullam apprehendunt partem, omnes æque impetunt obiectionibus. Et quis dubitet, eſſe etiam, de quibus repetere illa MOTTÆI liceat, approbata CROSÆ in log. P. I. S. I. c. VI. T. I. p. 130. „ Je pourrois deceler ici pluſieurs *complices* de mes ſentimens, qui faute de courage, en deviendront peutétre les cenſeurs. „

to (83). *Alterum* systema est CARTESII, ex *amphibiorum* genere; potest enim aliquo sensu ad influxum reduci, aliquo ad assistentiam. Ad hanc, quatenus negauit, corpori ab anima vim aut gradum motus imprimi: ad influxum, quatenus animæ tribuit vim mutandæ directionis motuum. Sed exa-

83) Absoluta quidem illa tractatione facile id intelligas. Influxum dicimus proprie, vbi ex vna substantia aliquid in alteram transfunditur, hoc est, a priori secernitur, & in alteram ingreditur, Si proprie id de anima & corpore dicas: necesse est motum ex corpore in animam ire, esse aliquid substantiale, vel vt accidens migrare e subiecto in subiectum; idemque de appetitu ex animo in corpus translato tenendum est. Quæ sane lepidam obiectionibus materiam præbent, [neque, vti primo videtur intuitu, ex vocibus pendent, quibus inhiare minus vtique philosophicum foret. Cogitent hic lectores mei de specierum sensibilium transmissionibus in animam, & in intelligibiles transcreationibus, quales antiqui non obscure admiserunt philosophi, recentiores autem solo declinant silentio. Si motus corporis in anima perceptionem efficit, (dico autem *efficit* ex hypothesi influxionistarum) quæso ego philosophos, dicant huius caussæ efficientis rationem caussandi, & caussalitatem: caussa enim & effectus per hasce duas cohærent. Si dicere illas mihi aut nolint, aut nequeant, dicant sibi ipsis. Examinent, an eius asserti sui quicquam intelligant? an; quamprimum determinate illam rem cogitare suscipiant, conuenientiæ quicquam, an repugnantiæ multum deprehendant? Nolint vacuos sine mente sonos proloqui: loquantur ita, vt se ipsi intelligant. Ni fecerint, nihil eorum sermones ad me, nihil ad philosophos pertinere sciant.]

examinemus iſta ſub ſequenti titulo, quoniam tanto facilior nobis a CARTESIO ad Carteſianos tranſitus erit. *Vides* autem, quomodo nonniſi *ſenſim* ſenſimque aliam atque aliam animæ in corpus vim coacti tandem dimiſerint philoſophi, non volentes proiecerint.

SECTIO QVARTA,

DE

SYSTEMATE ASSISTENTIÆ.

§. 64.

IN omni motu notiſſimum eſt, poſſe illa *duo* a ſe inuicem diſcerni: impetum, gradum, aut *quantitatem* motus, quæ Carteſiana æſtimatione producto ex maſſa in celeritatem menſuratur; & ſecundo *directionem* mobilis, ſiue lineam, ſecundum quam progreditur. CARTESIO debemus *applicationem* huius diſtinctionis ad rem præſentem: *noluit* ille motus quantitatem ſubiicere arbitrio mentis humanæ, ne qua ipſi pereat lex ante aſſerta, de eadem quantitate motus in vniuerſo conſeruanda: *ſed* directionem tamen liberam *conceſſit*, ſic, vt motus, qui in fluidis noſtri corporis eſt, ſuam ab anima directionem nanciſcatur, atque ita in hanc magis partem deflectat, quam in aliam.

§. 65. Audiamus LEIBNITIVM(84):,,CARTESIVS

 nego-

84) Theodic. §. 59. p. 110. edit. Latinæ, cuius verba hic exprimimus.

negotium hoc velut transactione dirimere voluit, aliquo dato, aliquo retento, dum actionis corporeæ partem ab anima dependentem facit. Ratus enim, esse naturæ legem, vt eadem motus quantitas semper in corporibus conseruetur, fieri non posse iudicauit, vt legem hanc influxus animæ violaret, nouumque motus gradum, nouam vim corpori imprimeret. Cum tamen animaduerteret, in actione motrice distingui posse, ipsam motus quantitatem a directione: existimauit animam posse nihilominus habere vim mutandæ directionis motuum, qui fiunt in corpore, ad eum fere modum, quo eques, quamuis equo, quem insidet, vim nullam largiatur, eius tamen gressum, vires, quo libuerit, dirigendo, moderatur: sed quia hoc fit ope habenæ, freni, aliorumque instrumentorum materialium, quo pacto fieri possit, concipimus, quæ vero hunc in finem adhibere anima possit, nulla sunt instrumenta. Denique nihil est, nec in anima, nec in corpore, id est, neque in cogitatione, neque in massa, quod ad explicandam hanc vnius per alterum immutationem seruire possit. Verbo: siue anima quantitatem virtutis, siue lineam directionis in corpore mutare dicatur, vtrumque æque inexplicabile est.„

§. 66. „Adde, post CARTESII tempora repertas esse duas hoc in negotio magni momenti veritates. Quarum prima est, quod quantitas virtutis absolutæ, quæ conseruatur, diuersa sit a quantitate motus, vti alibi(85) ostendi. Altera, quod conserue-

85) Citauimus loca LEIBNITII ad §. 33. not. 35. p. 31.

ſeruetur etiam eadem directio in omnibus ſimul corporibus, quæ inter ſe agere ſupponuntur, quomodocunque demum ſibi mutuo occurrant, dum ſcilicet ſeruatur directio centri grauitatis communis. Si lex iſta CARTESIO nota fuiſſet, corporum directionem æque * ac virtutem imperio animæ ſubtraxiſſet, & hoc, opinor, eum ad harmoniæ præſtitutæ hypotheſin recta perduxiſſet, quo iſtæ me regulæ duxerunt. Nam præterquam, quod alterius ex his ſubſtantiis phyſicus in alteram influxus nulla ratione explicari poteſt, obſeruaui, *absque omnimoda legum naturæ perturbatione* ** in corpus animam phyſice agere non poſſe.„

§. 67.

* De hac coniectura poſſes hærere. Ratio enim, quare motuum augmenta animæ humanæ CARTESIVS ſubtraxit, hæc videtur, quoniam ex conſtantia diuina, eandem motus quantitatem ſubſiſtere CARTESIVS intulit. V. princip. philos. P. II. §. 36. p. m. 31. Sed vero directionis ſummariæ identitatem nemo generaliter ex relatione cum diuinis quacunque eruit; ſed recte ab LEIBNITIO hic dicitur, eam in omnibus ſimul corporibus, *quæ inter ſe agere ſupponuntur*, quomodocunque demum ſibi mutuo occurrant, ſeruari. Potuiſſet igitur fieri, vt CARTESIVS, etſi huius inter corpora legis gnarus, mutationes directionum ab anima oriundas retuliſſet ad illas, quas eodem paragrapho ob euidentem experientiam vel diuinam reuelationem exceptas voluit. Sed vero coniecturam hoc loco LEIBNITIVS facit, non demonſtrationem crepat: tribuitque CARTESIO eam partem, quæ fuiſſet rationabilior oppoſita. Itaque, ſi vel maxime ſuſpicio falleret, non læderet tamen.

** Has velim voces penſitent, quibus curæ eſt examinare has diſquiſitiones. Argumentum hic non du-

§. 67. Sunt iſta huiuſmodi, vt pro refutatione dicti ſyſtematis nihil addi neceſſe ſit. *Quicquid* enim influxui animæ in corpus oppoſitum eſt in antecedentibus, vbi motum ipſum dicebatur producere, id repeti poteſt contra directionis variationem ab anima deriuandam. *Experientia* non magis directionem animæ ſubiectam demonſtrat, quam motus ipſam vim & quantitatem. *Neque* magis *intelligi* poteſt, qui mutatio directionis fiat ab anima, quam qua ratione motus producatur? Neque directio in corpore moto poteſt immutari niſi *reſiſtentia*, reactione, aut impulſu contrario, ſaltim in diuerſam plagam tendente. Itaque, ſi impulſus non pendet ab anima, ſi reactio animæ nulla eſt, de quo ſupra diſputauimus, etiam directionis mutatio nulla eſt. *

§. 68. *Legem*, quam LEIBNITIVS allegat, primus, quod ſciam, HVGENIVS (86) in ſphæricis corpori-

citur ab impoſſibili, ſed ab inconuenienti. Suadet ergo, non cogit hactenus. Diximus §. 35. & 36. quid excipere poſſint aduerſarii difficiliores: diximus vero etiam, quid exceptio valeat, ex noſtra quidem ſententia?

* Velim obſeruent lectores, quo momento vnumquodque horum argumentorum producam, ne exiſtiment, me plus in concluſione inferre, quam eſt in præmiſſis. Momenta autem diſtinxi ſuperius §§. 28. 31. Illos conſulant, qui dictorum obliti hic hærent.

86) Vid. extrait d' une lettre de Mr. HUYGENS á l' auteur du journal des ſçavans 1669. 18. mars p. 534. Ibi: „ au reſte, j'ay remarqué une loy admirable de la nature, laquelle je puis demontrer en ce, qui eſt

poribus deprehendit; vniuerſalem enuntiauit LEIBNITIVS (87). Quodſi enim plura ſint corpora, motu in ſe inuicem impingentia, primum inquiritur, notis inter mechanicos artificiis, eorundem commune centrum grauitatis, pro diuerſis ante conflictum ſtati-

des ſpheriques, & qui ſemble étre generale en tous les autres, tant durs que mols, ſoit que la rencontre ſoit directe ou oblique. C'eſt, que le centre commun de gravité de deux ou trois ou de tant, qu' on voudra de corps, avance toujours également vers le même coté en ligne droite devant & aprés leur rencontre. „

87) Journ. des ſçav. 1696. 9. avr. p. 262. „Il faut ſavoir, qu'il y a une autre loy de la nature, que j'ay decouverte & demontrée, & que Mr. des CARTES ne ſavoit pas, c'eſt, qu'il ſe conſerve non ſeulement la même quantité de la force mouvante, mais encore la même quantité de direction, vers quel coté, qu'on la prenne dans le monde. C'eſt a dire, menant une ligne droite, telle qu'il vous plaira, & prenant encore des corps tels, & tant, qu'il vous plaira: vous trouverés en conſiderant tous ces corps enſemble, ſans ometre aucun de ceux, qui agiſſent ſur quelqu' un de ceux, que vous avés pris, qu'il y aura toûjours la même quantité de progrés du même coté, dans toutes les paralleles, à la droite, que vous avés priſe. Prenant garde, qu'il faut eſtimer la ſomme du progrés en ôtant celuy des corps, qui vont en ſens contraire de celuy de ceux, qui vont dans le ſens qu'on a pris.„ Conf. journ. 1693. p. 651. Adde etiam la loy univerſelle pour quelque multitude de corps, que ce ſoit, dans quelque proportion de maſſe, de viteſſe, de reſſort, de dureté & de moleſſe, que ce puiſſe étre, par Mons ** Journ. des ſçav. 1699. 4. may. p. 315. - - 320.

ſtatibus, vt inde conſtet, num id quieſcat aut moueatur, & ſi mouetur, qua linea qua velocitate id fiat: deinde poſt factum conflictum ex legibus percuſſionum, pro ſingulis, ad quæ attendere lubet, momentis, inquiritur eorundem ſitus verſus ſe inuicem, atque ex eo eruitur denuo locus centri grauitatis communis, vt determinatis denuo iſtis punctis de linea conſtet, in qua id ipſum moueatur poſt conflictum, aut de puncto, in quo quieſcat. Id vbi feceris, deprehendes *veritatem regulæ* de eadem manente directione centri grauitatis communis in quacunque corporum in ſe mutuo actione (88).

§. 69. Quemadmodum igitur CARTESIVS ex eo, quod eandem in vniuerſo motus quantitatem conſeruari voluit, motus ſpirituum in corpore animalium ſubduxit animæ imperio, atque volitioni præuios voluit: ita [fieri facile potuiſſet, vt] ſi viuendo attigiſſet HVGENII LEIBNITIIque de motu inuenta, ex regula de eadem manente directione, iſtam

88) Conf. memoires de l' academie royale des ſciences, A. 1706. p. 584. ſeqq. edit. Batau. Vbi Dn. QVADRATVS (CARRE) deducta ex generali formula, lege eadem de centro grauitatis duorum corporum ſeſe percutientium, ex mente & verbis R. P MALEBRANCHII, magiſtri ſui, communem *Carteſianorum* regulam, de identitate motus in vniuerſo perpetua, explicat non de *abſoluta* motus quantitate, ſed de quantitate motus *reſpectiua* verſus eandem vniuerſi partem, ſiue de *directione* & motu communis *centri grauitatis* ante & poſt ictum; cuius quidem regulæ metaphyſicam quoque rationem reddere allaborat.

iſtam quoque ab anima independentem, atque a priorum motuum directionibus determinandam dixiſſet. Atque ſic *incidiſſet in id*, quod *harmonia præſtabilita dicit* ratione corporis: quod ſolum teneri non poteſt, niſi & alterum addas de anima, eiuſdemque mutationibus & perceptionibus corpori harmonicis. [Non itaque præter rationem] LEIBNITIVS: CARTESIVM (89), ſi hodieque ſupereſſet in ſuam ſententiam tranſiturum eſſe, Carteſianamque philoſophiam (ſaltim in hoc capite) eſſe veſtibulum veritatis (90).

§. 70. Erunt fortaſſis, quibus *hæc de* CARTESII *mente ſuſpicio minus veroſimilis videtur*, quia vident, Carteſianos, MALEBRANCHIVM maxime, & qui illum ſequuntur, CORDEMÆVM ceterosque aliam iniuiſſe viam, & ſyſtema potius occaſionale, a noſtro diuerſum extruxiſſe. Sed nihil moueor ea ratione, quamdiu diuerſæ concluſionis cauſſæ & concludendi modi in CARTESIO & Carteſianis, quoad præſens negotium allegari poſſunt. In eo *melior* eſt CARTESIVS, quod ex eadem motus quantitate in vniuerſo permanente, *non immediate* ad primam eius caus-

89) V. princip. philos. Leibnit. in ſuppl. A. E. l. c. p. 512. Monadolog. §. 83. Epiſtol. ad REMON. T. II. du recueil de diverſes pieçes. pag. 135. quam epiſtolam hiſtoriæ cauſſa euoluendam puto.

90) Recueil T. II. p. 135. citata: „ l'on peut dire, que ſa philoſophie eſt â l' antichambre de la verité, & pag. 138. „ Je vous ai peut étre deja dit, que je conſidere la *philoſophie de Des* CARTES comme *l' antichambre* de la veritable, ou l' on n'arrivera que peu â peu.

caussam progressus est, sed praeexistentiam saltim motus in corpore concluserit; facile idem facturus de directione, vt §. antec. diximus. Ex aduerso MALEBRANCHIVS cum ceteris ex negata animae virtute actiua *immediate* ad primam motus caussam se conuertit, eiusdemque actiuam vim vocauit in subsidium. Caussae concludendi diuersae hae videntur, quod alter de *ordine* motus magis; alter de *caussa* vere efficiente fuerit magis sollicitus: alter magis *ex regula* motus generali, sancta & inuiolabili, alter *ex virtute* infinita ad motum producendum necessaria fuerit ratiocinatus. Inde est, quod *intermedias* caussas efficientes motus particulares hic *negauerit*, ille admiserit (91).

§. 71. *Cartesianos* itaque si audias, MALEBRANCHIVM & reliquos: ab anima nihil proficiscitur, aut pendet effectiue, quod in corpore fit; nihil a corpore, quod fit in anima. Verum motus corporis omnes immediate & vnice pendent a diuina virtute & actione, quae *pro occasione* volitionum mentis atque ad earundem praesentiam, motus illos ipsa & sola efficit; & ad praesentiam atque occasione motuum in corpore nostro factorum (quos & ipsos ad aliorum corporum praesentiam, horumque occasione DEVS fecit,) perceptiones animae produ-

91) Conf. CARTESII princ. P. II. n. 36. seqq. MALEBRANCHE éclaircissemens. T. III. p. 178. CORDEMOI de distinctione corporis & mentis diss. 4. pag. 83. seqq. apud STVRMIVM in phys. elect. T. I. pag. 135. 137. 138.

producit & mutat: vtrumque vero exequitur secundum certas a se ipso semel arbitrarie latas leges, quarum vigore ad hunc motum hæc perceptio, & vice versa: ad alium producitur alia, & vicissim.

§. 72. Dicitur hoc *systema occasionale*, quoniam secundis agentibus siue caussis virtus omnis actiua, siue ex se illam, siue ex diuina communicatione habeant, penitus denegatur, iisdemque præter occasionem, ex qua diuinæ actionis effectus, pro semel latis legibus generalibus, in quocunque casu determinatur, nihil quicquam relinquitur. Estque id hodie satis receptum, non inter Cartesianos modo, sed & eos, qui videri volunt, nulla sectæ placita sequi, quorsum omnino referimus præ ceteris Io. Chr. Stvrmivm (92), virum de saniori physica meritissimum.

§. 73. Dici autem non potest, quam *variis studiis* de eo systemate in vtramque partem disputatum sit. Verum illa plane silentio inuoluemus, quæ de motu corporum inter se atque illius communicatione huic systemati intertexta sunt ab illius auctoribus: neque illa omnia aut diffuse persequemur, quæ ad ipsam animæ & corporis vnionem ex eo deriuandam vel explicandam pertinent. Vnum tamen alterumue libabimus. Nescio vero

F sane

92) V. physicæ hypotheticæ vsum metaphysicum c. 2. §. 7. p. 837. de naturæ agentis idolo. c. 4. §. 2. de natura in cassum sibi vindicata contra Schelhammervm. cap. 4. & act. erud. 1698. pag. 208. & seqq.

ſane, quo fonte id TOVRNEMINIVS (93) hauſerit, quando LEIBNITIVM Carteſianis ita obiicientem facit: „neque legem a Deo ſibi impoſitam, agendi conformiter in animam atque corpus, neque conſpirationem mutationum in vtrisque facere veram quamcunque animæ & corporis vnionem. „ Fateor enim, etſi plurimis locis Leibnitianam de eo ſyſtemate ſententiam legerim, non me meminiſſe tamen, vllibi hanc obiectionem fieri, neque illam LEIB-

93) V. pag. 869. l. c. vbi: „ il fait aux Carteſiens une obiection, qui detruit entierement leur ſyſteme ſur l'union de l'ame & du corps. Ni la loy, que Dieu s'eſt impoſée d'agir conformement ſur l'ame & ſur le corps, ni le rapport de changemens de l'un à ceux de l'autre, ne font entre l'ame & le corps aucune veritable union. Il y a, ſi vous voulés, un parfait rapport : mais il n'y a point de liaiſon réelle, pas plus qu'il y auroit entre les deux horloges, dont nous parlions tout à l'heure. Il n'y a pas de replique à cette objection: mais par malheur elle detruit le ſyſteme de Mr. de LEIBNIZ auſſi bien, que celuy des Carteſiens. „ De re ipſa dixi in textu: de comparatione hic dicam. Non ſequitur ſane, ſi arguas: „ ea non eſt realis & vera vnio, vbi ratio conuenientiæ duarum rerum non eſt in ipſis rebus, ſed extra eas in DEO, eademque penitus arbitraria, vt inter duo horologia externi motoris ſola directione concordantia; ergo nec illa dici vnio poteſt; vbi ratio conuenientiæ eſt in ipſis rebus, antecedente ſc. vtriusque ſtatu, eademque regulis naturæ rerum conformibus inædificata. „ Non enim dubito, quin concedas, poſteriori ſenſu propius atque amplius ad ſe inuicem referri, vt vnum aliquod conſtituere valeant, quam priori.

LEIBNITIO dignam exiſtimauero, *prout hic proponitur*, atque in ipſum vertitur a TOVRNEMINIO. *

§. 74. Potius *hæc ſunt argumenta* LEIBNITII (94): „ ſyſtema cauſſarum occaſionalium (legis verba viri illuſtris latine reddita ab interprete Ieſuita:) præterquam, quod ad conciliandum huius vtriusque ſubſtantiæ commercium *miracula perpetua* introducit, *non cauet perturbationi* legum naturalium in vtraque ſubſtantia conſtitutarum, quæ æque violabuntur, ſiue DEI interpoſitio ex ſententia illa noua, ſiue mutuus influxus iuxta opinionem communem interueniat. Atque alibi (95) de BÆLIO:

F 2 „ id

* Ceterum de vnione ſic ſtatuo. *Summa* eſt vis vocabuli in ſyſtemate influxus; quoniam illic anima & corpus in ſe mutuo influerent. *Media* eſt in ſyſtemate harmoniæ præſtabilitæ; quoniam ibi principia ſucceſſionum ſunt vnicuique intrinſeca, & alterum alteri ex rei ipſius conuenientia normam præſtat. *Minima*, neque nulla tamen, eſt in ſyſtemate aſſiſtentiæ; etſi enim omnia pendeant a principio rebus ipſis extrinſeco, non tamen anima mea percipit, niſi occaſione mei corporis; neque mouetur corpus meum niſi occaſione meæ animæ. Sunt igitur connexa, ſunt vnita: quis dubitet?

94) LEIBNIT. theodic. §. 60. edit. Lat. §. 61. edit. Gall.

95) Theodic. §. 340. pag. 335. quibus confer. §. 353. pag. 345. Non ei (BÆLIO) neceſſe fuerat ad ſyſtema cauſſarum occaſionalium confugere, plenum miraculis & hypotheſibus, quas nulla ratione fulciri fatentur ipſi eius architecti. Vtrumque hoc vitium ſyſtema a genuinæ philoſophiæ indole quam maxime alienum facit.

„id autem (quod leges naturæ arbitrariæ ac indifferentes ſint,) maxime verum eſſe cenſebat de lege vnionis animæ cum corpore; opinatur enim cum Carteſianis recentibus, qualitatum ſenſilium ideas, quas DEVM, occaſione motuum corporis, animæ impertiri putant, nihil habere, quod motus corporis repræſentet, aut illis ſimile ſit. Ita in mero DEI arbitrio erat, caloris, frigoris, luminis, ceterarumque qualitatum eas, quas nunc experimur, ideas, aut prorſus alias nobis largiri. Miratus ſum frequenter, hominibus tam eruditis ſententias tam parum philoſophicas, tamque primis rationis effatis contrarias probari potuiſſe. Nihil enim philoſophiæ alicuius imperfectionem luculentius indicat, quam ſi philoſophus fateri cogatur, *aliquid* in ſyſtemate ſuo reperiri, *cuius ratio nulla* exiſtat. Id ſane tantundem eſt, ac atomorum Epicvri declinatio. Siue DEVS ſiue natura operetur, ſuæ nunquam rationes operationi deerunt.„ Similia prioribus ſunt illa (96) eiuſdem: „pour reſoudre des problemes, ce n'eſt pas aſsés d'employer la cauſe generale, & de faire venir ce qu'on appelle, *Deum ex machina*. Car lors que cela ſe fait ſans qu'il y ait une autre explication, qui ſe puiſſe tirer de l'ordre des cauſes ſecondes, c'eſt proprement recourir au miracle. En philoſophie il faut tacher de rendre raiſon en faiſant connoitre de quelle façon les choſes s'executent par la ſageſſe divine, conformement à la notion du ſujet, dont il s'agit.„ Deni-

96) Journ. des ſçav. 1695. 4. juill. pag. 456.

Denique & eo ipſo loco, (97) quo cum horologiis hæc ſyſtemata contendit, & quem fortaſſe innuunt verba Tovrneminii, ſic loquitur: „la voye de l'aſſiſtence eſt celle du ſyſteme des cauſes occaſionelles: mais je tiens, que c'eſt faire venir *Deum ex machina*, dans une choſe naturelle, & ordinaire, ou ſelon la raiſon il ne doit entrevenir, que de la maniere, qu'il concourt à toutes les autres choſes de la nature. „

§. 75. *Tria* igitur ſunt potiſſimum, quæ deſiderat vir ſagaciſſimus. *Primum*, quod neque ſic in ſaluo ſint leges naturæ & motus. Perinde hic eſt, ſiue anima humana ſuis volitionibus efficiat in corporibus motum, ſiue occaſione & pro ratione volitionum iſtarum DEVS producat illos in corpore motus. Neutro caſu ſeruantur leges vtrique ſubſtantiæ latæ: neque ethico-logicæ (98), quibus anima ſubiicitur, & quæ faciunt, vt affectuum in anima prodeuntium cauſſa ſit in anima; neque phyſico-mechanicæ, quæ motum motui cauſſam poſtulant in corpore. Nullum enim hic eſt principium naturale, vt mox dicemus, adeoque nullum legibus naturæ alligatum. Neque id fieri poteſt: ſi actiones immanentes conſentientibus Carteſianis ita liberæ ſunt, vt quorſumcunque velis, determinare appetitus animæ poſſis, quidni & illa velle poſſis, aut eo tempore, vt, ſi conuenienter hiſce volitionibus DEVS in corpo-

97) Journ. des ſçav. 1696. 19. nov. p. 709.
98) V. recueil de diverſes pieces T. II. p. 330. vbi dictas legum appellationes deprehendes.

re motum excitet, leges naturæ & motuum inde patiantur incommoda. [Aut igitur ab initio corporeum systema istis quidem volitionibus conformiter ordinatum esse oportet, aut ita illud turbabitur, vt v. g. in præsenti momento motus existant, qui per nullam motuum legem ex priori statu orti, sed occasione huius volitionis demum ab DEI immediata vi orbi corporeo intrusi sunt.]

§. 76. *Secundum*, quod male habet LEIBNITIVM, id est, Cartesianos plane liberas atque omnino arbitrarias facere istas leges generales, quarum vigore DEVS occasione motuum perceptiones operatur, & vice versa. Scilicet id *nunquam ferre* potuit vir *philosophus*: dari, existere, aut fieri aliquid sine ratione, siue id de spiritibus dicatur, siue de corporibus. De corporibus facile omnes consentiunt, sine caussa efficiente nihil fieri: in spiritibus aliquando hæsitari videas, vbi sine caussis finalibus nihil fieri contenderis. Sed qui modum cogitauerit, quo spirituum atque agentium liberorum indeterminata voluntas ad determinatum quid promoueatur, ille, opinor, nullum temere casum concedet existere, quo *sapiens* se ad quicquam sine caussa determinet. Itaque id DEO tribui non potest, leges, quas ille inter plures possibiles suo operi applicandas selegit, esse plane arbitrarias, neque vllo se argumento præ ceteris commendare. Potius arbitror, omnibus rei attendentibus probatum iri, quod LEIBNITIVS (99) porro addit: „ in naturæ quidem

99) V. la theodic. §. 340. pag. 335. edit. Lat. fin.

quidem operationibus rationes vel a veritatibus necessariis, vel a legibus, quas DEVS rationi conformiores iudicauit, petendas: in operationibus autem DEI ab electione suprema rationis, qua DEVS ad agendum mouetur, dependebunt.,,

§. 77. *Tertium*, cui nos inhærebimus, hoc est, quod ista sententia perpetua faciat aut supponat miracula. *Miraculum* proprie dictum, definio, LEIBNITIVM (100) secutus atque WOLFIVM, (101) consentientibus, nisi me omnia fallant, theologis & philosophis extra Angliam (102) plerisque, per effectum eiusmodi, qui sui caussam non habet in natura rerum, sed extra eam, in auctore rerum, DEO, vnice quærendam: qui vires creatorum trans-

F 4 scen-

Videntur gallica clarius dicta: „ dans les operations de la nature, ces raisons dependront ou des verités necessaires, ou des loix, que Dieu a trouvé les plus raisonnables; & dans les operations de Dieu, elles dependront du choix de la supreme raison, qui le fait agir.,,

100) V. theodic. §. 207. Le caractere des miracles, (pris dans le sens le plus rigoureux) est, qu'on ne les sauroit expliquer par les natures des choses créées. Conf. epist. V. ad CLARK. T. I. pag. 144. §. 117. & adde theodic. §. 249.

101) Metaphys. §. 633. - 638. Vbi & conceptum nostrorum theologorum allegat, & contra SPINOZÆ, LOCKII & CLARKII definitiones approbat.

102) Mododiximus, hic falli LOCKIVM, & CLARKIVM quoque ipsum hic in transuersum agi a suis. V. resp. II. ad LEIBN. §. 12. T. I. p. 27. Epist. LEIBNIT. III. §. 17. p. 37. CLARKII resp. III. §. 17. pag. 47. &c. de LOCKIO vid. Posthumous Works. p. 217.

ſcendit: * vel &, qui per naturales creatorum vires, per conceptus, affectiones, naturam aut esſentiam rerum explicari non poteſt; ſiue cuius ratio reddi non poteſt ex iis, quæ in rebus obſeruari poſſunt; vbi tamen *memineris*, in duabus vltimis phraſibus non de eo ſermonem eſſe tantum, quod nos non poſſumus, ſed quod nec ille poſſet, qui rerum naturas peruideret (103).

§. 78.

* Hic notes velim, fieri dupliciter poſſe, vt factum aliquod transſcendat vires creatorum: vel in genere, vti vires hominum ſuperat deſperatos ſola voce morbos curare, vel ſuſcitare mortuos, vti vires aquæ ſuperat ſuſtentare ſolidas ferri maſſas & ſimilia; vel ſub hoc aut iſto ſtatu ſpeciali, vbi factum aliquod non ſuperat in genere vires creatorum, ſed omnino ſui exempla habet in ipſis naturalibus rerum euentis; ſuperat autem vires naturæ, vt ex ſtatu, qui *nunc* eſt, per leges naturæ enaſcatur ſtatus, qui conſequitur; vt ex ſudo cœlo pluuia cadat, vt ruptura terræ ſine cauſſa terræ motus antecedenti & naturali, ob moralem quidem rationem contingat. Et quæ ſunt ſimilia.

103) Nimirum, id non eſt miraculum ſtatim, cuius rationem philoſophi hactenus aſſecuti non ſunt. Quis cauſſam grauitatis tenet? An ideo eſt miraculum, grauem eſſe lapidem, & cadere non ſuffultum? Potius hanc eius naturam eſſe conſtanti rerum obſeruatione nouimus; & innatare ferrum aquæ ſolidum, ignem non lædere, corpus humanum in ſublime latum ſecare aërem &c. vltra naturales rerum, & obſeruatione cognitas vires aſcendere legitimo intelligimus argumento. Verum iſta diffuſius, vbi ex inſtituto. [Hic vnum addidero. Dari poſſe caſus, vbi per hanc definitionem nobis incumbat τὸ ἐπέχειν. Da-

§. 78. Hoc præmisso *manifestum est*, si perceptionis meæ, cum ego nunc dolorem ex muscæ manui insidentis punctione sentio, neque in animæ præcedenti statu, neque in corporis cum anima commercio, vera & realis caussa est, sed a DEO illa vnice excitatur ad alterius præsentiam, id *miraculum* fore; & si sæpius id contingat, miraculum fore *repetitum;* si semper accidat, *perpetuum. Neque id moror*, quod dici possit, esse aliquam in corpore illius effectus caussam, occasionalem scilicet. Occasio enim, non vere influens, hoc est, occasio omnis, consistere potest cum miraculo; quis nescit, occasionem a miraculis non abfuisse? Et quis putet, nostra definitione admissa, id desinere esse miraculum, si ad quamcunque baculi exporrectionem aquæ scinderentur diuina virtute? Quis non potius id constans, repetitum, imo perpetuum esse miraculum, admiserit?

§. 79. Vt tamen id clarius patescat, remouendum est id, quod MALEBRANCHIO (104), BÆLIOque

 (105) &

ri, vbi certo pronunciare liceat. Crediderim vero, istum casum esse frequentiorem in miraculis, quæ vocant, prouidentialibus, hunc in euidentialibus. Vtor vocibus receptis, etsi non aptissimis.]

104) MALEBRANCHE entret. sur la metaphys. XII. p. 490. „Par miracles j'entens des effets, qui dependent des loix generales, qui ne nous sont point connues naturellement.„ Igitur si legibus aliquid generalibus accidit, iisque naturaliter cognitis, miraculum non est, sensu Malebranchiano. Non disputo de voce, manet hoc tamen, quod effectus ille viribus naturalibus non præstetur. Atque id puto satis esse eo, vt systema id displicere possit philosophis.

(105) & ceteris fuit offendiculo. Exiſtimatum eſt non paucis, id non amplius eſſe miraculum, quicquid fiat per leges generales, ſaltim nobis cognitas. Verum hic, ſi placet, *diſtingue* leges (106) generales, (ſiue nobis cognitas ſiue incognitas,) & leges naturæ. Quicquid fit *legibus naturæ*, hoc eſt illis, quæ ex natura rerum conſequuntur, quæ per naturam rerum agunt, & quorum effectus ex natura rerum poteſt explicari: *id omne* eſt naturale & miraculo vacuum, eidemque contradiſtinctum. Sin *leges* fuerint *generales* quidem, etiam cognitæ nobis, ſed non poſſint executioni mandari per naturam rerum intermediam, atque a DEO ſemel efficacem redditam: *omne id*, quod ſecundum haſce leges a diuina virtute perficitur, miraculum eſt. Accipe exemplum LEIBNITIO (107) familiare: ſi vel maxime DEVS legem corporibus ferret, vt ſe mutuo attraherent ſine medio, vt libere mouerentur in circulo, etſi nihil eſſet aliud, quod ipſa retraheret a motibus in tangente rectilineis; id per naturam rerum obtineri non poſſet; itaque, ſi fieret, miraculum foret, cum diuina vis cum naturæ & virium centri-

105) Ita BÆLIVS apud LEIBN. theodic. §. 354. „Hæc omnia citra miraculum peracta fuiſſent, de his enim omnibus *leges generales* exſtituræ fuiſſe ponuntur. „ In quo is longius a vero recedit, atque MALEBRANCHIVS fecerat.

106) Diſtinctio eſt LEIBNITII journ. des ſçav. 1709. T. II. Suppl. juin. p. 602.

107) V. theod. §. 207. 355. Epiſtol. III. ad CLARK. §. 17. Journ. des ſçav. l. c. & paſſim.

centripetarum, quas vocant, defectum vna, sola atque immediate supplere necessum haberet. Motus enim ille, cum sit minime simplex, ab vno in corpus facto impetu, quo rectilineam directionem sequeretur, deriuari non potest: sed noua in omnibus punctis actione & versus centrum pressione opus habet.

§. 80. Vides igitur, quicquid sit de legibus generalibus, quicquid de voce miraculi, quam facile tibi liberam relinquo, atque ex hoc discursu, si velis, elimino, *saltim hoc consequi*: effectus in natura rerum ordinarios nullam in natura caussam agnoscere: naturam non esse systema, in quo posteriores rerum status aliqua rerum ipsarum conuenientia consequantur ex prioribus, aut ingenitum ad eos respectum habeant: sed esse aggregatum entium, quorum mutationes auctor eorundem plane liberrimo & simplici arbitrio alicui placito generali sic alligauerit, vt ipse omnia solus atque vnicus facere velit isti regulæ conformiter. Quale id foret, si quis liberrimo decreto ordinem sibi penitus arbitrarium præstitueret, eundemque deinceps ita ipse exequeretur; vbi rerum quidem successio & successionum similitudo obtineri posset, quoniam vero nulla rerum inter se connexio esset, sed mera occasionalitas indifferenter determinata, in ea quidem coordinatione nemo auctoris sapientiam (108) quæsiuerit. Verum illud *eo saltim* dictum

108) Sapientia nimirum supponit rerum ad se inuicem habitudines, mediorum atque finium connexiones:

ctum est, si omnino arbitrarias eas leges feceris: sin conuenientiam aliquam eorum, adeoque non omnimodam indifferentiam, admiseris, cessabit id, quod hic est difficillimum. Non euitabis tamen *hoc inconueniens*, quod DEVM animæ atque corpori perpetuum quasi interpretem alliges, qui & pro corpore ad animam loquatur, & animæ voluntatem corpori insinuet, hoc est, quod effectuum naturalium supernaturalem tantum caussam alleges.

§. 81. Quodsi autem eo te recipies, vt in illo ipso velis naturam rerum collocare, aut *naturales vocare* eos effectus, qui sequantur legem a DEO latam, siue iussum illud diuinum, cuius efficacia nunc omnia peraguntur: tum distingui velim cum LEIBNITIO (109). Scilicet diuinum illud beneplacitum, cuius virtute nunc in tuo systemate animantur corpora & afficiuntur animæ, vel *extrinsecam* rebus *denominationem* tribuit, nullam veram & in illis perdurantem vim vel efficaciam iisdem imprimit: *vel*

constantiam igitur in executione obserues & dilaudes profecto; in coordinatione sapientiam difficulter ostenderis. Neque sufficit mihi viarum simplicitas, & effectuum admirabilis varietas, si nullus præ altero effectus naturalem cum hoc vel alio obtinendi modo cohæsionem habet. Cedam tamen lubentissime ea obiectione, si luculenta sapientiæ specimina in ista suppositione demonstraueris.

109) Disiunctio est LEIBNITII in act. erud. 1698. m. sept. pag. 430. cui conf. responsa STVRMII in iisdem actis 1699. m. maio p. 216.

vel expressum aliquod *sui vestigium* in rebus relinquit, inditam aliquam efficaciam, vim vel formam, a qua deinceps pendent & producuntur effectus legem istam secuti. *Si prius:* in eo naturam collocare non licet, quæ rebus est intrinseca; neque effectus ratione naturali ab ea consequuntur, sed vnice atque immediate pendent a diuina, & repetitis *actionibus* (110) operosa virtute, nihil conferentibus rebus naturalibus, adeoque manent miracula; actionis autem diuinæ, siue iussi illius nullus est in corporibus effectus verus, realis, perdurans, nullum apotelesma. *Si posterius:* concedis in rebus principium, a quo pendent earundem mutationes, saltim in corporibus principium motus, & in spiritibus perceptionum. *Non* enim puto, hic *sufficere*, si dicas, id vestigium esse *pure passiuum*, vti vide-

110) Dico, actionibus, non, decretis. Vt enim hoc facile concedam, imo vrgeam, non posse decreta DEI effectu vacua esse, & sufficere effectibus perennantibus decretum eius vnicum, perpetuo efficax: nego tamen, id decretum posse veros extra DEVM effectus præstare in rebus naturalibus, nisi vel initio perdurantem in illis potentiam producat, vel actionibus continuo repetitis efficaciam suam obtineat. Non igitur imputo *Cartesianis*, quod repetita DEO decreta tribuant, sed repetitas semel lati eius decreti generalis executiones effectiuas: neque igitur diuinæ voluntatis siue constantia siue efficacia saluam ab hac obiectione thesin præstant. Si dubites: responde ad *dilemma*, & vel alteram eius partem assume, vel ostende tertiam, a prioribus distinctam: loquere autem, si placet, perspicue, & determinate.

videtur voluisse STVRMIVS, vir doctissimus, qui habilitatem interpretatur ad vlteriores multiuarias & specificas impressiones recipiendas: præterquam enim, quod passiuum eiusmodi vestigium siue habilitas, producendis actu motibus non sufficiat, existimo etiam id sequi ex corporum, quatenus compositorum, essentia, non vero esse effectum diuinæ voluntatis beneplacito compositis rebus superinductum; quod tamen dici potest de principio actiuo in corporibus, vtpote quod ex compositionis ratione, modoue, atque adeo ex compositi essentia deriuari non potest.

§. 82. Et fateor profecto, nisi concesseris, diuino illo & primæuo iussu efficaciam rebus & principium actiuum inditum, *me non intelligere, quid* sit id, quod *DEVS eo decreto effecerit?* Neque omnino capere possum, quomodo sine ea in perpetuum efficax sit istud decretum, etsi nulla noua volitio aut nouus conatus accedat, quo DEVS nunc istos motus producat? Si stuporem hunc putes, explica, si potes, ista STVRMII (111), sed distincte. ,, Vti caussam motus, inquit, de nouo producendi aliam, quam DEVM ipsum agnoscere non possumus: ita necessum haud erit in quibuslibet communicationibus aut determinationibus motuum & actionibus peculiaribus, DEVM ipsum, tanquam immediate motum quemuis in indiuiduo de nouo

111) V. diss. de natura sibi in cassum vindicata c. 3. n. §. 3. 6. p. 717. & loca ibi allegata ex physica concil. & hypothes. præcipue §. 6. 7. p. 723. 724.

nouo (nunc demum & ſine omni medio corporeo) producentem allegare &c. „ Sed videor mihi tutus eſſe, ſi me LEIBNITII exemplo tuear, qui & ipſe hic ſuam ignorantiam non ſemel (112) confeſſus eſt. Manet itaque ex dictis, niſi diuino iuſſu effectum perdurantem, actiuumque aliquod principium in rebus productum concedas: effectuum & mutationum omnium nullum eſſe principium internum, naturale nullum. Quid ergo! Supernaturale & miraculoſum. Atqui id vitium eſt in phyſicis, ſi effectibus naturæ *ſpecificis*, (iiſdemque ſingulis) cauſſa quæratur extra naturam.

§. 83. *R. P.* TOVRNEMINIVS (113) Carteſianam in hoc negotio *reſponſionem piam* putat, ſed, an *philoſophicam* eſſe concedas, ambigit. De priori nihil dicam: ſaltim de celeberrimo STVRMIO ſatis patet, eum optima mente & voluntate iſtam defendere, vt paſſim obteſtationes docent. *Philoſophicam* hactenus *non* concedo, quatenus id philoſophicum dicitur, cum naturalia explicantur ex natura. Conſentio itaque hac parte cum doct. quem dixi, viro Ieſuita. Sed in eo non poſſum adſtipulari, quando idem (114) contendit: id CARTESIO & di-

112) V. journ. des ſçav. 1709. T. II. ſuppl. juin pag. 600. Et pour dire la verité, je ne comprens rien dans le ſentiment contraire. Conf. act. erud. mens. ſept. A. 1698. p. 432. §. 9.

113) Mem. de Trev. 1703. p. 866. La reponſe eſt fort devote: je ne ſay, ſi vous la trouvés aſſés philoſophique.

114) V. l. c. p. 1858. vbi: „ ſi le defenſeur des Carteſi-

& diſcipulis ingratum fore, ſi legitime cauſſam ſuam egiſſet eorum defenſor anonymus, a diuina voluntate deriuans id commercium, quod hactenus inter animam & corpus ex eorum mente obtinere diximus: *ita* enim opera eorum *inutilia fieri* putat, & *phyſicam* conuerti in *meditationes de voluntate diuina*. Verum iſta *nec quicquam ſequi* video. Fac, omnia fieri ſecundum ſyſtema occaſionale, omnia DEO vnice operoſo, creaturis nude patientibus: *non* tamen eapropter *phyſicam abolere* diceris: quamdiu eam diuinam operationem concefferis *ſequi leges*, arbitrarie quidem a DEO ſtabilitas, & ſecundum quas ipſe ſolus operatur, etiam repetitis, ſi tibi placeat, molitionibus, ſed *generales* tamen, quæ ex naturæ obſeruatione atque experimentis poſſint erui, ſic vt intelligas, quænam ſint ea, quæ DEVS mutuo velit & faciat ſe inuicem conſequi? *Neque minus* laudabile erit, inquirere, quas DEVS ſuæ in naturam actioni leges fecerit, quam inueſtigare, quibus legibus prodeant naturæ phænomena ex primæua rebus a DEO impreſſa vi & efficacia. *Meditationes de voluntate* diuina, ſi *volitionum cauſſas* inueſtigare velis, ſunt metaphyſicæ quidem, ex diuinæ ſapientiæ conſideratione eruendæ: ſed phyſicæ ſunt, quatenus ex rerum naturalium (115) ordine

ens avoit bien prouvé, ce qu'il pretend, il auroit rendu aux Carteſiens & à Monſieur des CARTES un fort mauvais office. Tous leurs ouvrages deviendroient inutiles: la phyſique ſeroit reduite à des meditations ſur la volonté de Dieu.

115) Quomodo id fieri poſſit & debeat, vid. WOLFII metaphys. §. 1007. & ſeqq.

ordine eruitur, quid velit, aut *quibus legibus* machinam suam subiecerit diuini artificis consilium.

§. 84. Vti vero hic nimis largam ex Cartesianismo consequentiam intra suos limites constrinximus: ita probare institutum non possumus, si *communes loquendi formulæ* in Cartesianos vertantur, quasi res penderent ex formulis, iisque popularibus, quibus phænomena solent exprimi; non contra formulæ sequi deberent rerum veritatem, qualis ratiocinando detegitur. Itaque id nihil officere puto Cartesianis (116), quod solem lucere, globum ferire, animam mouere, hominem loqui, scribere &c. dicimus. Quodsi enim ea vera esset sententia, quam viri doctissimi defendunt; quid in eo foret incommodi, si consequeretur, vulgi voces ex philosophorum placitis (117) emendandas esse?

116) Malo id *iocum* interpretari, quam argumentum, quando TOVRNEMINIVS p. 867. ait: vous étes instruit sur ce que pensent les Cartesiens, de ce, qu'ils appellent les causes occasionelles. Vous vous souvenés, que ce n'est pas le boulet, qui abbat une muraille, mais Dieu, qui l' abbat à l' occasion du boulet.

117) Ita neminem opinor contradicturum DODARDO, qui sonum, aëre per contractam plus minus glottidem erumpente genitum, fieri gratum asserit, cum in cauitate oris & *narium* resonare illum contingit; eo forte argumento motum, quod ingratam vocem *per nares* editam vulgus pronuntiet. Loquatur enim vero vulgus, vt consueuit! Philosophi sentiant, vt debent; secuturi naturam rei, & fultam experientia

§. 85. *Esse* autem & *alia*, quæ vrgeantur aduersus hoc, quod præ manibus est, systema, facile videas *apud cel.* WOLFIVM (118). Verum illa supponunt, præmissam esse de mundo tractationem: itaque ab illis in præsentia rerum abstinendum esse remur, ne in immensum excrescat oratio. Quemadmodum & ab illis temperamus nobis, quæ, quantumuis lenita, *durius sonant*. Cuiusmodi est illud LEIBNITII (119), posse sententiam *Cartesianam*, sed *nimium extensam*, etiam non cogitantes *ad Spinosismum* deducere: quo tamen ipse noluit optimis viris istam maculam inurere, quemadmodum & alibi, cum id de sententia quadam alia CARTESII (120) euicerat, *ipsum* tamen, atque eius bonam mentem diser-

rationem! sunt *plura* huiusmodi exempla in sermone hominum quotidiano: sufficiat vero id vnum, quia vehementer obuium. Histoire de l'acad. des sciences 1700. pag. 26. & memoires p. 224. hist. 1706. p. 24. & memoires p. 172.

118) In instit. metaphys. §. 764.

119) V. journ. des sçav. l. c. 1709. pag. 600. „Si le sentiment contraire étoit *outré*, il pourroit nous mener sans y penser à une doctrine dangereuse. Celui qui soutient, que Dieu est le seul acteur, pourra aisement se laisser aller jusqu'a dire avec un auteur moderne fort decrié, que Dieu est l'unique substance, & que les creatures ne sont que de modifications passageres, car jusqu'ici rien n'a mieux marqué la substance que la puissance d'agir.„ Saltim LEIBNITIVS eum canonem, quod actiones sint suppositorum, de omni substantia singulari reciprocum esse existimat in act. erud. 1694. 1695. & 1698.

120) Locus est in journ. des sçav. 1697. 17. juin pag.

disertis verbis *defendit.** Verum ista hucusque de *secundo* systemate, quod vocauimus assistentiæ. Sequitur

SECTIO QVINTA,

DE

SYSTEMATE HARMONIÆ PRÆSTABILITÆ.

§. 86.

PRimum *generale* argumentum esto. *Vidimus*, harmoniam esse inter animam & corpus, atque mutationes vtriusque. *Vidimus*, præsupposita vtriusque existentia contingenti, tres solum diuersos esse modos, quibus eam explicare liceat. *Vidimus*, non admitti posse primum, quod scilicet

441. & prolixe 20. aout p. 624. 625. Geminus vero prioribus est §. 15. in act. erud. 1698. m. sept. p. 438. Vbi & eadem consequentia de Spinozismo ex occasionalitate non limitata occurrit, & clar. quoque Stvrmii innocentia simul asseritur.

* Exemplum est, quod pauci sequuntur: sed laudabile omnino. Si eadem iustitia actum esset in caussa Leibnitii, potuisset eruditus orbis carere apologia haud vna: & eruditi agere, quod scientiis augendis inseruiisset. Meminerint vel tandem librifices dictorum: „non quis dicat, & quid dicatur spectandum.„ *Et:* quod tibi non vis fieri, alteri non feceris. Postulat illud sapientia, hoc iustitia.

cet altera pars hominis agat in alteram. *Vidimus*, non concedi posse secundum, quod DEVS harmoniam illam suis semper operationibus efficiat. Itaque *consequitur*, obtinere tertium, quo substantia vtraque ita sibi habet res suas, vt suarum mutationum principium & rationes effectiuas in se ipsa contineat, [vt perceptiones animæ tales & eo tempore ex proprio animæ fundo euoluantur, quales & quo tempore conueniunt motibus corpori humano impressis: vtque motus corporis tales & eo tempore ex statu corporis antecedaneo motuumque legibus oriantur, quales & quo tempore conueniunt appetitibus siue volitionibus ab anima libere elicitis.]

§. 87. Intelligitur, quæ hucusque diximus, *non præliminaria tantum* nostro systemati, neque omnino aliena fuisse, aut vagæ compilationis affectatione prodiisse: sed potius *primum* nostræ sententiæ *argumentum* esse, idemque in nostra complicatione satis firmum. Dico *in nostra complicatione*, qua & existentiam vtriusque substantiæ inuoluimus, & contingentiam vtriusque, atque adeo & omnis diuersæ explicationis aut refutationem aut exclusionem: ex hisce enim omnibus simul sumtis *ipsa* eius *actualitas*, adeoque & possibilitas a posteriori concluditur, adeo, vt nisi hoc systema sit, nullum sit aut esse possit (121): vnde consequeretur

121) Vides hic nobis aliam adhuc caussam esse, quare doctissimo, elegantissimoque scriptori, FONTENELLIO adstipulemur, cuius in historia academiæ scientiarum

retur in datis errorem esse; nullo itaque explicationis modo saluandum.

§. 88. Moneo autem ista in hunc finem, vt, si videas, magnum virum, clar. WOLFIVM (122), ipsumque aliquando LEIBNITIVM *in possibilitate systematis* eruenda aut asserenda *occupari*, eius rei necessitatem ad præsentem §. 86. trahere nolis, neque Leibnitianas mihi voces obuertere, quando ille & hoc desiderat alicubi (123) in Cartesianis, quod nonnunquam neglexerint possibilitatem suæ definitionis, ita hic ego systematis ostendere. Illud enim eo pertinet, si quid ex rei natura vel definitione a priori debeat concludi: adeoque hactenus a me potuit omitti, inferius sollicite obseruandum §. 105. & seqq.

§. 89. Cetera, *cur* initio maluerim *hanc viam sequi*, si caussam quæsiueris, hanc habe inter alias, quod & magis naturalem esse crediderim per §. 23.

1716. pag. 143. hæc verba legimus: „si tous les deux (systemes, l' un de Mr. des CARTES, & l' autre de Mr. LEIBNIZ) succomboient aux objections, il faudroit, ce qui seroit bien penible pour les philosophes, qu'ils renonçassent à se tourmenter davantage sur l' union de l' ame & du corps. M. des CARTES & M. LEIBNIZ les justifieroient de n'en plus chercher le secret.„

122) V. eius metaphys. §. 767. & LEIBNITII responsiones BÆLIO & LAMIO factas, & passim.

123) V. schediasma de cogitatione, veritate & ideis in act. erud. 1684. m. nou. & conf. reflex. sur l' essai de l' entendement de Mr. LOCKE. Tom. II. du recueil des diverses pieces de LEIBNIZ p. 146.

& quod viderim, Leibnitium (124) hanc calcasse in inueniendo suo systemate. Existimo enim, quod intersit rei litterariæ, attendere ad modos atque ordinem, quod magni viri ad sua peruenerint, eosdemque vel in inueniendo, vel & in proponendo, imitari. Verum ista transeamus, ne videamur filum orationis perdidisse, atque ad logicas obseruationes deflectere.

§. 90. Specialius & magis pro systemate, * si res expediri debeat, sciendum est ex Leibnitianæ, &;

124) V. journ. des sçav. 1695. 27. juin, 4. juill. qui locus est, vbi *primum* Leibnitius in publicum hoc systema *edidit*, postquam *vltra decem annos* iam presserat. v. pag. 639. Ibi autem 456. refutato prius systemate Cartesiano, inquit: „étant donc obligé d' accorder, qu'il n'est pas possible. que l' ame ou quelque autre veritable substance puisse reçevoir quelque chose par dehors, si ce n'est pas la toute-puissance divine, je fus conduit insensiblement à un sentiment, qui me surprit, mais qui paroit inévitable, & qui en effet a des avantages tres grands & des beautés tres considerables. C'est, qu'il faut donc dire &c.„

* Velim lectores meminerint, scripta hæc esse eo tempore, quo primum prodierant libelli, Leibnitianæ scil. philosophiæ principia, & metaphysica Wolfiana. Erant etiam inter præcipuos eruditorum, qui specialiorem horum principiorum designationem a me petierant. Sine vtraque hac ratione, noluissem adeo longe, & ab ipsis repetere principiis, quæ hic dicenda erant. Hodie id minus forte necessarium foret, postquam vndique resonant in auditoriis hæ controuersiæ. Relinquam vero, vt ante scripsi; quoniam prima vice sic excusæ sunt: neque libellum hic do nouum, sed emendatum solum.

&, quæ huic consentit, Wolfianæ philosophiæ placitis (125): *substantias* omnes esse vel *simplices* vel *compositas* (126); illas ob simplicitatem suam *vnitates*

125) *Breuiter* ista quidem, hoc loco: neque enim id ago, vt rigidis omnia demonstrationibus fulciantur, sed vt ordinem rerum & coagmentationes thesium intelligas. Cetera, si tempus ferat & occasio, & circumstantiarum, quibus cingimur, externarum ratio suadeat; dabimus id amicorum monitis & vtilitati, saltim commoditati, discentium, (inglorius enim ille labor est, & præsenti similis,) vt sine *commentarium*, siue diuinationes *in principia philosophiæ Leibnitianæ*, qualia in act. erud. edita conspicimus, suppl. T. VII. Sect. XI. p. 500. seqq. publicæ eruditorum censuræ aliquando exponamus. Interim, si placet, adi metaphysicas cel. WOLFII institutiones, adhibita' in subsidium præfatione illius ad germanicam commercii Leibnitio-Clarkiani translationem, Lipsiæ 1720. editam ab interprete HENRICO KOEHLERO. [Fuit animus, cum ista ederentur, coniicere in chartam, quæ eodem tempore auditoribus priuatis exponebantur, secutus filum monadologiæ, quam hic allego, Leibnitianæ. Mutaui id consilium succedenti tempore, & dilucidationes de DEO, anima, & mundo philosophicas, quas itidem auditoribus meis exposueram, typis imprimendas curaui. Eas velim, vt huius promissi loco lectores nostri accipiant, & consulant.]

126) Memini eorum, quæ de compositis admonuit LEIBNITIVS, tum passim in actis, tum & in collectione sæpius citata, T. II. p. 7. 133. 189. 227. Journ. des sçav. 1695. p. 461. Non postulat autem hic locus eam subtilitatem; neque ab ista appellatione, qua vtimur, LEIBNITIVS abhorret. V. supplem. actor. T. VII. pag. 502. n. 17.

tates dici aut *monades*. Earum *existentiam* neminem negare, nisi qui numerum & multitudinem sine vnitatibus possit concipere. Esse autem illas *non perfecte similes:* si enim id foret, nullam hinc in compositis varietatem oriri posse, saltim vbi omnia plena credideris: differre autem non figura, mole &c. quibus careant simplicia (127); *differre* non *statu* externo, quorsum figura &c. pertineret; igitur *interno*, qualis in simplicibus attendi possit. *Statum* illum *internum* posse variari ob naturam finitudinis; finita enim dicuntur, quæ non omnia simul habent, quæ habere possunt, eoque successiue illa possunt obtinere. In mutatione successiua omni contineri varietatem & multitudinem; manere enim aliquid, vbi mutatio contingat, & variari aliquid. Multitudinem igitur esse in simplici, non realem sane & partium proprie dictarum: repræsentatam igitur, & graduum (128). *Repræsentationem* illam multitudinis tanquam extra monadem existentis, factam in simplici, *generali* quidem vocabulo vocari

127) Carent enim partibus, ex definitione simplicium: carent igitur extensione, quæ partes extra partes postulat: carent adeo etiam terminis extensionis, i. e. figura. Vt enim finita sint, eoque limitata in essentia, affectionibus, virtute, effectibus suis; non sunt eapropter extensa, eoque nec figurata. Quis figuram spiritibus determinat, etsi finitis?

128) Quida proprie dictis partibus, totum componentibus, differant gradus: id exemplis vulgo cognitum est. Maior est attentionis gradus, qui duobus, aut pluribus obiectis considerandis sufficit, quam ille, qui vix vni eorum sufficiat. Neque tamen attentioni par-

vocari *perceptionem* (129) posse. Perceptionem esse diuersi *gradus specifici* (130): in *simplicibus monadibus* esse debilem, sine sensu, sine conscientia, & obscuram, qualis est v. g. soni debilioris perceptio in homine dormiente, non somniante, neque per sonum euigilante, qualis est luminis manui meæ allabentis, cuius aliquam impressionem, sed valde perquam infirmam esse, nemo hodie dubitat, * etsi neque sensu perceptam, neque conscientia. In

tes proprie sic dictas communiter adscribimus, etsi gradus quoque ad illarum analogiam consideremus vtiliter.

129) Suspendit de perceptione sententiam eruditissimus CHR. WOLFIVS in institutionibus metaphysicis: neque minus tamen e suis quoque principiis intulit, statum simplicium internum respicere vniuersum, & pro vario ad vniuersitatem habitu differre. In secunda etiam editione possibilitatem monadum Leibnitiano sensu perceptiuarum adiunxit. v. §. 595 - 599.

130) Ne mireris vocem: quod gradus aliquando sufficiant differentiis specificis, non est nouum in metaphysicis. Dabo cum exemplis testimonia, si necesse fuerit. [Interim nemo nescit, bonum & malum differre specie, & sæpissime a solis gradibus pendere differentiam.] Specificos vero gradus hic illos voco, cum nouus cogitandi modus accedit priori, obscuro clarus, confuso distinctus: & aliam illam substantiæ speciem puto, quæ *tantum* obscure percipit; aliam, quæ nonnulla clare; aliam, quæ confuse tantum; &, quæ distincte nonnulla, aliam; aliam, quæ distincte omnia.

* Impetum enim in corpora faciunt allabentes radii; vt v. g. elaterem tendant collecti per causticam lentem; testibus virorum doctissimorum experimentis.

monadibus corpori organico iunctis atque in eo *praedominantibus*, h. e. *animabus*, perceptiones esse prioribus fortiores & aliquando claras, quales sunt perceptiones sensuum, vt luminis perceptio, cum oculo incidit, atque in subtilioribus nerui optici fibris, illi rei conuenienter dispositis, extantiorem suo nisu impressionem facit: plurimas tamen & obscuras esse. In *spiritibus* denique finitis, tertia monadum classe, qualis est anima humana, perceptiones dari & obscuras plurimas, & claras multas, sed confusas, & distinctas etiam: inde esse & conscientiam sui & intellectum, & quae inde consequantur (131).

§. 91.

131) Existimassem, satis illa perspicue dici, vt intelligeretur, an monades Leibnitianae sint spiritus, an corpora? Quia tamen id *saepenumero* ex me quaesitum est: disertam quaestioni responsionem applicabo. Corpora sunt aggregata simplicium: ergo monades non sunt corpora. Sed neque omnes sunt spiritus; quam vocem tertiae demum classi propriam seruamus. Nimirum hallucinamur in distinctione *substantiarum*: quando illas *immediate* in corpora & spiritus dispescere consueuimus. Sunt omnes sane substantiae aut materiales aut immateriales. Ita monades necessario erunt aut materiales, aut immateriales: tertium enim nullum datur. Verum id vitium est, si pro substantiis immaterialibus, hoc est, iis, quae non sunt materia, aut corpus, tanquam perfecte aequipollentes spiritus velis substituere. Vide, quae in eum errorem, & circa hoc ipsum exemplum, dixit philosophus celeberrimus, *I. P. de* CROVSAZ logique P. I. S. II. c. IV. §. v. Tom. II. pag. 639. 640.

§. 91. Eiusmodi monades nec *incipere* posse, nisi per *creationem*; nec *interire*, nisi per *annihilationem*: ceteros enim ortus & interitus modos successiuos requirere partes in subiecto: simplici igitur momentaneum competere; huiusmodi esse illos, quos diximus. *Nihil* quoque *rerum creatarum* & *externarum* posse *agere in interiora monadum*, quia nihil hic transponi possit, nullus concipi motus internus, vt in compositis; neque quicquam in hæc simplicia possit ingredi, nihil egredi (132). *Mutari* tamen ipso quoque facto monades, vti creata omnia. Mutari ergo oportere non ipsam essentiam, aut id quod perdurans est in substantia, sed *limitationes* eius, gradum intellige illius perceptionis, quam diximus: mutari autem a *principio interno*. Principium mutationis huiusmodi omnis generale *vim* vocari posse, & per conatum explicari, qui quasi *medius* sit inter nudam potentiam, quæ adhuc sui excitationem requirat ad actionem, & ipsam actionem, & cuius hæc natura sit, vt nitatur exserere actionem, atque adeo exserat, cum impedimenta tolluntur, cuiusmodi sit grauitas in lapide suspenso, elaterium in elatere tenso &c. *Actionem* illius principii in monadibus interni, qua fiat mutatio siue transitus ab vna perceptione ad alteram, dici *appetitum*, generali iterum vocabulo.

§. 92.

132) Non *substantiam* primo, ne vel duas in simplici substantias nanciscare, vel nihil retineas: sed neque *accidentia*, quod transitum illis, e subiecto in subiectum migraturis, philosophi negent communiter.

§. 92. Ex iſta igitur vi & actione pendere *mutationes* in ſubſtantia ſimplici *naturaliter omnes*. Cur autem nunc hoc præciſe, nunc alio modo compoſita ſiue vniuerſum a monadibus repræſentetur, ſiue cur ita nunc *determinentur* illius *perceptiones*, id oriri ex determinationibus ſtatus antecedanei, pro legibus naturæ rerum conuenientibus. *Primam* vero perceptionem ſiue repræſentationem *quoad exiſtentiam* ſuam pendere a diuina voluntate & potentia, quæ res poſſibiles in actum deduxerit: *determinationem* eius hanc vel iſtam, *in mundi poſſibilis idea* iam tum obuiam, naſci ex eo reſpectu, quem res illa habeat ad ceteras omnes in vniuerſo coëxiſtentes, aut ſucceſſione connexas, hoc eſt, ex ſpatio & tempore, quæ occupet in vniuerſo, idealiter in poſſibili, realiter in exiſtente. Ita *determinationem* eius monadis, quam dicimus *animam humanam*, pendere a *ſitu corporis* cuiuſdam organici in vniuerſo, vt videlicet anima vniuerſum repræſentet eo præciſe & tantum modo, qui reſpondeat poſitioni corporis noſtri in mundo. *Conſecutiones* autem ipſas diuerſorum ſucceſſiue *ſtatuum ſequi leges ethico-logicas*, ex conſideratione cauſſarum finalium atque appetituum eruendas; qualis v. g. *illa* eſt reſpectu *ſpirituum*, quod voluntas non appetat niſi bonum, & ceteris paribus maius bonum minori præferat.

§. 93. Ita ſingulas *monades eſſe ſpecula vniuerſi* (133), in quibus diuerſæ & mutuo ſibi ſuccedentes, diuer-

133) Figurata nimirum locutione, cuius nequaquam ille

diuerſorum & mutuo ſibi in vniuerſo ſuccedentium rerum & motuum, repræſentationes ex ſuis antecedentibus conſequantur, ſecundum leges appetituum, vti in compoſitis id accidat ex regulis motuum. *Quapropter fiat*, vt, ſi quis omnem alicuius monadis perceptionem diſtincte pernoſſet(134), ille vniuerſos mundi præſentem & præteritum & futu-

ſenſus eſt, icones obiectorum illabi in interiora monadum, atque ibi demum repræſentari tanquam a ſpeculis; cum ex aduerſo principium repræſentationis ſit vnicuique ſubſtantiæ internum. Differunt nimirum a ſpeculo monades, quod ibi repræſentatio ſit in extenſo, hic in ſimplici; quod ibi pendeat ab actione externorum, hic ab interno fiat principio; & quæ ſunt plura eius generis. Cui bono iſta? Ne appellatione abutaris figurata. Cetera enim vulgaris de influxu ſententia animam tuam *proprie* ſpeculum conſtituit, cui externa rerum obiecta icones ſuas aut veſtigia, vel ſpecies imprimant. [Notari illud ſollicite velim. Fuerunt enim, qui neſcio quid ridiculi voluerunt Leibnitianæ ſententiæ affricare, ex appellatione ſpeculi ad animum tranſlata. Sciant vero illi, in hypotheſi de influxu animam eſſe ſpeculum, quod ab extra patitur, patitur inquam, non agit in ſenſationibus ſuis. Rideant igitur ſpecularem philoſophiam, per me licet, rideant, quibus pulmo prurit: ſed ſciant, nihil iſtam ſcenam ad nos pertinere; pertinere ad ipſos comœdiæ actores.]

134) Intelligis hinc, quomodo *DEVS videat omnia in omnibus*, & quam infinite variis modis eundem mundum cognoſcat. Cognoſcit enim totum in quacunque monade, totum quidem & ratione ſpatii & durationis. Præſens enim ſtatus ſequitur ex antecedente, & ex præſenti conſequens: ergo vt nos concludendo vnum ex altero poſſumus inferre, ita is

futurum quoque, status in ea posset internoscere, *quatenus* aliquem ad hanc monadem respectum habent.

§. 94. Quoniam vero speciatim *anima nostra* hæc natura sit §. 92. vt res omnes siue vniuersum * repræsentet pro statu & situ nostri corporis organici in vniuerso: inde fieri, vt *aliqua obscure* saltim, alia *clare* quidem, sed confuse tamen, alia *distincte*, sed inadæquate, percipiat, prout illa plus minusue connexionis habeant ad nostri corporis organa & situm. Sic *infinitam* esse *multitudinem appetituum* atque *perceptionum obscurarum*, quarum tamen non magis conscii simus, quam perceptionum in somno

intuendo potest vnum in altero intelligere. Cognoscit autem hoc vniuersum toties sub alia ratione, quot sunt huiusmodi monades, siue naturæ elementa, mundi pro suo situ repræsentatiua. De quo plura in metaphys. Wolfian. c. vlt. §. 972.--974. Adde inferius notam §. 109. ex theodic. Leibnitii §. 360. [Atque dum hic intelligis, quid ego mihi velim, cum dico, DEVS *videt* omnia in omnibus: quære etiam ex aliis, quid isti sibi velint, cum dicunt: DEVM *esse* omnia in omnibus? An hoc solum volunt: DEum in se possidere realitates omnes? An istud: omnes rerum realitates esse a DEO? An aliquid aliud, & amplius, & fortassis υπϰλον.]

* Obiter admoneo, si cui id fastuosius videatur, dici *res omnes*; fecerit operæ pretium, vt de limitationibus cogitet, intra quos coërcere istam repræsentationem velit. Atque vbi satisfecerit sibi, officiose rogatum velim, vt publice mentem, & distincte exponat, & determinate: quo possimus & ego & alii proficere ex ipsius laboribus. Si nec sibi satisfaciat; domi habitet.

mno insensibilium : *illas* tamen omnes non minus *concurrere ad determinationem* perceptionum *consequentium*, quam res in vniuerso illis respondentes concurrant ad motus in illo consequentes.

§. 95. Intelligi & pendere hinc *idearum* inter se consecutionem atque *euolutionem*, quia repræsentationem aliis plurimis commixtam, atque adeo obscuram, cum vel clara fit vel etiam distincta, quasi euolutam dicere liceat. Sic *in corpore* quidem luminis vel soni impressiones in faciem meam pluribus aliis aëris commotionibus & impressionibus commixtam non distingui posse ab iisdem, nisi vel oculi vel auris, tanquam organi magis minusue huic vel illi motui recipiendo accommodati, ope fortius hæc, quam alia, impressio in istam corporis partem, agat, adeoque ab ea possit discerni. Eiusdemque generis esse *in anima* perceptiones istarum impressionum, quæ discerni non possint, dum adhuc pluribus aliis permixtæ sint; sin fortiores fiant, vt dignosci præ aliis atque ab iis secerni possint, inde sensum generari, & ideas clariores, aliquando & distinctas.

§. 96. Ista vero ratione *mutationes in anima omnes sui principium habere in anima*, e cuius fundo, summa prorsus spontaneitate, nulla alia re creata quicquam effectiue conferente, istæ omnes scaturiant, conuenienter tamen legibus metaphysicis generalibus; atque, vt ante diximus, appetituum ethico-logicis. Vnde conficitur id, quod

LEIBNI-

LEIBNITIVS *figurata locutione* non male edisseruit: *præsens grauidum est futuro* (135).

§. 97. Eadem & similia *de corporibus* dici audies: composita nimirum *esse aggregata ex simplicibus*, tanquam elementis naturæ, non similaribus tamen aut vniformibus, sed *inter se differentibus*; id nisi foret, nullam in composito differentiam obtineri posse, saltim in hypothesi, quæ vacuum neget; vtcunque enim partes moueantur vel transponantur, succedere similaria; substitutis autem æquiualentibus non obtineri diuersitatem. *Iisdem* substantiis, quia res creatæ sint, *mutationes competere*:

135) Nimirum hoc est, quod *communiter* supponimus, etiam non attendentes, cum rationem reddere de præsenti rerum conditione iubemur; quis enim nescit, ex antecedaneo illam statu peti communiter? Et possumus id sane, quotiescunque rerum aut appetituum, in præsentem statum influentium, curiosi fuimus, aut esse potuimus; potuimus vero, quoties ideæ satis claræ aut distinctæ sunt, vt earum conscii esse possimus & meminisse. Sin obscuræ fuerint, rationem in antecedaneo quærimus sane, neque inuenimus tamen specificam; etsi, dari illam, negari ex ea caussa non possit. Illud solum hoc loco, si placet, attende: *nihil aduersus libertatem* moliri eam regulam. Pariunt grauidæ *naturaliter*: *necessario* non item. Sequitur adeo præsens ex antecedaneo status naturaliter: necessario non sequitur ex ista comparatione. [Tum vero, sicubi naturalis consecutio opponitur *libera*: scias, nos de *sensationibus* loqui hac vice, in quas non homini maius imperium est, quam est fœminis in partum.] Verum ista prolixius cum ex instituto. Conf. dicenda inferius, inter obiectiones Lamianas, §. 173. - 187.

tere: mutationem compositorum, qua talium, *fieri motu;* scilicet partium vel additione, vel detractione, vel transpositione. Itaque requiri *principium motus*, siue vim motricem.

§. 98. *Vim* illam *motricem non consequi* ex eo, quod geometricum sit in materia, non ex illius extensione vel impenetrabilitate, vel modo compositionis partium: ex quibus passiua materiæ attributa pendeant, mensurabilitas, diuisibilitas, mobilitas &c. Itaque *altius* hic *principium* requiri, & *metaphysicum*, vim a DEO corporibus inditam, quam naturam dicas: *in corpore* enim *tria* considerari posse, id quod aggregetur, *materiam* siue multitudinem, modum aggregationis siue *essentiam* compositi vt talis, & principium mutationum, siue *naturam*, quatenus ab ea corporum motus pendeant.

§. 99. Eam *vim originalem*, siue primitiuam, *esse* in singulis corporibus varie *determinatam*: determinationem illam pendere *a situ reliquorum* in vniuerso corporum, quorum *respectu* DEVS vim primitiuam in quolibet corpore limitauerit, vt habeant in sese vires deriuatiuas, mirifice quidem inter se diuersas, sed harmonicas. Illam vero *vim deriuatiuam exserere se* producendo motus corporum non vtcunque, sed *pro legibus* motus a DEO *constitutis; libere* quidem, quatenus eas non esse geometrice necessarias, per Leibnitiana inuenta (136) constet, sed *non* tamen *omnino arbitrarie* & indifferen-

136) Paragrapho demum 98. indicata obiter, peculiaris,

ferenter, vt aliis visum fuerit, verum pro ratione sapientiæ suæ, quæ conuenientiam sectetur & ordinem, atque inter plura possibilia seligat optimum.

§. 100. *Eas leges* obseruatione & experimentis detectas, ipso facto *ostendere*, *quod* corporum motus & *mutationes cohæreant*, quoniam secundum illas & explicari & prædici possint. Huiusmodi esse illas, *quod caussa & effectus æquipolleant*, *quod in vniuerso eadem & virium motricium & actionis motricis quantitas & directionis totalis ratio persistat*, *quod reactio sit æqualis & contraria actioni &c*. Regi autem corpora legibus suis physico-mechanicis ita, vt alter ex altero motus secundum illas prodeat: vnde fiat, vt machina sit hic mundus (137): machinam enim dici corpus aliquod, quando varii eiusdem motus pro diuersa partium connexione secundum leges motus ex statu & motu eius antecedaneo determinantur & consequuntur.

§. 101.

quam de *dynamica* vir ingeniosissimus meditabatur, scientiæ fundamenta. De qua, si placet, conferas recueil de diverses pieces T. II. p. 7. 200. 133. 134. 231. 232. 233. Theodicée §. 345. seqq. Journal des sçavans 1695. pag. 445. 1697. p. 261. 1692. p. 308. & 368. Itemque in actis erud. ad A. 1695.

137) Conf. CHR. WOLF. in metaphys. §. 557. & quæ inde consectaria fluant, vide omnino §. 1037. & 1038. Similia dabimus ipsi quoque in dissertatione de origine & permissione mali; namque & ibi vsus est harum obseruationum non contemnendus.

§. 101. Sic *rationes mutationum* contineri *in corporibus*, eorumque essentia & natura: neque *ordinarie* (138) quicquam fieri in vniuerso corporeo, quod sui caussam non agnoscat in corpore. Verbo: *statum consequentem* vi legum, quibus aguntur corpora, *determinari ex* statu *antecedenti*: caussamque adeo motuum neque externam esse corporibus, neque supernaturalem tantum; esse internam & naturalem (139).

§. 102. Eandemque hic rationem esse *corporum animatorum*, etiam *humani*, quorum tanto extantior cum reliquis vniuersi corporibus connexio sit, quanto subtilioribus partibus artificiosius sint contexta. Ita *sensuum ope* perfici, vt, quæ ceteroquin debiles forent corporum impressiones, fortius deinde feriant; vt v. g. radii luminis *dioptrico oculi artificio* collecti notabiliorem in neruos impressio-

138) Dico ordinarie: ne existimes, adeo sanctas nobis esse leges §. 100. memoratas, vt neque DEO integrum sit, suadente sapientia aliquid extraordinarium & miraculosum perficere. Neque enim identitas virium motricium aut directionis totalis, Deo opponitur, sed scholasticis illa, ista etiam CARTESIO, vtrisque pro tuenda incognita illa, & incomperta & inexplicabili actione animæ in corpus suum, turbaturis leges corporum, diuinitus impressas, & experimentis æque ac fundato illis calculo cognitas.

139) Vides, me loqui non de prima motuum origine, quam DEO transscribimus §. 98. sed de proximo motuum, quos in corporibus naturalibus obseruamus, principio.

pressionem faciant, quam sine eo facturi essent, aut hodieque in alia corporis organa faciant.

§. 103. *Omne* tamen *illud*, & quicquid hinc consequitur, *mechanicis subesse legibus*, atque motu mediante confieri; quod etiam satis obuium & palpabile sit hisce casibus, vbi nulla interueniente animæ opera sensibili, v. g. in terrore subito, motus in neruo auditorio excitatus, mediante cerebro in exteriora corporis membra transeat (140); itemque cum turbato corporis, maxime neruorum & fluidorum, statu, nihil motus ex animæ imperio consequatur, quia scilicet leges hic cessent mechanicæ, & quæ sint plura huius generis.

§. 104. Quibus omnibus hoc obtineatur, vt & *in nostro corpore* agnoscendum sit, consequentia pendere ex antecedentibus, atque adeo & horum respectu *verum* esse illud Leibnitii: *præsens grauidum est futuro.*

§. 105. Quemadmodum autem ista declarant, quid *in singulis* fiat, anima & corpore nostro: ita iam

140) Conf. cel. Chr. Wolf. metaphys. §. 778. & expende, *vtrum* eo casu *conuenientius sit*, ex motu organi vnius ad cerebrum communicato mediantibus neruis immediate consequi motum organi alterius: an mediante demum perceptione animæ & appetitu, ita vt motus prior corporis faciat in anima perceptionem, perceptio animæ faciat appetitum animæ, appetitus animæ demum faciat in corpore motum, reducendo quasi postliminio in corpus, quod ex eo diffugerat in animam.

iam videamus, vnde *harmonia* (141) pendeat? Scilicet id experientiæ teſtimonio nouimus, concordare haſce duas hominis partes; atque eatenus id aſſumimus & ab initio & modo etiam §. 87. 88. Nunc vero, cum *a priori* inſtituitur noſtra diſceptatio, eius rei poſſibilitas ex noſtro ſyſtemate oſtendenda eſt: id §. 88. promiſimus.

§. 106. Videas autem, hic eo prouocari, vt dicatur: *DEVM* vtriusque conſecutionis ſcientem, ita *præparaſſe corpus* atque animo aptaſſe, vt mutationes motuum in illo conſequantur eo ordine, quo perceptiones [& appetitus] animæ: *animam* eo *inſtruxiſſe* modo, vt repræſentet mutationes ſui corporis, atque aliorum, quatenus cum iſto connectuntur. Factumque id eſſe *ſemel atque ſimul*, non quaſi neceſſum fuiſſet, ſingulis vniuerſi mutationibus ſigillatim accommodare perceptiones ſingulas,

141) Obiter moneo, *quam* ego *harmoniam* dicam, ex paragrapho ſtatim primo intelligi. Neque eſt negotio præſenti ſimile accommodum, quod *a chordis* ad vniſonum reductis ſumitur. Vt enim tactæ alteri altera conſonet, aliquo ſenſu ex influxu eſt, dum motus, vibrationum impulſu, aër chordæ tactæ conterminus, tremorem ſuum transfert ad alteram quoque ſimiliter aut proportionaliter tenſam, eoque vibrationibus etiam ſimilibus & oſcillationibus ſui æque velocibus idoneam. Dixi tamen, *aliquo ſenſu*: neque enim ab impulſu illo harmonia eſt, eſt a tenſionis ratione; nimirum hæc efficit ſimilitudinem & excitabilitatem ſoni, excitat impulſus. Verum de illo nolim ego laborare anxius: tu, ſi placet, noli id ſimile (rectius, illud diſſimile) ad rem præſentem transferre, aut ex illo arguere.

gulas, & singulis animæ appetitibus singulos corporis motus: sed quod *sufficiat*, vtrumque semel conspirare, & postea suum ordinem sequi; ita enim fieri, vt, nisi alterutrum ab ordine desciscat suo, nunquam amplius discordare possint.

§. 107. Nempe *quales leges* vniuersi structura sequatur, eiusmodi regulas sequi eius *repræsentationem* quoque,* esse conuenientissimum. Quodsi enim in vniuerso *plus caussæ* sit, *vt* effectus hac vel illa ratione consequatur, dubitari non posse, quin in repræsentatione *plus caussæ* sit, *cur* effectus hoc vel illo modo consequi intelligatur. *In vtroque* nihil fieri sine ratione sufficienti: quodsi igitur *res rei caussam* contineat sufficientem, etiam *repræsentationem repræsentationis* sufficientem continere.

§. 108.

* Velim animaduertant lectores mei, quoties de anima corpori harmonica loquor, solas appellari perceptiones, repræsentationes, ac sensationes. Quoties de corpore, vt animæ harmonico, loqui me de perceptionibus & appetitu seu volitionibus animæ. Potest hæc res magno esse vsui: ita enim intelligitur, quod suo loco disertius memorabo, quæstionem de libertate, hoc est, illam de consecutione appetituum ex perceptionibus esse ab hoc instituto alienam; non illam pertinere ad negotium harmoniæ præstabilitæ. Posse de appetituum ex perceptionibus consequentia, hoc est de libertate dici, quicquid velis, & consistere tamen systema harmoniæ præstabilitæ. Id nisi planissimum fecero in sequentibus, consentiam sane, vt mea omnia vel ob stuporem ingenii aquis, vel ob malæ voluntatis crimen flammis destruant.

§. 108. Hoc nisi fuerit, *de primo* repræsentationis statu *dici non posse*, quod vniuersi naturam satis exprimat aut repræsentet; non enim omnia exhiberi, quæ in eo distingui possunt. Sin primus animæ status ita vniuersum exprimat, vt ex eius facta repræsentatione consequatur, secundum quoque eadem ratione exprimere statum vniuersi secundum: sequi iam, omnia sic exprimi in repræsentationibus consequentibus, vti reuera sese habeant in vniuerso.

§. 109. Atque adeo & hic *harmoniam priorem continere in se caussam* harmoniæ consequentis, & sic omnium *subsequentium:* esse igitur & in hoc capite verum illud generale: *præsens grauidum est futuro* (142).

§. 110. *Ista* quidem *hactenus* ex philosophia Leibnitii atque Wolfii, celeberrimorum in restaurandis metaphysicis duumuirorum, saluis tamen, si qui de meo accesserunt, erroribus. Vnum hic addidero, prioribus siue supplementum siue explicationem, in eorum gratiam, si qui sunt, qui mu-

 tuam

142) Verba Leibnitii in theodic. §. 360. „ C'est une des regles de mon systeme de l' harmonie generale, que *le present est gros de l' avenir*, & que celui qui voit tout, voit dans ce, qui est, ce qui sera. Qui plus est, j'ay établi *d' une maniere demonstrative*, que Dieu voit dans chaque partie l' univers tout entier, à cause de la parfaite connexion des choses. Il est infiniment plus penetrant, que Pythagore, qui jugea de la taille d' Hercule par la mesure du vestige de son pied. „

tuam vtriusque harmoniam secundum diuersas in vtroque leges obtentam fortasse specialius paulo (143) expositam vellent. Scilicet id non sufficit, *diuersi generis res* ab initio conspirare, & tum suis quamque *legibus regi*, vt postea quoque conspirare credantur, *nisi* simul aut supposueris aut *ostenderis*, eas leges inter se *esse harmonicas*.

§. 111. Non dubito, id in genere sequi ex iis, quæ §. 106-110. dicta sunt: sed tentabo tamen, num aliquid in eam rem dici possit magis specialiter. Equidem si *disciplinam*, quam hodie desideramus, *cosmologicam* viri docti excolerent, non dubito, quin hoc negotium felicius procederet. Ea enim doctrina, si, quod titulus (144) promittit, legitime præstaret, *generales* nobis *leges* exhiberet, quibus & corpora regantur, & spiritus, siue vniuersim monades. Exhiberet porro leges *cuique generi proprias*, vt quemadmodum de legibus motus plurima hodie WALLISII, HVGENII, WRENNI, LEIBNITII, NEWTONII, MARIOTTI, *la* HIRII & *aliorum*

143) Quid promittam, videas? Non sane plenam & valde specificam rerum expositionem: sed specialiorem *paullo*, quam sit ista altera §. 106.-110. exposita.

144) Non enim desunt libelli *eo titulo* insignes, qui, vt cetera boni sint, & omnino egregii, non tamen id institutum habent, aut perficiunt, cuius hoc paragrapho mentionem feci. Nolim igitur, existimes, insultari hoc loco viro longe præstantissimo, NEHEM. GREW, Anglo, cuius inter cetera, quæ ætatem ferunt, scripta *cosmologiam* quoque prædicant eruditi, a nostro tamen instituto abludentem.

rum opera innotuerunt, ita & de legibus (145) appetituum, quas sequuntur monades, constaret paulo specialius.

§. 112. Meminit eius negotii de mundo in vniuersum cl. Wolfivs (146), atque aliquas simul regulas generales, alibi & de corpore & de spiritibus, v. g. anima humana, nonnullas exhibet. Duas alias generales vide apud Leibnitivm (147), cui plerasque debemus. Speciminis loco hæ sunto: *na-*

H 5 *turam*

145) Quod id hucusque factum non sit, inde ortum puto, quoniam libertati noxium id esse existimatum fuerit, si & spiritus in suis volitionibus alicui ordini aut regulæ generali adstringantur, quod vtique *verum esset*, si leges istæ forent absolute necessariæ, & pellendo agentes, quales olim creditæ sunt leges mechanicæ, & obtrusæ spiritibus ab extrinseco. Sed contrarium obtinere, in nostro casu, inferius docebimus. Cetera quis nescit, *receptam* vndique *regulam* animarum, vt non appetant nisi bonum, aut sub specie boni? Quæ, vt constans sit, libertati tamen electionis inter plura non officit.

146) Metaphys. §. 709. habentur generales: de corporibus vide §. 665. & seqq. de anima §. 847.

147) Novell. de la republ. des lettres 1687. juill. p. 745. seqq. [Rogo autem lectores meos, præcipue illos, quibus placet ad DEVM referre studia scientiarum, vt hunc quidem locum euoluant, & repetita lectione examinent. Videbunt, quomodo Leibnitivs etiam abstractissima philosophiæ capita referat ad pietatem; ipsas scil. mechanicas corporum leges e diuinis repetens attributis. Longior locus est, quam vt huc describi debeat: longiorem tamen optabunt, quicunque legent, & intelligent.]

turam dicimus *non facere ſaltum*, valetque id di-ctum & de corporibus & de ſpiritibus, quorum mutationes nunquam naturaliter * tranſeunt ab extremis ad extrema niſi per intermedia. Dicimus, *effectus aequipollere cauſſis ſuis:* id *in motu* vulgatum eſt, & communiter pro principio aſſumitur, non a LEIBNITIO tantum, ſed & aliis, PAPINO, NANV (148), &c. vtroque contra LEIBNITIVM de motu di-ſputante. Obtinet vero *& in ſpiritibus*, vt, *quo plus cauſſae ſit mouentis*, ſiue diſtincte cognitum, ſiue confuſe, ſiue & obſcure perceptum, cauſſae adeo finalis, vt in corpore & motu efficientis, *eo maior effectus ſit:* vnde & affectuum vehementia pendet (149). Dicimus cum LEIBNITIO, *ordinatis datis, ordinata eſſe quaeſita.* In mechanicis id probant problemata de motu, in metaphyſicis teſtantur idearum & ratiocinationum conſecutiones. Dicimus per *legem continuitatis* (150), cum differentia duorum caſuum in datis minuitur vltra datam quamlibet differentiam, etiam ſic minui differentiam in quaeſitis. *De motu* videas, quae a LEIBNITIO contra CARTESIVM & MALEBRANCHIVM detecta ſunt: *de mente*

* Poteſt tranſitus eſſe velociſſimus, vt in cataractis fluminum: eſt tamen per intermedia, ſi naturalis eſt. Supernaturali diuinae actioni nullas hic leges obtrudimus.

148) PAPINVS in actis eruditorum, locis ad §. 33. citatis. NANV in journal des ſçavans 1691. 16. juillet pag. 457.

149) Conf. metaph. CHR. WOLFII §. 881.

150) Quam primus ſe inueniſſe ait LEIBNITIVS theod. §. 348. Recueil de div. pieces T. II. p. 417.

mente id, si placet, experiare exemplis, v. g. amoris atque odii tui in diuersas personas, vel electionis atque auersationis duorum voluntatis obiectorum: videbis enim tantundem minui affectus differentiam, quantum vel alteri addendo, vel detrahendo alteri, voluntatis tuæ motiua reduxeris ad æqualitatem.

§. 113. Ex isto vero, quem hic vidimus, legum ethico-logicarum atque physico-mechanicarum consensu, *quid* aliud *consequitur*, quam hoc: *leges corporum* (plurimas hodie cognitas) & leges *monadum* (plurimas adhuc incognitas) quantumuis diuersas, tantum tamen inter se, sub generalibus scilicet legibus metaphysicis, *conuenire*, vt harmonicas dicere, iisdemque mediantibus effectus harmonicos ex caussis harmonicis deriuare liceat: *hoc est*, leges illas esse huiusmodi, vt, si semel corpora monadibus, & corporibus monades conspirent, vtraque autem suas leges sequantur, illa nunquam non conspirare possint: atque adeo harmoniam *præstabilitam* inter illa *esse possibilem*.

§. 114. Atque ita, nisi fallor, præstitum est, quod §. 88. ad hanc deductionem requisiuit. *Colligamus rem denuo in neruum.* Possibile est, vt corpus atque anima conspirent, etiamsi principium mutationis sit vnicuique intrinsecum saltim. Id quidem ex dictis §. 105. - 113. consequitur: neque desunt argumenta, quibus id re ipsa obtinere persuadeas. Nimirum experientiæ testimonio conspirant mutationes corporis & animæ §. 1. & §. 26. sed vtrumque sibi habet res suas & suas sequitur

leges,

leges, anima per §. 90.-96. corpus per §. 97.-104. Ergo necesse est, vt a DEO semel sint harmonice constituta ab initio, sic vt ex priori eorum harmonia consequantur ceteræ, eo fere modo, quem diximus §. 105. - 113.

§. 115. Quodsi *nolis integram* hanc sententiarum *catenam* recipere, relinquam & id arbitrio tuo, num velis ita rationes tuas subducere: vt *pro actione animæ in corpus* explicanda, dicas, DEVM, qui omnia animæ cogitata olim nouit, excogitasse deinceps & accommodasse animo aliquod corpus in eum modum, vt sui mechanismi virtute hæc peragat, quæ mens ipsi vel imperitaret, vel imprimeret, si reale vtriusque & physicum foret commercium: *pro actione* autem *corporis in animam*, dicas, eundem, qui & corporum nos ambientium collisiones & motus nouerit, ita illis animæ naturam attemperasse talem, vt ipsius repræsentationes iusto tempore externis illis in corpus nostrum agentibus respondeant (151). De cetero de impressione corporum ambientium in nostra, & de origi-

151) *scio* fuisse, qui Leibnitianum hoc sensu systema intellexerint, accommodata esse sibi mutuo animam & corpus, vel corpori animam vel animæ corpus; *aliquos* etiam *præoptasse*, vt harmoniam ex præscientia diuina deriuando, animam quidem sibi relinqueremus, corpus autem ex animæ nutu, aut ad eius mutationes accommodari a DEO decerneremus. Quos si recte intelligo, hoc volunt, vt alterum sibi relinquamus, alterius vero naturam ad alterum tanquam ad aliquod præsuppositum a DEO attemperatam, & quasi in illius gratiam inuentum esse & excogitatum

origine volitionum animæ in actionibus liberis, * dic pace mea, quod lubet.

§. 116.

concipiamus. *Esto* sane *id liberum* vnicuique: illud systemati est conuenientissimum, vt neutrius naturam demum alteri, *quasi de alieno* & ab extra attemperatam dicas, sed vt inter infinitas animas, sibi relictas & suis domesticis legibus a se ipsis directas, aut sese determinantes, itemque inter infinita corpora diuersis motuum determinationibus ab intrinseco principio limitata, obseruata esse plurima a diuina omniscientia existimes, quorum successiones mutuo consentiant, adeoque pro obtinenda rerum creatarum harmonia præ ceteris in actum existentiæ diuina operante omnipotentia sapienter deduci mereantur. Quo sane in casu nulla maior animæ vis infertur, quam in sententia modo memorata; vtrinque enim sibi relicta suarum est ipsa mutationum fons & principium, cui vehementer extrinsecum est, num illi demum ab ente aliquo intelligente quæratur & excogitetur & accommodetur corpus harmonicum; (quo modo inuentiones hominum cognito fine de mediis circumspiciunt, eademque illi conformiter coordinant:) num dicas, inter possibilia infinita, diuino intellectui simul præsentia, repræsentari etiam, quod ipsi conspiret in toto; non accommodandum demum per partes. Neque est vtriusque sententiæ alia diuersitas, quam in modo considerandi originem possibilium, de quo plura hoc loco edisserere, nihil attinet. Necessaria videas in institutionibus metaphysicæ Wolfianis, §. maxime 995.

* Rogo etiam atque etiam, vt huic monito lectores attendant animos. Quantum anima corpori debet respondere, pertinet ad sensationes, non ad volitiones. Potest harmonia præstabilita consistere cum sententiis de libertate omnibus. Atque vt hoc vel cæci

§. 116. Foret autem eiusmodi systema illud, quod *exemplo* expressit IAQVELOTIVS, (152) si stricte rebus inhæreas: libellus enim ipse cum ad manus non sit, de mente viri doctissimi nihil asseuerate definiuero. Simile *exemplum hoc est:* admisso vel animi gratia supposito, te esse artificem primi ordinis, qui facile possit construere machinas humano corpori externe similes, & quæ motus aliquos præstare possint humanis corporibus familiares; posito

possint palpare, fingam, tanta animam indifferentia præditam esse, vt volitiones liberæ nihil rationis ex statu eius antecedaneo admittant, sed sine omni illius influxu ex merissima æquilibrii indeterminatione ita consequantur, vt nec boni species in obiecto debeat præsupponi; addam vero, quod omnes admittunt, nosse DEVM futuras hominum volitiones. Dico, his positis harmoniam præstabilitam posse consistere. Quid ita? Fecit DEVS animam eiusmodi, vt ex seipsa euoluat sensationes, quales situi & motui corporum externorum conueniunt. Hic nulla difficultas est; sensationes enim nec sunt nec esse debent in nostro systemate, liberiores, quam sunt in altera influxus sententia. Iam ex præsentibus sensationibus, vel illarum occasione sequantur, si velis, indifferentissimæ volitiones: & oporteat, vt illas exequantur corporis organa. Dico, DEVM fecisse machinam eiusmodi, quæ iusto tempore hos motus intrinseco elatere perficiat, quos appetit & imperat anima. Quid hoc ad libertatem? consistit illa in volendo: & hanc quidem partem intactam relinquit harmonia præstabilita; imo nunc etiam exequitur volita: adeo scil. illa libertatem non impedit, vt omnino eius decreta perficiat.

152) Libro de conformitate rationis & fidei allegato a LEIBNITIO in theod. §. 62.

ſito amplius, te pernoſſe, quid ego per aliquot dies hac vel illa hora, modo & fine, famulo imperare velim meo: conſequetur, te machinam conſtruere poſſe, quæ deſtinato tempore me accedat, & dum omnia prolocutus fuero, coram me conſiſtat; tum vero, quaſi iuſſa ex obſequio factura, eadem omnia perficiat, quæ fieri voluero. Ita vero me, artificii ſimul & conſilii tui ignarum, dubitare non poſſe vides, quin ex mandato meo atque illius vi facta fuerint omnia, quæ tamen mechaniſmus non ex meo ſane influxu, ſed ex harmonia ab artifice ante ſtabilita, præſtitit.

§. 117. *Suppone* nunc famulo huic mechanico *corpus* humanum, quod & ipſum eſſe machinam in confeſſo eſt, hydraulico-pneumaticam vulgo dictam, vel cum Leibnitio pyrotechnico-hydraulico-pneumaticam; ſubſtitue *hero animam*, quæ, quid fieri velit, intelligat, eademque fieri præoptet vel iubeat. Videbis eadem in vtroque negotio phænomena fore, atque adeo vel hoc ſimili intelliges, quomodo corporis motus conſentire poſſint appetitibus animæ ex præordinato corporis mechaniſmo, ſine vero, reali, effectiuo, phyſicoue animæ in corpus influxu (153).

§. 118. Diximus autem iſta *in eorum gratiam*, quibus forte id graue eſt, approbare vniuerſum ſyſtema,

153) Intelligas etiam, an illa actionum harmonicarum vel imperatarum conſecutio ſufficiat eo, vt per experientiam cognoſci influxum euincas. Eadem enim hoc caſu phænomena, nullum tamen influxum probant.

ſtema, prout §. 90. ſeqq. expoſitum eſt, vt ſi qua ſibi videantur minores hic difficultates experiri, atque ea, quæ ſub finem §. 115. conceditur, libertate vtiliter frui poſſe, hæc poſtrema ſeligant, dum alii vniuerſa teneant. Scio enim, *Leibnitianam de monadibus doctrinam*, quod noua eſt, difficilemque habet aditum, non proxime futuram eſſe communem: quamuis vltra *Wolfianam* (154) *cautionem* vix quicquam addi poſſit, ipſaque de monadibus theoremata ab eodem ſatis demonſtrata ſint ex natura ſimplicitatis.

§. 119. *Hactenus* pro adſtruenda atque *explicanda* harmonia diximus: nunc ad eandem *contra obiectiones* vindicandam, reſoluendasque difficultates progredi iuuat. *Mihi* quidem, ſi quid hic dubii mouendum eſſet, omnis *res triplici* capite comprehendi poſſe videretur: *alia* difficultates pertinent ad ea, quæ per harmoniam noſtram fieri debent *in corpore*; aliæ *animam* tangunt; aliæ *vnionem vtriusque* concernunt. Sed aliter viſum eſt viris doctiſſimis, quibus ſuam de hoc argumento ſententiam exponere placuit; aliter itaque & hic nobis agendum erit, quibus eorum veſtigia legere conſtitutum eſt (155).

§. 120.

154) Metaphys. §. 599. & 900. conf. ſuper. ad §. 90. not. 125. & 129.

155) Potuiſſem vtique ſine multa difficultate ad ea capita obiectiones reuocare: nec feci tamen; namque & tu potes, quod ego poteram, ſi reductas velis. Cetera malo longior diſcurſus fiat, quam vt parata tibi exceptio ſit, eneruatas primo obiectiones viro-

§. 120. Ad meam quidem notitiam illa peruenerunt: *oppoſuiſſe* huic ſyſtemati *aliqua* FOVCHERIVM, BÆLIVM, LAMIVM, ARNALDVM, PARENTIVM, TOVRNEMINIVM, NEWTONVM, CLARKIVM atque STAHLIVM. *Arnaldina* quidem nulla vidi, neque aliunde noui, ipſum hic dubia mouiſſe, niſi ex LEIBNITII (156) teſtimonio: quo etiam intellexi, BOVRQVETVM (157) [virum multis ex eo tempore, & egre-

I giis

rum eruditiſſimorum, & truncatas eſſe; tum ſolutas facilius, formidabiliores vtique futuras, ſi integræ forent.

156) Ille in diſcurſu de conf. fid. & rat. §. 26. ita: „les paralogiſmes ſpecieux renferment ſouvent quelque ouverture utile, & donnent lieu à reſoudre quelques difficultés conſiderables. C' eſt pourquoy j'ay toujours aimé des objections ingenieuſes contre mes propres ſentimens, & je ne les ay jamais examinées, ſans fruit: temoin celles que Mr. BAYLE a faites autre fois contre mon ſyſteme de l' harmonie preétablie, ſans parler icy de celles, que Mr. ARNAVD, M. l' abbé FOVCHER, & le P. LAMI Benedictin m'ont faites ſur le même ſujet.„

157) Idem in epiſtola ad REMVNDVM T. II. du recueil pag. 61. „Il y a à Veniſe un ſavant Francois nommé Mr. BOVRQVET, qui m'a fait des objections, je crois qu'il eſt amy de Mr. l' abbé CONTI - - - Monſieur HERMANN & WOLFIVS ont recû les remarques de Mr. l' abbé CONTI ſur mon ſyſteme, j'eſpere qu'il m'en feront part, & je tacherai d'en proficer.„ Ceterum aliunde conſtat, non alienum ab hoc ſyſtemate fuiſſe CONTIVM, ita enim LEIBNITIVS in ep. ad ipſum, l. c. pag. 561. „L' idée, que Mr. NEWTON donne ici de mon harmonie preétablie n'eſt pas celle, qu'en ont quantité d' habiles gens hors de l' An-

giis clarum ſpeciminibus] obiectiones, & dn. abbatem CONTIVM obſeruationes feciſſe in ſententias Leibnitianas; neſcio tamen, an & hæ pertineant ad harmoniam noſtram, an ad alia potius philoſophiæ capita; neque memini earum aliquid in publicum prodiiſſe. Quæ in epiſtola ad dn. CONTIVM oppoſuit dn. *des* MAISEAVX, illa titulum magis communem habent cum negotio noſtro, quam rem ipſam. Diſputat enim hiſtorice de ſententia HIPPOCRATIS, PARMENIDIS, & MELISSI circa ſubſtantiarum durationem atque indeſtructibilitatem animalium. Num ceteræ, quæ perierunt, illius annotationes propius ad noſtrum negotium pertinuerint, dicere non poſſum, quoniam ipſe earum auctor illius rei non meminit. *

§. 121.

gleterre, & quelques uns en Angleterre: & je ne crois pas, que *vous même, Monſieur*, en ayés eu une ſemblable, ou l' ayés maintenant, à moins que d' être bien changé.

* Dedi heic catalogum ſcriptorum, qui eo tempore aliquid de harmonia præſtabilita publice diſſeruerant. Interea temporis nemo non de iſto argumento iudicauit, & infiniti ſcripſerunt. Fuerunt, qui particularem hancce quæſtionem venditarent pro fundamento, imo & pro nucleo & neruo totius ſyſtematis philoſophici recentioris; coactiſſima metamorphoſi. Fuerunt, qui inſectarentur odioſiſſime; fuerunt, qui cum bile defenderent: fuit, qui modeſte opponeret: fuit, qui amice reſponderet: fuerunt, qui excuſarent: fuerunt, qui abſtraherent: fuerunt, qui combinarent ſyſtemata: fuerunt, qui ignorarent, & ſcriberent: fuerunt, qui cognoſcerent, & tacerent. Iſta generatim. Quod ad me at-

§. 121. Age autem, percurramus, quæ maximi viri de hoc negotio dixerunt. *Sequamur ordinem* vniuscuiusque, vt, quo illi modo, quibus regulis consueuerint rem cogitare, simul elucescat. *Exscribamus* vero, vbi fieri potest, *verba* eorum, vt nihil virtuti argumentorum ab ipsis propositorum decedat: sed demus illa latine tantum, ne nimii simus, vel multum aliena lingua in textu loquamur, qui omnibus destinatur nostra lecturis. Vbi autem *nonnulla alia* nobis succurrent, quæ scrupulum mouere possent, etsi nondum opposita per eos, quos ante nominauimus, illa sub nomine adoptiuorum * ceteris subiungamus, vt quantum fieri potest, omnibus occurratur difficultatibus.

tinet, fuit vir eruditus, qui mea quædam ex hac commentatione loca nominatim perstringeret: illi responsum est modeste, vti decet, in dilucidationibus philosophicis sparsim. Fuit, qui ex professo mea excuteret: huic ex instituto respondi; euentu quidem eo, vt ex disceptatione illa inter nos amicitia, & in argumento ipso propior concordia coiuerit. Credo & vtilem publico fuisse illam disquisitionem. Vid. litteras cl. Hollmanni & Bilfingeri amœbæas.

* Sunt hæc, quæ ex amicorum sermonibus eo quidem tempore hauseram, quo libellus primum editus est. Nunc omnia recensere infiniti operis, & refellere omnia nullius pretii foret. Quibus sequentia approbantur, illis sufficient quoque. Quibus hæc non sufficiunt, illis nec cetera approbatum iri certus sum.

SECTIO SEXTA,

OBIECTIONES VIRORVM DOCTISSIMORVM EXPENSÆ.

§. 122.

PRimus, qui ſuam de hoc ſyſtemate ſententiam publice, quantum ſcio, expoſuit, eſt idem ille, cui primum id LEIBNITIVS (158) inſcripſit A. 1695. M. S. F. (OVCHERIVS) (159) canonicus tum Diuionenſis. Extant eius *obſeruata* in diario eruditorum gallico, eodem anno (160); quibus *reſpondit* ſequenti anno (161) LEIBNITIVS. Conferamus huc, quæ pertinent ad harmoniam præſtabilitam: & ſingulis obiectionum momentis reſponſa interſeramus.

§. 123. „Concedetur tibi, inquit FOVCHERIVS *ad* LEIBNITIVM, quod magnus vniuerſi artifex *DEVS* corporis organa *poſſit* adeo apte diſponere, vt omnes illos

158) Journ. des ſçav. 1695. juin. pag. 444. & juill. pag. 455. ſeqq.

159) Sic intelligas ex coll. journ. 1695. p. 644. 1696. pag. 261. 1692. pag. 365. 1693. p. 182. 527. atque theod. diſc. præl. §. 26.

160) Journ. des ſçav. 1695. 12. ſeptemb. pag. 639. ſeqq.

161) Journ. des ſçav. 1696. 2. avril pag. 255. & 9. avril pag. 259. ſeqq.

illos motus producere queant, quos anima, isti coniuncta corpori, per omnem suam vitam produci volet, etiamsi ipsa nullas motuum mutationes aut modificationes efficiendi facultatem habeat; & *vice versa*, quod *DEVS possit* eam animæ constructionem largiri (siue illa sit *noui generis machina*, siue non sit,) cuius ope omnes cogitationes earumque modificationes motibus corporis respondentes successiue enasci possint, eo præcise tempore, quo corpus suas functiones exserit: quodque id non mage repugnet fieri, quam vt duo sibi mutuo horologia sic accommodentur, vt quo momento horologium A. meridiem indicat, eodem id & alterum B. præstet, ita vt eodem pondere aut elatere mota videantur. „

§. 124. *Accipimus* vero ista liberaliter *concessa*, & grata mente: *machinam noui generis* per nos dicas, si machinam voces omne id, vbi ordine sibi mutationes succedunt, singulæ ex antecedentibus suo ordine & modo determinatæ: quo sensu & LEIBNITIVS (162) eam vocauit *automatum* spirituale vel formale, &, quoniam rationale est, liberum.

I 3 Memi-

162) Journ. des sçav. 1695. 4. juill. pag. 459. & confer infer. §. 144. & memento, animam sensu *proprüssimo* esse automaton; machinas eo nomine appellari solitas, sensu minus proprio: norunt id, quicunque græca callent, & mechanicam. [Absint suspiciones & odiosa omnia! Habeatur hoc pro exemplo, quomodo fieri possit, vt boni viri palpabiliter fallantur. Dubium nemini esse potest, quin præsens nota eo fine ab me addita sit, vt ostendam, automati vocabulum *aliter* sumi de anima, quam de

Memineris saltim, *partes* hoc sensu *nullas* requiri in ipsa re, vt est in machinis corporeis: hic enim, quia res expediri debet per caussas efficientes veras & reales, & a se inuicem distinctas, partes esse oportet,

corpore. Illam propriissime, hoc improprie automatum dixi. Differt autem ab impropria significatione propria, quidni & propriissima? Recte, inquis, differunt, sed quo momento? Potest ipsa haec differentia nocere caussae tuae. Ego vero differentiam indicaui, prouocans ad mechanicam, & graecum idioma. De his silentium est in obiectione; allegatur locus meus, & excerpitur, sed finitur verbis: „memento, animam sensu propriissimo esse automaton &c. „ Scilicet ita incautis approbatur meo quasi testimonio, quod ibi dixerat disputator; Wolfianam philosophiam facere ex anima horologium, subiicere illam necessitati brutae, mechanicae, ineluctabili, & quid non?

Non dicam, id studiose factum esse, quia nemini dolum aut insidias nisi coactus vnquam adscribere constitui. Potuit vir clariss. falli festinatione, potuit excerptis aliorum. Ne tamen id innocenti noceat diutius; (nocuit enim ab initio, dum & alius in publico scripto, me non audito, nec visa commentatione mea, aduersus me disputare fide auctoris sustinuit:) dedi in dilucidationibus expositionem his verbis:

„Explicabo hoc loco, quis sensus sit verborum consequentium. Prouocaui ad linguam *graecam*, & *mechanicam*, atque ex illis dixi patere, quod anima *aliter*, *quam* machinae dici automatum possit, & quidem anima proprie, machinae improprie. Αὐτόματον descendere per lexicographos, v. g. MARTINIVM in lexico etymologico, SVICERVM in graeco, existima-

oportet, quarum altera agat in alteram; ibi autem, quia per caussas finales omnia consequuntur, sufficit, vt diuersitas adsit repræsentationum, siue rerum a simplici repræsentatarum, vt altera alterius ratio-

 ne

tur ab αυτες & μαω, vel & ματεω, inquiro, desidero, vehementer appeto. Est igitur αυτοματον ens seipso desideratiuum, siue *cuius mutationes ab ipso appetita sunt*. Id animæ competit *propriissime*, quicquid in illa fit, fit per principium internum, siue per appetitum suum. Conf. definitionem appetitus in eodem tractatu meo §. 91. pag. 107. *Machina* omnes, per doctrinam mechanicam, habent principium motus sui externum: igitur *non* mouentur *seipsis*, multo minus ex appetitu interno. Quod igitur αυτοματα dicantur, est ab ignorantia philologorum *antiqui* temporis, eademque per philologos *nostri* æui dudum agnita & emendata. Svicervs in lexico: αυτοματα, vel αυτοματοι μηχαναι sunt opera mechanicorum, quæ per se moueri *videntur*, vt sunt horologia. Non igitur sine argumento credidi *per notulam* istam *præcaueri* posse interpretationes vocabuli sinistras: postquam *id* remedium per experientiam cognosco fuisse *insufficiens*; adhibebo *aliud*. Abstine a vocabulo automati, cum de anima sermocinaris: abstinebo enim & *ego*. Abstinui *antehac vbique* alias. *Vnum* illum locum interserui, vt moneret, *non assimilari* animam machinis. Sine eo non exhibuissem id vocabuli. Si quid *in sententia ipsa*, vt eam enarraui, censendum existimas, audiam illud *verbis non-ambiguis* propositum libenter.„ Ista tum temporis, quibus nihil addo hac vice. conf. tamen locus Leibnitii infra allegatus ad §. 152. not. 184.]

ne fieri poſſit & finis & medium, atque ſic repræſentatio medii ſit ob repræſentationem finis intentam: quæ, vt facile videtur, ſpiritui nec quicquam contradicunt; cum multitudo non ſit in ipſa re, ſed limitationibus eius, vel in termino, ad quem eius repræſentatio refertur, externo.

§. 125. „Verum, *cui* tandem *rei*, ita pergit FOVCHERIVS, *inſeruire* poteſt magnum id ſubſtantiarum artificium, niſi huic ſcopo, vt videantur in ſe mutuo agere, etſi id non faciant? Certe *non* videtur hoc ſyſtema *præſtare Carteſiano*, & ſi ſatis cauſſæ eſt, vt hoc eapropter reiiciamus, quia inutiliter ſupponit, DEVM, conſiderando motus, quos ipſe in corporibus efficit, producere etiam ideas animæ motibus reſpondentes, quaſi id non eſſet DEO dignius, ipſas ſtatim ideas & animæ modificationes producere, ſine corporibus, quæ ſint ipſi regulæ loco, atque vt ſic loquar, quid agendum ſit, commonefaciant: annon & *merito ex te quærere* licet, quare DEO non ſufficiat, vt omnes animæ ideas atque modificationes efficiat, ſiue id immediate malit, ſiue, quod tu probas, per artificium, ſine corporum illorum *inutilium* exiſtentia, quæ ſpiritus neque mouere poſſit, neque *cognoſcere?* Vsque adeo quidem, vt ſi nullus in corporibus motus eſſet, anima nihilominus eum eſſe iudicaret; eodem modo, quo *dormientes* credunt, ſe mouere membra, & ambulare, etſi illa quieſcant & omnino nihil moueatur. Sic & *dum vigilamus*, animæ conſtanter ſibi perſuaderent, moueri corpus ex voluntate ſua, etſi vanæ & inutiles illæ ma-

chinæ

chinæ in ipſa *inactione* eſſent, & *perenni lethargo* oppreſſæ perſiſterent.„

§. 126. Fateor, me non intelligere hic omnia: itaque in nonnullis *diſiunctiue reſpondebimus*, in aliis per modum *prouiſionis*. Si quæras, *cui bono* iſtud artificium? *Dulpex* ſenſus eſt: vel de ſententia quæris, vel de re ipſa. *Si primum:* cui bono iſta *hypotheſis* excogitata ſit a LEIBNITIO? Accipe ſequentia: vbi arbitrariæ ſunt hypotheſes, quæri iure poteſt„ cui bono excogitentur vel ſupponantur? Si non ſint arbitrariæ, ſed ex principiis ante ſtabilitis conſequantur, pro examinanda ſententiæ alicuius veritate, *inutilis* hæc *diſquiſitio* eſt, ſaltim *non neceſſaria*, minus etiam illi, vtcunque res cadat, præiudicans. Quis vnquam EVCLIDI oppoſuit, cui bono ſit illa angulorum in triangulo rectilineo cum duobus rectis æqualitas? Cui bono incomenſurabilitas (163) lateris & diagonalis in quadrato? *Deinde* vero id difficile non eſt, *dicere: cui bono.* Ad euitandas in ſyſtemate antiquo ſpecierum emiſſiones & transmiſſiones & transmutationes & transcreationes,& entitates vnitiuas,& intermedia inter ſpiritum atque corpus vehicula, & ſcholaſticorum figmenta, & figmentorum ſupplementa omnia: in ſyſtemate

I 5 Carte-

163) *Exemplum* eſt LEIBNITII, quod nolim ſic intelligas, quaſi rem rei, adeoque neceſſitatem harmoniæ conferat neceſſitati geometricæ. Comparat concluſionem concluſioni, ſiue neceſſitatem theorematis, *vt illati* ex antecedentibus, adeoque id aſſerit, quod neceſſitatem conſequentiæ dicimus, inferentes legitimo nexu veritatem aliam ex alia, prius cognita.

Cartesiano ad præcauenda perpetua miracula, & legum naturalium turbas, & systematis hiatus, quos inducerent, res, leges & statuta plane arbitraria: in tertio denique, ad distinctos rerum conceptus formandos, ad reddendam rationem effectui homogeneam, & sufficientem & domesticam, in vtroque substantiarum genere, & quæ sunt huiusmodi. Si *denique & vsus* systematis hic recenseri posse admittas, cogita ex nostra explicatione exsurgentem animæ a corporibus independentiam, atque adeo nouam libertatis & immortalitatis illustrationem, demonstrationem nouam existentiæ diuinæ: & summum sapientiæ diuinæ specimen &c.

§. 127. Si *de re ipsa* sermo sit, cur DEO non sufficiat facere spiritus sine materia? Memineris *primo*, id non esse nostrum contra Cartesianos argumentum, quo hic nititur dn. FOVCHERIVS. *Deinde* responsionem in promtu esse: maioris id sapientiæ specimen est, si plura sint creata (164), eademque natura quidem sua inter se differentia, in muta-

164) Argumentum est, quo & *vacuum* e mundo LEIBNITIVS exclusit. Sic ille in suppl. ep. ad SAM. CLARKIVM quartæ: „je pose, que toute perfection, que Dieu a pû mettre dans les choses *sans déroger* aux autres perfections, qui y sont, y a été mise. Or figurons nous une espace entierement vuide, Dieu y pouvoit mettre quelque matiere sans déroger en rien à toutes les autres choses: donc il l'y a mise: donc il n'y a point d' espace entierement vuide: donc tout est plein.„ V. recueil T. I. pag. 61. 62. Videtur tamen, *aliquid amplius* innuere LEIBNITIVS, vocibus sans déroger, de quo ego nihil asseuerate dicam.

mutationibus tamen suis harmonice conspirantia. Ita enim plus perfectionis est in vniuerso, quam si omisisset DEVS illum rerum a se diuersarum ordinem tam mire, sed & tam eleganter consentientem. Atqui hoc DEO dignum est, agere & producere id, quod est perfectissimum, miscere *maximum* cum *optimo*, combinare adeo *corpora* cum *spiritibus*. *Tum* vero *inutilia* corpora non sunt, quam diu & finibus modo enarratis inseruiunt, & rationem in se continent determinationis repraesentationum in spiritibus, quod ante asseruimus. Dicerem *potius* eum casum, quem vir doctissimus nostro substituit, fore incommodum, si corpora remoueas. Cui bono enim spirituum repraesentationes limitabuntur ex situ corporum in vniuerso, si corpora non existunt? Dico autem, cui bono? Quoniam *ita* & FOVCHERIVS disputauit, ne putes, me hic alieno misceri negotio, atque aduersus *idealistas* (165) disputare velle.

§. 128.

Id certum videtur mihi, si additamento illo maior in vniuerso exsurgat perfectio: DEVM illud non negligere. Num autem de *omni* supposito vacuo dicere liceat, id impleri posse *sine detrimento* perfectionis in toto? imo etiam *cum* illius *accessione* noua? id non ante determinauero, quam ostenderis, compleri posse vacuum *sic*, *vt* illae nouae substantiae cum antiquis, (salua etiam eorundem antecedanea perfectione omni,) consentiant. *Nostrum* vero argumentum ferre eam limitationem in textu vides.

165) Nihili enim est id argumentum, si *idealistam* eo velis ratiocinio expugnare, *quod* ineptum foret, repraesentari corpora extra nos, si nulla existerent, *aut quod* in errorem auctor naturae duceret, si animam effice-

§. 128. Ad reliqua paragraphi 125. hæc habe: corpora ſunt *inutilia*, quatenus phyſice non influunt: ſed non ſunt inutilia, quatenus in ſe continent rationem limitationis & determinationis repræſentationum in ſpiritibus. Etſi igitur phyſica ceſſet connexio, non ceſſat tamen metaphyſica. *Deinde* corpora *vigilantibus nobis* quieta ſupponi non poſſunt, cum moueri videntur: alioqui ceſſaret harmonia corporis & ſpiritus. Quod autem *porro ſomniantibus* aliter eueniat, id eſt ex diſcrimine ſenſationum & imaginationum: vt enim id fiat, quod imagineris fieri, non poſtulat harmonia, imo ne quidem admittit; nullis enim id legibus obtineri poteſt. Quare autem ſomniantes non diſtinguant phan-

ret eiuſmodi, vt quaſi corpora videre ſibi videretur, etſi corpora eiuſmodi nulla exiſterent. *Vt* enim *illud conſequatur*, *neceſſum eſt*, antea demonſtres, poſſe finitos exiſtere ſpiritus, eoſdemque cogitantes varia, etſi illa obiecta non repræſentent ſibi vt extra ſe exiſtentia; itemque poſſe illos finitos eſſe, confuſis adeo & obſcuris præditos ideis, neque tamen eo facto nanciſci notionem corporis, aut materiæ. Scilicet *hoc illud* eſt, quod ill. LEIBNITIVS in theodicæa monet §. 124. ex quo neceſſitatem corporis in ſpiritibus finitis eruit, alia fortaſſis occaſione diſtinctius tradendum & profuſius. *Alterum* autem non mage ſtringit hoc ſuppoſito, quam ſi errorem vulgi de coloribus corpori inhærentibus, de realitate iridis, de cruribus eius ſolo inſiſtentibus, de rotunditate viſarum e longinquo turrium angulatarum, de motu ſolis diurno, de calore cellarum ſubterranearum hyberno æſtiuum excedente, de attractione aquæ in ſiphonibus ſuctoria, &c. tueri iſto argumento ſuſciperes.

phantaſmata & ſenſationes, adeoque id fieri putent, quod fabulantur, id cel. Wolfivs (166) docere poteſt. *Poſtea* vero *inactionem*, vanas maſſas, perennem lethargum philoſophia Leibnitiana nullibi admiſerit: nullum corpus eſt, quod non moueatur; ſaltim inteſtino motu: nulla ſubſtantia, quin agat; ſed in ſe ipſa. Sin *praeterea actiones alterius in alteram* vrgeas, diſtinguo: ſi actionem definias, mutationem, cuius principium ſit in re ipſa; paſſionem, cuius aliqua ratio ſit extra hanc rem in alia: concedam mutuas actiones & paſſiones (167). In anima enim eſt ratio, cur hæc percipiat, eſt aliqua etiam in corpore, pro cuius ſitu animæ repræſentationes limitatæ ſunt. Idemque dico de corpore; eſt enim in corpore motus ratio efficiens; eſt in anima ratio determinationis, quoniam hic motus huic

166) V. metaphys. §. 236. ſeq. atque in vniuerſum, quicquid ille de regulis phantaſiæ, de ſomnis, ſenſationibus & imaginatione dicit, quam rem nullibi ſic expoſitam inueneris.

167) V. Leibnitivm journ. des ſçav. 1696. pag. 158. „Je ne fuirai pas même de dire, que l' ame *remüe* le corps: & comme un *Copernicien* parle veritablement du lever du ſoleil, un *Platonicien* de la realité de la matiere, un *Carteſien* de celle des qualités ſenſibles, *pourvû* qu'on l' entende ſainement; je crois de même, qu'il eſt tres vray de dire, que les ſubſtances agiſſent les unes ſur les autres, pourvû qu'on entende, que l' une eſt cauſe des changemens dans l' autre, en conſequence des loix de l' harmonie. Conf. omnino principia philoſophiæ ſæpius citata §. 51.-54.

huic appetitui respondere debet. Itaque vides *denique*, quomodo dici possit, quod *anima moueat* corpus; quin autem *cognoscat*, nemo ambigit.

129. Pergit FOVCHERIVS (168): „ & profecto quis non videt, has opiniones fieri ex consilio, & hæc systemata rebus superuenientia exstrui, ad saluanda quædam *principia* ante *stabilita?* *Cartesiani* quidem supponentes nihil esse inter substantias spirituales & corporeas commune, non possunt explicare, quomodo alterum agat in alterum, & consequenter eo adiguntur, vt ea dicant, quæ audimus. Verum *tu*, *domine*, qui te *aliis* extricare modis poteras, miror, quomodo iisdem te difficultatibus implices.,,

§. 130. Si principia illa ante stabilita intelligas *præiudicia*, veritatis speciem mentientia, præstaret addi, quam negligi probationem subsumtionis: sin *axiomata*, & theoremata a priori illata, vel ex phænomenis a posteriori aliunde cognita; id laudem systemati conciliat, non creat vituperium. Recte *Cartesiani* difficultates viderunt, sed non satis caute deuitarunt. LEIBNITIVS non *aliam* habuit viam, quam calcare poterat, præter hanc vnam. Id puto constare ex tota hac exercitatione.

Sed

168) Hic dabo verba gallica, quoniam difficilia videntur: „ en verité, Monsieur, ne voit on pas, que ces opinions sont faites exprés, & que ces systemes, venant aprés coup, n'ont été fabriqués, que pour sauver de certains principes, dont on est prévenu ?„

Sed videamus, *quis ille modus* ſit, quem dominus FOVCHERIVS propoſuit.

§. 131. „ Quis neſcit, ſtateram *in aequilibrio poſitam* & ſine actione, quam primum alterutri lateri pondus accedat, moueri in continenti, atque alterum contrapondiorum attolli, non obſtante contrario ad deſcenſum niſu? Noſti, *entia materialia eſſe impetus* & motus *capacia*; atque id naturale eſt, vt fortior impetus exſuperet debiliorem. Ex altera parte noſti, entia *ſpiritualia poſſe impetum facere*: & quemadmodum omnis impetus reſiſtentiam ſupponit, neceſſe eſt, vt ille impetus ſit vel fortior vel imbecillior; (*potuiſſes addere: vel aequalis:*) „ſi fortior, vincet, ſin debilior, cedet. Neque id impoſſibile eſt, vt ſpiritus impetum faciens ad motum corpori imprimendum, illud contrario niſu praeditum deprehendat, eodemque vel fortiori vel debiliori, quod eo ſufficit, vt inde patiatur (qu'il en ſouffre). Hic modus eſt, quem AVGVSTINVS ſequitur, vbi data opera explicat actionem ſpirituum in corpora, libris ſuis de muſica. „

§. 132. Dicuntur iſta ad LEIBNITIVM, quaſi conformia ſyſtemati eius v. §. 129. fin. ſed ex *ſententia*, vt videtur, *minus* dextre *intellecta*. LEIBNITIVS ſubſtantiis ſimplicibus finitis impetum, vel *niſum* concedit, agendi *in ſe:* non extra ſe. Niſus *in ſpiritibus* non eſt vis motrix, ſed eſt appetitus ad nouas perceptiones in ſe ipſo producendas. Itaque nihil ille motus imprimere poteſt corpori, ſiue id concipiatur, vt in aequilibrio ad diuerſos motus conſtitutum, ſiue vt vehementer reſiſtens (169.) Neque

169) *Recte* omnino *viri doctiſſimi*, qui in aequilibrio cor-

Neque intelligas, quomodo *comparari* appetitus possit cum resistentia ad motum, eidemque vel aequalis vel maior dici aut minor: *multo minus*, quomodo id *dolorem* efficiat, si corpus fortiori nisu contrario praeditum sit, quam foret impetus ab anima ipsi impressus. Verum in ista non excurramus amplius.

§. 133. Denique sic *finit* discursum *vir doctissimus*, academicae veterum philosophiae felix atque industrius cultor: „ scio *multas* adhuc quaestiones fieri posse *ante*, *quam* omnes resoluerimus, quae agitari possunt a primis inde principiis: adeo verum est, quod obseruandae sint *academicorum* leges, quarum *secunda* prohibet, eas ventilare quaestiones, quas decidi non posse videas, & quales sunt fere omnes, de quibus hic loquimur; non quod illae quaestiones absolute loquendo resolui non possint, sed, quod *non* possint, *nisi* certo ordine, qui postulat, vt philosophi conueniant de infallibili veritatis nota, atque se submittant demonstrationibus a primis inde principiis. Dum id fecerint, separari possunt ea, quae clare & sufficienter concipimus

poris, in tensione partium motui accommoda, in lenitate impulsus requisiti praesidium sententiae quaerunt, recte, inquam, illi *attendunt*, minimam eo casu vim sufficere ad praestandam actionem; quam sane veritatem *non omnes* abunde aestimant, qui in casibus paene, aut perfecte aequalibus negligere minutias solent. *Non sufficit* tamen ea obseruatio, *vbi* rerum comparatio fieri non potest: vt enim puluisculus tollere bilancis aequilibrum possit; non potest desiderium meum, vtlibet ingens, & diuturnum.

cipimus ab his, quæ obſcuritatem intermixtam habent.„

§. 134. Optime iſta quidem *in theſi:* ſi ad noſtra applices, vereor, vt Leibnitianam mentem aſſequaris. LEIBNITIVS iam A. 1696. ſe *omnes* iſtas *veritates* noſtro ſyſtemati *prauias* examinaſſe exiſtimauit. Nunc *duæ nouæ reſponſiones* priori accedunt. Puto præſuppoſita noſtræ ſententiæ omnia contineri in *principiis philoſophiæ Leibnitianæ* toties allegatis ex ſuppl. act. erud. atque adeo & in iis, quæ ſuperius ex philoſophia LEIBNITII ediſſeruimus. *Plenum* autem a primis inde principiis *ſyſtema* dedit vir vere philoſophus, CHR. WOLFIVS(170) in inſtitutionibus

 ſuis

170) Pro *Leibnitiano* & ex orali traditione ſententias viri edocto, habitus communiter, ab illis quidem, qui neſcio quam *arcani diſciplinam* in hac philoſophia fingunt, ſuasque a veris LEIBNITII atque WOLFII ſententiis deuiationes ea fortaſſis excuſatione emolliunt: etſi ipſe LEIBNITIVS de WOLFIO: „Mr. WOLFIVS eſt entré dans *quelques uns* de mes ſentimens; mais comme il eſt fort occupé à enſeigner, ſur tout les mathematiques, & que nous n'avons *pas* eu *beaucoup* de communication enſemble ſur la philoſophie, il ne ſauroit connoitre *presque* de mes ſentimens, que ce, que j'en ai publié.„ V. recueil de diverſes pieces, T. II. pag. 162. *Cui bono* iſta? *Primum*, vt intelligas veritatem dictorum cel. WOLFII in præf ad germanicam editionem epiſtolarum LEIBNITII: *deinde*, vt ſuum vnicuique tribuam, neque meâ hac coordinatione duumuirorum alteri præiudicem: *tertio*, vt ne exiſtimes, intelligi dicta, vel inueniri, *ſine traditione*, aut communicatione, non poſſe; etſi *ea mediante* poſſint facilius & felicius. [Similes de me

suis metaphysicis. Itaque nihil est, quod *Foucherianas* obiectiones amplius extimescamus.

§. 135. Sequuntur *Bælianæ*, omnium, quas videre contigit, speciosissimæ, dignissimæque ingenio, eloquentia & eruditione Bæliana. Expositæ sunt primo in dictionario eiusdem critico (171), & responsionem acceperunt a LEIBNITIO iam A. 1698. (172). Denuo productæ & supplemento auctæ in noua dictionarii editione A. 1702. quibus iterum respondit LEIBNITIVS in schediasmate, quod insertum legitur collectioni (173) sæpe citatæ, & cui geminæ sunt notæ illæ, quas monadologiæ subiunxit HENR. KOEHLERVS (174); nisi quod illud BÆLIO transmissum fuisse testetur LEIBNITIVS (175), adeoque idem quoque Bælianas instantias exspectauerit, frustra

rumores ab initio sparsi sunt, maiori cum veri specie, quoniam viri doctissimi, CHRIST. WOLFII, institutione vsus eram, eandemque publice & gratus dilaudaueram. Monuit autem ipse vir magnus in commentatione sua de differentia nexus rerum sapientis & necessitatis fatalis, §. 3. p. 6. quod „ ipso tantum doctore in mathesi vsus fuerim. „]

171) Articulo: RORARIVS; quo plura eius generis philosophemata persecutus est.

172) Dans l' histoire des ouvrages des sçavans 1698. m. juill.

173) Recueil de diverses pieces T. II. pag. 389. - 424.

174) Tit. *Leibnitzens Vertheidigung seines* Systematis Harmoniæ præstabilitæ. V. monadologie pag. 47. - 102.

175) Epist. ad dn. des MAISEAVX A. 1711. 8. iul. scripta. V. recueil T. II. pag. 383. vbi: „peut-étre, que Mr. BAYLE a repondu dans quelque sup-

ſtra tamen a me quæſitas in nouiſſima dictionarii editione; alteras demum Viennæ conceptas teſtetur titulus. *Dabimus* vero & hic *verba* BAELII, quantumuis prolixa, vt tanto melius, tantoque etiam commodius, omnem obiectionum vim animo comprehendere, & cum reſponſionibus Leibnitianis, noſtro tamen more inflexis, aut, ſi opus fuerit, aliunde ſuppletis, contendere poſſint *ſolliciti* lectores.

§. 136. Sic ille: „ initio publice profiteor, me id in parte felicitatis collocare, quod obiectiones meæ, quas contra tanti philoſophi ſyſtema propoſui, occaſionem fecerint reſponſioni eiuſdem, quæ præſens negotium mihi explicatius reddidit, atque ad diſtinctiorem arcani heic latentis cognitionem me deduxit. *Magnam* ego *philoſophiæ acceſſionem* (176) interpretor hoc ſyſtema, & qua limites eius promoti ſint. *Duo* ſunt *hactenus* ſyſtemata,

 ſcho-

plement à ſon dictionnaire; ou dans quelque autre endroit pas encore imprimé. Car il me marquoit, ce me ſemble, qu'il y vouloit penſer. Mais comme ni cette replique de ma part, ni ſa duplique n' ont pas encore parû: je vous envoye mon ecrit, tel à peu prés, que je l' avois envoyé à Mr. BAYLE. Je dis, à peu prés, car j'ay changé quelque peu de choſe en le reliſant. Eandem vero LEIBNITII reſponſionem leges & in hiſtoire de la rep. d. lettr. T. XI. quod intellexi ex præfat. dn. des MAISEAVX. pag. 79.

176) Similia præſentibus ediſſeruit & FONTENELLIVS; inſolens viſum eſt eruditis, ſupereſſe nouum, quod hactenus latuerit, ſyſtema vnionis notiſſimæ, atque in philoſophorum ſcholis tritiſſimæ. Accipe verba

ſcholaſticum alterum, alterum Carteſianum. Illud mutuo corporis atque animæ influxu nititur; hoc aſſiſtentia vel cauſſalitate occaſionali. *Nunc ecce tertium*, quod nouiter adiunctum eſt prioribus lucrum, & quod cum R. P. LAMIO *(imo cum* LEIBNITIO *ipſo*,*)* ſyſtema harmoniæ præſtabilitæ dixeris. Habet nos ea re ſibi deinctos illuſtris LEIBNITIVS: neque concipi quicquam poteſt, quod *æque extollat* intellectum atque potentiam auctoris vniuerſi (177). Quodſi præterea & id commodum conſiderem, quod hac ratione vniuerſum negotium vnionis animæ & corporis *ab* omni *miraculo liberum* con-

ſcriptoris elegantiſſimi in vita LEIBNITII: „ ſa maniére d' expliquer l' union de l' ame & du corps par une *harmonie preétablie* a été quelque choſe d' imprévû & d' ineſperé ſur une matiére, ou la philoſophie ſembloit avoir fait ſes derniers efforts. Les *philoſophes* auſſi bien que le *peuple* avoient crû, que l' ame & le corps agiſſoient réellement & phyſiquement l' un ſur l' autre. *Des* CARTES vient, qui prouva, que leur nature ne permettoit point cette ſorte de communication veritable, & qu'ils n'en pouvoient avoir qu' une apparence, dont Dieu étoit le mediateur. On croyoit, qu'il n'y avoit, que ces deux ſyſtemes poſſibles; M. LEIBNIZ en imagine un troiſieme &c.„ Conf. hiſtoir. de l' acad. des ſciences 1716. pag. 141. edit. Batau.

177) Conſentiunt etiam hoc loco BÆLIVS atque FONTENELLIVS: „ ce ſyſteme donne une *merveilleuſe* idée de l' intelligence infinie du createur; mais peutétre cela même le rend-il *trop ſublime* pour nous. Il a toujours pleinement contenté ſon auteur, cependant il n'a pas fait jusqu'ici, & il ne paroit pas devoir fai-

conferuetur, permouerer vtique, vt id fyftematis præferrem alteri Cartefianorum, modo illius *præfti-tutæ harmoniæ poffibilitatem* liceret concipere. „

§. 137. Atqui *poffibilitatem* euicimus, generaliter quidem, §. 113. *Repugnantiam* BÆLIVS nullibi probauit, quia nullam contradictionem eo inuolui vel oftendit, vel faltim oftendere connifus eft. *Perterrefecit* imaginationem portentis, rectius mirabilibus, quæ noftrum fyftema complectitur: atqui hoc vertimus in rem noftram, quo enim id artificiofius eft, quo maiorem id fapientiam poftulat & potentiam; eo dignius eft diuina electione, quæ maximum fequitur & optimum & perfectiffimum. Sed audi BÆLIVM:

§. 138. „Abftineo illis oppofitionibus, quæ non magis LEIBNITII, quam ceterorum fententiis aduerfantur. Itaque filebo eas difficultates, quas patitur fuppofitio *de virtute actiua creaturis* a DEO *communicata*. Magnæ funt & fere infuperabiles. V. STVRM. in phys. electiua, cuius excerpta funt in actis erud. 1697. p. 474. feqq. atque fchediafmate, quod iifdem actis infertum eft A. 1699. p. 208. feqq. & quo refpondit alteri fchediafmati LEIBNITII A. 1698. p. 427. feqq. actis iifdem inferto. Syftema LEIBNITII non minus atque peripateticorum iis eft obnoxium. „

K 3 §. 139.

re la même fortune, que celui de *Des* CARTES. „ v. l. c. pag. 143. [Atqui nec Cartefianum fyftema ftatim ab initio a multis probatum eft. Difficilis ad fcholas aditus eft nouitatibus metaphyficis. Rationes funt multæ, quæ impediunt, & variæ.]

§. 139. Posse creaturis *vim motiuam* concedi; imo diuina benedictione *concessam esse*, postulat diuinæ voluntatis efficacia: non potest illa agere, & nihil efficere; moliri aliquid, & effectum post se nullum relinquere; aut apotelesma nullum præstare. Quid autem est *illud in rebus persistens*, & diuina præstitum virtute *apotelesma*, si non est vis motrix, rebus insita & perdurans? Motus enim non erit, vtpote qui neque existit, neque in existentia sua persistit. STVRMII *argumenta* hoc saltim dicunt, *materiæ qua tali* neque competere vim motiuam, neque posse communicari, quod concedimus de materia prima: in *corporibus* vero illi materiæ accedunt, modus compositionis, ex qua nec dum sequitur vis actiua, vt recte STVRMIVS monet; & natura siue principium motus, ex qua ille consequitur.

§. 140. „Existimo etiam, LEIBNITIO non minus, quam Cartesianis atque aliis philosophis, difficile fore, illis obuiam ire obiectionibus, quas desumere licet a *mechanismo fatali*, quo *libertas* humana proteritur. Verum ista quidem prætereamus, atque ad illa accedamus, quæ systemati præstitutæ harmoniæ *propria* sunt.„

§. 141. *Mechanismum fatalem* æque ac *Epicureismum casualem* optime LEIBNITIVS deuitat istis obseruationibus, quas & antea contra Spinozismum allegauimus ad §. 14. §. 99. repetiimus. Ille *fatum* & *casum* excludit ex vniuerso, qui mundum regi legibus non geometricis aut geometrice demonstrandis, atque adeo absolute necessariis, ostendit; sed contingentibus quidem, eligentis vero DEI sapien-

pientiæ præ reliquis conuenientissimis. *De libertate* dicam inferius; neque enim ista prolixe hoc loco refutari debent, quæ BÆLIVS non vrget. Veniamus igitur & nos ad ea, quæ sunt BÆLIO hic *propria*(178).

§. 142. „*Prima* hæc est obseruatio mea, quod id systema diuinam potentiam atque sapientiam, diuina hac arte expressam extollat *vltra id omne, quod potest* (1.) concipi. Concipe (2.) *nauigium*, quod virtutem habeat, sine omni cogitatione aut directione entis, siue creati siue increati, se ipsum adeo apposite commouendi, vt ventum semper habeat secundum, vt torrentes atque scopulos euitet, eoque præcise tempore, quo id res postulat, portum contingat optatum. Fac eiusmodi nauigium *aliquot* successiue *annis* dicta modo ratione vndis inerrare, & pro tempestatum vicissitudine, pro diuersitate regionum maris & continentis, iusto semper & apposito modo verti: consenties mecum, *diuinam infinitudinem non sufficere*, ad virtutem eiusmodi nauigio imprimendam; concedesque naturam nauigii potentiæ eiusmodi a DEO recipiendæ capacem non fore. Interim id omne,

 quod

178) Optarem vero, ni graue fuerit, vt Bælianas *initio* obiectiones *solas* ordine percurras, integrum earum systema animo comprehensurus: *tum demum* singulas cum responsionibus contendas nostris. Facies ea re, vt vtrumque assequaris distinctius; vt tuas quoque, quæ menti responsiones inter legendum illabuntur, cum nostris conferendo alteras ex alteris siue suppleas siue emendes. Fortassis etiam, vt breuius id negotium tibi sit, si illas deinde solas repetere velis, quarum videbitur esse grauius momentum, aut solutio difficilior.

quod LEIBNITIVS (3.) in humani *corporis machina* suppofuit, *multo est mirabilius* & portentosius. Applicemus hoc systema vnionis nouum ad personam IVLII CÆSARIS *&c.* „

§. 143. Extollit (1.) hoc systema diuinam sapientiam atque potentiam vltra omne id, quod potest *comprehendi*, non, quod potest *concipi*. Sic LEIBNITIVS: dicam *apertius*. Non licet distinctis & determinatis conceptibus assequi id omne, quod hic concurrit, quibusue id viis atque artificiis possit obtineri: *generaliter* tamen edisserere possumus & concipere, quibus id legibus possit præstari; diximus id, vbi de possibilitate systematis ex instituto egimus. (2) *Nauigium* huiusmodi si potentia præditum intelligatur, *qualitate scholastica*, quæ sine medio & sine dispositionibus machinalibus ista omnia perficiat, qualis est v. g. grauitas peripateticorum, dirigens corpora ad centrum sine mediis, sine cognitione &c. est illud impossibile, omnium hodie philosophantium iudicio. *Sin machinam intelligas*, quæ per motuum leges a principio quodam mechanico, secundum partium atque organorum dispositionem agatur atque dirigatur: eiusmodi machinam *esse possibilem*, nullus dubito. *Casus* enim, quibus ea machina præparanda est, *non* sunt *infiniti*; alioquin nec finita nautarum intelligentia ad eosdem præcauendos sufficeret: itaque hoc est *problema geometrico-mechanicum*, facere machinam, quæ dato fluctuum, ventorum, fretorum, promontoriorum &c. statu, motu, & vicissitudine, per partium suarum dispositionem dato motu feratur

atque

atque in datum locum dato tempore deueniat. Ita & *olim planetis* pro conſeruando eorum curſu regulari, quantumuis variato, intelligentias motrices philoſophi comites adiunxerunt: *hodie* (gratias Io. KEPPLERO noſtrati, & ISAACO NEWTONO Anglo) id omne multo & exactius & intelligibilius præſtat eorundem grauitatio in ſolem. (3.) Vidimus Bælianam ſuppoſitionem, recte inflexam, *non* eſſe *impoſſibilem*: nunc illud adde, *non eſſe Leibnitiano* ſyſtemati *ſimilem*. Nauigium id nullam, niſi vehementer accidentalem, cum mari, ventis, fluctibus, ſcopulis &c. connexionem habet, atque *in ſe idem* ſupponitur, ſiue ſecundo ſiue aduerſo vento feratur, ſiue ſcopulos caueat, ſiue libero mari ſupernatet. Itaque omnino id mirum foret, imo impoſſibile, vt, pro externarum circumſtantiarum ratione variata, curſum ſua potentia immutet, flectat, vertat, tardet, vel acceleret. Atqui *alia ſcena* eſt *corporis* humani, cuius vniuerſum machinamentum rebus externis omnibus ſemel attemperatum eſt, & cuius adeo ſucceſſiones & viciſſitudines omnes, ſucceſſionibus & viciſſitudinibus rerum quaſi alligatæ ſunt. Vt enim mutationes *rerum* determinantur ex ſtatu ſuo priori, *ita* & motuum *in corpore* variatio: vnde ſi quam *cum rate comparationem* (179)ames, *dic:* corpus in ſyſtemate Leibnitiano eſſe

 ſimile

179) Comparationem dico, ne identitatem ſupponas, atque influxum ex ſimili vrgeas. Nimirum in rate eſt connexio phyſica, & realis funium influxus: in corpore non item. Obtinetur autem a principio hic interno, quod ibi ab externo.

ſimile nauigio, quale fluminibus traiiciendis adhibetur, & quod funem ſequitur, cui cohæret (180). Sed attendamus animum ad IVLIVM CÆSAREM.

§. 144. „ Ex hoc ſyſtemate aſſerendum eſt, corpus (4.) IVLII CÆSARIS ita exerere vim ſuam motricem, vt inde ab ipſa natiuitate ad necem vsque *cohærentem in ſuis mutationibus ſucceſſionem* obſeruet; atque eam quidem, quæ penitiſſime conſentiat perpetuis etiam mutationibus alicuius animæ, quam neque corpus cognoſcit, neque in ſe agentem experitur. Dicique poteſt, legem, ſecundum quam ea corporis potentia ſuos motus atque actus producere debuit, fuiſſe ita comparatam, vt certo die atque hora ſenatum acceſſiſſet, hæc atque illa verba prolocutum fuiſſet, etſi diuinæ (5.) voluntati placuiſſet, *animam* CÆSARIS altero ſtatim die ab illius creatione denuo *annihilare*. Dicendum eſt porro, quod (6.) eadem vis motrix *pro velocitate cogitationum* iſtius ambitioſæ mentis exactiſſime ſe immuta-

180) *Eleganter* more ſuo LEIBNITIVS in recueil T. II. pag. 402. 403. „Il ne faut pas comparer nôtre hypotheſe à l' egard de la maſſe corporelle, avec un vaiſſeau, qui ſe mene ſoi même au port; mais avec les *bateaux de trajet*, attachés à une corde, qui traverſent la riviere. C'eſt, comme dans les machines de theatre & dans les feux d' artifice, dont on ne trouve plus la juſteſſe étrange, quand on ſait, comme tout eſt conduit: il eſt vrai, qu'on *transporte* l' admiration de l' ouvrage à l' inventeur; tout comme lorsqu'on voit maintenant, que les planetes n'ont point beſoin d' être menées par des intelligences &c. „

mutauerit atque determinauerit, & quod proprie hunc mage ſtatum induerit, quam alium; quoniam anima ab hac idea tranſiuerit ad iſtam. Num igitur (7.) *cæca* quædam *potentia* vi impreſſionis ante 30. vel 40. annos factæ, nunquam poſtea innouatæ, ſed ſibi ſoli relictæ, adeo apte ſe determinabit, etſi rerum penitus omnium, quas præſtare ipſa tenetur, profundiſſime ignara? Nonne id magis etiam incomprehenſibile eſt, atque illa fuit nauigatio, quam antecedenti §. expreſſimus? „

§. 145. Omnino vero (4.) iſta dicimus, ſed caue tibi a potentia, *qualitate ſcholaſtica.* Potius cogita *famulum* IACQVELOTII automatum, quem ſuperius expreſſimus §. 116. & *auge artificium* iſtud, dum vniuerſum famulitii tempus eo comprehendere poſſis. Etiam (5.) illud admittimus, imo vrgemus. Audi LEIBNITIVM (181). In hoc ſyſtemate corpora agunt, ac ſi (per impoſſibile,) nullæ darentur animæ, & animæ agunt, ac ſi corpora nulla darentur; & ambo agunt, ac ſi vnum influeret in alterum. Exiſtimo *intelligi* LEIBNITIVM, ſi ſuperiora legeris. *Alterum* dicit de cauſſa mutationum mentis atque corporis vera & reali: *alterum* de reſpectu mutuo determinationis in vtroque. (6.) Hic ſi placet, vide, ne ſyſtemati noſtro tribuas, quaſi modificatio & determinatio illa penderet a *potentia, ſine ſenſu* & intellectu, ſeſe ad ideas animæ accommodante; pendet potius a *potentia ſumme intelligente,* quæ

181) LEIBNIT. in princ. philos. §. 84. quocum conferas WOLFII metaphys. §. 777. & 780. & notam noſtram §. 127.

quæ machinæ ſtructuram ita potuit ordinare atque ideis accommodare, vt, ſtructuræ & texturæ ipſius ratione, modificationes motuum conſequentes deſtinato fini reſpondeant. *Cauſſa*, *cur* machina corporis *hunc* mage *ſtatum* induat, quam alium, duplex eſt: *altera efficiens*, pendens a ſtructura & motu antecedaneo, atque hæc eſt phyſica; *altera* eſt ſaltim metaphyſica, atque vt ſic dicam *exigens* vel determinans primi ſtatus in corpore, pendens ab animæ repræſentationibus motui huic harmonicis. (7.) Si *ex diuturnitate temporis* putes difficultatem naſci, cogita *primo* illud, finitos tamen caſus eſſe, variationesque iſto tempore faciendas; *deinde* memento eorum, quæ diximus §. 106. ſufficere ſcilicet, vt vtrumque ſemel conſpiret, ita enim & deinceps conſpiratura eſſe omnia, dum ſubſiſtat vtrumque, atque legibus ſuis mutetur & regatur (182. a.). Impreſſiones *nouas non* requirimus, neque pro virtute conſeruanda, neque pro regendis directionibus: illa nimirum in vniuerſo perſeuerat, ex ſuperioribus; iſtæ pendent ex machinæ, & partium inter ſe connexione, figura, ſitu &c. Nihil adeo hic eſt incogitabile, nihil repugnans.

§. 146. „*Augentur* vero (8.) *difficultates*, ſi cogitaueris, humani corporis machinam complecti infinitam fere organorum multitudinem, & obnoxiam eſſe actioni corporum ambientium, quæ ſuis impreſ-

182. a.) Similia de *animis* vide apud LEIBNITIVM, epiſtol. V, ad SAM. CLARKIVM §. 91. T. I. du recueil pag. 131.

impreſſionibus infinite variantibus mille & amplius in ipſo modificationes efficiant. Neque intelligo, *quo* (9.) *medio caueri* poſſit, ne præſtabilitæ harmoniæ aliqua *confuſio* exoriatur; & quo fieri queat, vt non interruptum ordinem ſequatur per omnem longæui hominis vitam, nihil obſtantibus infinite variantibus modis, quibus tot organa in ſe mutuo agunt, innumeris ſtipata corporibus, frigidis modo, modo calidis, mox ſiccis, nunc humidis, ſemper autem neruos diuerſe vellicantibus. Mea hæc eſt ſententia, organorum multitudinem atque ambientium corporum varietatem neceſſarium eſſe inſtrumentum, quo infinita varietas mutationum corporis obtineatur: verum an illa (10.) *varietas* eum *ordinem ſeruare* poteſt, qui Leibnitiano ſyſtemati debetur? Numquam illa turbabit harmoniam mutationum corporis & animæ? Id vero penitus *videtur impoſſibile.* Obſeruandum eſt, ex Leibnitii mente id, quod in vnaquaque ſubſtantia actiuum eſt, eſſe huiuſmodi, vt ad realem quandam *vnitatem* reduci debeat. Cum vero corpus humanum multis compoſitum ſit ſubſtantiis, vnaquæque habebit in ſe principium actionis, realiter diſtinctum a principio cuiuſcunque alterius ſubſtantiæ. Ait etiam, cuiusque principii actionem continere ſpontaneitatem. Hoc igitur operationes eorum & confuſiones (11) in infinitum variabit. Ambientium enim corporum percuſſio neceſſario coactionis aliquid intermiſcebit ſpontaneitati naturali.„

§. 147. *Augeri* (8.) concedimus *difficultatem*, iſtud artificium concipiendi vel ediſſerendi. Facit organorum atque ambientium corporum multitudo,

vt

vt non sufficiat huic machinæ construendæ *intellectus finitus*, quantumcunque præstans. Sed bene est, quod infinitum Numen sit illius opifex, cui difficile non est, infinita organa & corpora ambientia simul cogitare, eorumque mutuas & infinite diuersissimas combinationes omnes atque singulas *scientia* complecti, *sapientia* ordinare & *potentia* perficere. (9.) Atqui *exhibuimus id medium* §. 106.-113. *Fac*, machina corporis sequatur leges, harmonicas illis, quas anima sequitur, & easdem cum illis, quas reliqua sequuntur corpora; *fac amplius*, respondeat status primus corporis mei repræsentationibus animæ, & corporibus meum ambientibus, perfecte: *intelliges*, *quomodo* & in posterum consentiat corpus cum anima, & conspiret quoque ceteris circa se corporibus; quicquid deinde sit de rerum modorumque infinitate. Illud *optime dicis*, multitudinem organorum & corporum ambientium esse instrumentum pro obtinendis corporis varietatibus: *modo addideris*, & legem, quibus illa agantur, moueantur, regantur, esse medium, quo conseruetur ordo, & impediatur confusio. (10.) *Varietas* quin possit *ordinem* sequi, nescio, cur dubitandum sit? Neque id impossibile est, infinitam varietatem amicissime conspirare, modo illa *non casui*, sed *legibus* debeatur. *Exempla* sunt in promtu: sic infiniti sunt modi, quibus idem obiectum, (vrbs, castellum, regio) ex infinitis punctis conspectum appareat, omnes tamen illi prospectus in eo conueniunt, vt spectatores omnes regularum gnari eandem obiecti ideam nanciscantur. Obti-

netur

netur autem illa consensio *regulis optices* & *perspectiuæ*. Et cur dubitem, legibus quoque *mechanices* obtineri ordinem posse in varietate rerum, quantumuis infinita? LEIBNITIVS hoc BÆLII argumentum illi *simile* putat, quo veteres nonnulli scientiam DEI a minimis excluserunt ob rerum infinitatem. (11.) *Varietatem* sic augeri in infinitum concedimus: *confusionem* rebus induci, modo negauimus. *Spontaneitatem* asserimus substantiis simplicibus, quæ nihil patiuntur a corporibus & eorundem percussione: limitationes & determinationes motuum in corporibus pro ratione percussionis variari concedimus, confundi negamus.

§. 148. „Frustra illi se tuentur diuina *omnipotentia*, (12.) qui bestias aiunt esse tantum automata. Laboratur incassum in eo, vt ostendatur, DEVM posse machinas præstare, adeo subtiliter & artificiose contextas, vt vox humana, vt reflexum a corporibus lumen &c. iusto tempore in eas agat, atque perficiat, vt hac vel illa ratione commoueantur. Vniuersus, si a quibusdam Cartesianis discesseris, orbis eam suppositionem reiicit. *Neque Cartesianorum quisquam* est, qui eam admiserit, ad *humanum* corpus translatam, quasi DEVS perficere machinas posset, quæ omnia ista peragerent, quæ fieri ab hominibus conspicimus. Dum ista nego, (13.) nequaquam hoc ago, *vt diuinæ potentiæ* atque sapientiæ *limites* circumponam. Verum hoc volo, naturam rerum id secum ferre, vt vires creando

ipsis

ipsis collatæ necessario suos terminos habeant. Absolute necessarium est, vt actiones creaturarum congruant eorum statui essentiali, atque exerantur pro charactere illo, qui cuiuis machinæ conuenit. Philosophorum enim axioma hoc postulat, vt omnia, quæ rei cuidam attribuuntur aut communicantur, proportionalia sint capacitati & receptiuitati subiecti. Leibnitianam igitur hypothesin reiicere licet, vt impossibilem, quoniam *maioribus* obnoxia (14.) est *difficultatibus*, quam illa de automatis Cartesianorum: harmoniam ille constantem facit duarum substantiarum, quarum neutra in alteram operatur. Quodsi autem *famuli* nostri *machinæ* forent, atque id tamen exacte perficerent, quod domini iubent: fieri hoc non posset, nisi externa & realis in ipsos actio dominorum præcederet; oporteret vel verba eloqui dominos, vel signis vti, quæ sensoria famulorum organa realiter afficerent & mouerent. „

§. 149. Frustra (12) est, quicunque ad diuinam prouocat potentiam *ante*, *quam* euicerit, rem in se esse possibilem. Id WOLFIVS docet in metaphysicis. Sed monstrauimus nos, systema hoc esse possibile §. 106.---113. Igitur omnino licet, ad potentiam DEI infinitam prouocare, cum de *executione* & existentia sermo est. Qui machinam huiusmodi vt *impossibilem* reiiciunt, illi *falluntur*, neque veritati præiudicant. Cartesiani non negabunt, machinam humano corpori similem, esse possibilem: sed corpus esse talem machinam, id non aiunt. Sed neque Cartesianorum (182.b.) suffragio

182. b.) Recte LEIBNITIVS recueil T. II. pag. 400. „Ceux,

gio stat veritas, neque dissensu cadit. (13) Si soli LEIBNITIO BÆLIVS scripsisset, potuisset hanc *cautelam omittere:* neque ego illi imputauerim, quod diuinæ velit potentiæ sepem prætendere: neque nos *illimitatam* creaturis potentiam tribuimus: neque illis adscribimus, quæ rerum naturas sua proportione excedant. Nouimus, quam *non* sint *illimitatæ volitiones* nostræ; sequuntur enim ex vi repræsentatiua mundi, vt WOLFIVS docet in metaphysicis §. 878. Vim autem illam & *obiectorum* (183) ratione & respectu *modi repræsentandi* limitatam esse concedimus: *illud*, quoniam hoc vniuersum, non omnia possibilia, repræsentat; *hoc*, quia non quouis modo, verum tantum pro situ vnius alicuius corporis organici in vniuerso. *Limitatæ*

L sunt

qui montrent aux Cartesiens, que leur manière de prouver, que les bètes ne sont que des *automates*, va jusqu'a justifier celui, qui diroit, que tous *les autres hommes*, hormis lui, sont des simples automates aussi, ont dit justement & précisement, ce qui me faut pour cette moitié de mon hypothese, qui regarde le corps.

183) Nolim existimes, illa *contradicere* LEIBNITIO, cuius in philosophiæ principiis §. 62. hæc verba sunt: „ non in obiecto, sed in modificatione cognitionis obiecti monades limitatæ sunt „. Loquitur ille de hoc mundo. Ego de possibilibus in vniuersum omnibus. Est enim *inter differentias* animæ ab intellectu diuino, quod ille repræsentet possibilia omnino omnia; anima hoc vniuersum, non alia: ille simul, & adæquate; hæc distincte pauca & successiue solum: ille adeo modis omnibus; hæc pro situ corporis.

ſunt igitur *volitiones* noſtræ, eædemque DEO apertæ: quis illi hoc negauerit, poſſe machinam extruere, quæ volitiones iſtas exequatur? (14.) Interim in Leibnitiano ſyſtemate eſſe *maius artificium*, quam in automatis hic memoratis, concedimus: quo pertinent illa præcipue, quæ faciunt ad loquelam, ad edifferendas ratiocinationes, & iudicia generalia, de quibus dicam inferius. Nego autem, id eſſe impoſſibile. *Actionem domini* realem *in famulum* ſuum non eſſe neceſſariam, id IACQVELOTII ſuppoſitio commonſtrat, toties allegata. LEIBNITIVS & *alia* hic machinamenta appellat, quæ, ſuis elateribus acta, potius dominos monent, quam vt ab iiſdem debeant moneri; cuiuſmodi ſunt, quæ vulgo *Wecker* vocamus, horologia dato tempore ſonitum, eoque dormientes ex ſomno, excitantia.

§. 150. „*Nunc* age conſideremus & *animam* CÆSARIS, vbi difficultates adhuc maiores deprehendemus. Erat illa in vniuerſo, nulli corporis vel ſpiritus influxui obnoxia. Vis, quam a DEO ſibi impreſſam accepit, vnicum erat actionum, ſingulis momentis productarum, principium: iſtæ autem actiones cum inter ſe diuerſæ fuerunt, eius rei cauſſa nequaquam illa fuit, quod aliæ aliis elateribus aut organis productæ, quorum nulla in illis opera concurrit. *Anima* enim humana *eſt ſubſtantia ſimplex*, indiuiſibilis & immaterialis, in quo & illuſtris LEIBNITIVS mecum conſentit. Quodſi autem hic in alia abiret, atque pleriſque philoſophis, & quibuſdam ex præcipuis quoque

quoque metaphyſicis noſtri æui, Lockio verbi gratia, adſtipularetur, ſupponendo fieri poſſe, vt cogitet corpus ex variis particulis certa ratione contextum: *tum* ego ipſius hypotheſin *abſolute impoſſibilem* pronunciarem, & multis ipſum modis impugnarem, quibus vti hic neceſſe non eſt, quoniam & immortalitatem animæ concedit, atque illi innititur in ſententiis ſuis „.

§. 151. Iſta quidem *ſatis bene*, vt opus non ſit, viro ingenioſo aduerſari. Illud autem de anima *omnino* probamus. Et qualis ea vis ſit, ſpecifice expreſſimus §. 91. ſeqq. Illud vero *vtiliter* Leibnitivs accepit in notis ad h. l. quod *tum demum* abſolute impoſſibilem Bælivs hanc ſententiam pronunciare velit, ſi Lockianæ philoſophiæ accederemus. Atqui eius rei metus aut ſuſpicio nulla eſt. Videtur igitur, *hactenus non omnino* impoſſibilem ſtatuere.

§. 152. „ Reuertamur ad animam Cæsaris, eandemque Leibnitiana voce appellemus *automatum immateriale* (184) & cum *atomo Epicurea* contenda-

184) De hac *voce* conf. omnino *theodic.* §. 403. vbi inter cetera non minus eleganter, quam ſolide: „ l' operation des *automates ſpirituels*, c'eſt à dire, des ames, n'eſt point mechanique; mais elle contient *eminement* ce qu'il y a de *beau* dans la mechanique: les mouvements developpés dans le corps, y étant concentrés par la repréſentation, comme dans un monde ideal, qui exprime les loix du monde actuel & leurs ſuites; avec cette difference du monde ideal parfait, qui eſt en Dieu, que la plûpart des perceptions dans les autres ne ſont, que confuſes &c. „

tendamus. Intelligo vero atomum in vacuo con- ſtitutam, neque vllibi cum alia atomo collidendam. *Comparatio eſt exacta.* Atomus enim iſta & naturalem ſeſe mouendi vim habet, & eandem exercet, nulla alia re quacunque promota & adiuta, vel in motu ſuo impedita & retardata: ſic & anima IVLII CÆSARIS ſupponitur eſſe ſpiritus, qui vim habeat producendi in ſe ideas rerum, ſine alterius cuiuſcunque ſpiritus aut corporis in ipſum influxu: nihil eſt, quod animam iuuet, nihil quod interturbet. Quodſi iam ad generales ordinis ideas & naturam attenderis, deprehendes, eiusmodi atomum nunquam in motu ſuo ceſſaturam, ſed præſenti & conſequentibus momentis eandem præciſe motus rationem modumque ſeruaturam eſſe. Eſt hoc *conſequens axiomatis* cuiuſdam LEIBNITIANI, quo præcipit, vt res quæque in eo, quem ſemel obtinet ſtatu, perſeueret, dum aliquid ſit, quod ab ea cogat deflectere - - - *Ex eo*, inquit, *concludimus, non ſolum corpora, ſi quieſcunt, ſemper quieſcere, ſed etiam, ſi moueantur, eundem ſemper motum, hoc eſt, velocitatem eandem, eandemque directionem conſeruare: niſi aliquid ſit, quod actum illum interrumpat.* Quis igitur non videt, *atomum* iſtam, ſiue inſitam illi cum DEMOCRITO & EPICVRO vim motricem ponas, ſiue a DEO communicatam, *vniformi modo* in eadem linea progreſſuram, neque vnquam ſiue ad dextram ſiue ſiniſtram eſſe declinaturam. EPICVRVS philoſophis ludibrium debuit, cum *declinationem motus* in atomis ſuis in ſcenam produxit; ſumſit enim iſtam

ſine

ſine ratione, vt ſe extricaret e labyrintho neceſſitatis fatalis, neque tamen eius nouæ ad ſyſtema ſuum acceſſionis cauſſam allegare potuit. Aduerſata eſt hæc declinatio clariſſimis animæ ideis; manifeſto enim intelligitur, eo, vt atomus per integrum biduum rectilineo progreſſa motu, tertiæ diei principio declinet a ſemita, requiri, vt *vel impedimentum* viæ offenderit, *vel* aliquem *appetitum* ſenſerit a via ſua deflectendi, *vel* in ſe complexa ſit *elaterem*, qui ſe nunc demum exerere occœperit. *Illud* exulat in vacuo: *iſtud* aduerſatur atomo, idearum non capaci: *hoc* etiam contradicit corpuſculo, in ſe ſimpliciter vniformi. Applicemus iſta omnia ad præſens negotium „.

§. 153. *Comparationem* vero iſtam, etſi plauſibilem & *ſpecioſam*, *eſſe* tamen *iniuſtam*, neque præſenti negotio accommodam, id facile *demonſtrabitur*. *Epicurea atomus*, etſi corpuſculum, ſupponitur tamen in ſe penitus vniformis: ideoque in illa nihil quicquam cauſſæ internæ eſt, quod mutationem ſtatus quamcunque producere aptum ſit. Itaque ſi mouetur, perſeuerat in motu eadem celeritate & directione; adeo quidem, vt ſi etiam difformiter moueatur, verbi gratia in curua quacunque, in circulo, ellipſi &c. id duplici minimum vi opus habeat, quarum altera ad centrum vrgens ſi ceſſet, eo ipſo momento atomus ſequetur ſtatum atque impreſſionem vltimam, & progredietur in recta circulum, ellipſin &c. tangente. *Secus eſt in anima*, quæ, licet partibus careat, diuerſitate tamen omni non caret; repræſentatio enim

vniuersi, quæ fit in anima, continet diuersitatem obiectorum & graduum: itaque satis caussæ est, cur diuersæ esse possint repræsentationum consecutiones, propter diuersitatem repræsentationum antecedentium, appetitum & transitum animæ ab vna perceptione ad alteram limitantium & determinantium. Atque vt id *clarius* dicam *pro geometris*, antecedaneæ illæ diuersitates cum legibus appetituum collatæ quasi *æquationem* continent, secundum quam fieri progressus, aut, in exemplo atomi, secundum quam fluere debet id punctum, vt in curua incedat: quapropter si consecutiones idearum animæ comparari debeant motæ atomo, *non* debet hæc *in vacuo* constitui, *sed in vniuerso*, in quo scilicet fiunt illæ mutationes, diuersimode variantes, & motum consequentem determinantes, quarum deinceps in anima repræsentationes limitant & determinant repræsentationes motuum consequentes. At *quis nescit*, hic *vniformem non esse* corpusculorum motum? Quis hodie nescit curuam proiectionis *Gallilæanam*? Quis non audiuit traiectorias *Newtonianas?* Quis *Bernoullianam* radii in atmosphæra curuaturam? &c. Vides, opinor, quam longe differant *Epicurea in vacuo atomus*, & *monas Leibnitiana?*

§. 154. „Anima Ivlii Cæsaris est substantia, cui vnitas competit, si proprie loqui velis. Vis, qua producere ideas potest, ex Leibnitiano systemate est proprietas naturæ ipsius. Potentiam vero istam, quatenus eam & possidet & exercet, a Deo acceptam habet. Quodsi (15.) iam prima, quam in se

in se concitat, *idea voluptatis* est, dici non potest, *cur non & altera* talis existat; quoniam enim totalis caussa actionis eadem manet, oportet & actionem atque effectum esse eundem. Sed anima ista secundo existentiæ momento non aliam cogitandi vim acquirit, quam primo habuit, verum retinet eandem; neque secundo momento externarum rerum concursui vel adminiculo magis subiecta est, quam primo: igitur altero momento eandem illa ideam producet, quam primo excitauit. *Sin obiicias*, animam esse debere in statu variationis, eum vero præsenti casu non obtentum iri: responderi potest, mutationem eius fore similem (16.) mutationi atomi. Atomus enim rectilineo progressu mota, omni momento alium occupat locum, aut positionem aliam habet, sed priori similem: igitur vt & anima persistat in statu suo variationis, sufficit, vt nouam in se ideam producat, etsi similem priori „.

§. 155. *Eleganter* vero ista *omnia,* nisi quod *ex falsa hypothesi.* (15.) *Videtur* Bælivs hoc supponere: DEVM concreare animæ vim cogitandi indeterminatam, hanc deinceps ipsam in se excitare primam aliquam ideam, deinde secundam, & sic porro. Quodsi id vellet Leibnitianum systema, vltra Bælianas difficultates, noua accederet: scilicet *non saltim* secundo momento caussa nulla foret, quare animæ vis adhuc eadem & indeterminata aliam a priori ideam excitaret, *sed nec* caussa foret, quare primitus excitaret ideam voluptatis vel doloris determinate. Verum ista non est mens no-

ſtra. *Primo* ſtatim *momento* creatur anima determinate rerum repræſentatiua: *ſecundi momenti* conceptus non deriuantur amplius immediate ex vi cogitandi generali, ſed per primi momenti cogitationes iam determinata, atque certis appetituum legibus accommoda. Appetitus vero animæ eſt actio principii illius interni, qua tranſit ab vna perceptione ad aliam. Itaque hic non manet *cauſſa* perceptionum antecedentium & conſequentium, vt ille loquitur, *totalis*: manet ſaltim *generalis*, h. e. manet vis primitiua; manet id, quod in virtute repræſentatiua vere reale & adeo perdurans eſt; manet id, quod in ea concipi poteſt, vt indeterminatum & generale: ſed non manet vis deriuatiua, vt præciſe his vel illis repræſentationibus determinata eſt & limitata, idque ob internum mutationis principium, appetitum, non ob externas aliarum ſubſtantiarum actiones in animam. *Cogita* animam tuam nunc repræſentare tibi ſtatum, quo felix fores; & eſſe in te principium nouas repræſentationes appetens, ſiue voluntatem, quam in te definio conatum ad producendas nouas ſenſationes ſub ratione boni a te approbatas: facile intelliges, quomodo ex hiſce duabus ſuppoſitionibus, coniuncta lege appetituum, quæ media dirigit ad fines ſuos, in te exoritura ſit mediorum repræſentatio, conatus ad eorum ſenſationem, ſenſatio mediorum, & hinc ſenſatio finis &c. atque adeo, *vnde diuerſitas* repræſentationum ſcaturiat, videbis. (16.) Etiam hæc eſt *ingenioſa reſponſio*, ſed *ex falſo* tamen *ſuppoſito*. Obiectionem non facimus

cimus noſtram *ita generaliter* conceptam, vt cum atomis conferri poteſt. Volumus variationem, non quamcunque, ſed *determinatam* ex ſtatu antecedenti, ſecundum leges monadum, & ſpeciatim ſpirituum. Faceſſant igitur hic atomi, in quarum antecedenti ſtatu interno quocunque nulla eſt varietas, ſed perfecta ſemper vniformitas: in ſtatu monadis quocunque eſt multitudo & varietas, quarum vnaquæque pro legum ſuarum tenore influit in ſtatum conſequentem; inde diuerſitas. *Si quid* tamen *corporei* velis conferre animæ huiuſmodi, ob internam diuerſitatem, diuerſas ideas conſequentes habentem, absque influxu rerum externarum: ſume *columbam artificis Norici*, eandemque in vacuo euntem atque redeuntem concipe. Ibi enim externum nihil erit. Elateres tamen interni dabunt diuerſitatem, pro natura vnusquisque ſua, & legibus motus generalibus.

§. 156. „Verum *remittamus* nonnihil *a rigore*, atque concedamus LEIBNITIO mutationem aut metamorphoſin cogitationum. Illud ſaltim *erit neceſſarium*, *vt progreſſus* ab vna repræſentatione ad alteram *ſeruet* aliquam *proportionem*, aut rationem affinitatis. Poſito, animam IVLII CÆSARIS aliquo momento videre arborem, foliis & floribus ornatam, poſſum concipere, (ſuppoſito ſcilicet, in ſpiritibus finitis eſſe vim idearum excitatiuam, quantumcunque id incomprehenſibile videatur,) quod in continenti geſtiat videre arborem ſolis præditam foliis, mox aliam floribus tantum conſpicuam, atque adeo, quod ſucceſſiue alias ſibi ideas

formare poſſit, ex quarum ſingulis iterum enaſcantur aliæ. *Illud* autem *concipi non poteſt,* quomodo fieri poſſint *alboris in nigrum, affirmationisque in negationem* miræ conuerſiones *, quomodo fieri animæ *ſaltus ex terra in cœlum* ſtupendi, quos tamen experimur quotidie. Incomprehenſibile eſt, DEVM animæ CÆSARIS potuiſſe principium indere eius mutationis, quam nunc allegabo. Sine dubio id plus vice ſimplici accidit, vt, *vberibus maternis adhærens, aciculæ punctionem* perſenſerit. Igitur ex ea, quam hic examinamus, hypotheſi, oportet animam ipſius immediate a dulciculis materni lactis ſenſationibus aliquot momentorum interuallo continuatis, tranſiiſſe ad moleſtas ſibi doloris perceptiones. Quonam illa elatere commota eſt, ad interrumpendam voluptatem, atque excitandum in ſe ſenſum doloris, cum nihil fuerit, quod de præparatione ad iſtam mutationem facienda

* Hic miror, BÆLIVM inuenire difficultates haud paulo maiores in tranſitu animæ ab affirmatione ad negationem, quam in tranſitu ab arbore foliis ornata, ad arborem foliis non ornatam. Sunt hæ contradictoriæ qualitates: arbor foliis ornata, non ornata. Eſt igitur hic tranſitus ab affirmatione ad negationem. Longior eſt tranſitus a contrariò ad contrarium, ab albo ad nigrum: ſed non ideo difficilior, aut rarior, aut a phantaſiæ regulis remotior. Tum vero, ſi mirum non eſt, animum percepta re aliqua abſtrahere proprietatem alteram ab altera; cur id mirum ſit, & omnino incomprehenſibile, ſi in locum prioris ſubſtituat aliam, ſimilem, aut diſſimilem; ſi quidem & inter diſparata, & oppoſita datur relatio?

enda monuerit quicquam, & nihil in eius ſubſtantia noui acciderit? Quodſi vitam eius imperatoris placeat percurrere, ſingulæ actiones ſuppeditabunt difficultates noſtra hac maiores „.

§. 157. Amo te, BÆLI; ita eleganter & ingenioſe *omnes ordine* difficultates commemoras. Etiam nos concedimus; imo vero *vrgemus, rationem affinitatis* ſeruandam eſſe in progreſſu & ſucceſſione perceptionum: *negamus* atque pernegamus, *fieri* poſſe *ſaltum* in natura, ſiue de corporum motu ſermo ſit, ſiue de monadum perceptionibus (185). Itaque neceſſe eſt, fuiſſe & huius nouæ ideæ antecedaneas in anima diſpoſitiones, ex quibus ea conſecuta eſt. Hic autem *diſtinguas* velim *perceptiones* animæ *diſtinctas*, quarum ita ſibi conſcia eſt, vt & notas allegare poſſit, quibus vnam ab altera diſtinguit, & *claras*, *ſed confuſas tamen*, quarum ſibi ita eſt conſcia, vt eas quidem dignoſcere poſſit; ſed notas diſcriminis tamen ediſſerere nequeat, *ab obſcuris*, quarum ſibi non adeo conſcia eſt, vt eas poſſit a ſe inuicem dignoſcere. Certum eſt, ſi anima nonniſi diſtinctas aut claras rerum ideas haberet, eo, quem BÆLIVS dixit, vel ſimili modo altera ex altera naſceretur, ſic vt & nobis liceret eam affinitatis proportionem & conſecutionis rationem explicare. Verum *alia res eſt*,

185) LEIBNITIVS in ep ad REMONDVM 11. febr. 1715. De tels *ſauts* (loquitur de abſolutis) ne *ſont* pas ſeulement *defendus* dans les mouvemens, mais encore *dans tout ordre* des choſes, ou verités. Vid. recueil T. II. pag. 186.

est, vbi *de obscuris* sermo fuerit; perceptionum enim obscurarum nemo sibi conscius esse potest, per ea, quæ CHR. WOLFIVS docet in metaphysicis, §. 729. - - - 735. Neque adeo illarum differentias conuenientiasque, atque sic consecutionis modum licet exponere. *Generalis* tamen expositio non deficit: cum enim anima nobis dicatur substantia vniuersi repræsentatiua pro situ corporis nostri in vniuerso, inde consequitur, plurimas res, quæ debilem e longinquo impressionem aut relationem habent ad corpus nostrum, eadem ratione in animo repræsentari; quodsi res eædem propinquiores aut extantiores factæ maiorem ad corpus relationem habeant, etiam sensibilior earum repræsentatio erit, eodem ordine ex prioribus enata, quo & impressio rerum in corpus successiue aucta est: quodsi illa tandem præ ceteris fortior sit, vt eam a confusa multitudine obscurarum liceat discernere, tum demum clara, vel omnino distincta fiet, sic vt illius ideæ quoque conscii simus. *Exemplum hoc esto*, dum nostra attente legis, circumuolant & vespæ & muscæ: tu Bælianas obiectiones meditaris, & momento dolorem sentis, vespæ aculeo manui tuæ fortius impresso, vt videtur, genitum. *Quæ connexio* Bælianarum meditationum, & doloris memorati? *Scilicet hæc*, dum Bæliana meditaris distincte, atque adeo eius rei conscius es: alarum vespæ susurrus illabitur in aures tuas, verum minus fortiter, vt adeo, dum aliis animum rebus attendis, eius perceptionis obscuræ tibi conscius non sis. Sin punctio accedat, dolor, vt ar-

bitra-

bitraris, momento, & quod dici ſolet, *ex abrupto* mentem occupat. *Nequaquam* vero! Sed prout ex volatu, & ambientium corporum, veſpæque, & tuo ſtatu, conſequebatur ipſius approximatio, & in corpore per aculeum ſolutio continui, effectus adeo tui corporis ratione, ante reliquos conſiderabilior: ita ex perceptionibus, quantumuis obſcuris, antecedanei illius ſtatus conſecuta eſt perceptio quoque conſequentis, reſpectu tui corporis ſenſibilioris, adeoque ſic enata eſt ordine & conuenienter illa ſenſatio *. Dic *eadem* omnia *de* Cæsare *lactente:* ceſſabit etiam hic, niſi fallor, omnis difficultas: aliæ enim perceptiones fuerunt, ex quibus dolor enatus eſt, quam illæ voluptatis ex lactatu matris. Ceterum *neque* id eſt *omnino abſonum*, ex antecedanea voluptate dolorem conſequi, ſecundum illud Socratis apud Platonem: *extrema gaudii luctus occupat* (186).

§. 158.

* Plura in hanc rem alibi a me dicta ſunt. Poſtquam enim clariſſimus Vitembergenſium philoſophus, dn. Hollmannvs in ſuis de harm. præſtab. diſſertationibus aliqua aduerſus hunc locum dubia mouit; reſpondi in dilucidationibus meis philoſophicis, applicate quidem, ſed breuiter. Eorum aliqua vir eruditus probauit, & deſiderauit aliqua in epiſtola ad me data, & publicis excuſa typis: cui meam deinde reſponſionem accommodaui in litteris Petropoli datis; quas cum ſua epicriſi me non inuito typis denuo exſcribi vir clar. curauit. Putem, ibi dicta eſſe, quæ ſufficere in hac cauſſa poſſint.

186) Leibnitivs in replique aux reflex. de Mr. Bayle. T. II. du rec. pag. 407. „Au reſte, comme So-

§. 158. „Possent ista concipi aliquatenus, si supponeres, *animam* humanam non *esse spiritum*, sed *legionem spirituum*, quorum singulis sint suæ functiones, incipientes eæ, atque finem iterum consequentes, isto exacte tempore, quo id corporis status requireret. Ita dici posset, esse aliquid, quod spirituum istorum operationes dato tempore excitaret, atque denuo sopiret, simile cuidam pro nostri corporis mutationibus accommodato apparatui rotarum, elaterum, fermentorumue. Ista vero ratione non vna & simplex *foret* substantia, sed *ens per aggregationem*, cumulus substantiarum, qualem in rebus materialibus deprehendimus. Vnam hic substantiam anquirimus, quæ modo voluptatem, mox dolorem &c. producat: non plures, quarum altera voluptatem excitet, alia dolorem, desperationem alia, & sic porro. *Annotationes*, quas *hactenus* legis, habebis *loco amplificationis* earum, quarum examine Leibnitivs me honorauit. Nunc responsa eius considerabimus „.

§ 159. *Optime* vero id Bælivs *recusat*, si animam facias ens per aggregationem: ita enim interitus & dispersionis capax fieret. Sed non opus est pro diuersitate effectuum explicanda, vt substantia-

crate a remarqué dans le *Phedon* de Platon, parlant d'un homme qui se *gratte*, souvent du plaisir à la douleur il n'y a qu'un pas, *extrema gaudii luctus occupat*. De sorte, qu'il ne se faut point étonner de ce passage: il semble quelque fois, que le *plaisir* n'est, qu'un *composé de petites perceptions*, dont *chacune* seroit une douleur, si elle étoit grande.

ſtantiarum multitudinem aſſeramus: *ſufficit in vna* ſubſtantia modificationum, limitationum, determinationum, graduum, repræſentationum *multitudo*, & *varietas* rerum repræſentatarum. Singulæ enim perceptiones ſua conferunt ad nouas, & prioribus ſuccedaneas. Siue illæ diſtinctæ ſint, ſiue confuſæ ſaltim, ſiue claræ ſint, ſiue obſcuræ tantum; *eo* ſaltim *diſcrimine*, quod priorum, atque adeo conſecutionis inde pendentis conſcii ſimus, poſteriorum, atque euolutionis earundem conſcii non ſimus.

§. 160. „Aſſerit, *legem variationum*, quam ſequatur ſubſtantia animata, *ita* eſſe *comparatam*, vt eius ope ipſo illo momento, quo fit ſolutio continui in corpore, ex voluptate transferatur ad dolorem; quoniam in eo conſiſtat lex ſubſtantiæ indiuiſibilis in creaturis animatis, vt repræſentet non ſolum id, quod in corpore accidit eo modo, quo id experimur, verum omnes quoque vniuerſi mutationes, ea ratione & relatione, quam habeant ad mutationes noſtri corporis. Continetur his verbis apta *expoſitio eius*, *quo* tanquam *fundamento* id ſyſtema nititur; eſt hæc illius analyſis, atque ad id intelligendum clauis: eſt vero ſimul & *ſcopus*, quo collineare debent obiectiones eorum, qui hypotheſin hancce nouam habent pro impoſſibili„.

§. 161. „*Lex*, quæ hic allegatur, *præſupponit* aliquod *DEI decretum*, eoque oſtendit, in quo conueniat huic ſyſtemati cum altero cauſſarum occaſionalium. *Conſentit vtrumque* in eo capite, quod leges (17.) ſint, ſecundum quas anima re-

præſen-

præſentet id, quod in corpore accidit, eoque modo, quem experti nouimus. Qua vero ratione legum iſtarum executio obtineatur, in eo *diſcrepant* illa duo ſyſtemata. *Carteſiani* faciunt DEVM decreti ſui executorem: Leibnitii mens eſt, animam ipſam exſequi leges iſtas. Iam vero, quantumcunque infinitæ ſint diuina ſcientia & potentia, non poteſt ille tamen *mediante* (18.) *machina*, alicubi *deficiente*, id perficere, quod partis huius deficientis concurſum poſtulat. Neceſſum enim foret, vt defectum iſtum *ſuppleret*; atque adeo ipſe effectum præſtaret, non machina. *Anima* vero (19.) *deeſſe media* & inſtrumenta, quibus ad legem ante dictam executioni mandandam opus eſt, commonſtrabimus, atque in eum finem ſequens exemplum allegabimus „.

§. 162. *Generaliter* (17.) quidem vtrumque leges ſupponit: differunt tamen eo, quod hic conſideretur vt inſita; Carteſianis vt lata. Non dicam nunc de aliis quoque differentiis: hanc *vnam* clarius eloquar. Lex illa, quam ſequuntur animæ, Leibnitio non eſt decretum ſolum diuinum, res ipſas tantum extrinſecus denominans; ſed eſt decreti effectus & apoteleſma, res intrinſece efficiens. Non enim ordinem ſolum machinæ DEVS ſuo decreto præſcribit, ſed ſimul & ſtructuram ei talem largitur, & vim imprimit, quarum ope effectus debiti conſequantur. Hoc primum diſcrimen eſt, ex quo deinceps illud exſurgit, quod Baelivs agnouit. (18.) *Recte* iſta, neque aduerſamur. Pugnat enim, illa machinæ ſubſidio fieri,

quæ

quæ partem postularent in machina desideratam: vt, si dentes desint, & rotæ tamen cursus idem supponeretur, qui dentibus obtineri solet, dicendum esset, occasione rotæ non dentatæ, adeoque effectui præstando non accommodæ, fieri motum ab artifice, qualem dentes determinarent. (19.) Atqui vero *allegauimus media* ista, repræsentationum multitudinem, gradus, varietatem &c. Sed audiamus *simile Bælianum.*

§. 163. „ Concipiamus animi gratia (20.) *creaturam* animatam, a DEO conditam, & *cantui destinatam.* Dubium non est, quin iugiter cantatura sit; quodsi autem DEVS certos illi nomos musicos (une certaine tablature) destinet, absolute id necessarium est, vt eosdem *vel* ante oculos constituat, *vel* memoriæ illius imprimat, *vel* eam musculorum texturam atque connexionem faciat, quæ per ipsas motus leges constanter & exacte determinatos illos ordine suo sonos producat. Neque intelligo eiusmodi creaturam musicam, si nihil horum supposueris, sequi posse notas sibi præscriptas. *Applicemus nunc typum* istum ad animam humanam. Vult Leibnitius, illam a DEO accepisse potentiam non solum excitandi in se ideas, sed & ordinem in iis seruandi eum, qui mutationibus corporis sese consequentibus congruat. Hic idearum ordo respondet nomo, quem supposuimus, animali musico præscriptum esse. Nonne hic necessum est, vt anima, quo singulis momentis modificationes suas pro isto idearum nomo determinare possit, ordinem notarum intelligat, (21.) atque ad eundem attendat?

Sed experientia cognouimus, illam esse istius rei penitus ignaram. Saltim vbi illa deest notitia, oportet in ipsa contineri ordinem quendam (22.) instrumentorum, quorum singula sint istarum idearum caussæ efficientes necessariæ. Nonne illa sic disponi oporteret, vt exacte alterum post alterum agat, idque pro harmonia inter animæ ideas, & motus corporis, præstituta? Atqui id est longe certissimum, substantiam immaterialem, simplicem, & indiuisibilem non esse compositam isto instrumentorum, dicta prius lege dispositorum, apparatu. „Fieri igitur non potest, vt anima humana „istam legem exequatur.„

§. 164. Placet vero & hic *ingeniosa* Baelii *comparatio :* sed *neruus* argumenti *idem* est, quem vidimus in antecedentibus. Sequamur *notas* Leibnitii, quæ hic ampliores sunt, quam responsiones alteræ & anteriores, quas sæpe citata collectio exhibet. (20.) Non opus est, vt id *fingas*, quod harmonia nostra ipso facto continet. Huiusmodi *musicum ens* est anima cantoris cuiuscunque: agit aspectus notarum musicarum in corpus quidem, atque adeo hactenus aliquid confert: quid autem anima? Externum nihil est, quod in eam agat: igitur, dum & illa canit, *canit,* vt sic dicam, *memoriter*, vel quasi memoriter hactenus, vt determinationis ratio efficiens sit in ipsa. *Quomodo id fiat,* quæris? Accipe sequentia. Concedes, opinor, eas notas, melos exprimentes nostrum, latuisse in caussis suis, ante, quam fuerint ita inter se compositæ. Nunc si anima sit vniuersi repræsentatiua, etiam earundem

dem notarum repræſentatio fuit incluſa virtualiter in repræſentationibus earundem cauſſarum. Quemadmodum ergo in illis rebus materialibus ſat cauſſæ fuit, vt ita inter ſe iungantur: ita & in repræſentationibus earum ſat cauſſæ fuit, vt eodem ipſo tempore ſic iunctæ repræſententur. (21.) Non vero id diſtincte anima percipit, dum illæ perceptiones, tot aliis perceptionibus obſcuris, obſcuræ & ipſæ intermixtæ ſunt; donec illæ euoluantur, quod quoniam ordine fit, ſimili cum illo, quo & in corporibus phænomena ſibi ſuccedunt, hinc eodem tempore fieri oportet. Itaque *nihil* hic *officit*, *quod anima* eius rei *conſcia non ſit*, quando argumentis nouimus eſſe in anima noſtra, & fieri ab eadem plurima, quæ experientia ſola, ſola obſeruatione, conſcientia ſola adeſſe non cognouimus. Ita ſi muſicam de ſonis harmonicis & diſharmonicis theoriam recipias, memineris conſonare aut diſſonare ſonos, prout eorum vibrationes & percuſſiones frequentius conueniant & ſæpius, vel rarius tantum: id cum anima percipiat atque diſtinguat, neceſſe eſt, occultam illi arithmeticam ineſſe, qua vibrationes conuenientes inſenſibiliter numeret. Sed quotusquisque eſt, qui aſſerere auſit, iſtius celerrimæ annumerationis ſe ſibi conſcium eſſe poſſe, quantumcunque etiam rebus ſuis attenderit? (22.) Negamus autem, ſi cognitio & conſcientia deſit animæ iſtarum rerum, *neceſſarium* fore *inſtrumentorum* multiformem *apparatum*: ſufficiunt iſti rei perceptiones obſcuræ, innumeræ profecto, & ordinatim ſeſe euoluentes ſuis legibus. Fieri igitur poteſt, vt

id omne præstet anima humana, quod hic suppofuimus.

§. 165. „*Sumit* LEIBNITIVS, (23.) animam non „distincte cognoscere sensationes futuras, sed con„fuse saltim percipere, in vnaquaque vero substantia esse *quædam vestigia* & eorum, quæ ipsi acciderunt, & eorum, quæ accident: infinitam vero istam sensationum multitudinem impedire, quo minus euolute distingui possint. Verum, quod me„dium concipiendi *vestigia* (24.) *in* substantiis indi„uisibilibus, simplicibus & *immaterialibus*.„

§. 166. Imo (23.) vero *non sumit* id saltim LEIBNITIVS: sed *alterum* experientia edoctus asserit, *alterum* argumentis. Sensationes *futuras* ne clare quidem percipimus, multo minus distincte: percipimus autem non confuse quidem, quod claras rerum repræsentationes postulat in philosophia Leibnitiana, sed obscure saltim, vti plerasque etiam præsentes: esse autem eiusmodi perceptiones in anima probant multa. Quis dubitat, vbi colorem percipio, percipere me figuras, motus, situs partium &c. sed obscure profecto, quoniam illas dignoscere non possum. Numerum vibrationum percipimus in sono, sed obscure: & quæ sunt eiusmodi infinita. (24.) Præteritorum autem & futurorum *vestigia, immaterialia* scilicet, *relationibus* scilicet & *respectibus* repræsentationum mutuis constantia, hactenus animæ tribuimus, quatenus, qui omnem eius statum præsentem pernouerit, præteritum hinc intelligere posset & futurum; ibi si discursiua cognitio foret, inferendo ab effectibus ad caus-

sas

ſas, hic a cauſſis pergendo ad effectus. Et quis eſt, qui *memoriam* poſſit animæ noſtræ aſſerere, *ſine huiuſmodi veſtigiis præteritorum?* Quis *prouidentiam* eius aſſeuerare *ſine indiciis futurorum?* Atque hic velim conferri, quæ WOLFIVS docet de vtraque illa facultate reminiſcendi præteritorum & proſpiciendi in futurum §. 809.

§. 167. *Excipit* vero ipſe ſibi BÆLIVS ſequentia LEIBNITII: „ præſens ſtatus cuiusque animæ eſt na„turalis conſecutio antecedentis. - - - - Quantumuis „igitur *ſimplex* ſit anima, ſemper tamen ideam habet *pluribus* ſenſationibus ſimul conſtantem, quod noſtro fini perinde ſubſeruit, atque ſi machina foret, diuerſis contexta partibus. Vnaquæque enim antecedens perceptio influit in ſequentem, ſecundum legem quandam ordinis, quæ non minus in perceptionibus obtinet, quam in motibus. - - - Quoniam ſenſationes, quæ ſunt eodem tempore in anima, infinitam minutiorum atque indiſcernibilium cogitationum, ordine & ſucceſſione demum euoluendarum, multitudinem complectuntur: inde mira non erit infinita varietas eorum, quæ ſucceſſiue hinc reſultare atque euolui poſſunt. Conſequuntur iſta omnia ex natura animæ repræſentatiua, qua non ſolum illa exprimuntur, quæ fiunt & futura ſunt in corpore, ſed propter exactam omnium in vniuerſo rerum inter ſe connexionem, etiam *ſuo modo* iſta omnia, quæ in aliis futura ſunt corporibus. „

§. 168. Habes *verba* LEIBNITII a BÆLIO allegata & ſuis obiectionibus inſerta, quibus hoc vult LEIB-

NITIVS: *primo*, in distinctis animæ ideis comprehendi plurima; id experiuntur, quicunque suas ideas resoluunt (187) atque ad simplicia reducere principia moliuntur: *secundo*, maiorem esse adhuc multitudinem sensationum, non distincte cognitarum; id intelligent illi, qui alteri post alterum sensui attendunt, atque recogitant v. g. quot sint obiecta, vnico oculi obtutu conspecta &c. *Tertio* maximam esse copiam perceptionum obscurarum, quarum nobis conscii non simus; id norunt illi, qui v. g. microscopiorum ope in minutissimis, telescopiorum opera in remotissimis, plurima clare sentiunt, quæ & antea perceperunt, dum rebus attenderent, sed obscure saltim, sine conscientia (188). Quoniam vero ista *omnia* constanter obuersentur animæ,

187) Quomodo *resolui ideæ* debeant, & possint, logici est exponere; supponendum hoc loco. *Specimina rei* videas in logica *Wolfiana* de viribus intellectus C. I. §. 18. & locis ibi allegatis, in editione quidem tertia A. 1722.

188) Idem eleganter in *Nevvtoniana colorum* theoria deprehendes, qua constat, colores iridis esse primitiuos, a radiis inter sese heterogeneis productos, ita quidem, vt sui compositione vel mixtos colores, vel lumen producant, prout illi inter sese commixti fuerint, vel aliqui vel omnes. Et quis est tamen, qui colores illos in lumine seorsim videat & distincte, antequam ope prismatis trigoni vitrei, vel alia ratione, separati fuerint? Quis in *albo pariete* distinguit obuersa illi obiecta, dum conclaue illustratum est diuersis partibus? Discernimus illa tamen, cum obscuratum est; non sane, quod nunc demum in illo species rerum externarum depingi incipiant, sed quod seorsim singulæ pingantur, ra-

animæ, quatenus illa est vniuersi suo modo, (hoc est, pro situ alicuius corporis organici in vniuerso,) repræsentatiua; *atque singula* ad mutationes, ab interno substantiæ simplicis principio pendentes, sua ratione, pro legibus monadum, aliquid conferant: *inde satis esse vestigiorum* pro præteritis atque futuris, inter sese comparandis, satis caussæ pro diuersitate perceptionum obtinenda, satis etiam rationis pro seruando ordine.

§. 169. Vnicum addo, quid sit illud: *pro situ corporis organici in vniuerso*, quibus ego vocibus Leibnitianum, *suo modo*, explicui. Scilicet id facile omnes deprehendimus, non repræsentari nobis, dum cogitamus, res ipsas omni modo, neque pro illa ratione vel respectu, quem habent ad res alias præcise & immediate, v. g. ad corpus equi vel bouis: verum repræsentari illas ab anima quacunque, prout illæ respiciunt certa quædam corporis cuiusdam organa, quæ sensoria vocantur, & fortiorem a corporibus externis impressionem recipiunt ob texturæ suæ rationem, aut maiorem cum illis connexionem dicunt. Itaque dum anima repræsentat

diis aliunde illapsis, imaginem non interturbantibus. Vidimus igitur sane radios eosdem a pariete reflexos (siue obscuratum conclaue fuerit, siue illustratum vndique,) mixtos autem alienis non distinximus, eoque nec figuram imaginis, nec colores discreuimus, obscuras rerum perceptiones nacti tantum, non claras neque distinctas. *Similia* vero *de omnibus* facile *sensibus* tuis deprehendes, quodsi animum isti considerationi aduertere volueris. Mihi viam in vno indicasse suffecerit.

ſtatum corporis vnumquemque ſucceſſiue, exhibet illum modificatum pro relatione corporum ambientium, eorumque determinationibus, quæ & ipſæ denuo pendent a relationibus, quas habent ad corpora ſibi circumpoſita: *eaque re efficitur*, vt, quoniam ſic tandem omnia mutuo cohærent, & mutuo ſeſe determinant, vt, inquam, anima noſtra, dum corpus repræſentat ſuum, eo ipſo repræſentet vniuerſum mundi ſtatum, ſed ſuo modo, hoc eſt, quatenus inde pendent determinationes rerum in noſtro corpore. Atqui vero illa connexio eſt vehementer mediata, valde remota, admodum debilis in corporibus plerisque, ſiue minutioribus, ſiue remotioribus. Igitur & perceptiones illi reſpondentes erunt admodum tenues, imbecillæ, debiles, inter ſe implicitæ, verbo, obſcuræ; veræ tamen, atque in conſequentes perceptionum ſtatus non minus influentes, quam ipſæ illæ rerum determinationes mutuo concurrunt ad ſtatum vniuerſi conſequentem. Iſta prolixius, etiam hoc loco, expoſui, quoniam in eo videtur acquieſcere velle Bælivs. Ita enim ille.

§. 170. „*Non multa* habeo, quæ opponam di„ctis: id ſaltim addo, hanc Leibnitii hypotheſin, ſi *ſatis euoluta* atque explicata præſtetur, verum eſſe medium tollendis e medio difficultatibus. Leibnitivs pro ſummi ſui ingenii perſpicacia omnem obiectionis comprehenſionem atque vim complexus, fontem detexit, qui tollendis inconuenientiis medium præbere poſſit. Perſuaſum habeo, ipſum id, quod maxime difforme eſſe poteſt in ipſius ſyſtemate,

mate, in optimam formam redacturum, & de natura spirituum excellentia producturum esse. Nemo est, qui vel felicius vel tutius versari & progredi possit in mundo intelligibili, atque regno veritatum. Spemque concipio, omnes impossibilitates, phantasiæ meæ inerrantes, ipsius declaratione dissipatum, & difficultates solide solutum iri, tum meas, tum illas quoque, quas R. P. FRANC. LAMIVS *tr. II. de la connoissance de soy - même*, opposuit. Eaque spes fecit, vt sine verborum pompa dicere potuerim, *systema eius tanquam præstantem philosophiæ accessionem esse considerandum.*,,

§. 171. Ego vero tum ex hoc paragrapho, tum ex eo quoque, quod nulla obiectionum supplementa deprehenderim in *recentissima* dictionarii editione, colligo, BÆLIVM Leibnitianis responsionibus *non parum* tribuisse, atque non sine caussa facilem videri LEIBNITIO, ad obiectiones suas dimittendas; de quo tamen cum nemine velim contendere. Vidimus autem hucusque BÆLIVM LEIBNITII antagonistam: nunc ecce & *apologetam*; ita enim concludit hunc articulum.

§. 172. ,, Eam vero difficultatem non vrgebis, quod, cum in sententia Cartesianorum *vnica lex* omnibus coniunctionibus spirituum cum corporibus suis sufficiat, Leibnitiana hypothesis id postulet, vt Deus *vnicuique spiritui propriam* imprimat; ex quo videtur consequi, primitiuam cuiusque constitutionem ab altero specifice diuersam fuisse. Nunquam sunt duo quicunque homines, qui, non dicam integro mense, sed ne quidem duobus succes-

ſiue momentis, eaſdem plane ideas habeant. Vis igitur cogitandi in vnoquoque differet regula ſpeciali, & natura ſua. Nonne & *Thomiſtæ* concedunt, in natura angelica eſſe tot ſpecies, quot ſint indiuidua? „

§. 173. Atqui neque hoc neceſſum eſt: manet etiam in Leibnitiano ſyſtemate *lex ſpirituum vna* atque eadem, *generalis*; ſed diuerſimode determinata in ſingulis: eodem modo, quo & corporum leges ſunt eædem, ſed in ſingulis diuerſimode agentes. Non itaque a nobis requiritur, *vt ſpecifice* (189) inter ſe *differant animæ* humanæ: ſufficit, vt numerice, hoc eſt, determinationibus huiuſmodi, quales eſſentiam rei in ſe non ingrediuntur. Ceterum id verum eſt, nunquam dari in vniuerſo res duas perfecte ſimiles, quod & Leibnitivs monuit aliquoties, præcipue in epiſtolis ad cel. Clarkivm, & Wolfivs a priori deduxit in metaphyſica §. 586. 587. Ita vero arbitror, extricauimus nos *laqueis Bælianis*, & quæ tanto ingenio difficilia, vel & impoſſibilia videbantur, nonnihil explicuimus.

§. 174.

189) Conſtat eſſe philoſophos, quibus abſurdum non eſt, *homines* differre *ſpecie*. Tabulam an fabulam prædicamentalem vulgarem ſcio hominem facere ſpeciem ſpecialiſſimam. Verum illa ineptiis quibuſdam aliis auctoritatem ſibi omnem detraxit. Vid. I. P. de Crovsaz ſyſteme des reflexions P. I. S. III. C. V. T. I. p. 956. 957. & P. II. c. VIII. T. III. p. 1107. edit. A. 1720. *Liticula eſt* inanis & *ridicula*, non definitis vocibus: definitis diſtincte terminis eſt breuiſſima, & inter intelligentes, opinor, *nulla*. Idem dixero de *angelis Thomiſtarum*; ſaluis diſſentientium honoribus.

§. 174. Succedat Bælio R. P. *dn.* Franciscvs Lamy, (190) Benedictinus, Cartesiana secutus placita, qui plura huic systemati opposuit argumenta, quorum tamen *alia* sunt Leibnitiano & reliquis *communia*, *aliqua* vero etiam *propria*. Non contigit mihi ita esse felici, vt libelli istius copiam nancisci potuerim: vidi *Leibnitianas* (191) saltim *responsiones*. Itaque neque verba hic eius exhibere possum, quæ præterea & prolixiora forent, neque id mihi tanquam studiose factum imputari velim, si quam eius *exceptionem* argumentis principalibus *intercurrentem* silentio præterierim. Dabo tamen operam, vt, quæ is argumenta tangit suis difficultatibus, illa, quantum nostri instituti ratio tulerit, explanata præstem.

§. 175. *Primo* autem contendit hoc systema cum altero caussarum occasionalium. „Si duæ illæ „substantiæ conspirantes etiam hic factæ sunt altera „pro altera: non *multum* hæc hypothesis differt „ab hypothesi occasionalium.„ Atqui *differunt 1. ipsis legibus*, *earumque fundamento*. *Cartesiani* indifferentes volunt atque omnino arbitrarias: neque aliam huic quæstioni: *quare* ad hunc motum hæc sensatio consequatur? responsionem habent, præter vnicum atque omnino indifferens DEI beneplacitum. Negat id Leibnitivs, qui substantias illas ita conuenire tradit, vt altera alteram repræsentet,

190) De la connoissance de soy-même tr. II. p. 225.-343.

191) In journ. des sçav. 1709. Suppl. du juin edit. Batau. T. II. p. 593.--603.

ſentet, hoc eſt, vt perceptiones motui coëxiſtentes reſpondeant etiam, & *conueniant* rebus ipſis. Itáque alter a *voluntate* illas *vnice* deriuat: alter & *ſapientiæ* aliquam *in electione* partem fuiſſe propugnat.

§. 176. Si *diſcrimen* illud *parui pendas*, reſponde Bælio (192) quærenti, *quare* DEVS potius ita legem iſtam determinauerit, vt vulnera corporis dolorem excitarent in anima, cum potuiſſet ſic inflectere, vt nihil excitarent, niſi ideam remedii, viuidumque, ſed iucundum, id applicandi appetitum? Cur non effecit, vt dum corpus aliud in hominem irruit, quod nunc mortem infert, potius excitet ideam declinandi corpus aut partem eius, ne feriat lapis, globus &c.? Leibnitio quidem reſponſiones non deſunt. Repræſentatio, niſi conueniat repræſentato, *iuſta* non eſt, aut exacta: ſi vulnus, corpori inimicum, animæ gratam atque amicam debuiſſet ideam excitare, neutrum alteri reſpondiſſet. Sin omnino velis, vt ſolutio continui, vt vulnus in anima repræſentatum aliquid boni atque grati ſit, fac prius, vt corpori aliquam perfectionem afferat, qualis foret, ſi per eam ſolutionem aliqua difficultate agendi liberaretur, cuiuſmodi eſt, cum adſtrictæ funibus manus ſoluuntur &c. Atqui hoc ſecus eſt in *noſtro* corpore.

§. 177. Differunt igitur iſta, quæ diximus §. 175.

Diffe-

192) Conf. hic Leibnitivm in theodicæa §. 354.-357. & Bælivm ibidem allegatum, reponſe aux queſtions d'un provincial. Ch. 84. 166. T. 2.

Differunt autem 2. *legum istarum executione. Cartesiani* actiuum nihil, virtutis nihil admittunt in creaturis (193). DEVM faciunt vnicum omnis actionis, motus, perceptionis & sensationis auctorem. LEIBNITIVS DEO principium transscribit & originem omnis actionis, quatenus ille vim rebus actiuam sua voluntate & potentia impressit: rebus autem ipsis tribuit actiones ab ista virtute communicata prodeuntes. Itaque *principium* omnium actionum *Cartesianis* est *externum rebus & supernaturale:* LEIBNITIO est *internum & naturale:* quemadmodum in *systemate influxus* est *externum naturale* (194).

§. 178. *Quanta autem* hæc differentia sit, ex eo colligas, quod Cartesiani, ipseque etiam LAMIVS tanto ardore pugnent contra vim rebus inditam & communicatam: ex aduerso LEIBNITIVS tantopere aduersetur perpetuis illis miraculis, quæ occasionales caussæ rebus naturalibus explicandis admouent, de quo supra.

§. 179.

193) Nisi quod actiones animæ immanentes eidem subiiciant; magis, vt videtur, propter difficultates quasdam ita facilius declinabiles, quam propter distinctam a priori differentiam; de quo tamen hoc loco amplius disserere non licet.

194) Nescio, an pace lectoris ex ista obseruatione *prærogatiuam* sententiæ *Leibnitianæ* aliquam asserere liceat. Vti enim naturale principium in actionibus creaturarum ordinariis, specialiter explicandis, videtur conuenientius esse supernaturali: ita internum præstare externo videtur; saltim iis casibus, vbi diuersa rerum genera, spiritus & corpora, inuicem conferuntur.

§. 179. Differunt 3. *legum istarum ordine* & *perseuerantia*. Diximus antea *turbari* (195) leges naturæ etiam in systemate occasionali: siue enim DEVS ad volitionem animæ aliquid corporibus intrudat noui motus, siue ipsa id efficiat sua virtute anima, hactenus perinde est. Atqui in Leibnitiano systemate *manent* omnia in corporibus suo ordine, in spiritibus suo, nulla alterius per alterum turbatione facta; adeoque conseruantur sartæ tectæque vtriusque leges. Vt de aliis *non dicam*, v. g. quod caussarum occasionalium quidam patroni, ipse LAMIVS, Leibnitianam hypothesin modo impossibilem, modo indignam DEO &c. crediderint, adeoque satis profecto discriminis aut admiserint aut obtruserint.

§. 180. Interim non diffitemur, *conuenire* etiam *vtrique* systemati in non paucis: *quod* anima & corpus non agant in se mutuo; *quod* connexio rerum illarum diuersissimarum pendeat ab ordine diuinitus statuto; *quod* actiones animæ immanentes habeant principium in anima internum &c. Imo *addam* & hoc *cum* LEIBNITIO (196): transitum a systemate

195) *Ordinarie* nimirum, vel turbari saltim posse; idque ex voluntate *creaturarum*. Moneo id, *ne existimes*, in systemate Leibnitiano asseri immutabilitatem absolutam, cui neque *miraculis* derogare *DEVS* aut velit, aut possit. Diximus id in antecedentibus sane: sed repeti eam protestationem, repetitæ aliorum siue quæstiones, siue imputationes postulant.

196) V. recueil T. II. p. 157. 158. vbi LEIBNITIVS in epistola ad REMONDVM. „Je ne trouve pas, que les sentimens du R. P. MALEBRANCHE soient trop eloignés des miens.

mate occaſionali ad harmoniam præſtabilitam non eſſe difficilem; neque id ægre laturum fuiſſe virum maximum, ſi ſyſtema cauſſarum occaſionalium volueris in harmoniam iſtam transformare.

§. 181. „*Secundo* autem loco exiſtimat vir do„ctiſſimus, *animam* noſtro ſyſtemate *non eſſe libe*„*ram:* videturque libertatem etiam extendere velle „ad ſenſationes promiſcue; fert enim ægre, dici, „quod non dependeat ab anima, vt ſenſationes, „quæ placeant, in ſe poſſit producere(197).„Repetam

Le *paſſage* de cauſſes occaſionelles à l'harmonie preétablie, ne paroit pas fort difficile. Un certain *M.* PARENT, qui eſt de l'academie royale des ſciences, & qui a voulu me refuter par-ci par-la, veut faire croire, que je n'ai rien ajouté à la doctrine des cauſſes occaſionelles. Mais il ne paroit point avoir conſideré, que ſelon moy les loix des corps ne ſont point derangées, ni par Dieu, ni par l'ame. Le R. P. FRANCOIS LAMI, Benedictin a auſſi voulû me refuter dans ſon livre de la connoiſſance de ſoi-même. Il ne m'avoit point entendu, comme il falloit, & je crois, que ma reponſe aura été miſe dans un des journaux de Paris.„ In iſtis vero reſponſionibus, quas & antea allegauimus, ita inter cetera LEIBNITIVS: „en tout cas, ſi quelqu'un veut prendre le ſyſteme des occaſionelles d'une maniere, qui le transforme au mien, je n'en ferai point faché.„ Vid. p. 595. loco ante allegato in journ. des ſçav.

197) Ita enim in journ. des ſçav. l. c. LEIBNITIVS: „la ſeconde difficulté conſiſte dans une autre queſtion, ſavoir: ſi l'ame eſt *libre dans* la production de *ſes ſentimens:* ou ſi elle ne l'eſt pas? --„ Et poſt pauca: „ſi j'ai dit, (comme il allegue) qu'il ne depend point de l'ame, de ſe donner des ſentimens, qui lui plaiſent, n'ai-je pas eu raiſon?„ Nimirum hoc nemo vnquam aſſeruit,

tam initio, quæ LEIBNITIVS reposuit, deinceps addam nonnulla in *eorum* gratiam, quibus id *dubium* videtur *formidabile*. Liberæ sunt actiones animæ voluntariæ,

sensationes esse sub imperio animæ, intellige directe & immediate, vt producere gratas ex arbitrio queat: etsi mediantibus quibusdam actionibus imperatis, & sensationi præsuppositis, ab omni animæ imperio immunes non sint. Nescio tamen, annon forte *iudicia* intellexerit LAMIVS, non *sensationes*: constat vero etiam, quid de illis communiter, magno inter philosophos consensu, tradatur. [Dico inter philosophos: quod enim recentiores quidam, & præcipue theologi, scopo vt opinor non malo, de imperio voluntatis in intellectum commentati, ad sententias transferre libertatem conati sunt, quasi scil. ab arbitrio voluntatis penderet assensus & dissensus erga veritates, in genere, vel in specie gratas atque ingratas animo; id obscure quidem dicitur, sed nihil tamen difficultatis habet. Habet voluntas influxum, & si vis imperium in intellectum, sicut habet in sensus; mediatum & indirectum. Potest se mens applicare rerum meditationi, potest ab illa abstrahere; potest inquirere argumenta pro affirmatione, quam veram optat, & transire silentio negantia. Sed vt intellectæ demonstrationi ex voluntatis arbitrio assensum neget, non magis in potestate habet, quam efficere, vt dulce sapiat absynthium. Dicam plura: possumus obturare aures, vt nec tormenti fragorem proximi audiamus. Similia de intellectu patior vt dicas. Sed vt illum directo immediatoque voluntatis arbitrio ita subiicias, vt cogintis & attentis argumentis omnibus, etiam euidentibus, ex arbitrio pendeat voluntatis, an vera illa esse intellectus iudicet, id nemo secum habitans, & rerum animi sui curiosus vnquam admittet. Quid est, argumenta cognoscere euidentia? quid consentire veritati propositionis?]

tariæ, quarum distinctas ideas habet, & quæ pendent a ratione : perceptiones confusæ, corpori attemperatæ, siue *sensationes*, oriuntur ex antecedentibus confusis, etsi anima eas distincte non velit, aut præuideat. Quis autem est, qui & istas vnquam liberas dixerit ?

§. 182. „ Atqui status præsens cuiusque sub„stantiæ est *consequens naturale* antecedentis. Con„sequens naturale est consequens necessarium. „ Nequaquam vero ! *Naturale* est, quod naturæ rerum conuenit : *necessarium* est essentiale, neque immutari potest. Folia naturaliter erumpunt ex arboribus : sed cadunt tamen. Naturale est, vt scelerati peccent : necessarium non est. Naturale est habitui virtutis, bona opera perficere : an igitur libera non sunt ?

§. 183. „Influunt tamen antecedaneæ percepti„ones in consequentes suas *secundum legem ordinis*, „quæ in perceptionibus est, vt in moribus. „ Ita est : sed num lex ordinis iugulat libertatem ? Nonne Deus eam legem constanter sequitur ? Perceptiones confusæ reguntur, vt leges motuum(198), quos repræsentant : motus corporum explicantur per caussas efficientes ; sed in distinctis animæ perceptionibus, vbi libertas est, accedunt & caussæ finales. Interim in vtraque serie ordo est. „ Je suis un peu surpris, *ita hic finit vir illustris*, de ne rencontrer

198) Vt leges motuum, quatenus *ordinem* dicunt : in ceteris non parum differentiæ conspicitur, sæpius indicatæ.

contrer que des obiections, qui n'en ont tout au plus, que l'apparence.,,

§.184. Ne mireris, LEIBNITIVM isti obiectioni fere *indignari*. Existimauit enim, hanc esse prærogatiuam suæ sententiæ, quod nulla alia libertatem hominis adeo extollat, atque hæc. Ita ille: (199) „nec solum id non præiudicat libertati, sed etiam maxime fauet. Præterea cum iuxta hoc systema, quicquid in anima consit, ab ipsa sola pendeat, & status sequens nonnisi ab ipsa & statu eius præsente oriatur, sequitur hinc, tantam eius esse independentiam, vt maior esse non possit.,, Idem etiam tenent *Triuultini* librorum critici censores, *Iesuitæ*, quos ita loquentes exhibet nuperus theodicææ interpres (200): sed horum, (quæ minus probamus) in numero ingeniosum harmoniæ præstitutæ systema minime profecto reponimus: etsi enim illi systemati per omnia non assentiamur, at *certe*, id *libertati* humanæ *valde fauere*, nobis est persuasissimum.,,

§.185.

199) V.theod. §.62.63. Add. & journ. des sçav. 1695. 4. juill. p.419. Vbi de suo systemate: il s'y trouve ce *grand avantage*, qu'au lieu de dire, que nous *ne* sommes *libres qu'en apparence*, & d'une maniere suffisante à la pratique, comme *plusieurs* personnes ont cru, il faut dire plûtôt, que nous *ne* sommes *entraînés qu'en apparence*, & que *dans la rigueur* des expressions metaphysiques nous sommes dans une parfaite independence à l'égard de l'influence de toutes les autres creatures.

200) In *monito*, quod suæ *versioni* præmisit. p.* 3. & *4. de quibus vide infra §.192.

§. 185. Explicemus *primo* veritatem rei, *deinde* obuiemus quoque obiectionibus. Illud *agens* rationale *liberum est*, *in quo* deprehendimus cognitionem actionis suæ, in sese contingentis; *quod* ipsum, cum essentialiter & naturæ suæ necessitate ad alterutrum oppositorum determinatum non sit, ab externo etiam principio determinante immune est; *&* sese ipsum pro argumentis suadentibus, & appetitum sua bonitate (201) inclinantibus quidem, non vero necessitantibus, determinat ad agendum, vel non agendum, agendum hoc vel illud. Nimirum, *quatenus actio* in seipsa contingens; *motiua* actionis inclinantia quidem sed non tamen necessitantia; & *agens ipsum* essentialiter ad alterutrum oppositorum determinatum non est: *eatenus liberum* erit *a necessitate*, quam dicimus, *intrinseca*. *Quatenus principium* determinationis agenti est intrinsecum: *eatenus* est liberum a necessitate, quam vocamus *extrinseca*, & coactione. *Quatenus cognita* est actio; & a *finalibus* caussis mouend , inclinandoque agenti persuasa: *eatenus* neque *mechanica* est, neque nude *spontanea*; quales siue in machinis, trudendo actis, ab efficientibus caussis, non pellectis, suadendo, a finalibus; siue in animalibus brutis, cognitione intellectuali simul, atque finalium

201) *Distincte*, vel *confuse*, vel & *obscure* cognita. Neque enim conscii semper sumus omnium argumentorum; quod in solis obtinet distinctis, & claris conceptibus: in obscuris, etsi mouentibus, & ad communem effectum concurrentibus, non item. Caussas pete ex natura *conscientiæ* huius distinctius explicanda.

lium caussarum consideratione destitutis, deprehendimus. Iam, si placet, *num ille liber est*, qui inter plura absolute contingentia, adeoque possibilia, potestatem in se habet eligendi & agendi id, quod maxime probat, quod maxime ipsi placet, quod optimum putat, quod maxime voluntatem allicit, & *inclinat?*

§. 186. Iterum dico *inclinat*: non, *necessitat*, vt enim certum sit in *philosophia* LEIBNITII, voluntatem constanter & certissime selecturam esse illam partem, in quam inclinatur fortissime; vel, exquisitius loquendo (202), in quam propendet maxime: *nullam* tamen ex eo *necessitatem* consequi existimo, *certi-*

202) Non diffiteor, *plerasque* de anima & spiritibus *locutiones* receptas esse rebus quidem ipsis parum, sed insinuandis tacite erroribus exquisite accommodas. Sic dum *inclinari* voluntatem *a motiuis* dicimus, locutione a corporibus transsumta, animam quasi *bilancem* concipimus, ab accedentibus aliunde ponderibus, a se distinctis, inclinatam eo, vbi pressionis momentum fortius est. Atqui non sunt *externa* animae motiua, sunt dispositiones ipsius animae, sunt ipsius animae perceptiones, atque in distincta cognitione intellectus iudicia: ita vt *aequipolleant locutiones, siue* dicas, motiua in hanc vel illam partem consideratis omnibus fortiora esse, aut fortius vrgentia voluntatem, *siue*, animam hominis mage dispositam esse ad eligendam hanc vel illam partem, magis illam propendere, conniti impensius ad hanc vel illam sensationem producendam, quam aliam. Vide, si placet, amoebaea LEIBNITII atque SAM. CLARKII, maxime in principiis ep. v. & resp. v. & in annotat. clariss. viri LVD. PHIL. THVMMIGII ad vltimam CLARKII epistolam, §. statim 1. edit. german. p. 243. seq.

certitudinem ſequi facilis admitto, & vrgeo (203). *Scilicet*, *motiua* voluntatem pellentia *nunquam tanta ſunt*, vt poſitis illis *impoſſibile* ſit, actionem non conſequi; non ſunt igitur neceſſitantia: *ea tamen* eſt animæ natura, *vt niſi* alia in diuerſam partem argumenta prioribus opponantur, fortius mentem

 per-

203) Amabo te, lector beneuole, ſi animum attendas ad *diſtinctionem*; peruulgatam profecto, ſed vereor, vt ſatis explicatam communiter. *Negamus* ſane, & optimo id quidem iure, *neceſſitatem* actionum futurarum; negamus indeterminationem quoque futurorum contingentium. *Illud* argumentis *moralibus*; *hoc* ducti *metaphyſicis*, præcipue illis, quod, niſi determinata ſit futuritio rerum, præſcientia ſubſiſtere diuina non poſſit. Iam, ſi placet, attende *determinationi futurorum*, quid illa ſit? Vnde pendeat? Quid a neceſſitate differat? Quid ab indeterminatione actus? Quomodo fundare præſcientiam poſſit? Et cum libertate agentium conſpirare? Et quænam futurorum determinatio id poſſit? Quæ non poſſit? Quæ ſit obiectiua rerum certitudo? Quod infallibilis & determinatæ Dei præſcientiæ, in rebus ipſis, fundamentum? Et quæ ſunt ſimilia, de quibus hoc loco pluribus agere non conuenit. Obiter tamen moneo, num forte exiſtimes, POIRETVM cum Socinianis negare præſcientiam peccati; quoniam in abſoluta, quam tuetur, voluntatis liberæ indeterminatione & indifferentia fundamentum præſcientiæ nullum obſeruauerit? Conf. in theod. LEIBNITII §. 369. eidemque contende dicta §. 364. *Vtraque* per te ipſum, ni graue ſit, examina. [Tum vero & noſtra expende, quæ diximus in dilucidationibus philoſophicis de DEO, anima & mundo, S. I. C. 4. integro, vbi de futurorum determinatione plura inuenies determinate dicta, quam paſſim alibi leguntur.]

percellentia, *certissime* hanc actionem suscéptura sit suo arbitrio. Ita intelligo verba LEIBNITII in theod. §.371. „Iam vero caussæ omnes internæ externæque simul sumtæ faciunt, vt anima certo, sed non necessario se determinet: non enim contradictionem implicaret, eam sese aliter determinare, cum voluntas inclinari possit, non necessitari.„

§. 187. Abstinui a voce *indifferentiæ*, nimium ambigua; cuius aliquem sensum negamus, retinemus alium. *Audi*, si placet, LEIBNITIVM: „stat itaque libertas contingentiæ, inquit in theod. §.46. vel etiam quodammodo indifferentiæ, si per indifferentiam intelligatur, nihil esse, quod ad alterutram partem nos necessitet, sed non datur indifferentia æquilibrii, i.e. talis, in qua omnia vtrinque perfecte sint æqualia, nec maior sit alterutram in partem inclinatio.„ Quibus omnino verbis consentiunt, quæ suo olim præsidio dignatus est cel. Ienensium theologus, Io. FRANC. BVDDEVS, in ea quidem dissertatione, quæ in Leibnitianas de origine mali sententias ex instituto conscripta est; capite enim III. §. XV. p. 90. ita lego.„ Equidem, quod dicitur libertatem voluntatis non id importare, ac si ad vnum eadem ratione ac ad alterum inclinaretur, imo contradictionem hoc inuoluere *, cum *semper* ratio adsit, *cur* vnum *præ* alio eligamus,

* Equidem hic plura conceduntur LEIBNITIO, quam is vnquam vel somniando postulauit. Non enim dixit, *contradictionem* id inuoluere, vt animus ad vnum eadem ratione ac ad alterum inclinatus sit. Hoc dixit, nullum *in natura* casum *dari*, vbi hoc obtineat. Ce-

mus, *bene* se habet. „ Et gemina prioribus sunt verba Rintelensis quoque theologi, FRID. GVIL. BIERLINGII, qui in dissertatione de origine mali p. 10. aduersus indifferentiam *Kingianam* inquit: „istiusmodi libertas indifferentiæ est res imaginaria, &, dum homo eligit, voluntas inclinatur, *aut* per affectus, *aut* per rationes, quæ non semper æque sensibiliter percipiuntur, sed tamen *semper* adsunt. vid. annot. illustr. theod. auctoris ad librum de origine mali. „ Sic ille *.

tera nihil in illo contradictionis est, si quis supponat, animæ quasi in centro circuli positæ optionem dari, vtrum velit semicirculum eligere ? Hoc dicimus, quod eo in casu animus ad vnum eadem ratione ac ad alterum inclinatus foret; quodque adeo nullum electionis exclusiuæ momentum adesset, neque consequeretur talis electio.

* Sic & alii, aduersus KINGIVM, cui tribuitur, quod ad libertatem requirat, vt per argumenta mouentia, etsi cognita & attenta, voluntas tamen in æquilibrio relinquatur. Nostri communiter sic dicunt, inclinari voluntatem ab argumentis mouentibus, vt in alteram magis, in alteram minus propendeat partem, sed tamen sua deinceps potestate seligere nunc illam partem, nunc hanc quoque pro suo lubitu. Equidem, si sententia excutiatur profundius, in momento rei non multum hic discriminis versabitur: atque id, si placet distincte ipsam rem, non verba solum attendere, non difficile erit agnoscere. Motiua voluntatem allicientia seu obiectiue spectantur, seu subiectiue. Obiectiue nemo, neque KINGIVS, vir sapiens, dixerit, rei merita semper esse in æquilibrio, neque si omnia colligas, neque si illa sola spectes, quæ cognoscuntur. Subiectiue spectantur vel vt re-

§. 188. *Prolixa* sane *digressio* foret, si enumerare vellem omnia, quæ ad naturam libertatis explanandam

præsentantur in intellectu, & iudicantur mereri approbationem in voluntate, vel vt agunt in ipsam voluntatem, efficientia appetitum vel fugam eius: illo sensu neque KINGIVS æquilibrium libertati præuium postulabit. Verum hoc sensu, quo non obstantibus argumentis e. g. in affirmatiuam maioribus mens negatiuam apprehendit, credo in re ipsa fere idem fore, siue indifferentiam statuas æquilibrii siue exercitii. Quid enim? *Ibi* dicitur, non obstantibus meritis caussæ maioribus ad appetendum, etiam cognitis, voluntatem æque ad vnum ac ad alterum se posse determinare, esse illam maioritatem voluntati extrinsecam, consistere in solo intellectu, voluntatem esse adhuc æquilibratam, & ire, quo eat, ex intrinseca sui determinatione. *Hic* vero dicitur: esse in intellectu maioritatem pro vna parte, hanc maioritatem afficere voluntatem ipsam, eamque ad alteram præ altera partem inclinare: sed ipsam tamen ex suo quodam iure, etsi propendeat fortius in dextram, sine noua accedente caussa ire ad sinistram.

Fateor, me non comprehendere, quid hic magnopere lucremur. Posset videri, per sententiam, quæ motiua considerat vt voluntati extrinseca, & in æquilibrio illam relinquentia, excludi posthac consilia, suasiones, præcepta &c. quoniam illis licet positis voluntas maneat in æquilibrio. Nego autem id consequi ex sententia: etsi enim motiua hæc voluntatem pro libertate sua physica relinquant in æquilibrio, posset ipsa se determinare ad amplectendam partem illam, quæ meritis potior esset, adeoque ex æquilibrio venire ad decisionem per duplex decretum, generale vnum, quod agere velit ex meritis caussæ, & alterum speciale, quod hoc agere; vbi inter vtrum-

mandam vtilia exiſtimo (204). Generaliter hoc dico: *tres* ſunt mihi ſententias de libertate humana *examinandi via: prima*, vt inueſtigem, num ea *omnia & ſola* complectatur definitio, quæ per *experientiam*, circumſpecte inſtitutam, deprehendimus; *altera*, num ea comprehendat, quæ *ſufficiant* conſequentibus libertatis *moralibus*, præmiis, pœnis, conſultationibus &c. fundandis atque tuendis; *tertia*, *num* quid intercedat, *veritatibus* aliunde cognitis, etiam theoreticis & generalibus, *aduerſum* & repugnans? Neque deprecor id examen, *quodcunque* eligas; puto ſententiam noſtram, dextre intellectam, & in vniuerſa compage ſpectatam,

N 5 ſuſti-

que decretum intercederet iudicium intellectus, ea fere methodo, qua ciuitatum conſtitutiones per duplex pactum & intermedium decretum fieri concipiuntur. Neque vero abſurdus hic proceſſus eſt, quin ipſa libertatis natura & vſus in eo conſiſtit, vt generaliter animus ſit indifferens ad actionem hanc vel illam; vt generaliter ſibi ſerio & ſæpe dicat, velle ſe illam ſubinde partem eligere, quæ optimis cauſſæ meritis commendetur; vt merita examinet; vt vel dubiis illis ſuſpendat, vel pro melioribus ſuſcipiat actionem.

204) Erit alio *fortaſſis* loco & tempore facultas nobis, edisſerendi iſta prolixius: atque ex illis obligationum, imputationumque, & legum, præmiorum quoque & pœnarum conceptibus, quos & naturales & diſtinctos eſſe arbitramur, lucem negotio aliquam commodandi. Ceterum, ſi placet, expende dicta LEIBNITII theodic. 67. - §. 75. [Diximus prolixe omnia in dilucidationibus philoſophicis, ſæpe citatis, & A. 1725. excuſis, quas proxime cum annotationibus quibuſdam noſtris recudi continget.]

ſuſtinere ſingula. Morales quidem conſiderationes, medio hic loco collocatas, euoluere inpræſentiarum non licet: ſed ne contemtum interpreteris ſilentium, accipe hanc ſententiam. *Abſtineat a ſyſtemate Leibnitiano, quicunque noxium illud in practicis exiſtimat: malo, non poſſis tueri, & conciliare principia quædam theoretica, ſyſtematis fulcra; quam vt fundamenta morum luxes, & male feriatorum hominum licentiæ patrocineris*!*

§. 189. *Obiectiones*, quibus *hoc loco* attendendum reor, breuiter has habe. Videtur inferre *neceſſitatem*, eoque extrudere rebus *contingentiam*, & mentibus exuere *libertatem*, quicunque ſtatum conſequentem ita ex antecedaneo deriuat, vt *nihil* fiat *ſine ratione* ſui antecedanea *ſufficienti*. *Præterea* in corporibus ferri omnia legibus mechanicis, eoque neces-

* Si ſuſpicionibus locum eruditi faciant, nihil tutum eſt. Credidi, me rem optime agere, quod, cum de rei veritate pluribus hic diſceptare non liceret, de momento ſententiarum tamen ita deciderem, vt appareret, me plus tribuere neceſſitatibus practicis, quam ſpeculationibus abſtractis. Eam vir eruditus cautelam ita interpretatus eſt, ac ſi ego cauſſæ diffiderem. Laudauit confeſſionem iſtam, ſed vertit ſimul contra ſententiam. Id vero ex hoc loco optime diiudicari poteſt, an ego de cauſſæ bonitate, aut de meæ mentis innocentia dubitauerim; an potius ad lectores minus bene inſtructos, vel minus bene affectos, verbo ad conſcientiam eorum erroneam, vel & ad palliandam abſtractis dogmatis animi malitiam pertineat, quod hic ſollicita cautione, & ſcopo plane optimo admonui.

necessariis: quodsi adeo & mutationum in anima consecutiones oriantur similibus, & consentientibus regulis, eandem quoque in anima necessitatem fore; *mechanismum* vtrinque eundem, libertati e diametro aduersum &c.

§. 190. *Speciose* ista, *donec euoluantur* distincte singula. Sed accipe summam rei. (1) *Necessaria* illa actio *non est*, quæ ex statu antecedaneo *contingente*, legibus etiam necessariis consequitur: est in se ipsa contingens, ex contingenti oriunda; si necessariam dicere velis, est *hypothetica* tantum *necessitas*, *ex conditione* tamen antecedenti, sed *contingenter posita*. *Nulla* igitur propria *rebus* & *intrinseca* necessitas inferetur, etiamsi rationem illam sufficientem non solum, sed omnino necessitantem LEIBNITIVS statueret, *quamdiu* sustinet, existentiam huius mundi, & statum adeo primum, a quo ceteri consequuntur, esse contingentem; quod alium atque alium condere diuina potentia mundum potuisset, nulla in ipsis rebus repugnantia obsistente *. Sed neque necesse est, obseruationi illi insistere;

* Duas §o antecedenti obiectiones vides, quibus duas hic responsiones oppono: de contingentia primam, secundam de libertate. Falsus igitur est vir eruditus, qui mihi publice imputauit, quod ad obiectionem de libertate responderim, esse actiones non absolute necessarias. Si hoc fecissem, fuissem vtique promeritus, vt lectores crederent, pulmentum mihi pro cerebro esse. Sed non sum adeo bardus. Cur non attenditur numero & discrimini obiectionum? cur omittuntur verba immediate hic sequentia; quibus dico non esse necessum, vt huic responsioni insistam?

ſtere; nam (2) *falſum* eſt, rationem *ſufficientem eſſe neceſſitantem*, aut leges ſucceſſionum *certas* eſſe ſimul *neceſſarias*. Vt id intelligas, attende, ex Leibnitiana mente, & §. noſtro 185. rationes, quæ ſufficientes ſunt ad mouendam voluntatem meam, dum aliæ fortiores ipſi non proponuntur, non tamen tantas eſſe, vt contradictionem inuoluat, poſitis illis non agere voluntatem: eſſe tales tamen, vt, poſitis illis, neque oppoſitis aliis æqualibus, vel fortioribus, certum ſit, illas animo actionem perſuaſuras eſſe. Vnde (3.) *nec hypotheticam* quidem *neceſſitatem* hic locum habere aliquem, perſpicies. Namque poſitis licet præſentibus motiuis omnibus, *neceſſarium* non eſt, vt anima illa ſequatur; [ſaltem poteſt ſuſpendere actionem, & denuo examinare præſentia cauſſæ merita, & inquirere plura, & eorum ope priorem niſum corri-

Cur mihi tanquam res noua, vel mihi ſaltim incognita, aut non attenta ingeritur, confundi ſic neceſſitatem conſtitutionis primæ, & neceſſitatem conſecutionis? Cum ipſo hoc loco & diſtinctis quidem numeris ego prior doceam, quid differat prima conſtitutio contingens, & conſecutio ſubſequentium ſtatuum contingens. Oſtendat mihi vir doctus locum vel vnicum, qui *ante hanc meam* ſcriptionem diſtincte illud diſcrimen euoluerit, & in ſcripto quoque publico ad hanc cauſſam applicuerit. Itane ergo, quæ ipſe ego prior diſtincte docui, verti in me ipſum quaſi illa confundentem debent; & reſponſiones primo obiectionis membro datas detorquere ad ſecundum licet, vt circumſpectiſſima ſcriptio ab lectoribus habeatur pro abſurdiſſima? Abſit, vt ego aliis, aut ipſi viro doctiſſimo faciam ſimiliter!

corrigere]; vt tamen, quoties decidit, fortiora sequatur, ***naturale*** est & conueniens. Recte Leibnitivs in theodicée §. 53. „Quant à la liaison des „causes avec les effets, elle incline seulement l' a-„gent libre, sans le necessiter, ainsi qu'elle ne fait „pas méme une necessité hypothetique (205).„ Vt igitur ***antecedanea*** sit conditio, ex qua animæ determinatio præsens consequitur, est ***intrinseca*** primo; deinde

205) Sunt *aliqua* hoc loco addita prioribus, in quibus hærere possis, aut accusare fidem nostram, nisi illa declarentur quoque. Ita enim lego: „si non en joignant quelque chose de dehors, savoir cette maxime méme, que l'inclination prévalente reüissit toujours.„ Atqui adiungimus eam regulam: ergo hypothetica locum habet necessitas! Hic vero *distinguas* velim *hypotheticam* alicuius *propositionis* necessitatem, quatenus conclusio est, & quatenus consideratur vt quæstio. Certum est, in bono syllogismo ex duabus præmissis, etsi contingentibus, *conclusionem* sequi *necessario*; non vero *necessariam*. Primum pertinet ad necessitatem *hypotheticam conclusionis*, quam Leibnitivs admittit verbis vltimis: secundum ad *hypotheticam quæstionis*, quam negat in prioribus. An illa *bona* sit *distinctio*, quære ex hominibus *logicis*: & meditare illud Aristotelis analyt. prior. L. I. c. XIV. ex distinctione Paciana. Ibi *philosophus*: „cum A. contingit omni B. & B. contingit omni C. syllogismus erit *perfectus*, quo *colligetur* A. *contingere* omni C.„ Perfectus autem syllogismus infert conclusionem necessario; syllogismus ex contingentibus duobus infert contingentem, non vero necessariam: illa necessitas ad *formam* pertinet; contingentia hæc ad *materiam*. Atque ita, nisi fallor, consentit sibi Leibnitivs, neque tollit altera manu, quod priori posuerat.

deinde est *inclinans* solum, non necessitans; tertio est *moraliter* & suasiue *agens*, non pellens aut trudens mechanice.

§. 191. Nimirum quod *secundo* ad *harmoniam* attinet, qua *corpori* connectitur: ex antecedentibus memineris. (1.) Ipsas *leges mechanicas falso necessarias* supponi a philosophis, siue incautis nonnihil, siue Spinosisticis. Esse & illas *contingentes*, neque ex essentia corporis, fonte necessario, profluas, *primus*, quod sciam, LEIBNITIVS monuit & ostendit. (2.) Vt in corporibus *mechanismum* recte vrgeas, *in anima* consentiente *nullus* est: est tamen id, quod in mechanismo pulcrum est; ordo nimirum consecutionis, formulam aliquam agendi generalem, motibusque corporum harmonicam exprimens. Quam in rem elegans est locus LEIBNITII in theod. §. 403. superius allegatus ad §. 152. eidemque consentiens alius. Recueil. T. II. p. 406. *Mechanismus* vero (3.) libertati *opponitur*, quatenus *cognitionem* negat, & bruto more, actam ab *extrinseco* pellente, substantiam indicat; talem in anima nullum vnquam admiserit LEIBNITIVS. Vt igitur consentiant mechanismo corporum externo actiones animæ, mechanicæ ea caussa non sunt (206).

§. 192.

206) Non possum non *indolere* recepti in philosophia *defectus*, quo *vocabulis* iudicia alligamus ea conditione, vt auditis vocibus iisdem, etsi *correctis*, & veneno per sapientiores exutis, eandem constanter sententiam pronunciemus. Fuerunt, qui *mechanicam* animæ necessitatem imposuerunt ita, vt negarent esse spiritum, cogitationes ex materiæ motu & figuris deriuaturi,

§. 192. *Diximus* illa *strictim*, quod enarratio plenior sit instituti alterius. *Sufficiunt* tamen, vt intelligas, non male *Triuultinos* librorum criticos censores *Iesuitas*. Dum Iesuitas dico, liberi arbitrii defensores maximos dico. Ita illi loco ad §. 184. allegato inter alia: „si *quaecunque* de infallibili electione optimi toto lucubrationis suae decursu disseruit, vnum in conspectum colligantur omnia, comperietur nihil dixisse, quod *theologos* libertatis arbitrii tuendae *quantumuis* studiosos magnopere terrere

leges motuum ipsas, quibus istae cogitationes a materia procedant, absolute necessarias rati, actionibus omnibus a principio externo, sed nobis ignoto, suspensis, sic, vt non mage mea sit actio, quod scribere velim, quam est lapidis, quod descendere nitatur, aut in barometro mercurii, quod aucta aëris grauitate, eleuari incipiat. Recte enim vero *cohorreas ad eiusmodi mechanismum*, & internecionem libertatis tuae praeuertas. Sed vero, expelle *vocabulo* illo, quae *falsa* sunt, & ingratiis naturae obtrusa, *necessitatem* brutam simul atque absolutam; deme principium pellens *externum*, cum de anima cogitaueris: assere spiritualitatem, & relinque agenti *cognitionem* facti, concede *potestatem* determinandi se ipsum; & adiunge id vnum, sequi eas determinationes *ordinem*, sic vt ex vna repraesentatione nascatur altera non minus ordinate, quam ex motu motus consequitur, etsi *diuerso* operandi modo vtrumque. Tum, si placet, *machinam* appella *spiritualem* id agens tuum; dic, eius mutationes *concordare* mutationibus corporum *mechanicis*; tuere, formulam *automati spiritualis*, in quo *eminenter* existat, quod in mechanismo elegans & pulcrum: *nihil*, opinor, illos tua locutione & sententia *offenderis*, qui ex sensu magis quam vocabulo pronunciant.

terrere debeat. Contendit ergo voluntatem *vniuersim* ad alterutram partem *nunquam* deflectere, *sine* ratione mouente; ----- at simul inculcat frequentissime, voluntatem *nulla vera* necessitate ad partem, quam amplectitur, adigi, posse affectui genioque suo resistere, posse eundem expellere, atque in oppositam partem diuertere, non rapi inclinationis suæ pondere, sed ei liberrime cedere.„ Verum ex diuerticulo in viam.

§. 193. Redeamus ad argumenta *Lamyana*. „*Tertium* hoc est: „id systema *non esse DEO di-* „*gnum & sapiens*. Si vino se quis ingurgitet, vt „spirituum animalium ordo interrumpatur, num id „verosimile est, eiusmodi extrauagationes non esse, „nisi naturales animæ consecutiones, & quod ea „re sequatur ipsa leges consecutionum a DEO sibi „latas? Quam id sapientiæ diuinæ honorificum foret?„ *Miror*, hæc opponi a *Cartesiano*. Num illud magis verisimile est, & sapientia diuina dignum, vt & ille spirituum animalium turbam faciat, & animæ extrauagationes producat? Num, in *systemate vulgato*, id magis conueniens diuinæ sapientiæ, vt animam influxui corporis subiiciat, quo fiat, vt nimio vini vsu turbatis spiritibus animalibus, aut medicamento, vel aliis occasionibus irritatis iisdem, deinde turbetur aut plane in furorem agatur anima? Nonne in nostro systemate antecedaneorum in corpore actuum repræsentationes confusæ sunt in anima quoque? Num igitur aliter fieri potest naturaliter, quam vt repræsentationes in illa tales consequantur ex iisdem, quales in corpore

corpore motus consequuntur ex motibus antecedentibus?

§. 194. „*An igitur ita sequitur leges a DEO* „*sibi latas*„? Audi LEIBNITIVM: „natura animae & „corporis est corrupta. Itaque dum naturam suam „anima sequitur, non semper se diuinis legibus accommodat: *corruptio* illa est *libertatis consequens*. Atqui hoc non magis ad nostrum systema pertinet, quam ad cetera quoque omnia. *Caussam mali* hic non inquirimus. Num pro *Manichaeis* pugnabit LAMIVS, quod confusio diuinis inducta operibus sapientiam ipsius dedeceat? Nonne cum AVGVSTINO potius concedet, confusionem adparentem esse maiori ordine correctam„? Ita LEIBNITIVS (207).

§. 195. „*Non sunt* autem istae harmoniae leges „*sapientes*. Entia quaecunque tendunt ad sui con-

O „serua-

207) Supplem. du journ. des sçavans. juin. 1709. p. 597. 598. Nescio vero, num ambiguitas in voce *legis* delitescat. Non sane accommodat se anima diuinis legibus, cum peccat; sanctae nimirum illae sunt, & a sceleribus remotissimae. Sed abutitur ea facultate, quam a diuina voluntate accepit, examinandi motiua, & determinandi se in eam partem, quae fortius ipsam afficit. Morem illum, in se ipso intaminatum, seligendi, quod fortius mouet, aliquando legem dicimus, quam sequitur anima; non quomodo praeceptum philosophi legem vocant, sed quo sensu ordinem quoque & consuetudinem. Sequitur igitur suae naturae consuetudinem anima, dum cedit motiuis (non melioribus sane, sed) fortius appetitum vrgentibus: in eo diuinum transgreditur praeceptum, quod meliora prioribus non opponit, attenditque, & examinatis obsequitur.

„seruationem: atqui sunt corpora, papilionum „v. g. quæ candelæ aut igni appropinquant, dum „comburantur: sunt animæ, quæ se præcipites „dant in molestias. *Ridiculam* vero legem, quæ „faciat, vt anima bonam deserat cogitationem, „dum acu pungitur!„ Atqui hoc commune est *omni systemati! Quid* vero *ridiculum* in eo est, papilionem, dum calefieri appetit, igni propiorem factum, comburi? *Quid* in eo *mirum*, si ad appetitus inordinatos, quos assequi non possis, tristitia consequatur? *Quid* in eo *minus sapiens* aut indignum DEO, quod corporis mutationibus animæ repræsentationes respondeant & congruant? Num præstabilita harmonia plus perfectionis animæ largiri debet, quam ipsa DEI immediata actio in systemate tuo? Ceterum *alio loco* id exponendum est, vnde imperfectiones, & qua via in systema mundanum irrepserint?

§. 196. Quartum est „*DEVM non posse* facere „automatum, quod sine ratione præstet id, quod „homo facit cum ratione.„ Atque hic sufficit Leibnitio, allegasse *automatum* diuinum *artificiosius* eo, quod postulat obiectio. Id, inquit, quod *fœtum* format, artificium est, quod multo ea omnia exsuperat, quæ hominum ratio perficit: neque illi comparari potest *poëma* elegantissimum, neque *discursus* quantumuis iudiciosissimus. Agnosco sane, id fieri per diuinam *præformationem*: sed idem obtinet in harmonia quoque præstabilita.

§. 197. Nescio quidem, num *specialia* hic Lamius alleget: sunt autem illa, quæ hic maxime in

con-

considerationem venire possunt, *præcipue duo: alterum*, quomodo in humani corporis machina repræsentari possint *propositiones generales*, quas anima format & cogitat; *alterum*, quomodo illa, nullo supposito animæ influxu, *syllogismos* loqui & propositiones, siue id, quod propositionibus in corpore respondet, inter se coniungere queat? Ad quæstiones igitur istas generalem LEIBNITIVS, (208) sed elegantem atque determinatam acutissimus CHR. WOLFIVS responsionem dedit, quam *compendio* expositam dabo, ne quam transiisse videar ex difficultatibus grauioribus, & publice motis.

§. 198. Scilicet, id *cognitum* suppono, quicquid rerum in vniuerso est, id esse eiusmodi, vt in quibusdam conueniat, in quibusdam differat, atque adeo nonnulla sint eiusdem speciei, alia sint eiusdem generis. *Sumo* etiam, id aliunde (209) le-

O 2 ctoribus

208) V. repliq. aux reflex. de Mr. BAYLE. Recueil T. II. p. 399. „Le corps est fait en sorte, que l'ame ne prend jamais des resolutions, où les mouvemens du corps ne s'accordent; les *raisonnemens* mêmes les plus *abstraits* y trouvent leur jeu, par le moyen des caracteres, qui les representent à l'imagination. En un mot, tout se fait dans le corps, à l'egard du detail des phenomenes, comme si la mauvaise doctrine de ceux, qui croient, que l'ame est materielle, suivant EPICVRE & HOBBES, étoit veritable: ou comme si l'homme même n'etoit que corps, ou qu'automate. &c.„ *Wolfianas* vero explicationes ordine expositas v. metaphys. §. 832. - 843.

209) Ex metaphysica nimirum Wolfiana, vel & ex *attentione* ad rem præsentem, quæ veritates illas abunde do-

ctoribus meis constare, quod *phantasiæ* nostræ is agendi modus sit, vt si quas res in quibusdam tertiis conuenire obseruauerimus, illa posthac occasione alterius ideæ alteram quoque reproducat; id quod in discursibus familiaribus manifestum est ex transitu, quem facimus, a materia ad materiam. *Vbi* hoc factum fuerit, *memoriæ* beneficio ideam istam veterem denuo agnoscimus. *Tum* vero veterem atque nouam combinando, id, quo conueniunt, detegimus, atque sic *ideas generales* atque vniuersales formamus: conceptui vero isti *generali vocem* alligamus, cuius ope deinceps id, quod in rebus specificum & generale est, designamus. Cognitio igitur *vniuersalis* iuuatur, & propositiones abstractæ pendent a *vocibus*, vel *generaliter signis* istis, quibus id, quod in rebus commune est, a proprio secernimus. Itaque mirum non est, repræsentari illas posse suo quoque *modo* in corpore. Sed progrediamur ad specialiora.

§. 199. Dum primo rem *præsentem percipimus*, notum est, in cerebro motum oriri: & continuari illum ad membra, loquelæ organa, atque ibi nouum excitari motum. Id origo vocum probat: nisi enim ex rerum aspectu conatus nasceretur ad producendum sonum, nunquam homines loqui incepissent (210); sed neque infantes inciperent hodieque.

cere potest illarum rerum curiosos, quos non omnia latent, quæ domi aguntur.

210) *Obiter* moneo, ne ex isto argumento incanti *sermonem naturalem* inferant. Falleretur, qui diceret: quoniam ex aspectu rerum conatus ad producendum

dieque. Ille ſonus auditus nouum in cerebro motum producit: vt adeo bini motus in cerebro coniungantur, alter ex ſenſu rerum ortus, alter ex ſenſu ſoni, ſeu vocis. Atque ita fit, vt alter in cerebro excitatus & alterum excitet: namque & hic nihil video incommodi, quare fieri non poſſit, vt duorum motuum ſemel combinatorum aut aliquid commune habentium, altero excitato excitetur alter quoque. *Iſtis vero præmiſſis*, omnia obtinuimus *in corpore*, quæ *neceſſaria* ſunt cognitioni *generali, ſuo modo* repræſentandæ.

§. 200. *Excitatur* ſenſu rerum præſentium in corpore, & cerebro meo, *motus: habet* hic aliquid *commune* cum alio, qui olim excitatus fuit: itaque & *ille excitatur*. Iam in motu cerebri præſenti habes & id, quod *vtrique commune* eſt, & id, quod proprium: habes igitur & id, quod *ideæ generali reſpondet*. *Motus ille cerebri*, qui vtrique hic *communis* eſt, non minus *influit* ſuo modo *in organa* loquelæ, atque ſinguli hi motus rebus reſpon-

ſonum aliquis in homine cooritur; ergo in omnibus idem oritur, ergo ſonum omnes eundem edent ad conſpectum rei eiuſdem. Pendent illa ſane ab infinita circumſtantiarum in organis maxime auditui, & loquelæ aptatis, varietate. Neque facile plures iisdem rebus eoſdem quoque ſonos alligarent, niſi auditos antea ab aliis: non ſunt igitur certi a natura ſoni rebus deſtinati, & hominibus, etiamſi attenderent, obſeruabiles. Cetera de ſermone philoſophiam, id eſt, *grammaticam vniuerſalem*, numeramus in *deſideratis*: prima diſciplinæ ſtamina vid. in metaphys. Wolfiana §. 291-315.

ſpondentes: itaque & ille coniungitur voci & *ſo-no peculiari* atque adeo & nouo in cerebro motui. Ita oritur *vox* aliquid *commune ſignificans*, ad quam producendam *toties* in corpore conatus eſt, *quoties* vel obiectorum præſentium vel phantaſiæ opera motus ille producitur in cerebro: & quæ ipſa etiam, quoties audita motum, ſono reſpondentem, cerebro imprimit, alterum illum motum, olim voci coniunctum, reproducit. *Id igitur eſt*, quod *in corpore* accidit, dum vel generales perceptiones eloquimur, vel propoſitiones generales audimus atque intelligimus.

§. 201. Exiſtimo, non facile quemquam iſta negaturum eſſe, *ſi attenderit* ad cognitionem ſuam generalem & abſtractam: *vocibus* enim conceptis nos meditari quis neſcit? Imo eſſe etiam, dum meditamur, dum ego hic ſcribo, aliquem in organis loquelæ *conatum ad voces* iſtas ediſſerendas, id ſatis *diſtincte* in me *experior*. Ne vero quis exiſtimet, fauere iſtam deductionem hominibus aliquando profanis, aliquando minus profunde philoſophantibus, qui cogitantem in nobis ſubſtantiam vertunt in *automatum corporeum:* iſti quidem rei deinceps adhibebimus remedia §.220. Nunc ad ſyllogiſmos pergemus.

§. 202. *In ſyllogiſmis* poſt antecedentia res eſt facilior. Quicunque attendunt animæ ſuæ operationibus, illi deprehendunt, vbi *ſyllogiſmum* cogitare contingat; incipere ſe vt plurimum a *ſenſatione*, quæ *minorem* conſtituat ſyllogiſmi: ita audio

audio nunc horam vndecimam. Quin corpori locus ſit in hac propoſitione repræſentanda, nemo dubitauerit; campanæ enim ſonitus ipſo nunc actu aliquam in aure primum, deinde cerebro meo mutationem facit. Iſta vero prior propoſitio, per legem *phantaſiæ* §. 198. allegatam, aliam mihi ideam reuocat, priori olim coniunctam, atque adeo cum illa nonnihil commune habentem, ideam prandii. Inde *maior* propoſitio: hora vndecima prandendum eſt. Sed neque hic quicquam eſt, quod non poſſit repræſentari in corpore ſine animæ influxu: quis enim dubitet, motum iſtum ſoni cum motu prandii præparatorio ſæpius coniunctum, etiam nunc poſſe iſtum excitare in cerebro, atque adeo nunc cum illo coniungi; quod ipſum repræſentat *concluſionem*: ergo nunc prandendum eſt.

§.203. Idemque dicas de *aliis* ratiocinationum *formis*; ſic in enthymemate eadem omnia adeſſe, hinc inferas, quoniam de veritate illius nunquam *certus* es, niſi omnes illas propoſitiones ſibi coniungas: id vero hic diſcrimen eſt, quod altera propoſitio non adeo diſtincte atque euolute attendatur, vt *ſaltus* videri poſſit, qui reuera non eſt; ſaltim non *eo* tempore, *quo* primum eam rem intelligimus. De *elocutione* exiſtimo nihil hic amplius neceſſarium eſſe, poſtquam circa propoſitiones generales monui, quod motus ille organorum loquelæ, ſine animæ interueniente opera, deduci poſſit a motu cerebri, propoſitionibus

respondente. Ita autem, opinor, expediuimus, quæ sunt in corpore difficillima *.

§. 204. Vltimum cel. LAMII hoc est: non „posse tribui creaturis *vim agentem*, a diuina poten-„tia distinctam. „Atqui nos contrarium obtinuimus in antecedentibus, atque in eo sequimur philosophos, si a Cartesianis discessero, communiter omnes. Addam saltim *tria* LEIBNITII verba:„ si nous agissons, nous avons la puissance d'agir. Si nous n'agissons pas, nous ne pechons pas non plus.„ Aut, si placet, redde rationem, quare illas anima cogitationes producere possit, quas immanentes vocamus, & non tamen habeat *potentiam agendi*, saltim *in se*, qualem LEIBNITIVS postulat. De altera consequentia consentiunt, nisi fallor, auctores; *ideo* quippe immanentes animæ actiones, volitionesque liberas relinquunt, vt peccati rationem inuenire possint in anima. Atque *ista* quidem *ad obiectiones* LAMII, earumque occasione dicta sufficiant!

§. 205. *Succedat* nunc, quem & superius audiuimus, R. P. TOVRNEMINIVS. Ille *duo* potissimum opponit LEIBNITIO atque Cartesianis; neque enim Leibnitiana impugnat, quatenus a Cartesianis distincta, etsi Cartesiana pluribus vrgeat. *Primo experientiam* putat testari influxum, testari actionem animæ, qualem ipse concedit. Verum de illo videas

* Conferri tamen possunt, quæ in *dilucidationibus* meis, occasione obiectionum *Hollmannianarum*, pluribus edisserui, & quæ postmodum inter nos eo de argumento ventilata sunt, in *epistolis amœbæis*.

videas disputata superius, primo *in genere*. §.27. seq. Deinde & *in specie* aduersus TOVRNEMINIVM §. 45.

§. 206. *Alterum* est, quod ille, velut ex Leibnitiana mente, Cartesianis opponit, & deinceps conuertit quoque in LEIBNITIVM: *harmoniam* quamcunque *non efficere vnionem* realem atque effectiuam. Destrui adeo nostra quoque sententia vnionem animæ & corporis. Ego autem concedo quidem, destrui *physicam* illam, influxu nixam: sed nego, destrui *metaphysicam*, qua fit, vt ex anima & corpore correspondentibus fiat *vnum per se*, vnum suppositum, vna persona. Audi, si placet, LEIBNITIVM(211): „admitto nihilominus vnionem veram inter corpus & animam, quæ ex duobus illis faciat suppositum. Sed vnio ista metaphysica est; vnio vero influxus physica esset.„ Atque iterum: „multi recentiores nullam inter animam & corpus communicationem physicam agnouerunt,

O 5

211) Locus *prior* est in discursu de conf. rat. & fid. §.55. *Alter* in theod. §.59. edit. gall. & 58. latinæ. *Tertius* in epistola ad REMONDVM T. II. du recueil p. 330. Quibus omnino conferas cel. dn. CROVSAZ systeme de logique P.III. c.II. p.1160. Nimirum inter exempla petitionis principii suo quodam iure collocat sequentia: „si l'union de l'ame avec le corps ne consiste, que dans une simple concomitance des pensées & des mouvemens, c'est correspondance plûtot, qu'union. Or l'ame est veritablement unie au corps. Il faut donc y chercher quelque chose de plus. On suppose, dit il, ce qui est en question, en *supposant* dans cette union, *plus* qu'on n'y apperçoit.„

uerunt, quamuis ſubſiſtat ſemper communicatio metaphyſica, qua ſit, vt anima & corpus ponant vnum ſuppoſitum, quod perſona dicitur. Et alibi: „ſauve l'union metaphyſique de l'ame & de ſon corps, qui les fait compoſer vnum per ſe, un animal, un viuant*.

§. 207. Nimirum, vt harmonia reſpondentium exacte horologiorum non ſufficiat ad vnionem veram, aut ad vnitatem alicuius ſuppoſiti fundandam; quod rectiſſime eruditi monuerunt: exiſtimo tamen, id non officere nobis in hoc negotio, quo non externam tantum in aliqua parte conſpirationem tuemur, ſed eam vtriusque rei harmoniam facimus, qua ſimiliter in vtraque determinatum ſit, quicquid in illis vnquam deprehendi aut diſtingui poſſit. Cum enim *indiuiduum* ſit, quod ex omni parte determinatum eſt: neſcio, quid præpediat, quo minus vnum illud indiuiduum com-

* Obiter, & ad retundendas ſolum inſultationes aliorum monebo lectores noſtros: qui de vnione metaphyſica tanquam de re tenui vel ridicula ſermocinantur, eos neſcire, quid reprehendant. Impoſſibile eſt, vt vere phyſica relatio, aut vnio intercedat inter animam & corpus noſtrum, niſi & anima ſit corpus; To phyſicum non pertinet niſi ad corpora. Dic, quid ſit phyſica? Quicquid autem animæ & corpori commune eſt, id eo ipſo eſt metaphyſicum: igitur & vnio, quæ illis communis eſt, eſt metaphyſica. Metaphyſica ſcil. ſola eſt, quæ ſupra ſpiritus & corpora extenditur. Scilicet ita fieri ſolet, vt, qui nos rident, re profundius expenſa ſe ipſos præſtent riſibiles.

compoſitum dixero, vbi duarum rerum, quarum altera ad alteram ordinata eſt, determinationes in vniuerſum omnes conſentiant, ſic vt in neutro posſis quicquam deprehendere, cuius ſimile non obtineas in altero. Dabimus igitur ſane, non omnem harmoniam facere vnionem veram, aut arguere vnitatem ſuppoſiti: illud tuebimur, harmoniam, qualem diximus, plenariam ſufficere vnitati indiuidui alicuius compoſiti. *Cetera* de vnione, quæ *præſentiam* poſtulat localem, & *actionem* requirit phyſicam, tua, ſi fieri poteſt, pace reſeruabimus, donec diſtinctos mage actionis illius & in ſpiritibus præſentiæ conceptus vigere inter philoſophos contigerit (212).

§. 208.

212) Addo *vnicum* tamen. Accepimus, eſſe philoſophos, quibus videatur, *vnius* eiuſdemque *hominis animam* poſſe eſſe Pariſiis, dum Conſtantinopoli *corpus* exiſtat. Manifeſtum eſt, vnitatem eo caſu omnem abſolui harmonia rerum: ſed & *noſtro* ſyſtemate id obtinere diximus, neque *localem* aliquam animæ in corpore adeſſentiam poſtulauimus. Igitur quæſitum eſt, num *in Leibnitiana* quoque *ſententia* eiuſdem hominis *anima* eſſe *alibi* locorum queat, & alibi *corpus* exiſtere? Neque videntur illam declinare conſequentiam poſſe philoſophi; nihil enim animæ natura immutatur, ſiue in hac, ſiue illa ſpatii parte exiſtat; poteſt vtroque loco conſentire ſuis repræſentationibus cum corpore, & organorum motibus. *Recte* id quidem conſequitur, *ſi ſpatium* tuearis *abſolutum*, & a rebus ipſis diſtinctum, receptaculum quaſi aliquod in ſeipſo indeterminatum, & independenter a rebus exiſtens: neque enim intelligo, quid eo caſu impediat, quo minus altera hominis pars in eo ſpatio abſoluto exiſtat, cui Lutetias ine-

§. 208. PARENTII meditationes sigillatim pensitare non licet, quod de illis mihi nihil innotuerit, præter ista LEIBNITII, exhibita ad §. 120. Eandem vero mentem suspicor fuisse & domino de MAISEAVX,

xistere supponimus, altera in eo, quod Constantinopoli repletum hodie admittimus. Verum alia est rerum facies in philosophia LEIBNITII, quem constat abnegare spatium absolutum, & a rebus locatis omnino distinctum; cum enim LEIBNITIO *spatium* nihil aliud *sit*, quam *ordo coëxistentium*, atque adeo spatium neque a corporibus seiunctum detur, neque ordo coëxistendi sine rebus coëxistentibus esse aut cogitari debeat: inde *translata* in *sermonem Leibnitianum* quæstioni hic sensus est: an eadem illa anima, cuius distinctæ & claræ repræsentationes sequuntur statum corporis organici vt Constantinopoli existentis, possit eodem tempore & simul suis illis repræsentationibus exhibere statum corporis, vt existentis Lutetiis? *Quatenus* enim supponitur anima & corpus *eiusdem* hominis, supponuntur inter se harmonica: *quatenus corpus* Constantinopoli supponitur, ob harmoniam animæ repræsentationes exhibebunt mutationes, quæ fiunt in corpore, ab ambientibus Constantinopoli corporibus: *quatenus anima* supponitur Lutetiæ, repræsentationes eius exhibebunt statum Lutetiarum; ita enim consueuimus iudicare. Eo sane loco dicimus existere animam nostram, cuius illa statum exprimit suis sensationibus; adeo quidem, vt in somnio, cum a sensatione imaginationem non discernimus, eo quoque loco existere nobis videamur, quem phantasiæ lusus exprimit. *Leibnitiana* igitur in vniuerso suo complexu *sententia paradoxum* illud philosophicum *non admittit*: *admitteret fortassis* recepto de spatiis conceptui copulata. Verum hic locus *de spatio* commentarium non capit.

SEAVX, ex responsione Leibnitiana (213) : imo & aliis quibusdam viris doctis, ex recensione eiusdem LEIBNITII (214). Verum illa exposuimus occasione per LAMIVM facta §. 16. seqq.

§. . 09 Accedamus ad ISAACVM NEWTONVM, maximum illud Anglicæ gentis decus atque ornamentum. Illius hæc sunt de LEIBNITIO verba (215): „posset ostendi, harmoniam ipsius præstabilitam „esse *verum miraculum*, eandemque *contrariam* „*experientiæ* omnium hominum ; cum vnumquod-„que indiuiduum habeat in se potentiam videndi „suis oculis, & mouendi corpus suum pro arbitrio. „ Durum est profecto, aduersari NEWTONO, incomparabili viro, cuius in mathesin merita vniuersus eruditorum orbis impense veneratur. Vtinam ille eandem rebus quoque *metaphysicis* operam impendisset, idemque in his iudicium exercuisset; credo, & in hisce *ipsi* atque LEIBNITIO, eadem aut *similia*

213) Ita enim ille in epistola ad eundem 8. iul. 1711. scripta. „Au reste, vous avés raison, Monsieur, de „m'attribuer dans ce fragment, *un reste de Cartesia-„nisme*. Car j'avoüe, d'approuver une partie de la do-„ctrine des Cartesiens. Mais mon sentiment sur le „commerce de l'ame & du corps a des fondemens „reçus generalement, avant la naissance du Cartesia-„nisme., „ Vide recueil. T. II. p. 387.

214) Vid. eadem collectio T. II. p. 416. „*Quelques autres* „ont dit, qu'ils entendoient ainsi l'hypothese des cau-„ses occasionelles, & ne la distinguoient point de la mienne; dont je suis *bien aise*. „

215) Vid. epistola NEWTONI ad reuerendissimum abba-„tem CONTIVM, edita in collect. sæpe citata. T. II. p. 18.

ſimilia vt proferrent, per vtriusque ſagacitatem contigiſſet.

§. 210. Interim, dum id optare magis licet, philoſophiæ bono, quam in tanto viri maximi ſenio ſperare, nihil, opinor, in eius merita peccabitur, ſi honorem præfati ad argumenta, præſertim inter indignationes * nata, breuiter reſpondeamus. Harmoniam præſtabilitam nunc eſſe *miraculum*, ſenſu vocis Leibnitiano (216), negamus; eſſe effectum aut corollarium miraculi antiqui (217) naturale, concedimus. Scilicet in vniuerſa rerum natura

* Velim huic monito ſcriptores attendant omnes & ſerio. Nihil eſt, quod magnos cetera viros adeo facile fallat, atque indignatio, & affectatio exponendi aduerſariorum dicta vel riſui vel contemtui lectorum. Per nebulam vident, quicquid indignabundi vident. Faciant ſibi mutuo eam iuſtitiam eruditi, vt credant, neutros inſanire, neutros aſſerere, quæ ſint aperte ridicula, aut a ſenſu remota communi. Inquirant in ſententias aduerſariorum, donec plauſibiles appareant, atque ſic intellectas examinent quieti, & refellant ſoliciti. Si vel Newtonvm fallere affectus potuit; quem tandem putabitis ab errore ſecurum fore, ſi affectus audiat; in totum, aut in partem; in deciſione, aut examine?

216) Leibnitivs ep. ad abbatem eundem : l. c. p. 55. „J'appelle miracle tout evenement, qui ne peut étre arrivé, que par la puiſſance du createur, ſa raiſon n'étant pas dans la nature de creatures.„

217) Vid. Leibnit. ep. V. ad Clarkivm §. 89. „L'harmo„nie ou correſpondance entre l'ame & le corps, n'eſt „pas un miracle perpetuel, mais l'effet ou la ſuite d'un „miracle primigene, fait dans la creation des choſes.

natura non est satis caussæ, quæ efficiat, vt res istæ diuersissimæ inter se conspirent: itaque si de *prima* illarum consonantia quæras, non minus hæc a diuina vnice potentia pendet, quam ipsa in vniuersum natura. Sin illas semel a DEO concordes factas atque legibus suis pergentes, contempleris; omnes *consecutiui* status ex prioribus nascuntur naturaliter, hoc est, secundum illum ordinem, quem DEVS rebus conuenientem iudicauit præ aliis, atque vi rebus initio insita exequitur.

§. 211. Quare id recte dicatur, quod *homo videat suis oculis*, consequitur ex §. 206. 207. Hoc enim, quod de supposito, de persona enunciatur, necessario consequitur ex vnione illa metaphysica, quæ suppositum, quæ personam, quæ vnum aliquod per se efficit. Physicam autem vnionem, itemque motum ab anima effectiue pendentem, ab experientia concludi posse non video. Et doleo sane, aut me prorsus caligare, aut similes vel NEWTONO viros posse falli in consequentiis, qualibus quotidie vti oportet in omni philosophia. Quid enim, aut vnde cognoscimus communiter, nisi per experientiam? Existimo vero, NEWTONVM, si voluisset eandem hisce rebus perspicaciam applicare, quam & potuit, & aliis adhibuit, facile istam obiectionem fuisse neglecturum, & daturum excellentia in hoc etiam negotio.

§. 212.

„Il est vray, que c'est une merveille perpetuelle, comme sont beaucoup de choses naturelles.„ Vid. rec. T. I. p. 131.

§. 212. SAMVELEM CLARKIVM, magnum eruditione, dignitate, fama & meritis virum, tanto nunc lubentius loquentem faciemus, quanto ille plus operæ posuit in defendendis philosophiæ Newtonianæ capitibus, & quanto illa fuit illustrior concertatio, quam sub oculis *SERENISSIMÆ WALLIÆ PRINCIPIS, GVILIELMINÆ CHARLOTTÆ* depugnarunt *ipse* & LEIBNITIVS (218). Ita autem ille: (219.) „si anima non ageret in corpus, corpus autem simplici materiæ „motu mechanico, se nihilominus conformaret „voluntati animæ, in infinita motuum spontaneorum varietate, id *miraculum* foret *perpetuum*.„ Equi-

218) Scripserat LEIBNITIVS nonnulla A. 1715. nou. ad *serenissimam Walliæ principem*, quibus philosophiæ *Newtonianæ* & *Lockianæ* quædam capita tangebantur, comunicata deinceps a *serenissima principe* cum SAM. CLARKIO, theol. Doct. & ecclesiæ ad D. Iacobum rectore, in aula Britannica viro gratioso, qui *responsionem* illi litterarum excerpto opposuit; *continuatis* deinde mutuis vtriusque magni viri ad eandem *seren. principem exceptionibus* & responsionibus, dum LEIBNITIVS A. 1716. negotio imoreretur, post cuius fata libellus, *Anglice* & *Gallice* editus, haud ita pridem & *Germanice* versus est ab HENR. KOEHLERO, & *Gallice* denuo impressus nuperrime in citata sæpius collectione DEMASÆI. Germanicam editionem commendat *præfatio* eruditissimi CHRISTIANI WOLFII, & *responsio* clar. viri, LVD. PHIL. THVMMIGII ad quintam CLARKII epistolam facta pro LEIBNITIO, nec parum dilaudata in *actis erud.* A. 1720. dec. p. 544. seqq.

219) Vid. in citat. epistolis, ep. IV. CLARKII, §. 31. 32. in recueil T. I. p. 75.

Equidem *ſenſu Clarkiano* non datur miraculum perpetuum: vocat enim id miraculum, quod inſolitum eſt & extraordinarium, nequaquam id, quod conſtans & ordinarium deprehendimus. Nolim tamen id viro doctiſſimo reſponderi; loquitur enim ſine dubio aduerſus LEIBNITIVM ex *definitione Leibnitiana*. Reſponſionem igitur ſume ex §. 210. Non eſt hoc *miraculum perpetuum*, ſed eſt *perpetua conſecutio* illius *miraculi*, quo natura rerum a DEO conſtituta eſt; modo creationem velis (220) miraculum dicere. Si id, quod ex miraculo *conſequitur*, velis miraculum dicere; hoc ſenſu nihil naturale erit. Ex primitiuo enim illo creationis miraculo conſequuntur omnia: ſed, vbi conſequuntur *pro rerum* creatarum *natura*, ita, vt ex hiſce poſſit ratio effectus dari; tum *naturales* vocare iſtos effectus in *vſu* eſt.

§. 213. „Harmonia præſtabilita eſt vox ſolum, „ & *terminus technicus*, neque vſui eſſe poteſt ad „ explicandam cauſſam effectus adeo miraculoſi.„ Hæreo hic de mente oppoſitionis. Neque enim credidero, CLARKIVM id ſibi de LEIBNITIO perſuadere, quod hic pro cauſſa effectus vocem vendere velit: neque illud a me impetrare poſſum, vt *Clarkio* tribuam, iſtum hoc reiicere, vt nouæ effectus explicationi noua vox, nouusque terminus technicus

 im-

220) Impropria enim locutio eſt, quia miraculum præſupponit naturam: conuenit creationi tamen in eo cum miraculis, quod ſola & immediata DEI operatione conſtant, nulla intercurrente cauſſa ſecunda.

imponatur. Fortaſſe hoc voluit: (221) nullum eſſe determinatum iſtius termini ſenſum, neque reſpondere huic voci rem, quæ effectui aut phænomeno præſenti explicando ſufficiat. Id vbi voluerit, prouoco ad §. 90. & ſeqq.

§. 214. „Supponere, quod in motu corporis „ſpontaneo, anima non det nouum materiæ mo-„tum, nouamue impreſſionem, & quod omnes „motus ſpontanei producantur impulſione mecha-„nica materiæ; eſt reducere omnia ad *fatum & ne-„ceſſitatem*.„ Siquidem leges illæ mechanicæ ſint abſolute & geometrice neceſſariæ, quod veterum nonnulli ſuppoſuerunt, alii diſerte docuerunt: concedo, fatum ſequi in illis motibus, ſequi neceſſitatem. Sin illæ ſint, quod aliquoties diximus, abſolute loquendo contingentes, ſi ſapienter electæ inter plures poſſibiles, ſi adeo fundatæ, non in neceſſitate quadam bruta, & rebus aut materiæ intrinſeca, ſed in electione entis ſumme intelligentis, pro ſua libertate, & ſapientia, ex pluribus aliis mage haſce ſeligentis, quam alias: tum ceſſat

221) Imo *fortaſſis hoc* voluit. Solenne eſt, vt *philoſophis* quibusdam *Anglis*, corporum phænomena ſpecialia ex attractionibus corporum omnium mutuis explicare inſtituentibus, alii inculcent, *vocem* dari, aut *qualitatem ſcholaſticam* allegari, non reddi cauſſas phænomenorum naturales. Quo id iure fiat, non diſputo. Quid ſi noſtros *talione* quodam repercutere in mentem cel. Clarkio veniſſet? Tum vero redderem illi, quæ rectiſſime *ex* Nevvtono *ipſe* circa grauitatem monet atque attractionem: *phænomenon* hac voce appellari a Leibnitio, *cauſſas* aliunde peti.

cessat fatum omne, *euanescit* omnis motuum *necessitas*, proprie & absolute dicta, & sola CLARKIO pro necessitate habita. v. rec. T. I. p. 154.

§. 215. Alter & prolixior viri doctissimi hic „locus est (222): „ illud rationi magis aduersatur, „nolle admittere grauitationem vel attractio- „nem - - - - - & postulare simul, vt nos admittamus hypothesin *adeo alienam*, atque illa est de harmonia præstabilita, secundum quam anima & corpus hominis *non plus influxus* habent alterum in „ alterum, *quam duo horologia* æqualiter bene mota, „ quantumcunque sint a se mutuo dissita, & licet „ nulla sit inter eadem actio reciproca. „ Non id ægre fero, quod hypothesin adeo *alienam* vocat hanc nostram: intelligit id sine dubio, a *sensibus*, & iudiciis primis, qualia ferre solemus ex sensuum testimonio, re nondum mature pensitata. Sin & a *ratione alienam* putet, in eo dissensum nostrum haud grauate feret. Comparationem cum *horologiis* de *influxu* concedimus: cetera credimus, *hic plus* esse mutuæ relationis, destinationis, atque vnionis metaphysicæ; anima enim & corpus faciunt vnum *per se*, rem viuam, animal, suppositum, personam, quod non dicimus de horologiis, quantumuis bene conspirantibus.

§. 216. „ Equidem auctor dicit, DEVM prævidentem inclinationes animæ cuiusque, ab initio sic formasse vniuersi machinam, vt simplicis mecha-

P 2

222) In respons. V. ad LEIBNIT. ad §. 110. - 116. T. I. du recueil. p. 191. seq.

mechanifmi legibus corpora humana conuenientes motus recipiant, tanquam illius magnæ machinæ partes. Verum *an id eſt poſſibile*, vt eiuſmodi motus, & tantum variati, atque ſunt motus humani corporis, producantur puro mechaniſmo, etſi voluntas & ſpiritus non agant in corpora?,, Puto id eſſe *omnino* poſſibile; ſed DEO. Volitiones iſtæ ſunt limitatæ & *finitæ gradibus* & *numero*, ſuntque a DEO *præuiſæ*: quidni poſſint motus, illis reſpondentes (223), artificioſa machinæ ſtructura obtineri ab eo, qui vtrumque pernouit, & cuius potentiæ atque ſapientiæ fines non ſunt? Variant ſane mirum in modum appetitus: ſed variant non minus organa noſtri corporis, atque corpora, quibus cingimur, & quæ agunt in noſtra organa. Cedemus tamen, ſi quam vir doctiſſimus noſtræ hypotheſeos *repugnantiam* demonſtrauerit.

§. 217. ,,An id eſt *credibile*, quod, ſi quis homo decernat, atque adeo integro menſe præſciat, quid ſit hoc die, hac hora acturus? An id, inquam, eſt credibile, quod corpus, virtute puri mechaniſmi, ab initio creationis in mundo corporeo producti, exactiſſime iſtis ſpiritus humani decretis ſeſe accommodaturum ſit tempore deſtinato?,, Non diffiteor, terrere quæſtiones huiusmodi: ſed an *impoſſibilitatem* ſimul euincunt? Ego autem non dubito, quemadmodum in præſenti mundi repræſentatione ſatis cauſſæ fuit, vt id deſiderium

223) Dum *non repugnent* mutuo; *quales* neque voluntatis & ſpirituum opera præſtari poſſe, facilis, opinor, admiſeris.

derium vel decretum in anima inde enatum ſit; atque in conſequenti ſatis argumentorum, vt priſtinum decretum iterum in mentem redierit: ita in præſenti mundi facie ſatis rationis eſſe, vt producantur in corpore motus decreto illi reſpondentes (224); atque in conſequenti ſatis cauſſæ, vt prior motus redeat, atque nouum deinceps, ſed priori ſuccenturiatum, & conſentaneum producat.

§. 218. „Secundum hanc hypotheſin, omnes *philoſophicæ ratiocinationes*, phænomenis & experientia fundatæ, *fiunt inutiles*.„ Atqui hoc liberalius illatum videtur. *Ratiocinationes factis nixæ*, v. g. radiorum **luminis** natura heterogenea, experimentis **concluſa Nevvtonianis**, atque infinita huiusmodi, **conſtanter ſubſiſtunt.** Quodſi autem in *iuditio* plus dicas, quam eſt in *facto*, id & inutile eſt, & noxium. Vtinam illa penitus aboleri poſſent. (225) Ego *gratias* CARTESIO & *Carteſianis* habeo,

224) Dico: motus *decreto* reſpondentes; non, executionem decreti. Namque & *huic* in *mente* propoſitioni, quod *propediem ſuſcipienda ſit actio, ſuus* in *corpore* motus reſpondet: alius illi, cum iam iam eo conititur anima, vt ſenſationem illam in ſeſe producat, tum enim in corpore reſpondet motus quoque, quo *executio* perficitur decreti, non *deſtinatio* tantum, & a certo tempore ſuſpenſio.

225) Atque vtinam doctiſſ. CLARKIVS vbique *æqualem* rebus attentionem adhibere dignatus eſſet! Ita recte idem differit ſimilia noſtris, quando ad COLLINSII argumentum aliquod ita reſpondet in animaduerſionibus. „De ce, qu'un homme fait *toujours* ce, „qu'il juge raiſonnable, il ne s'enſuit pas, que l' „experience prouve, qu'il y a de la *neceſſité*, qu'il

beo, atque omnibus illis, qui docent, experientiam ponderare circumſpectius. Si quis eam *inutilem* reddit, faceſſat ille ex circo philoſophorum! Sed audiamus.

§. 219. „ Quodſi enim vera eſt harmonia præſtabilita, homo *nec videt*, nec audit, nec ſentit quicquam, neque mouet corpus ſuum: *imaginatur* ſibi *tantum*, ſe videre, audire, ſentire & mouere corpus ſuum. „ Si *cum idealiſtis* rem haberet CLARKIVS, negarent illi, quod experientiæ contrarium ſit, ſi dicas, *videri* id ſaltim nobis, quod ſentiamus, quod moueamus corpora: ſed bene eſt, quod nos *ipſa quæſtione* noſtra *vtrumque* admittamus, *&* *videri* id nobis, *&* *fieri* illud quoque. Illud non intelligo, quomodo id harmoniæ præſtabilitæ aduerſetur, vt dicam, *videre hominem*, audire, & ſentire, & mouere corpus ſuum. Ad *ſenſum* pertinet in *corpore* motus, in *anima* perceptio: vtrumque habet *homo* in harmonia præſtabilita; namque etiam hic eſt *compoſitum* quid ex anima & corpore: itaque ſentit homo *. Eodemque

** „ le faſſe. *La concomitance* ici *n'eſt* nullement une „ preuve, qu'il y a *une liaiſon phyſique*. „ Vid. recueil T. I. p. 382. Verum, quid aliud eſt, quod noſtra dicit, aut ſupponit ſententia, quam, quod *etiam hic* concomitantia rerum non ſit *phyſicæ* connexionis indicium. [Ita ſcil. preſſa in ſiniſtro latere veritas erumpit e dextro. Cur duplici pondere & menſura vtimur, atque nunc ex concomitantia nexum ipſi arguimus phyſicum, nunc ſequi illum negamus?]

* Sed *anima* non ſentit, non videt, non audit. Eſt hoc

que modo dicendum eſt, *hominem mouere* corpus ſuum: ſed, *animam* mouere corpus, propriiſſime non dicimus; at neque id experientiam poſtulare oſtenderis.

. § 220. „Et, ſi homines perſuaſi eſſent, quod corpus ipſorum nihil ſit præter machinam, & quod omnes eius motus, qui voluntarii videntur, producantur legibus neceſſariis mechaniſmi materialis, ſine omni influxu vel operatione animæ in corpus: *facile inferrent*, hanc machinam eſſe integrum hominem, atque animam harmonicam in ſyſtemate harmoniæ præſtabilitæ nudum eſſe figmentum atque vanum phantaſma.„ *Iſti* quidem *rei cautum eſt* alibi ſufficienter. Animam enim in homine immaterialem atque ſpiritualem ex *conſcientia*, ex *modo* repræſentationis mundi, qui fit ab anima, &c. cum Cartesio, Leibnitio & Chr. Wolfio ſatis manifeſte defendimus, vt ab iſta hominum præcipitatione nihil metuamus: quod enim fit in corpore, quodque ipſi ſupra plenius de corpore oſtendimus, ſatis adhuc a perceptione, reflexione, conſcientia & modo repræſentationis animæ diſtare, facile deprehenditur ab intelligentibus (226). Neque tamen indignamur iſti *cautelæ*

apotelesma hominis, ſuppoſiti totius, perſonæ compoſitæ ex animo & corpore; in quo vtraque pars agit, quod ſuum eſt; motu quidem in corpore, ſed perceptione in animo. Vbi alterutrum deeſt, ſenſus non eſt.

226) Conferas tamen, ſi placet, Chr. Wolf. in metaphyſica, qui diſtincte rem omnem explicuit §. 738. ſqq.

Clarkianæ, quoniam illi maius periculum est a discipulis metaphysicæ *Lockianæ*, qua dubium relinquitur, *num* fieri non possit, saltim diuina accedente opera, vt materia possit *cogitare?*

§. 221. „Porro: quam *difficultatem* euitamus hypothesi adeo singulari? Nullam scilicet, præter eam, quod concipi non possit, quomodo substantia immaterialis agat in materiam?„ Euitamus illam sane: sed non tamen negamus, posse spiritum agere in corpora. Quare hæsitemus de anima, *aliam* supra caussam allegauimus, *quam generaliter* naturam spiritus. Quales autem, & quantas de cetero difficultates ea hypothesi declinemus, id legas licet in §. 126. &c.

§. 222. „Deinde an *difficilius est concipere*, quod substantia immaterialis agat in materiam, quam concipere, quod materia in materiam?„ Ita videtur sane! Concedes tu quidem, corpus posse concipi pellere aliud, percutere, contingere, adeoque impetum a reactione limitatum imprimere, potest vis impressa alicuius corporis concipi a concursu aliorum varie modificata, determinata, directa: de substantia immateriali nihil simile possum concipere. Cetera notum est, quid LEIBNITIVS de *communicatione motus* corporum censuerit.

§. 223. „Annon *eadem facilitas* est concipiendi, *quod* certæ materiæ portiones possint esse obligatæ, (ita Gallus interpres: „peuvent étre obligées;

It emque illustr. LEIBNITIVM in principiis philosophiæ §. 17. & passim alibi.

gées; Germanicus: *veranlaſſet;* Anglicanum vero CLARKII diſcurſum videre non licuit) vt ſequantur motus, & inclinationes animæ, ſine impreſſione corporea; *quam*, *quod* certæ materiæ portiones obligatæ ſint ad ſequendos motus ſuos reciprocos, vi vnionis aut *adhæſionis* ſuarum partium, quam *nullo mechaniſmo* explicare licet: aut quod radii luminis reflectantur regulariter a *ſuperficie*, quam *nunquam contingunt?* Cuius quidem rei plura ipſis oculis experimenta exhibuit in *optica* ſua ISAACVS NEVVTONVS.,,

§. 224. Ego vero *non concipio*, quomodo corpus ſequi poſſit inclinationes animæ *ſine impreſſione* in corpus facta, aut ſine organis in corpore aptatis, quorum ope, mechanica conſecutione, motus ſuccedant. *Præſtaret* vero *rem laude digniſſimam*, qui res huiuſmodi faceret intelligibiles, ſi fieri tales poſſint. Num *adhæſio* particularum in corporibus nullo poſſit mechaniſmo explicari, id fortaſſe liberalius dictum eſt in re *nondum* deducta ad liquidum. Neque puto, impoſſibilitatem deducendi ex rationibus mechanicis firmitatem, vnionem & adhæſionem corporum ſiue demonſtratam, ſiue demonſtratu facilem eſſe in poſterum. Sin hiſtorice dictum eſt, de noſtris artibus, quatenus hucusque id ſufficienter & exquiſite nemo præſtitum dedit: omnino id fatendum puto. Illud autem *de actione in diſtans*, per NEVVTONVM (227) philoſophiæ reſti-

P 5

227) In *optica* ſua p. 392. 474. 526. 534. 565. edit. Gallicæ Amſtelodamenſis A. 1720.

restituta, LEIBNITIO hactenus opponi non potest, qui suum in ea re dissensum (228) antea testatus fuit. Neque illa sine omni exceptione experimenta putem, si isti rei inhærere liceat (229).

§. 225. Atque ista quidem breuiter dicta sunto ad argumenta magni in Anglia theologi atque philosophi, quæ tanto specialius hic edisserere placuit, quod nuperus LEIBNITII defensor, vir clar. LVDOV. PHIL. THVMMIGIVS generali ad *Wolfianas* metaphysicæ institutiones prouocatione hic acquieuerit, atque *alias* potius Clarkianæ responsionis partes examinauerit. Cetera non miror, maximis illis atque illustribus viris, LEIBNITIO hinc, atque illinc NEWTONO & CLARKIO conuenire in *theorematis* metaphysicis non potuisse; diffident enim in *principiis*.

§. 226. Idemque accidit eidem LEIBNITIO, quando *animaduersiones* fecit *in theoriam medicam veram*, iisdemque suam de harmonia præstabilita sententiam immiscuit. Videas enim, viros doctissimos, LEIBNITIVM atque STAHLIVM tantopere in principiis discordare, vt aliquoties vterque fateatur,

228) Discours sur la conformité de la raison & de la foi §. 19.

229) *Inflexionem* sane *luminis* a FRANC. MARIA GRIMALDO obseruatam primo, deinde amplius ab illustr. NEWTONO confirmatam, & *pluribus* hodie philosophis, nuperrime etiam CHR. WOLFIO in exper. phys. T. II. p. 487. seqq. probatam, non negauero: neque tamen, eo facto demonstratam corporum *in distans* actionem, aut attractionem mutuam, concessero.

tur, se non intelligere, *quid* alter *velit?* vt saepenumero vterque *miretur*, qui fiat, vt haec talia alter eloquatur? Ego quidem videor mihi intelligere *Leibnitiana:* de *Stahlianis* idem non dixero asseuerate; nihil aegre laturus, si quis, Stahlianae philosophiae innutritus, contrariam meae declarationem publicauerit; gratias etiam habiturus, vbi illam de motu theoriam tradiderit explicite.

§. 227. Leibnitivs quidem in animaduersionibus suis nro. 26. ait: „ad quaestionem, quidnam sub actionum vitalium organicarum administratione tribuendum sit animae, *ex meo* harmoniae praestabilitae *systemate* respondebitur, *tribuenda* ei *omnia*, si corporis obsequium ex consensu spectes: tribuendum vero *nihil*, si quid reluctanti imperaretur. Miraculi quoddam genus foret, si anima in corpore aliquid efficeret *praeter* eius naturam. Vnius hoc DEI proprium est, aliquid rebus inducere posse, praeter earum leges.„

§. 228. Ad ista vir doctissimus in enodationibus suis p. 115.„ Quantum ex iis, quae hic afferuntur, hariolari possum, puto *harmoniam praestabilitam* nihil aliud esse, nisi *naturam* illo sensu acceptam, quo de lege quasi positiua diuina accipi solet, *secundum quam omnia fiant, vti fiunt*.„ In consequentibus hinc infert, considerationem illius *nullam* patere *nisi a posteriori:* magnum vero esse postulatum & nullam excusationem admittens, veram harmoniam a posteriori ad priora formare velle &c. *Iterumque* rem ita concipit, quasi aut hoc diceret Leibnitivs, aut hoc saltim intenderet, esse

esse harmoniam inter agens & patiens, quatenus agens agat *secundum receptiuitatem* patientis.

§. 229. Equidem non est hæc *mens* Leibnitii in verbis allegatis, quod anima efficienter agere possit in corpore, quæ non excedant receptiuitatem corporis, cetera autem non possit: quem viro doctissimo *conceptum ex eo subnatum* esse suspicor, quod Leibnitivs contrarium suæ decisionis miraculum dixerit, atque id DEO soli adscripserit. In philosophia enim *Stabliana*, cum anima possit agere in corpus, sed proportionaliter, vt ille vult, dispositioni corporis atque functionibus eius: verbo, secundum receptiuitatem eiusdem naturalem; hinc illi id vnum est miraculum DEO proprium, si vltra receptiuitatem corporis naturalem aliquid fiat. Sed meminisse poterat, in philosophia *Leibnitiana* rem secus habere, [nec admitti, quod anima physico influxu corpus moueat].

§. 230. Verba itaque Leibnitiana hoc dicunt, animæ *omnes* corporis actiones vitales organicas posse tribui, si respectum saltim illum metaphysicum attendas, qui ad mutuas & harmonicas corporis & animæ determinationes pertineat, quatenus corporis mechanismus, ita, non aliter, a DEO dispositus est, vt animæ suis motibus consentiat. *Nihil* posse tribui, si influxum physicum, si realem actionem intelligas, cuius principium actiuum & productiuum non ante fuerit in ipso corpore. Quid vtrumque hoc sibi velit, puto manifestum esse ex antecedentibus.

§. 231.

§. 231. *Vnde* autem *harmoniam* istam *intelligamus*, non difficile est ostendere: harmoniam motuum voluntariorum cum perceptionibus distinctis, affectuum corporeorum cum confusis, *experientia* cognoscimus: quis enim est, qui non in se deprehendat, moueri brachium, cum id cogitat, æstuare sanguinem, cum irascitur? Ceterorum in corpore motuum cum perceptionibus animæ obscuris harmoniam colligimus *ratione*. Sed non repetam ista denuo: vide, si placet §. 94. 95. & passim.

§. 232. *Pergit* porro *vir* doctissimus: „cum autem *liberum* agens etiam *possit*, si non perficere, tamen *audere*, quod fieri *non possit:* & hoc maxime familiare sit *humanæ* animæ, ita vti hodie est - - - - - - vbi hic manet *harmonia* illa *præstabilita* vnice a *posteriori ad prius?* An ergo illa, quæ fiunt cum summa contentione (licet effectu non potiantur) *non fiunt*, *non existunt*, *non vere sunt?* Aut est aliquid, imo plurimum, quod fit & fiat, nihil obstante *vlla harmonia præstabilita*, sed *extra ipsam; ab* alio plane *principio* & *secundum* plane aliud, & quonam referendum? An ad positiuam *disharmoniam, etiam præstabilitam?* Certe enim & hoc, aut *ab* alio principio, aut *secundum* aliud principium, *contrariæ harmoniæ* fieri necesse est.„

§. 233. Posses mirari, quid vir doctus impugnet, nisi ex ante dictis constaret, *ipsum sic intelligere* LEIBNITIVM, quasi a posteriori voluisset concludere, tantam esse inter animam & corpus harmo-

harmoniam, vt in actione animæ in corpus *illa nunquam agat, neque agere moliatur vltra receptiuitatem* corporis. Isti ſane ſententiæ opponi poſſunt conatus eiuſmodi, qui intentum finem atque effectum non conſequuntur. Verum illa non dicimus: neque adeo nobis iſta poſſunt obiici.

§. 234. Si tamen forte quæſieris, quomodo in *conatibus* eiuſmodi, quos vocamus (230), *irritis*, inter ſe anima & corpus conſentiant? Breuiter ita habe: in corpore v. g. Besnierii, Bernoni, & aliorum eſt impetus volandi, reſiſtunt autem iſti conatui niſus corporum ambientium contrarii, eoque fit, quoad hunc effectum viribus adhibitis maiorem, irritus: in anima eſt niſus ad repræſentationem ſiue ſenſationem iſtam volatus; reſiſtunt autem iſti appetitui repræſentationes contrariæ, reſpondentes iſti corporum ambientium niſui contrario: itaque fit, vt appetitus ille ad nouam hanc repræſentationem careat hoc ſuo effectu. Ita vides, quomodo & *in hoc caſu* maneat animæ & corporis *harmonia*. Memineris vero, me, dum repræ-

230) Dico: *vocamus*. Proprie enim, & *philoſophice* loquendo, nullus *conatus irritus* eſt: quoniam vnicuique cauſſæ actioni reſpondet effectus æquipollens viribus ad eum præſtandum adhibitis, etſi vires aliquando minores eſſe poſſint, quam vt reſiſtentiæ omni ſuperandæ ſufficiant, & deſtinatum a te effectum (ſed viribus maiorem) obtinere poſſint; quo ſenſu *communiter* conatus irritos vocamus, qui inſufficientes ſunt effectui, cui deſtinantur, obtinendo, etſi effectum ſibi æquipollentem ſemper obtineant. Verum de illo nolim hic anxie diſſerere.

repræsentationes dico, aut perceptiones nisus contrarii in corporibus ambientibus, *non* loqui *de* perceptionibus *distinctis*, *neque* de *claris*, quarum possumus esse conscii: sed de obscuris, quarum etsi conscii non simus, existentiam in anima superius adstruximus, & facile pluribus ostendere possemus.

§. 235. Neque nunc erit difficilis responsio ad *quaestiones viri celeb.* „Velim tamen, inquit, vt monstretur, *annon anima* multa *possit*, imo *soleat tentare*, *machinari*, *moliri*, *contendere*, maxime omnium autem velle, & sperare, *vltra receptiuitatem corporis* & rerum corporearum? An *ausus hi*, appetitus, tentamina etiam organica, *nihil sint*; licet *effectu inania sint? Vnde* hoc *habeat corpus*, *vt animae multum*, imo *plurimum* etiam pro *talibus* ausibus *obsequatur*, citra vllam realem *proportionem* ad propositos *impossibiles fines?* An etiam *hoc obsequium* corporis ab *harmonia* aliqua *praestabilita iniunctum* & inditum sit, vt *frustra* obsequatur?„

§. 236. Supponunt etiam hæc interpretationem priorem: sed *respondeamus* tamen ex *vero systemate*. Velle animam multa, quæ fieri non possint, compertum est. Ausus & appetitus isti, sunt aliquid in anima: sunt etiam aliquid in corpore, quatenus & in illo conatus quidam illis respondent; non consentirent alioquin anima & corpus. *Non carent* tamen *omni effectu:* etsi enim non consequantur effectum omnem intentum; eatenus tamen in subsequentes animæ & corporis determinationes coinfluunt, quatenus aliquoties diximus, statum

ſtatum vtriusque conſequentem determinari ex antecedente: *vnde hoc habeat corpus*, vt & in illo ſit aliquis conatus, etſi ille perfici non poſſit, facile determinabitur. Habet eum conatum *ex illis* in mundo corporeo cauſſis, ex quarum repræſentatione in anima enata eſt illa voluntas, ſpes aut appetitus. Denique is in corpore conatus neque, vt diximus, omnino eſt fruſtraneus, etſi reſpectu huius præciſe intenti finis ſit inſufficiens; neque id corpori *magis incongruum* eſt, eſſe in illo impetus, quibus reſiſtitur, quam animæ, vt appetat iſta, quæ non poſſit aſſequi. *Nihil* igitur in *hiſce quæſtionibus* ſoluendis requiritur, quod harmoniæ præſtabilitæ, rectius intellectæ, aduerſetur.

§. 237. *Alter viri celeberrimi locus*, quem fateor *mihi* adhuc *obſcuriorem* viſum fuiſſe, continetur in reſponſione eius ad exceptionem Leibnitii quartam p. 143. 144. de quo, vt faciliorem illum lectori exhibeam, ita mihi videtur, *opponi* hic harmoniæ præſtabilitæ, ſiue legibus naturæ *duo* potiſſimum; excludi iſtis *ortum* rerum omnium a *prima* quadam *cauſſa*, & directionem atque *prouidentiam* diuinam. Audiamus verba illius. „Quod *harmoniam* illam *præſtabilitam* attinet, quibus vocabulis, ſeu mero ſono variante dom. auctor nominat illud, quod alii ſiue diſerte vocabulis, ſiue diſcrete ſenſu locutionum, *leges naturæ* vocauerunt, aut ſuppoſuerunt; ſecundum quas, cum omnia, & quidem *immutabiliter* & perpetuo fieri & impetrari dn. auctor cum aſſeclis harum opinionum credi velit, quid aliud expectare poteſt, quam

vt

vt in infinitum procurrenti atque nullum finem habenti, *numero* corporum; & pariter infinito, nullum finem habenti *numero*, actiuarum incorporearum motricium facultatum, seu entelechiarum, etiam respondere possit *infinitas* ortus, seu nullus terminus *praestabiliendae* suae *harmoniae*, vnde *inceperint*. Quemadmodum infra, in exceptione vigesima prima, etiam edicitur, quod entelechiae illae etiam *nunquam cessaturae sint*, aut abolitum iri, credi debeant. Ex quibus omnibus implicationibus, nunquam certe vllatenus, nedum fortius, mens humana, vera aliqua scientia pertingere poterit ad apodictice stabiliendum *primae caussae* actum, pro ortu harum rerum *vndique* infinitarum.,,

§.238. Velim autem hic notes (1), harmoniam praestabilitam *non esse idem* cum legibus naturae; *leges* vero *naturae esse medium* id, quo DEVS harmoniam illam obtineat. (2.) Fieri omnia secundum leges naturae *non immutabiliter*; namque & *ipsae* sunt DEO *mutabiles*. Sin hoc saltim velis, omnia, quae a natura fiant, fieri secundum illas leges, id adeo certum est, vt oppositum inuoluat contradictionem. (3.) Opponere hic virum doctissimum *non soli* LEIBNITIO, sed *omnibus philosophis non Epicureis*, hoc est, qui leges naturae statuant, quibus mundum DEVS regat: quicunque enim *casus* negant, illi *leges* naturae tenent. (4.) Si quis eorum statuat *leges immutabiles* atque necessarias, transigat ille cum viro celeberrimo. A Leibnitiana philosophia id adeo alienum est, vt potius ille primus fuerit, qui veram legum illarum origi-

nem detexerit, non consistere in necessitate aliqua bruta & immutabili, verum in electione entis summe intelligentis libera & sapienti? Neque consequi illas ex eo, quod geometricum est in corpore, sed pendere a principio altiori (231).

§. 239. Quod ad rem ipsam attinet, obserues (5.), dum LEIBNITIVS *infinita numero corpora* in vniuerso admittit, id eo valere, quod in resolutione & diuisione corporum non liceat deuenire ad vltima, adeoque mundus complectatur corpora infinite multa. Infinitatem ortus vero (6.) eo sensu, quod *praestabiliendae* suae harmoniae, *nullus* vnquam *terminus* fuerit, is nunquam dixit. Pertinet haec quaestio

231) *Quoties* id iam inculcauimus? Confer tamen, si placet, elegantem locum, quem, nescio, num ante allegauerim? Est epistola LEIBNITII in hanc rem scripta in journal des sçavans 1691. 18. juin p. 386. seqq. Eam sic finit p. 390. & 391. vir illustris: „cette „*consideration* me paroit *importante*; non seulement „pour connoitre la nature de la substance étendue, „mais aussi pour ne pas mépriser dans la physique les principes superieurs, & immateriels, au prejudice de la pieté. Car, quoique je suis persuadé, que *tout* se fait *mécaniquement* dans la nature corporelle, je ne laisse pas de croire aussi, que *les principes* mêmes *de la mécanique*, c'est à dire, les premieres *loix du mouvement*, ont une origine plus sublime, que celle, que les pures mathematiques peuvent fournir. Et je m'imagine, que si cela étoit plus connû, ou mieux consideré, bien des *personnes de pieté* n'auroient pas si mauvaise opinion de la philosophie *corpusculaire*, „& les philosophes modernes joindroient mieux la „connoissance de la nature à celle de son auteur.„

quæſtio ad *æternitatem* mundi, (ſic ipſe vir clar. p. 143.) de qua ille longe diuerſum loquitur in epiſtolis ad CLARKIVM. Audi virum in ep. V. §. 56. „Abſolute loquendo poteſt concipi, vniuerſum cœpiſſe prius, quam reuera cœpit „ : et paulo poſt : „ſed an id rationi & ſapientiæ diuinæ conueniens, alia quæſtio foret &c. „. Idemque (7.) dicit ibidem de *fine*, poſſe concipi prius terminatum, ſi quid fini eius demere volueris, non autem eſſe rationabilem eam imminutionem.

§. 240. Itaque (8.) ſatis patet, quam id *ortui rerum* & dependentiæ a prima cauſſa *non repugnet*, quod de infinito rerum, etiam præſentium, numero, LEIBNITIVS edixit. Quomodo autem (9.) ipſa hæc *harmonia præſtabilita*, omnibus illis, qui eandem tuentur, fortiſſimam *primæ cauſſæ, Deique demonſtrationem exhibeat*, id deinceps ſuccincte docebo ſectione diſſertationis ſeptima ſeq.

§. 241. Alterum cel. STAHLII argumentum hoc eſt: „ ſi vero quidquam minimo minus eſſe poteſt, eadem illa menſura, nempe in nihilum nulla, ex his tricis, admittere, nedum eruere poterit, *primæ illius cauſſæ* adhuc *perpetuum influxum*, adeoque verum *prouidentiæ* ſupremæ indeſinentem concurſum, gubernationem atque *directionem*; præſertim ſi *harmonia* illa *præſtabilita*, non aliquid ſimpliciſſime metaphyſicum, abſtractum, ſit habendum; ſed aliquid reale, *modum* & *menſuram actiuitatis* illius *motoriæ* entelechialis, in ordinem *inuiolabilem cogens*, aut intra illum *coërcens*. „

§. 242. Nescio vero ego, quid *hic* in mentem venerit *viro clarissimo*, aut quomodo id ex nostris consequi sententiis vel videri possit. (1.) Harmonia praestabilita est aliquid *metaphysicum*: sed obtinetur *legibus naturae*, quae sunt aliquid reale. (2.) Realia omnia pendent a DEO, idque in fieri, esse, & conseruari. LEIBNITIVS in theod. §. 377. „Iam supra statuimus diuinum concursum in eo consistere, quod ipse nobis assidue largiatur, *quicquid* in nobis & actibus nostris est *reale*, quatenus id perfectionem aliquam inuoluit.„ Habes *concursum* (3.) Audi & *prouidentiam* & gubernationem & directionem. Idem in ep. II. ad CLARKIVM §. 8. 9. „Non dixi, mundum corporeum esse machinam aut automatum, quod sine DEI *interpositione* progrediatur, ego vrgeo satis, quod creaturae illius *continuo influxu* opus habeant. Ea sententia non excludit *prouidentiam* aut *gubernationem* DEI, ex aduerso illam perficit. Vera DEI prouidentia requirit *perfectam prouisionem*; sed vlterius requirit, non solum vt perfecte *praeuiderit*, sed vt etiam omnibus *prouiderit*, mediis conuenientibus praeordinatis.„ Atque ea res (4.) est adeo manifesta, vt vir doctissimus SAM. CLARKIVS, post acceptas illas responsiones obiectione sua cesserit (232), quantumuis cetera aduersatus fuerit opinioni-

232) Ita enim ille resp II. §. 11. p. 26. „Quand on dit, que Dieu conserve les choses; si l'on veut dire par là, qu'il agit actuellement sur elles, & qu'il les gouverne en conservant & en continuant leurs êtres, leurs forces, leurs arrangemens, & leurs mouve-

onibus Leibnitianis. Si plura in eam rem & explicatiora postules, potes (5.) Wolfianas metaphysicæ institutiones consulere §. 1054. seq. Illud obiter addo, (6.) ordinem in fine paragraphi *inuiolabilem* dici, scilicet *naturæ;* non DEO. Conf. §. 238. in antecedentibus.

§. 243. Dixi autem ista prolixius, quoniam LEIBNITIVS in suis exceptionibus ad priorem locum *tria solum* verba reddidit, posteriorem vero in replicationibus non vidit, editum demum A. 1720. Ita enim ille in exceptionibus p. 221. „ Quid sit harmonia præstabilita, nunc demum ex iis credo intelligetur, quæ dicta sunt ad num. 21. Itaque quæ hic contra differuntur, *scopum non feriunt.* „ Fefellit autem spes illa virum illustrem: ita enim cel. STAHLIVS subiicit. „ Quid aliud sit harmonia præstabilita, quam quod ego recte & ordine conieci; vnde quæso intelligere potuissem, ex omnibus aut singulis, quæ exceptione 21. dicta sunt, ne quidem *nomine* huius harmoniæ *serio* repetito: tantum abest, vt scopum sibi propositum ferire potuisset. „

mens; c'est precisement ce que je soutiens„. Cui confer resp. LEIBNITII III. §. 16. p. 37. „Je n'ai jamais donné sujet de doûter, que la conservation de Dieu est un préservation, & continuation actuelle des étres, pouvoirs, ordres, dispositions & motions, & je crois peut-être l'avoir mieux expliqué, que beaucoup d'autres. „ Neque posthac plura vel opposuit, vel desideravit in hoc negotio CLARKIVS, etsi nondum statione decesserit, & duas adhuc responsorias LEIBNITIO opposuerit.

§. 244. Atqui & *nomen* eſt eodem, quo ſemper, ſenſu, in dicta exceptione 21. art. 2. & *explicatio* harmoniæ præſtabilitæ pleniſſima continetur art. 1-7. pag. 175. ſeqq. Patebit id, ſi cum noſtra hac exercitatione velis locum componere. Verum iſta de *Stahlianis* ſufficiant, dicta *ſaluis*, quos cetera viri in rem medicam merita poſtulant, *honoribus!*

§. 245. *Supereſt*, vt *ſpicilegii loco* ſubiiciam, quæ interdum ex me quæri memini, aut ſyſtemati huic obuerti. Sunt illa huiusmodi: „ ſi animæ cogitationes a corpore non pendent, ſed ſuo ordine & legibus pro animæ natura mutuo conſequuntur: *cur illæ non pergunt* corpore vtcunque affecto? Cur *cerebro* læſo turbantur? Cur in *turbinem* acti, neſciunt, quid agant? An iſte corporis in gyrum & turbinans motus cogitationum animæ conſecutionem turbare poteſt? Aut quid hic rei agitur? Cur *cerebrum* mage ſequuntur animæ repræſentationes, quam aliam quamcunque corporis partem? Si ex animæ fundo omnia, cui bono *inſtitutiones*, *libri*, collegia, auditoria? Expectemus ſecuri, otioſi, &, ſi placet, dormientes, dum illæ ſe ideæ euoluant, quas magiſtri aliis inſtillant, aut librorum lectio ingenerat? Si ordine ſibi perceptiones ſuccedunt, vnde ſubitaneæ immutationes hominum, & *morum epochæ?* vt, quæ hactenus virtutem ſequitur anima, mox tota vitiis abripiatur? & quæ ſunt plura huiuſmodi.„

§. 246. *Non pergunt* ideæ corpore aliter affecto, quoniam animæ prior ſtatus, tanquam corpori

harmo-

harmonicus atque vniuersi repræsentatiuus non minus in se habuit repræsentationem illius caussæ, qua corpus aliter affectum est, quam prior corporum status eam caussam fuit complexus. Itaque ex repræsentatione ista priori non potest nasci alia repræsentatio, quam qualis conuenit statui corporis posteriori, qui nascitur a priori. Vides, *unde* sit *perceptionum turba*, ab antecedanea perceptione *eius, quod* motuum turbas produxit.

§. 247. *In turbinem acti* nesciunt, quid agant? *Dico caussam:* in turbinem si corpus agatur tuum, variantur impressiones corporum in organa sensus tua mirifice, sic vt, breuissimo tempore, & veluti momento, plurima, sed minus fortiter, in illa agant. Iam anima ex nostris institutionibus repræsentat vniuersum pro situ sui corporis in eo, itaque momento quasi temporis, plurimas, sed debiliores, & minus a se inuicem secernendas rerum plurimarum repræsentationes, atque idearum successiones, hoc est, perceptiones obscuras habet, paucissimis intermixtis clarioribus & distinctioribus. Itaque nescit fere, quid ipsa agat, dum sensim iterum sibi fiat conscia; ad conscientiam enim requiri temporis aliquem tractum maiorem minoremue, pro circumstantiarum, aut ingeniorum ratione, discas ex metaphysica CHRIST. WOLFII §. 736.

§. 248. Cur *cerebrum* sequatur *magis* animæ perceptio, quam partes alias? facilis est ratio. Repræsentat anima vniuersum pro situ corporis *organici*

nici, hoc eſt, ſenſuum organis prædití (233). Atqui ſenſuum organa confluunt in cerebro; hoc enim eſt quaſi receptaculum, & ſcaturigo motuum omnium, quatenus ab obiectis impreſſorum atque in corpus diffundendorum. Hoc mediante motus ex aure vel oculis in pedem tranſit aut manum meam: vt *communiter* docemus. Igitur, cum cerebri ſint præcipuæ in motu partes: id præcipue ſequi oportet motuum perceptiones.

§ 249. Illa autem ſuppoſitio de ideis *ex animæ fundo* prodituris iiſdem, *ſiue media* ſcientiarum *adhibeas, ſiue negligas, de moribus iiſdem, ſiue leges* ſint poſitæ, ſiue non ſint: *contradictionem* inuoluit:

233) Elegans in eam rem obſeruatio eſt IAC. BERNOVLLII in epiſtola ad auctorem diarii Pariſini, du journal des ſçavans 1685. 19. nou. p. 499. Vbi, recenſita methodo cœcos docendi mathematica, de *cæca* quadam *virgine Geneuenſi*, ipſo magiſtro litteras exarare docta, memorat, eam nonniſi talia ſomniaſſe, qualia interdiu agitauerat; imagines rerum, quippe non viſarum, nullas vnquam concepiſſe. „Demandant quelque fois à cette *fille*, ſi elle ne *reſvoit* point en dormant, comme nous, & s'ils ne luy paroiſſoient point *d'images* ou de phantoſmes; elle luy reſpondoit, qu'elle ne ſavoit ce que c'étoit que ces ſortes d'images; mais que quelque fois en dormant, il luy ſembloit, qu'elle manioit les objets, de même qu'elle faiſoit en veillant." Adeo ſequitur anima ſtatum corporis, eidemque conſentit, vt neque in ſomno ideas producat, quales conſtitutioni organorum naturali aduerſentur. Eadem dixeris de illis, qui *inter vrſos* educati rudes rerum pæne omnium, & ſtupidi fuerunt immaniter.

uit; ideoque mirum non est, absurda consequi. Dum enim animæ ideas dicimus respondere situi corporis in vniuerso: si diuersos corporum situs suppono, suppono & diuersas inter se animas, illis respondentes; aut, si hoc malis, diuersos eiusdem subiecti status. Itaque inferri non potest: si ideæ scientiarum euoluuntur in me, dum frequens adsum docentibus; si mores mei sunt compositi, dum leges intelligo in eam rem latas esse: ergo si ego absim, si leges desint (*hoc est*, si alia sit prioris loco anima, siue eiusdem animæ status a priori diuersus) eædem hæ ideæ, iidem appetitus consequuntur ex suis antecedentibus. Scilicet, si *data* differunt; differunt & *quæsita*: si *antecedentia* discrepant; discrepant & inde *consequentia* (234).

§. 250. *Epochas* vero hominum, in alia omnia a prioribus abeuntium, ordini rerum, quatenus

234) Nesciunt igitur sane, quid vellicent, quicunque ex natura animæ, quatenus mundi pro *situ corporis* repræsentatiua dicitur, hiante omnino consequentia inferunt, animam, *sibi Parisiis* attendentem, dignoscere, & tanquam in *speculo* aduertere, quæ in Vaticano *Romæ*, Constantinopoli in gynecæo fiant? Quis illa *serio* opponere queat rerum peritis? Quis velit? Nimirum, *ex pumice aquam* postulas! Ex repræsentatione status rerum Parisiensium, vt talium, clara & distincta, hoc est, ex statu animæ Lutetiæ existentis, immediate deduci vis repræsentationem rerum Romanarum claram vel distinctam, non transeundo per repræsentationes intermedias, sed *per saltum*, eundemque absolutum, non corpori magis quam animæ contrarium, & naturæ omnino vniuersæ inimicum.

ille consecutionem *generaliter* moderatur, aduersas non esse, facile concipias, si memineris, regulam, ordinem, formulam generalem, vbi aliqua immutata supponitur circumstantia (235), producere diuersissima: eadem terra venenatas & salubres successiue herbas alit & producit, eodem nutritionis ordine generali mediante. Tantumque abest, vt eiusmodi mutationes obsint ordini, aut vicissim; vt potius & in absolute necessariis, in *geometricis* v. g. lineis idem obtineat, quod norunt illi, quos geometria recentior docuit examinare ramos atque ductus curuarum, quae *puncta flexus contrarii* habent, & *puncta regressus*: nihilominus *aequationibus* subiectae *regularibus* & *generalibus*.

§. 251. Denique *illud* prioribus dubium, tam *bono-*

235) Possent multa in hunc locum congeri de *effectibus minutiarum* praegrandibus. Vide, si placet, LEIBNITIVM in theodic. §. 100. 101. WOLFIVM in metaph. §. 508. Et cogita mutationes rerum ab vnica quadam *scintillula*, pyrio pulueri illata, pendentes; examina mutationes ab exiguo *folioli* strepitu factas in homine meticuloso, noctem in silua transigente; & quae sunt plura eius generis vbique obuia. Similia de *subitaneis* rerum mutationibus in natura occurrunt: vt enim omnia ordine fiant, mutationes aliquando extantiores breui tempore accidunt; ita idem fluuius, dum per aliquot milliaria vix aliquot pedes lapsu confecisse, per libellandi artem deprehenditur, vbi ad cataractas deuentum est, casu suo aliquot centenos potest conficere breuissimo temporis & loci spatio, facturus *saltum*, etsi *non absolutum*; neque enim ab extremo ad extremum deuenit nisi per media eundo, eundo tamen quam celerrime. v. LEIBNITIVM in recueil T. II. p. 186. 187.

honoris, quam ſpecioſæ *difficultatis* cauſſa, pro coronide dictorum adiungimus. Influxum animæ & corporis phyſicum abnegauimus ideo, quod *proportionem* poſtulet inter agens & patiens; proportionem vero inter *res* heterogeneas, & *attributa* rerum heterogenea, ſpiritum & corpus, cogitationem & motum, non admittat eorundem incomparabilitas. Admonuit *vir eruditiſſimus*, eandem quoque *neceſſariam* eſſe & præſupponi in *concordia: qua* enim *harmonia*, qui conſenſus eſt inter mutationes animi & corporis humani, ſi comparare illa & illorum attributa non liceat, *ſi nulla* motuum & perceptionum *proportio* obtinet? *Agnoſco* ſane, namque id ſuperius vrgeo, proportionem *inter* perceptiones *&* motus *nullam* eſſe; niſi enim id fecero, conſequitur, motum aliquoties repetitum, auctum aut imminutum fieri perceptionem poſſe. *Non* autem exiſtimo, *neceſſariam* illam *harmoniæ* noſtræ, *etſi* neceſſaria ſit *influxui*. Nimirum in harmonia *vnumquodque ſuas* ſibi res habet, determinationes ſtatuum præſentium ex *domeſtico* efficienti principio ſcaturiunt, non ex alieno: *ſufficit* igitur *ſimilitudini*, ſi mutationes *animæ* eandem *inter ſeſe* proportionem habeant, quam mutationes *corporis inter ſeſe* obſeruant. Quodſi enim *perceptio* ad *perceptionem* ſe habeat, vt *motus* ad *motum*; ſi *motus* ad *motum*, vt *appetitus* ad *appetitum: conſentiunt* vtique mutationes vtriusque ſubſtantiæ *in ſuis* perceptionum & motuum, appetituum & molitionum *ſucceſſionibus*. Facio hic, quod *geometræ* ſolent, cum v. g. *in motu* corporum æquabili *ſpatium* exprimunt, *facto celeri-*

tatis

tatis & *temporis:* neque, opinor, *harmoniam* negaueris inter ſpatium motu æquali decurſum, & factum ex celeritate in tempus. *An* igitur *tempori ſpatium* comparamus? res omnino heterogeneas? Non ſane. Nouimus hoc velle geometras; cum duo corpora ferantur æquabili motu, *ſpatium vnius* eſſe ad *ſpatium alterius* in ratione compoſita directa *celeritatis* & *temporis vnius* ad celeritatem & tempus alterius. Igitur aut fallor ego, aut *ad harmoniam ſufficit*, ſucceſſiones repræſentationum inter ſe, & motuum inter ſe comparatas, ſeruare eandem vtrobique rationem. *Conſentiunt* illæ meo iudicio, ſi ad motum corpori *inimicum ingrata* menti perceptio, ad amicum vero & *vtilem grata* oriatur: ad *duplum* prioris *dupla* (236), & ſic deinceps. Quodſi idem applicare ad influxum liceat, cedam vniuerſa heterogeneitatis

236) Erunt fortaſſis, quibus non ſufficiat, ad duplum ſequi duplam, ſed qui *abſoluta* æſtimatione *primum* gradum *primo* æquipollentem & proportionalem poſtulent. Nihil impedio, ſi poſſis: *abſolutas* ego *quantitates* nullas concipio; quaſcunque autem concipio, menſuris intelligo, id eſt, rebus eiuſdem generis aliis, ad menſurandam quantitatem applicabilibus. v. ſi placet, §. 41. p. 42. not. 57. Neque id *ſapientiæ* aduerſum foret, aliqua initio determinare pro arbitrio, cetera deinde legibus & ordine ſtato deducere e ſimplicibus libere aſſumtis: ea quidem methodo, quam in *arte characteriſtica* vſurpant intelligentes, vt *ſimplicia* quidem exprimant ſimplicibus, & arbitrarie electis, verum ita commode tamen, atque adeo ſapienter determinatis characteribus, vt *compoſitorum* characteres idonei

tatis obiectione. Alia vero in illo quidem casu comparatio est.

§. 252. Atque ita *tandem exegimus institutum* nostrum, quatenus illud *ad* soluendas celeberrimorum virorum *obiectiones* pertinet. Non dubito *esse plures*, hinc inde obuias, & interspersas aliis scriptionum argumentis; *fore* etiam *plures* *, postquam

possint e simplicibus compingi; non enim illud statim indifferens est, quod arbitrarium dicimus.

* Non me fefellit suspicio. Vidimus tot plaustra obiectionum, vt de nullo argumento maiora. Sed nolo actum agere. Quod hic asserui, verum est. Solui omnes possunt, si distincte thesin concipias nostram. Si quis dubitet, dicat specifice, determinate, & distincte, quam obiectionem aut nondum solutam, aut solutu difficilem putet; dicat publice, aut priuatim; sed dicat sine ambagibus, sine promiscua plurimarum rerum confusione & coaceruatione; dicat ita, vt certo ad meam res notitiam perueniat: dicam ego, vbi iam responsum sit, vel, quid responderi possit, & debeat? Dicam vero modeste, dicam distincte, dicam breuiter, dicam semel, bis aut ter, dicam de vno tantum argumento, donec id finitum sit, non de duobus, tribus aut pluribus. Vbi nihil proficias, tempori parcendum est. Neque capiunt omnes omnia: neque possunt omnes omnia exponere. Aliquando lectorum culpa assensus deficit: aliquando scriptorum. Conicas Apollonii sectiones nemo intelligat, nisi post Evclidis στοιχεῖα. Sed & post Evclidem facilius la Hirivm legas, quam Apollonivm, patriarcham licet conicorum, qui supersunt, omnium.

poſtquam id ſyſtematis ex aliquo tempore incipit inualeſcere: confido autem, *nouas* fieri difficultates *paucas* poſſe; *pleraſque* aut diſerte ſolutas eſſe, aut *occupatas* ſaltim; *ceteras* ex vniuerſa ſententiarum compage *ſolubiles* ſpero. Et *malo* ſane *alioquin*, *caueri* obiectionum *effectus* in lectorum auditorumue animis, diſtincta ſententiarum expoſitione, & demonſtratione, cum fieri poteſt, dilucida & plena: *quam* teri tempus, onerari memoriam, affectari polyhiſtoriam, & ſuffocari diſtinctos rerum conceptus, per quæſitas obiectionum plurimarum, atque obiter ſolutarum *condenſationes*. Subtiliſſimas quidem limitando reſoluimus communiter: limitatione oſtendimus, ſequi aliud, quam nos tueamur; aut ſumi aliud, quam concedamus: igitur determinata ſententiæ & *diſtincta cognitio*, cum attenderis negotio, *ſufficiet*. Sed vero hanc viam ſequamur *alias: primam* placuit commentationem accommodare ingenio multitudinis; ita factum eſt, vt rem eandem, non ſane volentes, ſæpenumero diuerſis enunciare locis, & quæ minus neceſſaria videbantur nobis, diducere coacti ſimus. Finiamus aliquando ſermonem, &, quæ ſuperſunt, pauca *preſſius* perſequamur.

SECTIO

SECTIO SEPTIMA,

DE

CONSECTARIIS HVIVS SYSTEMATIS VTILITATIBVS.

§. 253.

DVm consectarias *ex* systemate *nostro vtilitates* aduoco, *non* sane *generaliter* enumerabo, quæ sint *vnionis* inter animam & corpus mutuæ *commoda* simul & *incommoda*. Accedant cel. LAMIVM, si qui eius rei curiosi fuerint. De illo enim accepimus (237), enumerare virum doctissimum inter *incommoda* animi, ex vnione pendula, quod spiritus, pretiosissimarum veritatum contemplationi aptatus, transferre attentionem cogatur ad terrena, corpori quidem sustentando necessaria, itemque quod doloribus & erroribus, a sensatione rerum fluentibus, fiat obnoxius: *commoda* istum ex aduerso illa enarrare, quod mediante sermone societatum capax hominum animus colere artes & scientias possit, satisfacere sua patientia diuinæ etiam iustitiæ, & mereri præmia, diuinitus promissa.,, Vt enim *de ipsis*, quæ allegantur,

237) V. journ. des sçavans 1694. 13. sept. p. 707. ex eiusdem tract. II. de la connoissance de soi-même, ou l'on examine l'homme selon son être *naturel*.

gantur, commodis siue incommodis hic *nihil* dicam: *non* sunt illa nostro *propria* systemati; sed *neque vim* aut *lucem* ex harmonia præstituta *maiorem* acquirunt. Dicamus *eorum aliqua, quæ* in nostro hoc vnionis systemate *illustriora* sunt: de DEO alterum, alterum de *anima humana*.

§. 254. In vtroque *vsum* ostensurus, *necessitatem* non assero. Neque igitur hoc ago, vt *oblique* illos pungam, qui diffident suis sententiis. Scio, *alios* quoque (238) ex illa animi & corporis vnione scalas ad diuinitatem applicuisse, & eleuato, vt philosophos decet, animo, mirandi illius artificii scaturiginem in DEO quæsiuisse. Neque detraho argumentis virorum: illud, nisi graue sit, attende, *num eadem* idearum & perfectionum *fœcunditate* id in omnibus fiat? Et num *nostra aliquid* singulare habeat, & *illustrius?* Cetera memineris, ipsos etiam huius sententiæ artifices, LEIBNITIVM atque WOLFIVM, *alias* de diuinitate demonstrationes dedisse, ex motu illum, istum ex consideratione mundi philosophica (239). Sed vide,

238) Præter R. P. LAMIVM, modo allegatum, l. c. p. 700. & p. 701. succurrit nunc exemplum dn. abbatis DANGEAU, in dialogis quatuor, de immortalitate animæ, existentia DEI, prouidentia, & religione, editis Lutetiæ Parisiorum, sine nomine suo, & recensitis BÆLIO in nouvelles de la republique des lettres 1684. T. II. p. 57. De *occasionalistis*, in vniuersum omnibus, notius id est, quam vt inculcari debeat.

239) *Argumentum* est vel ideo *venerabile, quod* sacri codicis

vide, *quid, admiſſa* illa, quam exponimus, *harmonia* olim *præſtituta,* legitime & neceſſario *conſequatur?*

§. 255. Nimirum *duas* in hoc ſyſtemate *ſubſtantias* agnoſcimus, alteram corpoream, ſpiritualem alteram; *diuerſiſſimas* adeo illas: *vtramque* autem in exiſtentia & mutationibus ſuis *contingentem*; adeoque & aliter poſſibilem: vtramque in ſe ipſa conſpicuam *varietate* mirifica; organis illam, & motibus, iſtam perceptionibus atque appetitibus: vtramque in tanta rerum & modorum varietate *conſpirantem* amiciſſime. *Conſenſus* igitur illius oportet *cauſſam* inueniri: dic vbi? *quam?* qualem? & quantam?

§. 256. Principio *non* eſt illa *in rebus*: ſunt enim contingentes; eoque eſſe poſſunt aliæ atque aliæ. In *neceſſariis* ſane, quorum oppoſitum in ſe ipſo inuoluit repugnantiam, eoque exiſtere non poteſt, ſatis eſt in rebus ipſis cauſſæ, quare hoc, non alio, exiſtant aut concipiantur modo; oppo-

R ſitum

auctoritate approbatum eſt; *quod* rigorem demonſtrationis præ ceteris optime ſuſtinet; *quod* & attributis DEI cognoſcendis accommodum eſt; *quod* fœcundam corollariis, etiam practicis, DEI notitiam animo ingenerat. Vid. omnino *cogitationes rationales* de DEO, mundo & anima, cap. VI. integro. Collatis *cogitationibus ration. de hominum actionibus & moribus* P. III. c. I. - VI. De LEIBNITIO vid. præfat. artis combinatoriæ, quam iuuenis ediderat, recuſam Francofurti 1690.

ſitum enim a ſeipſo excluditur ex regno veritatum & rerum. *Secus* eſt *in contingentibus,* quæ neque excluduntur ab exiſtentia, neque ponuntur inter exiſtentia, per ipſam ſui naturam; eoque cauſſam ſui extrinſecam poſtulant ponenda, poſita ſupponunt atque arguunt(240). *Harmoniæ* igitur inter res *contingentes* contingentis *cauſſam in rebus ipſis fruſtra* ſane quæſieris.

§. 257. Sed *neque in mundo* illam, *aut* ea, quam nonnulli in ſubſidium vocant, *natura* deprehenderis. Sunt ex noſtro ſyſtemate plures in ſeſe mundi poſſibiles; eſt noſter contingens (241); regitur ipſe legibus, vt ſæpe dixi, contingentibus; ſi vocabulo naturæ ſenſus eſt, dicit ordinem illum, quo ſeſe omnes res corpporeæ & ſpirituales, vnaquæque ſuo more, mutuo excipiunt, ponunt, tollunt,

240) Obiter moneo, poſt CHR. WOLFIVM, hac adhibita diſtinctione *rectificari* argumenta quædam frequentius adhibita, cum v. g. ex ordine effectuum quorundam arguimus ad ordinantem cauſſam a rebus ipſis diſtinctam. Valent iſta ſane, cum ordo contingens eſt: vbi neceſſarius ſupponitur, non item. Neque adeo *plene* rem ſuam illi exequuntur, qui ſolo ordine nituntur: *abſoluent* vero, vbi contingentiam illius ſimul adiunxerint.

241) Dabimus fortaſſis *alio loco,* quæ ad demonſtrandam mundi præſentis contingentiam pertinent. Nunc illa indice digito oſtendiſſe ſufficiat. [Diximus, quæ huc pertinent, diſtinctius & diffuſius in dilucidationibus noſtris philoſophicis de DEO, anima, & mundo. Conferantur ſectiones de mundo, & de exiſtentia DEI.]

tollunt, antecedunt, aut producunt; obtinetur ille legibus, siue formulis motuum & appetituum, illis physico-mechanicis, his ethico-logicis, vtrisque non vnicis, sed ex pluribus possibilibus diuina optione selectis. Non est igitur in ipsa per sese natura aut mundo satis caussæ, cur hæc potius rerum facies, ordo, consensus & harmonia obtineat. Inferendi neruus est, qui modo fuerat, antecedenti proxime paragrapho: quærenda igitur *extra mundum* harmoniæ *caussa* est, & *vltra naturam* inuenienda est sublimior.

§. 258. Obtinuimus caussam harmoniæ *vltra mundum*, & *extra contingentium seriem* existere, *necessariam* adeo in *existentia* sua, & in *operationibus*, quoniam optione contingentia determinauit, & ex indeterminata plurium possibilitate determinatam alicui existentiam dedit, *liberam. Num eo facto* diuini, quale veneramur, Numinis existentiam asseruerimus, illico *intelliges, vbi* attenderis ad sequentia illius caussæ attributa, eademque cum diuinis perfectionibus contuleris.

§. 259. Qui e diuersi generis possibilibus illa nouit seligere, & in actum deducere, quæ mutationibus suis consentiant: eum oportet *intelligentem* esse. Si imensa rerum varietas consentiat: oportet *infinite* (242) *intelligentem* esse. Si machinas

R 2 nouit

242) De *notione intellectus infiniti* ex consideratione rerum, pro respectu *temporis* & *spatii* variantium, & variabilium, conf. elegantem dissertationem, quæ

nouit præparare futuris casibus, vt exquisite illis respondeant: oportet *futurorum esse præscium*. Si præparet: *prouidentem*. Si ordine illa obtineat, & successione mediorum atque finium sibi subordinet: *sapientem*. *Potentem* vero, qui infinitas in corpore nostro atque vniuerso machinas consentientes, animasque ista omnia, suo quasque & varianti modo, exprimentes vel repræsentantes fecit.

§. 260. Habes igitur *auctoris harmoniæ* nostræ *existentiam* in se ipso *necessariam*: habes eminentiam, & *ab vniuerso independentiam*: habes *dependentiam vniuersi ab ipso*: habes *intellectum* eius *infinitum*: habes *voluntatem libere* e pluribus eligentem: habes *præscientiam futurorum*: habes *prouidentiam*: *sapientiam* habes: habes denique hic *potentiam* eius *infinitam*. *Satis* id profecto *characterum* est, vt optimum maximum DEVM istis criteriis agnoscas, vniuersi conditorem & arbitrum. *Neque* illi quidem *illationi quicquam* liceat *obuertere**.

§. 261.

CHR. WOLFIO præside habita est Halæ Magdeb. *titulo* speciminis physicæ ad theologiam naturalem applicatæ, quod sistit notionem intellectus diuini per opera naturæ illustratam.

* Atqui obuertit vir doctus, argumentum hoc vniuersum pro DEI existentia nihil valere, imo illam ludibrio exponere. Verba sunt: „ argumenti forma „ hæc est: si est harmonia inter animam & corpus

§. 261. Vides harmoniam *deducere ad* DEVM non extorquendo solum existentiæ confessionem, sed *illustrando perfectiones* quoque. Non applaudo omnibus promiscue *&* *æqualiter* argumentis: amo illa, quæ *ideam* diuinitatis *minime sterilem* generant, sed talem, qualem hanc existimo, perfectionibus simul, atque eminentissimis vndique attributis prægnantem. Atque hic verto in rem meam, quæ superius opposuerunt eruditi,

„ præstabilita, qualem systema Leibnitianum tradit, „ existit DEVS, huius vniuersi auctor. Quid si a- „ theus non solum dixerit, sed etiam demonstraue- „ rit, falsum esse antecedens? Nonne consequens, „ seu dogma de existentia DEI, eius ludibrio erit ex- „ positum?„ Verum hic tria sunt in promtu monita. Vnum, non esse hanc argumenti nostri *formam:* absit, vt ita laxe philosophemur. Differt argumentum, quale nos *explicitum* dedimus, ab illa *vaga* enunciatione, qualem auctor sine vllo *medii termini* indicio profert. Secundum, nos adhuc expectare illos gigantes, qui difflare demonstrationibus suis, demonstrationibus dico, harmoniam præstabilitam valeant. Tertium, si falsa sit, & talis esse etiam publice demonstretur, nihil inde detrimenti redundare ad consequens. Cur facillima & vniuersalissima logices præcepta negligimus? Annon inculcamus tironibus logicis hanc regulam: esse in syllogismis hypotheticis *formæ vitium*, si quis inferat: atqui prius non est; ergo nec posterius. Quis ita argutantem ferat: si TITIVS est excellens ICtus, medicus, aut mathematicus; est vtique vir doctus. Sed TITIVS neque ICtus est, neque medicus, neque mathematicus; ergo non est vir doctus?

BÆLIVS, LAMIVS, CLARKIVS, alii; quando tantam harmoniæ præstituendæ sapientiam atque vim necessariam iudicarunt, vt neque diuina sufficiat omnipotentia & scientia. Nimirum, euicta, quod fecimus, rei possibilitate, non probat sapientiam solum id systema, & potentiam, sed *plane extollit*. Quam autem ea sit *philosopho digna* hypothesis, qua diuinum in natura artificium, quantum fieri potest, maximam diuinitatis vltra finitum omne admirationem venerationemque animo ingenerat: id notius esse debet philosophantibus, quam vt inculcari denuo necessum sit.

§. 262. Illud non adeo commune *argumentum* est, quo LEIBNITIVM tamen aliquoties (243) vsum esse vidimus, cum ex ipsa illa diuinorum attributorum manifestatione existentiam sui systematis

243) *Exemplum* videas journ. des sçav. 1696. 18. nou. p. 709. 710. Vbi recensita breuiter sententia, nudeque exposita, pergit: „aprés cela je ne crois pas, que j'aye besoin de rien prouver, si ce n'est qu'on veuille, que je prouve, que Dieu a tout ce qu'il faut pour se servir de cet artifice prevenant, dont nous voyons même des échantillons parmi les hommes, à mesure, qu'ils sont habiles gens. Et, *supposé* qu'il le puisse; *on voit bien*, que c'est la plus belle voye, & la plus digne de lui. Il est vray, que j'en ai encore *d'autres preuves*, mais elles sont plus profundes, & il n'est pas necessaire de les alleguer ici.„ Et antea in journ. des sçav. 1695. 4. juill. p. 459. „Dés qu'on voit la possibilité de cette hypothese des accords, on voit aussi qu'elle est la plus rai-

matis intulit vir illustris. Sufficit profecto, possibilem harmoniam esse, & excellentius diuina exprimere perfectionum in rebus vestigia, quam oppositas illi sententias; sufficit inquam eo, vt existere adeo illam omnes ii colligant, qui perfectissimas DEO operationes tribuunt, eoque inter possibilia plura inæqualiter perfecta optimum ab illo seligi infallibiliter, defendunt. Sed vero difficile est *specificum* examen in *comparatione* (244), vtrum e duobus sit sapientiæ honorificentius? *Generaliter* id apertum puto, maiorem in nostro, quam ceteris systematis, artem demonstrari. Atque hoc sufficit, vt intelligas, *diuinam nostra* sententia *gloriam eminenter illustrari*.

§. 263. *Alterum*, quod allegari conuenit, systematis harmonici commodum, in *asserenda* aut illustranda animæ humanæ a rebus externis *independentia*, & consequente illam *immortalitate*, atque in actionibus suis spontaneitate perfecta consistit. De *spontaneitate* locum exhibui §. 184. Neque

sonnable & qu'elle donne une merveilleuse idée de l'harmonie de l'univers, & de la perfection des ouvrages de Dieu.

244) Dico, specificum & in comparatione. Sunt enim casus, vbi *absoluta* disquisitio, an hoc vel illud sit sapientiæ conueniens? facilior est quam *comparatiua*, vtrum sit conuenientius? Et comparatiua *generalis*, sine dubio facilior est *specifica*; saltim iis casibus, vbi circumstantias omnes pernosse & contendere non datur hominibus.

Neque illud in vulgato ſyſtemate dubium leue puto, quod multi inimicum libertati opinantur, ab externis adeo vehementer affici an rapi? rebus. De *immortalitate* verba viri illuſtris pauca dabimus hoc loco. Ita autem ille de harmonia ſua (245): „ce qui met encore dans un jour merveilleux l' immortalité de nôtre ame, & la *conſervation* toujours *uniforme* de nôtre *individu*, parfaitement bien reglée par ſa propre nature, à l'abri de tous les accidens de dehors, quelque apparence qu'il y ait du contraire. Jamais ſyſteme n'a mis nôtre elevation dans une plus grande évidence. *Tout eſprit* étant comme un *monde àpart*, ſuffiſant à lui même, independant de toute autre creature, envelopant l'infini, exprimant l'univers; id eſt *auſſi durable*, auſſi ſubſiſtant & auſſi abſolu, *que l' univers* lui-même des creatures. Ainſi on doit juger, qu'il y doit toujours faire figure de la maniere *la plus propre* à contribuer *a la perfection* de la ſocieté de tous les eſprits, qui fait leur union morale dans la cité de Dieu.

§. 264. *Iſta* quidem *facile* intelliguntur. Si enim ex antecedentibus anima eſt ſubſtantia ſimplex, quæ, niſi annihilari, non poſſit; in quam nulla corporum impreſſio eſt, nulla creaturarum vera, realis, & tranſitiua actio; quæ ſolius DEI operationibus ſubiecta, ceterum ſibi habet res ſuas, ſuis recta legibus, diuinitus menti inſitis: tum ſane

245) Journ. des ſçav. 1695. p. 460. edit. Batau.

sane *nihil* est, quod *interitum* minari possit; *nihil*, quod *interturbare ideas* & *confundere*; *nihil*, quod *interrumpere* illas, *ne* cum præsentibus *cohæreant*, easdemque in animo reproducant; nihil adeo, quod *præteritorum memoriam* & *personalitatis* statum interuertere valeat (246). Ex aduerso *vniformem* indiuidui *conseruationem* siue *suadet*, siue *demonstrat*, *dependentia* statuum consequentium ab antecedentibus, coniuncta *consuetudini* naturæ, qua augeri perfectionibus, non minui res naturæ, aut ire in deterius videntur. Saltim *illud omne* ab anima nostra *abest* quam longissime, quicquid male feriata profanorum hominum ingenia eidem affricare connisi sunt; neque enim dependet a ma-

246) Ne plura hoc loco, quam necessarium sit, cumulari existimes, euolue cl. viri, LVD. PHIL. THVMMIGII, reg. Boruss. societ. scient. sodalis, dissertationem Halæ Magdeb. habitam 1721. d. 12. dec. tit. Demonstratio immortalitatis animæ ex intima eius natura deducta; cuius sect. I. distinctam *immortalitatis* notionem exhibet, complexam 1. *perennitatem* eius. 2. *perseuerantiam* in statu idearum *distinctarum*. 3. *memoriam præteritorum*, quam cum LEIBNITIO theod. §. 89. indiuidualitatem moralem, & cum CHR. WOLFIO metaph. §. 924. personalitatem vocat. Eandem opinor LEIBNITII mentem esse verbis modo exhibitis, cum *vniformem indiuidui* conseruationem, & *societatem* vrget *spirituum*; quorum, si placet, definitionem pete ex §. 896. institutionum metaphysices Wolfianarum. [Adde *dilucidationes nostras philosophicas*, vbi hæc omnia distinctius, & plenius, quam vel a THVMMIGIO factum erat, eruimus.]

teria, aut in esse, aut fieri, aut operari; quod *vltimum* saltim in vulgato influxus systemate difficulter abnegaueris(247). *Vnice* igitur diuinæ *voluntati*, & *potentiæ* relinquitur, vt possit *ista*, & an velit *illa* annihilare animam? *Sed* neque huius rei suspicionem aut metum patitur philosophia verior.

§. 265. Sunt *alia* quoque, quibus *vsum* commendare liceat expositi hucusque systematis. Sic idem, qui antea, LEIBNITIVS l. c. p. 461. „Ces considerations quelques metaphysiques quelles paroissent, on encore un merveilleux usage *dans la physique*, pour établir les loix du mouvement, comme nos *dynamiques* pourront faire connoitre.„ Intelligo ista non de ipsa inter corpus atque animam

247) Est *vir eruditissimus*, qui Aristotelicum influxus systema immortalitati aduersum pronuntiat: non diuinabimus argumenta rei, quoniam consulto premere illa constituit. Illud obiter monebo, si qui *aduersus* nostram sententiam allegare *definitionem* animæ *Wolfianam* instituant, &, quoniam anima sit mundi pro situ corporis alicuius organici repræsentatiua, inferre nitantur, destructo hoc corpore nullam eius repræsentationem fore: impingere illos in methodum; *meminisse* enim debuerant, ex philosophia Leibnitiana nunquam deesse spiritibus finitis corpora, quorum respectu limitentur vniuersi repræsentationes. *Quo* eam sententiam *fonte* deriuet vir illustris, id breuiter indicatum videas in theodic. §. 124. Quod enim in principiis philosophiæ §. 79. itemque in journ. des sçav. 1695. p. 449. & 450. memorat, argumentum esse paucissimi admittent.

mam harmonia: ſed de antecedentibus eius, & principiis, quæ liberali manu præmiſerat citato loco LEIBNITIVS. Illud inter *commoda ipſius ſententiæ* refero, quod v. g. intelligi noſtro ſyſtemate poſſit, quid ſit illud barbaricum: *eſſe animam in toto* corpore totam & totam impartibiliter in qualibet parte; quid ſit illud, *eſſe* in aliqua *principaliter* parte, aut ſede; & *quare capiti* eam prærogatiuam concedamus communiter. Sequuntur illa non difficulter, vbi *diſtinctam* ex experientia tua notionem *præſentiæ* animi in corpore & mundo erueris, neque figmentis illam contaminaueris.

§. 266. Obiter illud moneo, *euitari* noſtra ſententia illos *vnionis* animæ & corporis *hiatus*, quos in vtraque altera ſententia obuios ſpecialiter enumerauit R. P. LAMIVS, vir doctiſſimus (248). Exiſtimat *ſpiritum* eſſe *vnitum toti* corpori *paſſiue*; quacunque enim corporis parte affecta patitur ſpiritus: *non toti actiue*; non enim agit ſuo imperio aut

248) V. journ. des ſçavans 1694. 13. ſept. p. 701. 702. Vbi enumeratis ante ſpeciebus vnionis inter animam & corpus, ita concluditur: „ainſi l'eſprit eſt uni paſſivement à tout le corps; & le corps n'eſt pas uni paſſivement à tout l'eſprit: „ & au contraire le corps eſt uni activement à tout l'eſprit; & l'eſprit n'eſt pas uni activement à tout le corps. De là il paroit, que le *corps agit plus ſur l'eſprit*, que l'eſprit n'agit ſur le corps; puiſque le corps agit de lui même ſur tout l'eſprit, & que l'eſprit n'agit, que par une partie de lui même, ſur une partie du corps.„

aut operatione in omnes corporis partes: ex aduerſo, corpus eſſe *vnitum toti* ſpiritui *actiue*; dum enim in ſpiritum agit, in totum agit: *non toti paſſiue*; multæ enim ſunt operationes ſpiritus, a quibus nihil patitur corpus noſtrum. Fateor id incommodum videri; ſaltim *relationem* in huiuſmodi ſyſtematis *non tantam* eſſe, quantam in noſtro deprehendimus, vbi omnia concordant omnibus; corporis quoque poteſtatem videri maiorem eſſe in ſpiritus, quam vice verſa. Verum de iſtis facile tranſegero, ſi expedita cetera forent; pro *curioſitate* enim iſta potius, quam pro *neceſſitate* allegauimus.

§. 267. Poſſent plura eius generis corollaria ſubiungi, ſi id animo conſtitutum eſſet. Sed *finiamus* aliquando; ne omnem ſimul ſapientiam effundere velle videamur. *Patientiam, erudite lector*, tuam, ſi iſta omnia quietus expendiſti, veneramur; *auaritiam*, ſi plura etiamnum deſideres, non incuſaturi; habituri *gratias* quoque, ſi quos forte errores negotio intercurrentes beneuole expunxeris; aut rectiora hæſitantem docueris.

Iterum vale!

SEQVITVR

APPENDIX,

COMPLEXA DISSERTATIONEM

B. D. ELIÆ CAMERARII,

CVM NOTIS AVCTORIS;

ET

EPISTOLAM AVCTORIS

AD VIRVM CLAR.

IOANNEM CLERICVM,

PETROPOLI D. 19/30. SEPT. MDCCXXVI.

EXARATAM.

VNIONIS

VNIONIS ANIMÆ CVM CORPORE SYSTEMATA TRIA,

HARMONIÆ PRÆSTABILITÆ, INFLVXVS, ET ASSISTENTIÆ, IN VNVM FVSA,

ANNO MDCCXXI. M. SEPT.

AB

ELIA CAMERARIO, Med. D. ac Profeff. Publ. Ordin. Cons. & Arch. Wirtemb.

CVM NOTIS AVCTORIS EODEM TEMPORE SCRIPTIS.

I. N. D.

Nondum morti fuccubuerat, qui morti exilium aufus eft indicere illuftris baro a Leibniz, nondum exarferat plenis in egregium virum flammis exterorum æmulatio, cum profundiffimæ eius in philofophiam vniuerfam meditationes omnem iam qua late patet orbis eruditi angu-

NOTÆ AVCTORIS.

Abftineo manum ab iis omnibus, quæ non proxime contingunt fummam rei, & quæ pluribus in rem præfentem difficultatibus inferendis locum facerent; ne prolixior difcurfus tædio fit, aut minus philofophicæ difquifitionis fufpicionem moueat.

angulum peruasissent; diu tamen quasi sepultæ, paucis quippe perspectæ ob acuminis præstantiam, paucis deamatæ, cum ignoti cupido sit nulla. Factum quoque hinc, vt obiicerent exteri, pigrorum, quæ per contemtum vocetur, philosophiam asseclas numerosos sua secundum principia nancisci, operosiorem vero illam ac Leibnitianam, Newtonianæ oppositam, sectatores non nisi paucissimos ostentare. Sed decedendum prius ex arena erat heroi litterario, antequam caput extolleret ipsius philosophia, moriendum fuit fertili grano, antequam fructum ferret vberiorem: incipit nunc emergere tanti ingenii soboles, nouis fulta columinibus ill. WOLFII, magno ingenio, iudicio maiore perficientis Leibnitiana dogmata. Harmonia potissimum præstabilita, dudum cognita, nunc demum publico speciosius inculcata vnionem animæ cum corpore ingeniosa ratione explicat, excludens specie sua blandiente ac nitore suo tum influxus vulgare systema, tum & alterum illud caussarum occasionalium adeo suis adamatum excultumque amasiis ac nutritiis, prodeuntibus e CARTESII schola, quæ an felicior fuerit in exterminandis destruendisque veterum figmentis, an vero in fingendis incrustandisque nouis non immerito dubitaueris: omnia hæc systemata suis premuntur difficultatibus, suosque patiuntur manes, optimum erit illud, quod minimis vrgetur. Nos qui irenicam methodum excipi ambabus vlnis seculo moderno conspicimus, eam nec ab hoc negotio existimamus alienam.

Harmonia præstabilita habet omnino quo blandiatur,

diatur, quo alliciat animos inquieto ardore vltra terminos inanes in rerum penetralia sese ingerentes, stupendum enim Dei ac Domini nostri, cuius euidentiam infallibili, omniumque oculos ac animos feriente argumento adstruit, sapientiam, obtutumque prouidentiæ eius gratiosissimæ adeo reddit vastum in omni sua latitudine, vt deficiat misella mens mortalium, dum ex immensa altitudine in hanc sese immergit abyssum, omnes idearum cancellos transscendentem. Hic sane magnifica sunt omnia & nexibus admirandis colligata; hic consecutiones idearum animæ in anima, & vi mutationum eius sui rationem: consecutiones motuum sui principium in corpore: vtræque suas sibi res habent, sine physico alterius in alterum influxu: alteræ tamen alteris ex diuina præordinatione conspirant. Vti perspicue nuper atque erudite inaugurali inter nos disputatione expositum est. Ita vero elegans hæc dissertatio: quemadmodum vero ex dictis constat, spiritum sibi res suas habere, nihil a corpore turbatum, spontaneis plane idearum euolutionibus; corpus itidem suis regi legibus & agi motibus: ita iam pro intelligenda constanti vtriusque, harmonia sciendum esse, leges ethico-logicas spirituum, & physico-mechanicas corporum hactenus sibi similes esse, quatenus earundem legum metaphysicarum generalium diuersæ, sed harmonicæ determinationes sunt. Atque adeo, si primum corporis atque animæ statum Deus conspirantem fecerit, & vtrumque suis legibus permiserit, modo cuique conuenienti; earundem ope perpetuam inter

ter illa conſenſum obtinere, vt & motus in corporibus, & motuum in anima repræſentationes ſimiliter ſuccedant, illi per cauſſas efficientes, hæ ſecundum finales, illic trudendo, & impellendo corpora, hic inclinando & alliciendo voluntatem. Quanta compendia! Quam promta difficultatum euaneſcentia! Quanta lucis in tenebricoſa adeo ſemita abundantia!

Non equidem ignoramus, animam plerisque hodie dici præſidem corporis motoremque perſpicaciſſimum, machinæ ſuæ cognitione (1) adeo plena imbutum, vt non modo regere eam qua partes ſingulas ſanam integramque, ſed & reſtaurare labefactatam potenter, ſcienterque valeat, morbos auertat, genitos repellat, paucis, fluida, ſolidaque perſpicaciter efficaciterque curet ac dirigat; atque adeo eſſe eandem cum ipſa toties medicis decantata natura. Fatendumque omnino eſt hæc & dici facile, & ſpecioſe vrgeri, modo anima noſtra, adeo ſui corporis ignara, adeo omnium, quæ in eo geruntur, inſcia non eſſet; quotusquisque enim eſt, qui vel minimam, vel viſcerum, vel eorum, quæ in corporis penetralibus fiunt, partem cognoſceret, ſi nec ex aliorum relatione, nec animalium ſectione,

S aut

1) Obiter hic notari velim, ſtatui a Stahlianis hiſce philoſophis cognitionem, cuius anima ſibi conſcia non eſt. Igitur mihi vitio ab iiſdem verti non poteſt, aſſeri (non cognitionem, ſed ſaltim qualemcunque) perceptionem obſcuram, cuius ſibi conſcia non eſt, & cuius exempla ſunt in promtu. v. §. 30. diſſert. inaug. Demus iſta mutuo!

aut lectione de rebus iis factus fuisset certior; iam vero cogita innumeros neruorum surculos, tenerrimasque eorum in communi sensorio radiculas; qui in eas animales spiritus amandabit anima, quas omnino non nouit? qui corriget enatas in sanguine turbas, quas omnino ignorat? qui vitales pro salute ægri instituet motiones, quas penitus ignorat, quid e re corporis sit, cuius supinæ ignorantiæ, ac negligentiæ plurima indies exempla oculis obseruantur? Hic illico præsto est, suppetiasque fert hæsitationi nostræ harmonia præstabilita, docetque nos, ad ista anima non opus esse, ipsam sibi machinam sufficere, a Deo ea artificii præstantia formatam, vt motus ex motu catena haud interrupta nascatur, respondeatque animæ cogitationibus, ac corporis necessitatibus, in statu tum sano, tum ægro, conspirantibus egregie machinis illis infinitis, quibus constet corpus hoc nostrum. Anima simul ita ab artifice diuino attemperata, vt nascentibus semper ex myriadibus perceptionum ac cogitationum aliis nouis, seque euoluentibus continua serie, omnia ita in animo ac corpore eueniant simultanee, vt non possint non videri minus attentis niti influxu mutuo.

Quis non videt prærogatiuam huius systematis, commodaque eius? at quis non & videt simul difficultates haud leues? Præsens est grauidum futuro, salua tamen, quod aiunt, libertate, salua Dei sanctitate. At quæcunque grauida in natura dicimus, non nisi ad vnum restricta sunt ac

vnifor-

vniformem (2) partum, ſibi ſimilem; verum iſta nihil ad forum noſtrum! id potius quæram: cum harmonia tam exacta obtineat inter animam & corpus, an dicendum ſit, animam fuiſſe attemperatam (3) ad corporis fabricam, an vero hanc ad animæ cogitationes afformatam? ſi dicas mutuam eſſe vnius ad alterum accommodationem, vti chordæ harmonice tenſæ ſibi correſpondeant mutuo, nouæ ſane enaſcuntur difficultates, ſi animam inter

 corpus-

2) Vniformis dicitur dupliciter: generice, ſic voluntatem cum Bvddeo & ceteris dicimus facultatem boniformem; neque enim appetit niſi bonum, & qua tale: ſpecifice, vt, cum dicimus ignem determinatum eſſe ad vniformem agendi modum, v. g. ad vrendum, ita vt quocunque combuſtibili propoſito non poſſit non vrere, pro extremo virium ſuarum, ſine vlla electione inter plura combuſtibilia, ſi præſto ſint &c. Quod grauidum eſt, parit naturaliter; non vero neceſſario; poteſt etiam non parere, licet non pro abſoluto arbitrio, ſed conuenientibus eo remediis adhibitis. Ita poteſt non ſequi effectus, ſi alia prioribus argumenta voluntatem afficientia opponas, v. Leibnit. theod. §. (niſi fallor) 64. Sed omittamus iſta.

3) Neutrum alteri proprie loquendo attemperatum eſt, quaſi in natura rei (corporis ſiue animæ) aliquid nouiter & ab extrinſeco principio conſtitutum eſſet, vt alteri conſentiat, quo forte modo vna alteri chorda ad vniſonum reducenda attemperatur. Ex duobus vero poſſibilibus, mentali & corporali, quorum interior mutationum conſecutio & conſecutionis ordo conſpirabant, in actum exiſtentiæ deductis vnum Deus indiuiduum fecit.

corpusque commercium ſit nullum, ſi anima etiam abſente fierent omnes illi egregii concinnique motus digitorum in tractandis muſicorum inſtrumentorum chordis, pedum in ſaltationibus intricatiſſimis, & quod magis eſt, ſi fierent ſine influxu (4) animæ tot verſus ſelectiſſimi, orationes Ciceronianæ, calculi vaſtiſſimi integrorum voluminum &c. Et quæſo pinge tibi in animo tuo ac finge ſenem typothetam (5), per omnem vitæ longæuæ curſum,

4) Conſueuimus maiora communiter machinæ transſcribere, quam ſunt poëmata iſta & orationes: plurimi ſane philoſophi formationem fœtus, non animæ tribuunt, ſed machinæ; ex præformatione quidem iſta, in ſemine inuoluta, euoluentis: atque eadem & hic ratio eſt illius euolutionis pro verſibus. Ita LEIBNITIVS ad LAMIVM. Machina, quæ calculum facit integro volumini implendo parem, non mage Deo impoſſibilis videtur, quam LEIBNITIO illa fuit, quæ operationes arithmeticæ omnes perficit; neque iſti rei aliud amplius addendum eſſet, niſi nouæ pro continuatione proceſſuum machinæ: iiſdem enim operationibus abſoluitur omnis calculus. Ceterum huc refero, quæ WOLFIVS dilucide expoſuit, de cognitione generali, ratiocinationibus &c. vt in corpore expreſſis: quæ & alibi perſecutus ſum.

5) Videtur idem hic dicendum eſſe, quod de animali muſico reſpondit BAELIO LEIBNITIVS: alibi prolixius a me repetitum. Ceterum opinor typothetis, muſicis exercitationibus ex phantaſia ludentibus (ita appellant) vix perſuaſum iri: attendere mentem digitis & moderari motum, quem ex conſuetudine corpori inducta ſequi exiſtimant. Idem de ſaltatoribus exiſtimo. *Die Tanzmeiſter ſagen: der Fuſs muſs tanzen,*

ſum, ſine concurſu animæ actiuo, reali, vi ſolorum motuum ex machinæ indole ex ſe inuicem emanantium, tot myriades millionum litterarum raptim ex loculis ſuis, volitante manu, fugitiuo oculo, arripientem, combinantemque in verba ac ſenſus diuerſiſſimos. Concipe, inquam, hæc ſi potes! vbi ſimul ſtructuram corporis noſtri, ingentemque eius ab aliis machinis differentiam ſatis accurate perpenderis; dico: ſatis accurate (6)! neque enim

nicht der Kopf: der Fuſs muſs die Tack hören, nicht die Ohren. An illi animæ vi agunt, qui v. g. perhorreſcunt ad bombardæ ſonitum contra voluntatem ſuam? Puto autem, vtrobique eaſdem eſſe motuum communicationes ex viſu vel auditu in locomotiuam.

6) Vtinam ſatis accurate liceret, per philoſophiam eorum, qui ſemper hic animam aduocant & anatomiæ penitiora contemtius habent, quod miror accidiſſe cl. Stahlio in reſpons. ad Leibnitivm. Ceterum puto iſta diſcerni poſſe: iudicare generaliter ex machinularum ſtupenda multitudine, ordine & nexu, cognitis, quod non implicet diuerſiſſimos, quales experimur, motus fieri mechanice; & explicare diſtinctius, ſpecialius atque ſtrictius, quænam iſtius mechaniſmi ratio, quæ partium connexio ſpecifica &c. ſint? Illud non requirit tantam rerum notitiam, quantam hoc præſupponit. Sed optarem, vt in vniuerſo hoc negotio æqualiter omnes ratiocinarentur! Influxum animæ in corpus concedi ſibi poſtulant Stahliani & communiter philoſophi, etſi ne quidem generaliter intellectum: corporis mechaniſmum & illius operationes negant, quoniam ſpecifice nondum explicari poteſt. Differentiam corporis noſtri ab aliis machinis allegari lætabundus video: maxi-

ſufficit obiter noſſe ſtructuram humani corporis, ſi iudicare velis de rebus iſtis grauiſſimis. Cogita autem ſimul, vt facilius in noſtra tranſire caſtra valeas, harmoniam duarum chordarum ad vniſonum tenſarum, quarum vna pulſata altera quoque edit ſonum, en conſonantiam & harmoniam! ſed non excludentem mutuum influxum (7), ſine quo non

ma hæc eſt, quod noſtri corporis machina, hactenus machina deprehenſa ſit in omnibus ſuis partibus, quod in artificialibus ceſſat: hoc dico: quo partes automati plures denuo ſunt machinæ, variis partium ſuarum combinationibus conſpicuæ; eo plura & mage diuerſa poſſunt automati ope effecta præſtari. Sed in natura, maxime organicis corporibus, hactenus quidem organorum partes denuo ſunt organicæ deprehenſæ, atque ſic porro ſine ſine.

7) Si hic finis eſt, poſſe harmoniam eſſe, vbi influxus eſt: quis diſſentiat? Sin illud, quod ſeq. §. dicitur, & hic intenditur; harmoniam ſupponere & requirere influxum: videtur illud refelli exemplo horologiorum ſine influxu mutuo conſonantium; neque id ſatis ſecure ex hoc exemplo putem colligi. Chordas nunquam allegauerim ego: certum eſt hic influxum eſſe, & mediante inſtrumenti tremore & aëris intermedii: aliis quoque caſibus id neceſſarium eſſe pro harmonia obtinenda nondum infero. Deinde vero & riſum tibi debeo: conſonantia chordarum ne quidem proprie pendet ab influxu illo, ſed a tenſione antecedanea ſimili aut proportionali: quod ſonus excitari poſſit, a tenſione eſt, quod excitetur, ab influxu pendet, quod conſonans, a tenſione; quæ & adiuuat vibrandi facilitatem & vibrationes modificat. Idem fortaſſis de corpore & anima dixeris cum VERDRIESIO: igitur nihil quæro in ἀκριβολογίαις. Neque milium terebrare tanti facio!

non eueniret ille sonus correspondens, tremens enim chorda & alteram cogit tremere, per tremorem solidi vtriusque instrumenti, vnde non succedit experimentum instrumento vtroque lanæ molli imposito, per quam tremulus motus haud potest communicari, obseruante summo viro FRANCISCO TERTIO de LANIS. in magist. nat. & art.

Quid si igitur harmonia adeo non excludat influxum, vt eum potius & supponat & requirat? absit, vt perueniamus ad hypothesin Galli illius, quam legisse me memini in diario Triuultiensi, (RAZIEL de VIGIER, ni fallat me memoria, is vocatur) statuentis, posse, salua vnione, animam esse Constantinopoli (8), corpus Parisiis, succedentibus

8) Dixit LEIBNITIVS, quod huic simile videri posset: simile non est. Obiicienti BÆLIO, posito quod anima CÆSARIS primo vitæ momento annihilata esset, corpus omnia perfecturum fuisse, vt fecit: iturum in senatum: locuturum eadem verba, &c. Respondit LEIBNITIVS: ita futurum fuisse supposito casu: perfectura omnia in anima, etsi corpus non esset; in corpore, etsi non esset anima. Id quale sit, ex ipso systemate intelligitur. Differentiam ab enunciato hic proposito, vt facilem obtineamus, reuoco in memoriam ex philosophia Leibnitiana, spatium nihil esse absolutum, sed esse ordinem rerum coëxistentium; igitur cum de præsentia rerum quæstio est, quæri ordinem, quo rebus coëxistit. Si anima sit Constantinopoli, hoc idem est, ac si dicas, animam ita existere in vniuerso, vt modificationes suæ repræsentationis vniuersi sequantur vel exhibeant corpus rebus vt Constantinopoli accidentibus coëxistens: quodsi iam supponas corpus vt Parisiorum factis co-

bus interim omnibus rite functionibus; nec crediderim suboluisse huic viro quidquam de harmonia praestituta! Si spiritum statuas res sibi habere suas, nihil a corpore turbatum; cur melancholicis eueniunt tot graues cogitationes ac turbatae ob corporis vitia? si dicas, cogitationes istas spontaneis ac praestitutis plane idearum euolutionibus esse adscribendas, respondentes motibus a Deo machinae aeque inditis in serie caussarum efficientium, ac animae in finalium caussarum serie sint impressae (9) istae cogitationes; semper manebit hiatus (10), nisi se propius

existens; tollunt se mutuo suppositiones in nostro systemate; non est enim illa anima, quae ad hoc corpus pertinet, quoniam non conspirant. Impossibile igitur est in nostro systemate (dico in systemate, vt & nostra de spatio sententia attendi debeat, & harmonia relinqui corporis & animae &c.) vt spiritus dicatur esse Constantinopoli, corpus Parisiis. Neque memini, vel LEIBNITIVM vel WOLFIVM ita loqui: quodsi tamen id factum sit, intelligendum id est κατ ανθρωπον in suppositione spatii absoluti, quod nos non concedimus. Quomodo autem superior LEIBNITII sententia ab hisce differat, puto iam intelligi: quodsi enim alterum cesset, non implicat, alterum subsistere; sed implicat, consonare & dissonare, illud, quatenus vnius hominis partes, hoc, quatenus Constantinopolin & Parisios identificantes. Si obscure loquor, & festinatio facit & rei abstractioris difficultas.

9) Conf. notam nostram 3) p. 275.

10) Non video ego hiatum, vbi vnusquisque effectus homogeneam sibi caussam habet, motus in motu, & in repraesentatione repraesentatio. Videor autem

pius contingant quasi istæ hominis partes, mutuumque alant commercium; cur v. g. picam excitant stupendam vermes (11)? quæ cogat ferramenta

S 5 deglu-

mihi videre saltum, naturæ inimicum, si caussa in corpore, præstat effectum extra se, in spiritu, h. e. si melancholicis eueniunt graues & turbatæ cogitationes ob corporis vitia.

11) In hoc systemate videtur prius euincendum esse, quod excitent vermes. Mutuum commercium concedimus, sed non per influxum realem. Si licet rectori corporis prouido, perspicaci, scientissimo &c. animæ Stahlianæ, aberrare eo, vt cum dulcedine noxia appetat: quid mirum, si læsa vndecunque machina irregulares etiam motus producat; si antecedaneæ inordinatiores animæ repræsentationes succedaneos habeant magis irregulares appetitus? Sublata caussa tolli effectum dicimus: tolle vermes, tolluntur inordinati corporis motus. Sublatis, quæ respondebant vermibus, animæ repræsentationibus, tolluntur illi appetitus. Nihil hic difficilius videtur, quam in sententia communi; neque enim ibi vermes immediate appetitum efficiunt, sed mediante sui in anima perceptione, quacunque demum. Vter autem ordo facilior: vermium motus motum; repræsentatio illius appetitum huius excitat: aut ille, vermium motus sensationem, sensatio appetitum, appetitus motum producit. Si ex vermium in anima repræsentatione quiduis aliud sequi debuit, quam ferramenti appetitus: vnde ergo exortus est? & cur aperte illa vermibus debita dicuntur? Semper ego sic existimo, facilius ex motu motum, ex perceptione appetitum sequi, quam ex motu perceptionem, & ex appetitu motum. Vermibus aperte debita, & efficienter quidem, vix dixero illa, quæ cum vermibus incipiunt & desinunt, sed in diuersis rerum ge-

deglutire prægrandia cum vitæ periculo, & quidem cum dulcedine quadam appetitus, & spe simul subsecuturæ mortis, quam anhelabat melancholica ex vermibus (cuius nunc subit memoria) vermibus expulsis & a ferri & a mortis appetitu liberrima; qui mutuam animæ corporisque actionem ac reactionem excludit, vix persuadebit aliis, ex sola euolutione idearum, quarum vna sit nata ex alia tam peruersa enata fuisse, vermibus aperte debita, quia adeo non cohærent, adeo non implicantur ista omnia, vt quiduis potius aliud sequi debuisset. Et quis credat quæso, spiritum haud turbari (12) in mirabilibus impressis fœtui næuis, infante v. g. intra

neribus, atque ita, vt quæ ratio, quis agendi modus, quæ effectuum consecutio sit, intelligi non possit. &c. Sensu medico & qualis ad praxin requiritur, concedam ista vermibus deberi: philosophico non item. Optarem autem, vt & hoc intelligere liceret, qui fiat, vt medicamenta vermibus pellendis adhiberi solita, directorem illum corporis moneant ad eos expellendos? An id mage sit cohærens, purgantia non agere in corpus, nisi mediante illo ex medicamentis in mentem aberrantem & ex mente in viam reducta in corpus transitu? Sic medicamentis vti erit appellare a pontifice male informato ad melius informandum? Verum nolo hic sollicitare aliena, sed tueri mea; ceterum esset isthæc materia susceptibilis iocorum.

12) Imo vero turbari, alioquin cessaret harmonia. Sed an a corpore? & quidem effectiue? vero & physico influxu? An ab antecedaneis earum rerum repræsentationibus, quæ in corpore motum efficiunt? Vtinam ad hoc attenderetur communiter: supponi nobis

tra vterum grauidæ capite truncato ex aspectu decollationis, membris in vtero fractis ex crurifragii con-

(contra nostrum enim systema disputantes, aut principia debent conuellere, aut in conclusionibus sollicitandis ista supponere) supponi, inquam, nobis, in anima repræsentationem rerum extra nos omnium, singularum suo modo; vt igitur ex istis rebus & earum respectu mutuo motus consequitur, quidni ex eius rei repræsentatione consequatur repræsentatio motus consequentis? Deinceps aut specifica & exquisita eius motuum in corpore euolutionis ratio poscitur? aut generalis? Exquisitam dabimus, vbi structuram omnem non solum specificam, qualis est in omni grauida, sed & indiuidualem eius fœminæ, absolutissima ratione cognitam dederint, qui talia requirunt, quibus nisi ea supposita responderi non potest. Generaliter id longe est intelligibilius ex vehementi sensuum externorum percussione, communi neruorum receptaculo communicata, vehementem denuo motum in ceteras corporis partes transiisse; nullus enim hic hiatus est: quam duplici saltu ex corpore in mentem & ex mente in corpus rediisse. Certum hic est, dici oportere omnia ab aduersariis, quæ nos dicimus: sed illos addere saltim duplicem istum saltum de suo; &, si spiritus animales tollas, tertium incomprehensibile videtur adiungi; alibi enim anima id percipit, & alibi operatur. Loquor tamen hic subtimide; neque quicquam intelligo eius sententiæ, quæ immediatas animæ in organis operationes tuetur. Interim illo æquitatem demonstrabo meam: explicent illi vnicum eiusmodi transitum, quemcunque volent, ex omnibus facillimum, & generaliter saltim, vt qualemcunque eius ideam animo concipere liceat, & cedam ego omni illa inexplicabilitatis & obscuritatis obiectione. Id nisi fecerint, cedant

conſpectu, annihilatæ manus in fœtu iam profecto obuio facto homine, cui abſciſſa erat manus &c. quænam huc ſufficit euolutio motuum in corpore? quænam tam valida eſſe poteſt impreſſio, quodnam agens? quis carnifex vtero incluſus abſcindit caput? quid

obſecro illa ſua oppoſitione, qua ſpecificas & diſtinctiſſimas, difficillimorum caſuum explicationes poſtulant, defectumque earum ſibi faciunt triumphi materiam. Tum vero hic in ſubſidium vocari poſſent Malebranchiana illius crurifragii explicatio, & meletemata VERDRIESII, leuiter immutata. Atqui iſtis omnibus non opus eſt in noſtro ſyſtemate: quis neſcit fœtum in paruo præformatum eſſe, atque illi conuenienter euolui; præformatum pro harmonia omnium inter ſe rerum; itaque conuenienter illis, in quos incidit, temporis articulis, & rerum circumſtantiis. Anne, ſi ceteris philoſophis licet ob generationis explicandæ difficultatem, cum recentioribus pæne omnibus, ad præformationem ſtaminum primorum confugere, idem ſoli LEIBNITIO non licet in ſimili, imo in eodem ipſo caſu, ſumto ſaltim cum ſuis accidentibus? Ita non opus habeo anima carnifice, quæ ipſa ſuo corpori, pæne dixiſſem ſibi, caput eripiat, aut (ſi id animæ matris tribuere lubeat) quæ infanti, neſcio quo inuiſibili gladio, caput innocens abſcindat? Nulla hic annihilatione manus infantis opus eſt, quod ego certus ſum, ab anima neque matris, neque infantis proficiſci poſſe. Sic opinor, iſta ne quidem ferire ſententiam noſtram: multo minus ferire grauius, quam cetera, quibus carnificina hic & annihilationes aut admittuntur, aut admitti videntur. Ceterum quis perfectum iam fœtum indicauit: adultum ex tempore geſtationis nouimus: vnde perfectum? & tanta quidem certitudine, vt fundamentum argumento præbeat. Sed pergamus.

quid eſt, quod partem valeat annihilare? Non ignoro eaſdem quæſtiones fieri poſſe aliis quoque ſyſtematibus, at ferire tamen grauius videntur (13) eam, quæ animæ commercium cum corpore nullum relinquit. Et cur quæſo ex gaudio mortem (14),

æque

13) Placet profecto, admitti, quod communes ſint illæ difficultates ceteris quoque ſyſtematis. Sed vbi grauiores? optarem profecto, eſſet, qui menſuram inueniret grauitatis difficultatum dimetiendæ, & qui eius applicandi methodum doceret. Non eſt ea mihi ſcientia, vt ſupplere eum defectum ſuſtineam. Vnicus hic memorandus eſt caſus, idemque ſimpliciſſimus, ſed non vniuerſalis, aut vbique applicabilis, vbi ſc. oſtenderis, difficultatem, quæ ſententiam ferit alteram, premere & alteram, modoque eodem, & præterea quoque alio. Illum hic tentabo: etſi cetera illam diſquiſitionem decretoriam eſſe non admittam; neque enim hoc probo, quod minus difficultatum mihi cognitarum habet, illud tamen reiicio, quod vnam aut plures habet, ſed inſuperabiles. Opponitur vero nobis inexplicabilitas quorundam phænomenorum difficilium ſpecifica; ego vobis generalem, omnium, etiam facilium: vter mage premitur? Opponuntur hiatus, cum in corpore ex motu motus gigni dicitur; reddo hiatus & ſaltus ſemper duplices, vnum ex corpore in mentem, alterum ex mente in corpus: vter mage premitur? Atque ſic in ceteris quoque, de quibus nihil addam ſpecialius.

14) Si anima in corpus agit, an tum eſt proportio inter ſenſationem animi gratam & ſubitam machinæ mortem? Noſti vero eſſe in gaudio & corporis mutationem, eandemque vehementem: quid ſi ita vehemens ille motus ſit alicubi in machina, vt partem quandam principem capitaliter lædat: an hoc minus

æque ac ex tristitia, ac terrore subito toties obseruarunt medici, si anima in corpus non agit? Si dicas, corpori id euenire, quod idealiter simul euoluatur in anima; quæ quæso proportio est inter sensationem animi gratam, & subitam totius machinæ mortem ac motuum cessationem; hæc sane repræsentatio non est eius, quod fit in anima, sed rei potius prorsus contrariæ, illa enim est grata gaudii impressio, hæc vitæ subitanea destructio.

Siste tibi præsentem in animo allegatum alicubi ERASMO iuuenem (15), qui Gallicam ni fallor linguam

apte dicitur, quam illud, quod anima machinam destruat ob sensationem sibi a machina exhibitam gratissimam. Eueniant hostibus meis istæ gratitudinis testificationes domesticæ. Aut qua consequentia ex grata gaudii impressione ad destruendi voluntatem anima peruenit? Vides aduersam sententiam eodem luto hærere: extrahamus nostram. Respondeat SOCRATES: extrema gaudii luctus occupat: *das spürt man im kratzen.* Puto recte LEIBNITIVM dixisse, voluptatem videri congeriem minutularum sensationum, quarum singulæ, vbi maiores forent, dolorem excitarent. Posset id exemplis doceri, si opus esset, ex omni tactu, præcipue exquisitioribus, gustu, odoratu &c. Quid si istæ minutulæ sensationes inopinato aut singulari obiecto excitatæ nimium augescant, vt non dolorem modo, sed & mortem efficiant, ob maiorem alicuius partis principis, cordis, cerebri &c. læsionem ab ea vehementia oriundam?

15) Siue puellam illam Reualiensem, HIMPSELII filiam epilepticam, Ebraica, Gallica, Latina, Græca loquentem, per initum postmodum cum pastore pagano matrimonium curatam, si fides est eph. nat. cur.

linguam morbo laborans callebat ac loquebatur, cuius antea fuerat omnino ignarus, qui & expurgatis humoribus prauis omni rursus linguæ istius notitia fuit priuatus. Corpus loquebatur verba Gallica, non sane in ordine caussarum efficientium vi machinæ, sic enim plus in effectu esset, quam fuit in caussa, in machinulis non poterant euolui verba Gallica, nisi motum ideis conformem transmisisset spiritibus anima. Et si quidem liceat ex innu-

v. acta erud. A. 1712. p. 346. Nihil hic difficultatis est. Si prophetico quasi spiritu actæ sunt eiusmodi personæ: id 1. nihil ad hoc institutum; 2. an idem de corpore dici non potest, quod de anima illarum? Quod principium egit animam, nonne idem & in corpus agere potuit, si propheticum & supernaturale fuit. Neque vero si extraordinarium saltim, & naturale tamen, fuerit, difficilius est, ex machina corporis sonum, quam intellectum verborum ex natura animæ, eam linguam non edoctæ, deriuare. Plus esset in effectu, quam in caussa, si machinæ intellectum verborum assererem: sed loquimur de sola pronunciatione, quæ sono consistit, & motu fit. Cum itaque statuerint eruditi animæ in corpora operantis assertores, vnde ista vis animæ fuerit? an a Deo ista prophetico quasi spiritu insufflata? an a malo genio effecta? an ab animæ vi quadam naturali pendeat? Tum dicam ego, quomodo id consentiat harmoniæ præstitutæ. Priusquam id fecerint, nihil determino. Facile autem intelligitur ex dictis, quid primo & tertio casu; quid secundo dicendum sit, inferius patebit, & ex harmonia vniuersali pendet. Ceterum alia adhuc multa de casibus eiusmodi notamina forent, si istos discutere aut voluntas foret aut facultas, aut vtrumque.

innumeris vnum adhuc addere exemplum virginis in ephem. Germ. laudatæ, quæ calendario ſuo inſcripſit in menſes futuros plures, quinam dies ipſi ſint futuri præ aliis grauiores, rem comprobante morbi euentu. An machina ex ſe hæc depromere, & chartæ mandare potuit, quæ prophetico quaſi ſpiritu acta videri queant?

Et quid quæſo dices de inuoluntariis actionibus(16)? quid de cordis, pectorisque, & pulmonum motu,

16) Vtrum conuenientius, eſſe debiles quaſdam earum rerum in anima repræſentationes, quarum, quia debiles & obſcuræ ſint, conſcii nobis non ſimus, cum claræ & diſtinctæ eo ideæ requirerentur: aut tantam earum rerum in anima cognitionem, ipſi animæ incognitam, eſſe, vt ſecundum eam agere poſſit ordinatiſſime? Puto minus ad qualemcunque perceptionem requiri; plus ad actiones producendas & certo ordine diſponendas. Itaque viderint, qui propria vineta cædunt, quid hic dicendum ſit? Neque regero iſta omnia fieri motu ſpirituum, ſed fieri diſpoſitione machinæ non dubito: qua illa? Dicam, cum plura anatomici docuerint. Neque tamen metuo ab argumentis LISTERI. Atque ipſe noſter illos ſpiritus propugnat peculiari diſſertatione. Sed annihilentur illi, ſi placet, ex LISTERI voluntate. Quid tum fiet de harmonia præſtabilita? Expirabit illa illico! Necquicquam ſane! Quid intereſt, mechaniſmus corporis obtineatur mediante fluido nerueo? aut alio? aut mediantibus ſolidis? aut vtriſque? Mechaniſmum aliquem eſſe in corpore, ſaltim in quibuſdam actionibus nemo quiſquam negauit. Quo illud medio fieri aſſeras, per me idem erit; namque & mihi licet, quod tibi æquum eſt, aut ſupponere aut fingere, aut probare. Neque nouis opus eſt argumentis, quo-

motu, de periſtaltica ventriculi ac inteſtinorum motione continua dum vita durat? an & iſta in anima repræſentantur? Si affirmes: vbi quæſo latent hæ ſenſationes inſenſibiles, ac prorſus occultæ omnibus hominibus, potiſſimum qua periſtalticum motum. Si regeras iſta omnia ſpirituum motu, ab impreſſione in commune ſenſorium facta congrue excitato pleniſſime ſine anima oriri, hæc & omnia alia a fluido hoc tenuiſſimo, animali, in corpore ex mechanicis ſequi legibus; licebit mihi monere te, ne nimium innitaris arundini Ægyptiæ; quidſi enim non dentur ſpiritus animales, quid quæſo fiet de harmonia præſtabilita? expirabit ea illico, nec per momentum poterit ſubſiſtere. Metue igitur tibi, poſtquam LISTERO audacter ſpiritus proſcribenti maiori hodie fiducia accedunt præcipuorum medicorum phyſicorumque plurimi, eos exſibilantes, argumentorum formidabili ſerie inſtructi, quam tamen meam haud facio, cum ſpiritus in eorum gratiam nondum auſim derelinquere; ingentem potius inculco neceſſitatem, quæ incumbit harmoniæ præſtabilitæ cultoribus, vt omni mentis

T nisu

niam LISTERO antiqua non placent: neque noſtrum hoc eſt, omnes phyſiologiæ defectus explere; faciant id, quorum intereſt; noſtra parum refert, quocunque tandem medio, ſaltim mechanico, œconomia animalis dirigatur. Aut, cui bono ſunt organa & organicæ membrorum diſpoſitiones? cui bono fluida circulantia? cui bono neruorum communis ortus? & in omnia membra diſtributiones? Teneamus vero ſpiritus noſtros animales, dum LISTERVS omne ex neruis fluidum expreſſerit.

nisu argumentorumque robore firment existentiam spirituum animalium, siue aëreorum, siue quorumcunque aliorum, his enim proscriptis corruit omnis tam comti, tam splendidi, tamque artificiosi ædificii moles; expectemus igitur argumenta hic noua ac firmiora hactenus allatis. Dum vero hæc agimus, haud obliuiscamur eorum (17), quæ supra diximus, harmoniam adeo non excludere influxum, vt potius eum postulet ac supponat, si vera sit, qualis inter chordas in vnisonum tensas harmonia.

Nihil itaque tutius (18) fuerit pro stabilienda harmonia præstituta atque a tot vel næuis, vel difficultatibus liberanda, quam si confugimus ad systema veterum, ad systema influxus illius, & in nouo systemate aliquem concedamus locum, simultaneitatem experientia clare confirmat, influxum obscure (19), sed attende tibi, forsan non omnino nulla

17) Meminerimus vero & responsionum ad pag. 278. not. 7).

18) Si systema influxus tolleret difficultates harmoniæ, neque nouas rebus ingereret: optime sic consultum foret! Vidimus autem easdem, & forte grauius, premere influxum, quæ dictæ sunt hucusque in harmoniam. Sed nolo hic repetere, quæ de systematum combinatione iam alibi occupaui. Neque impugno aliena; sed defendo mea.

19) Optime cauetur hic ab asseueratione: obscuras ideas non admitto pro mediis terminis syllogismorum. Ratio patet ex definitione Leibnitiana & Wolfiana. Promtitudo æque profluit ab exactitudine harmoniæ atque ab influxu: ambiguum ergo hoc argumentum, quod innitentem fallat, arundo Ægyptia. Quidni

nulla erit influxus experientia in ſumma illa promtitudine membrorum exequentium iuſſa voluntatis; fauent forſan & habitus, agilitasque tandem acquiſita,

habitus corporei ex repetitis machinæ motibus? nonne idem obtinet, v. g. in rotarum gyrationibus, quod aurigæ norunt? De vitalitate diſtinctius. Vita hominis eſt ab anima & corpore iunctim: vita animæ ab & in ea ſola: idem dico de vita corporis. Eſt autem vita corporis, niſi me omnia fallunt, illa corporis diſpoſitio, qua ad functiones ſuas obeundas diſpoſita eſt, eoque connititur. Materia a ſe & per ſe non viuit: neque omne corpus viuit; noſti, quid nobis differant corpus & materia: illud autem corpus viuere dicitur, cuius hæc eſt diſpoſitio, vt extrinſecus aſſumto alimento augeri, nutririque poſſit (vitam vegetatiuam dicimus) & loco etiam moueri (animalem appellamus) idemque interna vi motrice perficiat. Vbi nullum hactenus animæ influxum neceſſario requiri video: quod modum influxus neſciamus, non vrgeo; tranſigamus de modo, vbi de re & eius neceſſitate aut certitudine conſtiterit. Cum ſubito terrore vita amittitur, manere integram corporis machinam, non dixero: quis dubitet inſignem fluidorum omnium internam mutationem fieri, etſi non ſtatim extrinſecus ſe extanter demonſtrantem? Dum vero machinam loquimur, non ad ſolida tantum attendimus, ſed vel maxime ad præcipuum corporis motorem & nutritorem, ad fluida. Quo titulo experientiam claram & cuius conſcii ſimus, in hoc facto requirere illi poſſint, qui contra indifferentiam plenariam producunt rationes, quarum conſcii non ſumus, id facile eſt exponere. Qui influxum defendunt, eius veritatem experientiæ inædificant: ſed quis dubitet medium terminum argumenti debere eſſe

quisita, & cumprimis vitalitas, quæ cum machinæ materiali per se non competat, animæ debetur, at eam illa sine influxu largiri haud potest, ipsa vitæ largitio est influxus, materia a se & per se non vivit, nec sufficit ad rei negationem, quod modum ignoremus, quo vitam largiatur anima; corpus affabre constructum est, infinitæ machinæ incomprehensibili artificio, atque nexu cohærent, sed ponamus corpus vno momento per terrorem vitam amittens, annon illa machina manet integra, sed aufugiente anima vita mox destituitur, destituta illius influxu. Influxum vero intelligimus vitalitatis, etsi qualis ille sit haud liqueat; ac præuideo quidem allegandam terminorum talium, quorum ratio non satis constat, proscriptionem, at id quoque video, eos, qui cum Cartesianis adeo rigide alio-

cognitum? Igitur hactenus recte claritatem desideramus. Videamus, an idem & nobis obuerti possit. Quando contra indifferentiam plenariam pugnamus, argumentum hoc est, quia nihil fit sine ratione: id clare cognoscimus. Sed dum experientiam nostri opponentes allegant, & exempla, vbi rationes non cognoscuntur distincte; tum demum (NB. non argumentamur ab incognitis, sed quoniam dilucido argumento a priori nouimus, dari semper rationes, ideo tantum) respondemus, rationes appetendi sine dubio adesse, sed quoniam conscii earum non simus, nihil aliud relinqui, quam vt obscure saltim perceptæ sint. Atque aliud est, sententiam inferre velle ex non cognito, aliud propter generalia & cognita satis axiomata concedere, quod non omnia plene cognoscamus, quæ sunt in anima.

aliorum terminos reiiciunt, nouos alios æque incertos & minus liquidos postliminio in scenam reducere. Et quo quæso iure aut titulo ii requirent hic rigide adeo influxus experientiam, non obscuram saltem, non qualemcunque, sed claram, & cuius simus conscii, qui ipsi confugiunt ad sensationes obscuras, ad volitiones imperceptibiles, atque occultas, cum sermo est de æquilibrio voluntatis tollendo, eaque ad vnum potius quam alterum obiectorum indifferentium inclinanda ac determinanda, quod aiunt fieri a ratione præualente, etsi non percepta (20), aut animæ cognita, quidni ergo & talis

20) In vocibus vellem, vt perceptiones eodem sensu dicerentur nobiscum: dico enim a ratione præualente, etsi obscure saltim percepta, non vero vt hic dicitur: etsi non percepta. Iterumque: quidni & talis sufficiat influxus; ambiguum hoc est. Habet egregium sensum, habet vero & alium. Si aliunde constaret, influxum dari, & opponeretur saltim eum non distincte sentiri aut percipi: tum optime ista procederent, neque obscura saltim perceptio præiudicaret veritati. Hic noster casus est, de ratione præualente. Atqui alius est casus de influxu, cum demum probari debet ex experientia. Iam dixi, argumentum alicui rei adstruendæ destinatum debere esse clarum. Dabo simile: scio aliunde id, quod sub crepusculum in silua video ambulare, esse venatorem: assero venatorem: obiicit amicus, posse esse rusticum, obscuram enim esse meam perceptionem, cui non possim fidere. Puto nihil hic præiudicare obscuritatem perceptionis veritati aliunde cognitæ. Iam fac, me id non cognouisse antea, num id, quod saltare e longinquo videam, canis sit, an lepus, an lupus?

talis sufficiat influxus. Vti autem facile largior, animam in corpus non agere, vti in aliam animam (cuius tamen ratio haud magis liquet) nec corpus in animam ea ratione, qua in aliud corpus, ita nihilominus inde haud puto inferendum (21), ea plane non agere, quia nec corporis, nec spiritus natura nobis hactenus satis est perspecta. Non vero talem innuimus influxum (22), quo anima multum

Dico & asseuero leporem esse, quoniam obscure videnti sic apparet: negat alter, vel subdubitat, quoniam obscure saltim id videam. Puto obscuram perceptionem praeiudicare certitudini aut fiduciae asserentis. Hic casus est influxus, per experientiam obscure cognitam probandi. Moneo autem iterum, me obscurum sensu Leibnitiano dicere, quo sunt euidentissimae propositiones istae.

21) Ex ignorantia nostra ad negationem rei nemo sapiens & philosophus concludet; neque id fecimus; imo alibi operose id praemonuimus. Nolim vero impure omnia spiritui tribuantur, vel corpori, propter Lockianum illud suffugium, neutrius naturam esse satis cognitam. Eodem iure, quo anima dicitur mouere, dicetur & corpus cogitare; quoniam neutrius natura satis cognita est. Atqui non credo, nostrum ita argumentari. Placet interim huic dicterio aliud opponere: sufficit tantum cognosci, quantum eo requiritur, vt in altero aliquid alteri repugnans possit detegi. Quodnam illud: dixi alias, heterogenea ex se mutuo determinari vero & physico influxu non posse.

22) Siue fortem siue lenem motum efficiat, motum tamen. In illo vero est aliquid, cum dicitur, non omnem vim exserere, sed qualis requiritur. Scilicet ego hoc

multum in machina motus efficiat, sed lenem, non talem, quo anima omnem suam exserat vim, sed qualis requiritur, mitissimam, inclinantem vel spi-

vrgeo, non posse actionem animæ determinari a reactione corporis: videtur hic determinatio ex voluntate animæ pendula: cessat ergo illa difficultas; Deo enim vel ideo motum corporum adstruximus, quod illa ex corporum reactione determinatio hic cesset, & omnis effectus quantitas aut actionis determinatio ex solo eius beneplacito dependeat. Recte ista in actionibus minoribus, cum maiores sunt in potestate nostra: sed si non omnem vim exserit anima ad saltum, quem nunc facit maximum, cur non saltat aliquando & altius, siue cur, etiamsi velit (concipe militem, quem hostis persequitur, fossæ vicinum) non exserit vim suam omnem. Aut an hæc vis non est ad scopum requisita? Atqui agit vi limitata! Recte illud, sed vnde limitationis proportio? ex machina, inquit, & ex ipsa huius indole? ergo non debet saltare homo ad altitudinem quamcunque, sed proportionatam musculis & moli corporis, spirituumque virtuti animalium. Tolle vocem debet, & restitue, potest, de illo enim quærimus: non potest melius refutari systema influxus, quam verbis illis vltimis: limitatio & eius determinatio & actionis quantitas est a musculorum & corporis ratione & virtute spirituum animalium. Ista omnes intelligimus: quid nunc opus est addere, virtutem autem mouendi ipsam (quam tamen a virtute spirituum animalium distinctam non possum concipere) residere in anima, & eam proportionari ex indole corporis. Quodsi enim ego rem intelligo, indoles corporis vel spectatur generice, vt corporis inter ambientia corpora collocati, atque sic recte LEIBNITIVS, omni cor-

ritus, vel fibrillas. Vnde non potui non mirari magni nostri LEIBNITII quæstionem: si animæ vi, & non potius potestate fluidi explosionem exercentis

pori omnem celeritatem competere; itaque ex corporis generica ratione nulla sumi proportio potest: vel spectatur vt corporis organici, viui, variis partibus magis minusue cohærentibus præditi; atque hic tenendum est, ipsam illam partium cohæsionem denuo ab animæ vi pendere, adeoque recurrere quæstionem, cuinam rei illa animæ actio, qua partes in statu suo continet, proportionata aut accommodata sit? Quæro autem, non, cui fini? ad quam quæstionem subinde STAHLIVS dilabitur: sed, cui quantitati? Dicam omnia clarius in exemplo: fugit hostem insequentem miles: moram fugienti facit latior fossa: hanc transilire & percupit & pertentat; infelix saltu debiliori incidit in foueam. Videamus, quæ sit ratio? Mihi quidem ea est, quod neque musculorum cohæsio neque spirituum influxus sufficiat tanto impetui vel concipiendo vel imprimendo, quantus ad huiusmodi saltum requiritur. Idem igitur & tibi largior, si e re tua esse existimes. Sed addes forte: equidem tantam esse agendi vim in anima, quanta requiritur ad istum saltum perficiendum: sed animam non exserere vim omnem, (equidem miror cur non omnem, cum nihil magis in voto distincte cognito haberet, quam transilire foueam pro redimenda vita: sed sit ita, agat potius ex consuetudine sua obscure cognita, quæ est, vt musculorum forte nimiæ tensioni parcat, vim suam moderari) exserere proportionatam musculis, moli corporis & spirituum animalium virtuti. Concedam ista, sed edissere adhuc vnum, cum & musculorum cohæsio & spirituum vis ab anima pendeat, cur non vtrumque au-

tis saltamus, cur non saltamus ad altitudinem quamcunque? Non latuit huius ratio virum incomparabilem, nisi quia aduersarium voluit pungere: anima enim non agit vi sua omni, sed ad scopum requisita, non agit sine limitatione, imo actio eius est omnino determinata limitataque in corpore, in machina & ex ipsa huius indole; ergo non debet saltare homo ad altitudinem quamcunque, sed proportionatam musculis & moli corporis, spirituumque virtuti animalium. Cogita vt hoc largiaris, equi saltum, eumque confer cum equi mole, confer cicadæ saltum cum mole eius, & pulicis tandem stupendos saltus ad tantillam eius exigemolem, ac fateberis hanc proportionem saltuum non pendere aliunde, quam ex ipsa organorum, moliumque proportione. Euoluantur igitur cogitationes ex cogitationibus, motus in corpore ex motibus harmonice vtrinque præstitutis, an obstabit id, quo

T 5 minus

geat eo vsque, vt sufficiant moli isti transferendæ? Moles enim quantacunque sit, potest aucta vi moueri amplius. Itaque hoc velim nosse: an non possit id efficere anima vi sua omni, an non velit? Quis hoc credet, nolle vim suam adhibere ad seruandam vitam? Si non potest, cedo quæ sit proportio inter talem tantamque musculorum cohæsionem & vim animæ, vt alteram possit efficere, alteram non item. Hic puto, vtcunque res consideretur, vltimo determinationem quantitatis actionis animæ sumendam ex resistentia aut reactione corporum, hoc est, proportionem admittendam esse inter heterogenea. Ista quidem satis prolixe; plura tum ad Stahlianas quoque exceptiones alibi edisserui latius.

minus anima in corpus agere, atque ab eo pati suo modo queat, dico suo modo, peculiari, sine cuius suppositione minor foret harmonia, nec æque certa; repræsentare rem est pati impressionem (23) a re, etsi repræsentatio etiam exsurgat ab intrinseco vti in magico speculo, speculum tamen patitur ab illa imagine, quæ modificat speculum, maxime viuum, quale est anima. Sed non libet his immorari; semper enim hic regerent magnum illud argumentum (24): spiritus non agit in corpus. Etsi negari nequeat, hoc argumentum vnica niti ignorantia nostra, qui corporis æque ac spiritus indolem ac naturam quam profundissime ignoramus, etsi de iis non pauca, minus tamen essentialia, sciamus. Factum hinc, vt Cartesiani tutos se crederent argumento suo, quod

23) Huiusmodi est repræsentatio in speculis: in anima secus est; vbi non ab extra incidunt imagines, sed ab intra euoluuntur. Ceterum commoda hæc est occasio monendi eos, qui iocantur de speculis: specula proprie dicta sunt animæ in systemate influxus, vbi nunc hæ, nunc illæ imagines ab extra incidunt: in Leibnitiano systemate, etsi ipse monades suas vocet specula vniuersi, sunt specula tamen vehementer improprie; neque ille ad ideam speculi præcipue attendit ea voce, sed ad vocem vniuersi.

24) **Atqui ego non vtor isto: imo etiam generice prolatum improbaui. Valeant ista aduersus alios: me saltim non tangunt: interim, si quis ista leget, & illa conferet, vbi dicitur, præ oculis esse dissertationem meam, putabit meum id esse argumentum, quod nollem.**

quod inficiatur posse motum in hoc vniuerso augeri, & debere tamen augeri, si spiritus agant in sua corpora, sed prostratum est hoc eorum robur a NEWTONO, LEIBNITIOque, negantibus hoc principium, alio substituto: eandem in vniuerso manere virium motricium quantitatem æstimandam ex massa in celeritatis quadratum, sed qui ignoramus (25) originem, sedem, & transitus harum virium, quomodo poterimus tam præcisam iis assignare quantitatem in commoda hypotheseos nostræ, quis enim harum quantitatem tam exacte eandem certo ausit determinare in systemate infi-

25) Miror non venisse in mentem illud de grauitate, de vi centripeta planetarum &c. vbi præcisissimam quantitatem dudum eruditi determinarunt, ignorata licet origine, caussa, modo &c. Systema infinitum retinet eandem virium quantitatem, si in omni percussione corporum & motu manet eadem. Atqui hoc LEIBNITIVS demonstrauit & WOLFIVS. Exempla auctarum virium naturalia vellem præsto essent: cetera motum Cartesiana æstimatione sumtum, & augeri & minui subinde notissimum est & naturalissimum. Si, quæ hic memorantur, in instanti facta sunt; naturalia non sunt, vbi successiue fiunt omnia: quin miraculo fieri possit, vt vel augeatur vel minuatur virium quantitas, non dubito, neque vnquam id a LEIBNITIO negari vel suspicio fuit. Atqui loquimur de naturalibus! Illud vero peruelim semper cogitent lectores mei, legibus naturalibus, quoniam earum contra oppositum non est contradictorium, neque adeo ipsæ sunt absolute necessariæ, nihil diuinæ operationi, nihil miraculis præiudicari.

infinito, quale cel. LEIBNITIO videtur hic corporeus mundus; cum forsan non desint exempla aucti motus ac virium æque ac imminuti; saltem ego non video potuisse Saluatorem ac Deum nostrum tantam piscium molem in rete subito adigere, nisi nouo illis impresso motu, nec potuisse cohortem numerosam vno verbo ab eo prosterni, nisi orto in illis nouo motu, nec rupes findi, sepulchra aperiri, catapetasma templi rumpi, nisi nouo creatoque motu, hæc enim talia in instanti facta sunt, nec licet respondere motum quasi aliunde fuisse collectum, id enim temporis requirit moram proportionatam, hæc vero in instanti sunt facta, nec dicas miracula hæc fuisse, sufficit genitum fuisse motum, qui antea non exstitit: idemque dicendum de motu exstinguendo, cum subito vim tempestatis ac venti oppressit Dominus, haud dixeris vim illam repressam esse in suam originem, ac alio diffusam, ista enim tempus requirunt, hæc vero quies, hoc silentium venti vno momento consecutum est Christi mandatum, sed ista fori sunt altioris. Obstant vero nobis hic directe demonstrationes Leibnitianæ (26), Newtonianæ, Huge-

26) Hic est facti error: nihil ad hunc canonem NEWTONVS contulit: nihil HVGENIVS, quorum ille altum silet, cum & Leibnitianæ virium æstimationi Newtoniani aduersentur: hic de directionis identitate loquitur, non virium. De NEWTONO potuisset viro maximo facile subolere: ille enim propugnat vacuum, & vacuo supposito nihil de viribus certum statui posse, videtur innuere. Ego solum hic LEIB-

Hugenianæ, Wolfianæ eandem præcise motricium virium euincentes quantitatem. Veneror ista nomina, tot inuentis hecatombe dignis incluta, noui esse ingenio regiones suas, vti atmosphæræ, supremam isti incolunt, nos terræ filii imam tenemus phantasiæ nubibus obuolutam; at fateor nulla nunc eorum ad manus festinanti esse scripta, sola, quam supra allegaui, dissertatio inter nos non sine applausu excepta ante oculos est, vnde rationum earum pondera non licet euoluere; nec possum tamen diffiteri, non semper omnes eas demonstra-

NITIVM appellaui in differt. mea: sed facilis hic lapsus erat calamo festinante. vide tamen diss. meæ §. 12. Illud dubito, an expediat, demonstrationes & calculos generalibus querelis onerare. Quid non onerari potest, si lapsus quorundam vitio vertere rebus allubeat? Quid habendum sit de querela ARNALDI, animum satiari mage physicis caussis, quam generalibus calculis, id notissimum est. WOLFII mentem intelligas ex actis 1715. 283. Hoc omnes quærimus, nosse quantitates non solum effectuum & virium in caussis, sed & cetera caussarum. Neque tamen ideo priora negligimus, cum non licet & ad reliqua pertingere. Demonstrationes non vocamus, quæ nituntur suppositis siue incertis siue falsis. Verum quid facilius est, quam per te ipsum intelligere veritatem rei? Vulgares libelli mechanici exhibent leges percussionis corporum pro omni casu: vide num ante & post ictum sit eadem summa massarum in quadrata celeritatum: & habebis intentum. Vacuum siue afferas, siue neges, nihil hic præiudicat. Verum incipit fatiscere attentio mea; igitur cetera breuius perstringam

monſtrationes æque animum ſatiare, qui phyſicas mallet rationes, quam calculum, qui vtut in ſe certus, datis tamen ſuppoſitisque niti poteſt incertis ac proin inanem reddentibus vim demonſtrationis quantumuis egregiæ. Habemus exemplum manifeſtum in doctrina decantata de vacuo, ſine cuius determinata certitudine nil certi ſtatues de motu & viribus motricibus non augendis; non pauci eruditorum certo perſuaſi ſunt de vacui neceſſitate, alii ex aduerſo de eius in hac rerum vniuerſitate impoſſibilitate, vtrinque veritas ſtare non poteſt, momenta etſi credantur eiuſdem eſſe roboris; quis non ſuſpicetur, quæri demonſtrationes, vbi dari ac obtineri nequeunt ob defectum datorum ſufficientium, ob caliginem ac cæcitatem noſtræ menti adhuc incumbentem in his terris: videmur interrogare aliquando naturam, ac ipſi tamen illius loco reſpondere, vel non audientes eius reſponſum, cogimus eam vti nobis placet reſpondere, ineuitabiles ſunt technæ amoris proprii, qui eiectis præiudiciis eorum vices ſtrenue gerit. Abſit vero, vt tam inanes querelæ præiudicent dignitati ſummæ ſcientiæ tam arduæ.

Eccur vero inquirimus demonſtrationes, quæ vltro fatiſcunt, ſi oſtendere quis valeat, ipſo facto ſpiritus egiſſe in corpora, ille iam ſyllogiſmus ſolui porro haud poterit. Deum poſſe agere in corpora nemo audet negare, etſi vim argumenti magni omnem id euertat, cum Deus ſit ſpiritus; mireris vero Carteſianos haud vocaſſe in dubium cano-

canonem: quod ſpeciei non repugnat, infinito ſpiritui, id neque generi contradicit; vel potius canonis applicationem ad Deum, contentum cum aliis ſpiritibus ſub eodem genere; cum tamen alias clament, nullam eſſe proportionem inter corpus & ſpiritum, ergo & nullam actionem; quæ vero inter finitum & infinitum (27) ab illis aſſignabitur proportio, vt permittere poſſint Deum agere in corpora. Sed tranſeant hæc: videamus potius, quæ dici de ſpiritibus (28) aliis queant, ſed dicamus obiter, quæ ſaltem addimus ad emolliendam harmoniſtis influxus doctrinam; angeli ſane ſi cuſtodiæ hominum ſint deſtinati, exequi id ſine influxu nequeunt, nuda præſentia non ſufficiet auertendis periculis; neque angelus tot militum

27) Nulla! hoc enim eſt, quod quærimus: nullam hic proportionem requiri pro determinatione effectus ratione ſuæ cauſſæ, pendere enim illam a ſolo beneplacito, quod ſecus experimur in anima. conf. ſi placet, differt. mea §. 16. Vbi actio determinatur a ſubiecto recipiente, ibi oportet proportionem eſſe inter reactionem recipientis & actionem agentis: ſecus eſt, vbi actionis & effectus quantitas determinatur a ſolo agente; ibi nulla requiritur proportio.

28) Soluuntur omnia, ſi neges aut limites verba: *quibus cum harmonia peculiaris ſtatuta non ſit:* atqui & his ſtatuta eſt harmonia, quatenus partes ſunt harmoniæ vniuerſalis, omnium corporum inter ſe, omnium inter ſe ſpirituum, & vtrorumque inter ſe: vel vt Leibnitivs loquitur: mundi vt machinæ, & vt ciuitatis Dei: Dei vt archietcti machinæ, & monarchæ ciuitatis ſpirituum.

intum Aſſyriorum millia necans eos necare ſine influxu potuit, ſuique generis contactu. Angeli mali corpora obſeſſorum agitare, membra mouere, eos proiicere, diſtrahere, ac torquere violenter teſtantur paginæ ſacræ, quibus cum harmonia peculiaris ſtatuta non ſit, influxus concedendus eſt, quo factum quoque, vt comprimerentur forſan vel obſtruerentur a diabolo nerui linguæ obſeſſi illius muti, qui eiecto dæmonio mox locutus eſt, quo eodem influxu legio dæmonum porcorum gregem ſine harmonia præcipitem dedit in mare. Iam vero riſui me omnium exponam, vbi & ſpectra allegauero. Quis vero hodie ſpectra ferat? O ſtupidum ſeculum, quod laruas timet! imo vero ſpectra ſunt admittenda, aut neganda fides hiſtorica(29) iudice LVCRETIO, incredulorum patriarcha ſolertiſſimo, laudato in hunc finem acutiſſimo Anglorum Spectatori; infinitæ ſunt fabulæ circa ſpectra, ſunt tamen & quædam veræ paſſim hiſtoriæ ac irrefragabiles; talem dedit paucos ante annos medicus quidam, cuius nunc non ſuccurrit nomen, de ſpectro lapidibus feriente homines, & tecta, & confringente vitra &c. manifeſto influxu. Sed quorſum plura? Si vero intolerabile tibi videatur admittere actionem illius animæ in corpus ſuum, quæ ne atomum quidem in aëre natantem (30) mouere omni ſuo niſu conatuque ac votis valeat, en tibi ſuppetias nouas, etſi minus gratas ſyſtematis

29) In doctrina de ſpectris, velim diſtingui fidem hiſtoricam & fidem rumorum. Ego nihil determino.

30) Eſt argumentum STVRMII, non meum.

matis tertii assistentiæ, non tamen ita explicandæ, ac si Deus horologiorum indices iisdem horarum assidue admoueat punctis, neque id voluerunt, qui decretum hic diuinum interuenire censuere viri doctissimi cumprimis B. STVRMIVS (31), toties solenni protestatione id a se amoliens. Eccur enim Deus non potuit dare ac superaddere corpori animæque eam dispositionem efficaci mandato suo, vt, quæ in alia diuersi generis agere non possent, in se inuicem tamen agant vi illius decreti, quod non est transitorium, sed perpetui vigoris; regum

 man-

31) Non tribui STVRMIO & Cartesianis noua subinde decreta, sed nouas pro veteri decreto exequendo actiones. Non iterantur decreta ad quemuis creaturæ actum: sed decreti executiones fiunt nouis DEI actibus. Scio STVRMIVM protestari multa & inuoluere multa, quæ nemo intelligat. Respondeat distincte ad hæc quæsita: decretum illud aut perdurantem in rebus creatis effectum positiuum & actiuum reliquit; aut extrinsecam solum denominationem effecit: aut passiuum quid solum iis impressit? si secundum, est inefficax: operatur DEVS, & nihil efficit. Si tertium, quod videtur STVRMIVS innuere in actis erud. necesse est pro ipso actu producendo, vt denuo (non decernat agere, sed) agat DEVS, atque sic habes repetitos actus. Si primum, vicit LEIBNITIVS, ἀποτέλεσμα diuinæ benedictionis esse actiuam quandam vim in creaturis persistentem, diuinæ potentiæ effectum, a qua nunc pendeant motus. Quodsi ad hæc non responderit STVRMIVS distincte, nolo ego obscurissimæ disceptationi immisceri. Sed & de isto alibi prolixius disserui.

mandata ad posteros possunt durare, cur decreta DEI non possint esse perpetua? cur iteranda ad quemuis creaturæ actum? cum maxime exemplum decreti ac benedictionis diuinæ animalium multiplicationi dicatæ apertissimum sit perennitate sua efficacissima, cum quæuis indiuidualis generatio videri queat miraculum summum ob mirabilia inibi conspicua.

Habes igitur quisquis es, quem harum cura rerum tangit, tria hæc systemata in vnum fusa, harmonice conspirantia, ac sese inuicem fulcientia, lubentes enim admittemus harmoniam, eamque suo modo præstabilitam, præuisamque plenissime a Deo, voluntati hominis liberæ haud aduersam, actionem, reactionemque mutuam animæ ac corporis ordinatione diuina nixam admittentem (actionem scil. vitalem, vitalitatis in corpore fontem, τὸ mechanicum a τῷ vitali discriminantem, debitam nutui diuino, vel inspirationi potius spiraculi vitarum haud sane transitoriæ, sed & posteros spectantis) actionem vero lenem, inclinantem, monentem quasi spiritus, nec repugnantem directioni corpusculorum secundum commune centrum grauitatis mouendorum. Fauet sane hic nobis effatum sapientis: corpus hoc mortale prægrauat (32) animam, terrenumque hoc tuguriolum premit dissipatam mentem. Prægrauare ac

32) Nolim voces vrgeri: neque credo corpus intelligi proprie, sed appetitus animæ inordinatos, sensuales. Dicitur, solem exire e cubiculo sponsi ad instar. Dicimus magnetem trahere ferrum.

ac premere dicit influxum eumque haud leuem; patitur igitur anima a corpore! quicquid oggranniat ratio mea, quicquid obstare videatur excellenti Iesuitæ P. TOVRNEMINIO: ac dum hæc illino chartis, occurrit dictum aliud Rom. 13. της σαρκος προνοιαν μη ποιεισθε εις επιθυμιας, carnis curam ne habeatis ad concupiscentias. Patitur ergo anima a corpore excitante in ea concupiscentias influxu funesto. Quod certe argumentum insolubile (33) mihi quidem videtur. Nemo nobis vitio verterit hanc, quæ nonnullis videri queat, μεταβασιν εις αλλο γενος, si monuerimus, videri nobis, semper alterutro oculo sollicite respiciendam esse reuelatam veritatem, dum altero naturam, ac veritates naturales serio cultioris rationis conatu peruestigamus. Hocque ipsum vult vnio animæ ac corporis, realis omnino ac physica dicenda (etsi talis non sit, qualis inter corpus ac corpus aliud obtinet) constituere enim suppositum debet ex ipsa hac vnione, & qua tale, viuum; quo sane haud eualescit metaphysica vnio (34), nisi in reali

V 2 funde-

33) Argumentum ex ep. Rom. mihi non videtur insolubile: an minus conueniens est, dicere: appetitus animæ, qui curam illam corporis comitantur, imo qui antecedunt & persuadent mihi, esse caussas appetituum succedaneorum? Appello hic ad examen eorum omnium, qui cogitationum suarum successiones attendunt, & effectuum cum caussis similitudinem aut cohærentiam amant. Cetera μεταβασιν εις αλλο γενος non opposui.

34) Metaphysica vnio est realis vnio, etsi non physico influxu nixa; nolim igitur opponi metaphysicam &

fundetur vnione, diuino nutui, corpus animæ aptanti debita, etsi nobis haud clare ac distincte explicabili.

Sed abripimur in mare hoc vastum vltra quam ferebat animus! litora libet legere, non egredi in altum! Manum itaque de tabula sumimus; scripsimus coniecturas: nec ea, quæ dedimus vltra ingenii lusus, eosque exiles satis fas est euehere: festinans canis cœcos parit catulos! Nostra hæc vna die concepta mente, vna die coniecta in chartam sunt! Quod cito fit, cito perit! Dum agnoscimus ingenue nostram præcipitantiam, excusamus, emollimusque simul scriptionis imperfectionem ac dissonantiam. Stupiditatem nostram mirabuntur acutiores & ex alto nos oculo miserenti despicient. Nec merentur aliam æstimationem leues coniecturæ! absit, vt impugnemus aliorum systemata; lites fugimus, viros insignes veneramur, etsi eorum subinde hypotheses intueamur inconsideratius, vti plebeii homines excellentium pictorum tabulas sine iudicio sufficiente. Contemplanda est veritas, atque inquirenda, peruestiganda naturæ penetralia, sed sine lite, sine felle, sine satyra, aurem enim

realem. Diuinum nutum corpus animæ & animam corpori aptasse ipsi profitemur: nescio ergo, quid amplius addendum sit, nisi influxum postules, eundemque effectiuum, physicum, non obiectiuum aut normatiuum &c. Illum vero negauimus: neque eius necessitatem agnoscimus.

enim cuique vellicet aſſidue dicterium id, quod patribus Triuultinis, quo ſuos in acerbiore ſatyra ſodales cenſuit, in aurem dixit Gallici decus Parnaſſi BOYLAVIVS.

Corſaires attaquant Corſaires
Ne firent jamais leur affaire!

Conſpirent igitur animi eorum, qui veritatem amant in eius inquiſitione, & adhæreant veritati ſoli perpetim; a nobis hæc ſcripta non ſunt, niſi vt diſputandi ſuppetat materia, plena omnibus iudicandi, reiiciendi, aut adprobandi libertate conceſſa. Acta enim nunc eſt fabula! Qualitercunque acta ſit: plaudite! vel explodite!

VIRO AMPLISSIMO, & CELEBERRIMO

IO. CLERICO

SAL. & OFF.

GEORG. BERNH. BILFINGER.

COmmunicari tecum, vir eruditiſſime, primitias academiæ ſcientiarum Petropoli inſtitutæ, non miraberis. Debetur id fundatorum gloriæ, vt viris tui ſimilibus amplior de ſocietate noſtra, atque illius legibus, notitia communicetur. Eſtque etiam hoc tanti momenti inſtitutum, vt facile præuideam, non ingratas tibi

hasce litteras fore, præsertim ab eo venientes, quem tu fortassis offensum putas liberiore sententia. Accipe primo loco, quæ ad publica pertinent, deinde quæ solum me concernunt.

Sunt anni aliquot, ex quo PETRVS magnus Parisinæ scientiarum academiæ institutum adeo approbauit, vt simile collegium conuocare Petropolin apud animum constituerit suum. Cum de ea re sæpius & attentius cogitaret, facile peruidit, pro ratione loci & gentis, necessarias esse aliquas in imitatione illa variationes. Itaque rem omnem sic instruxit, vt præter academiam scientiarum, Parisinæ æmulam, haberetur academia quoque pro iuuentute instituenda, Germanicarum exemplo, gymnasium denique præparandis adolescentibus destinatum, & academia artium. Academiæ scientiarum est, singulis hebdomadis binos habere conuentus priuatos, publicos singulis annis ternos. Comprehenditur illa tribus classibus, mathematica, physicaque, cui partes medicinæ omnes inuoluuntur, & politica, cui philosophia, humaniores litteræ, & iura subsunt. Scopus est, vt communi consilio examinentur, quæ in disciplinis huc pertinentibus possunt videri dubia; vt veriora, cum opus est, nouis firmentur fulcris; si quæ desunt, pro virili nouis suppleantur inuentis. Quæ societas digna luce publica iudicauerit sodalium suorum meletemata, singulis annis referet in commentarios, atque ty-

pis

pis suis vulgabit. Licebit, si quibus inter exteros placet, nobiscum suas communicare lucubrationes: earumque digna meritis ratio habebitur in actis nostris.

Præcipui sunt academicorum labores, quos dixi: accedunt alteri tamen, quibus singuli professores tenentur, singulis diebus, instituendæ iuuentuti horam vnam impendere. Distributa est ea opera his legibus, vt quotannis absoluatur explicatio omnium partium matheseos, physicæ, medicinæ, philosophiæ rationalis & practicæ, iuris publici vniuersalis, & diuersorum regnorum specialis, historiæ recentioris, & antiquitatum.

Præparantur autem Latini sermonis notitia, exercitationibusque eo pertinentibus, studio item arithmetices & geometriæ, geographiæ historicæ, & compendiosa historiæ vniuersalis enarratione adolescentes Rutheni atque exteri in gymnasio. Denique qui artibus operam dare cupiunt, in academia, quæ dicitur artium, vtuntur pingendi, sculpendique magistrorum & architectorum ciuilis atque militaris institutione gratuita. Interrupisset vtile consilium præmatura imperatoris PETRI mors, nisi, eandem mentem induta imperii hæres CATHARINA, immensos illius vsus similiter intellexisset. Ipsa igitur imperante fortius vrgeri omnia cœperunt, adeo vt primo imperii anno res omnis perficeretur. Collectis in hanc

vrbem academicis, primum solennem conuentum societas egit d. 27. decembr. 1725. Sermones typis excusos præsentibus adiungo litteris, honoris tibi debiti caussa. Ex præfatione intelliges, quam honorifice hic litteræ fuerint habitæ. Maius tamen hoc est, quod nuperrime (d. $\frac{1}{12}$. aug.) ipsa imperatrix augusta secundum academiæ publicum conuentum sua dignari præsentia voluerit. Excepta est sermone Germanico, namque huius idiomatis gnara est, a professore antiquitatum THEOPHILO SIGEFRIDO BAIERO, Regiomontano, variis in litteraturam, præcipue orientalem, meritis claro; secutus deinde est Latino sermone IAC. HERMANNVS, notissimus ex phoronomia sua, & inter primos geometra; huic per ordinem incumbebat prælegere societati commentationem aliquam; ex instituto igitur conuentuum publicorum primo enarrauit historiam geometriæ veteris & recentis; deinde ventilauit ex optica quæstionem: an eousque perfici telescopia possint, vt eorum ope liceat res in planetis minutiores, incolas, si qui sint, & animalia detegere? Recitata commentatione ista, negantis sententiam, societatis nomine approbauit CHRISTIANVS GOLDBACHIVS, geometra clarissimus; panegyrin vero, addita gratiarum actione humillima, dimisit HERMANNVS. Interfuit AVGVSTA hisce omnibus, vltra duas horas, throno sedens: finitis vero illis gratiam testatura suam, singulos professores ad deosculandam manum augustam admisit.

misit. Ista, vir celeberr. prolixius refero, vt & ipse videas, & si ita visum fuerit, per te alii quoque intelligant, quonam scientiæ & humaniores litteræ modo apud Ruthenos recipiantur? quo loco habeantur? confido enim, id non sine vestra voluptate futurum.

Transeo ad alterum epistolæ argumentum. Nunciatum mihi est ex Germania: fecisse te, vir celeberrime, mentionem commentationis meæ hypotheticæ de harmonia præstabilita, in aliquo bibliothecæ tuæ recentioris tomo; indignari te sententiis meis, tanquam humanæ libertati, consequenter sano sensui, & bonis moribus, admodum contrariis. Nondum licuit mihi esse ita felici, vt librum nanciscerer, inquisiturus, quousque mentem meam expresseris? quousque sententiam impugnaueris? vel oneraueris auctorem quoque? Non igitur licet ad singula speciatim disserere: multo autem minus constitui de eo conqueri, si quid grauius de me statueris. Faciam illud, quod res postulat, quod mea de te existimatio suadet, quod præsentes admittunt circumstantiæ. Ostendam breui enarratione, quam nihil libertati contrarium inuoluat harmoniæ præstabilitæ negotium: & tuo deinceps arbitrio relinquam, annon expediat, vt in Gallicum translata sermonem, in sequenti tomo compareat? addita tamen, nisi graue est, admonitione, quod scripserim ista nondum visis animaduersionibus tuis: ne lectores ægre ferant, si quæ sint, quæ

ſpecialem a me declarationem poſtulaſſent, & acceperiſſent viſa, ſed non viſa, non accipiunt. Ecce ſententiam:

* * *

De harmoniæ præſtabilitæ ad libertatem humanam habitu, breuis declaratio. Auctore G. B. B.

Debent id ſanæ rationi, & humani generis bono, quicunque *theoreticas* reſoluere quæſtiones ſuſcipiunt, vt ne impingant aduerſus veritates practicas. Debent autem, ſi quibus impegiſſe videntur, honori ſuo, vt ſe ab illo facinore liberos eſſe teſtentur, & quam dilucide fieri poteſt, oſtendant. Quæſtio de explicando animi & corporis humani commercio, quoniam *de modo* concipitur, ad theoreticas pertinet. Sententia de libero hominis arbitrio, quia legibus & pœnis morali ſenſu acceptis neceſſaria eſt, inter practicas numeranda eſt veritates. Non igitur prima ſic exponi debet, vt cadat ſecunda. Credo, omnes mecum circa *ius & officium hoc* conuenire: quæſtio itaque omnis *circa factum* vertitur. An explicatio commercii illius *Leibnitiana*, per harmoniam inter corpus & animam præſtabilitam, officiat libertati humanæ, an ſecus? Si recte calculos ſubduco, non officit. Rationes, vt ego negotium concipio, hæ ſunt. Harmonia præſtabilita abſoluitur *duabus* quæſtionibus: & libertas *tertia*, nihil ad priores pertinente. 1. Si ad motum, in organis ſenſoriis factum, ſequitur in anima hominis repræſen-

præſentatio illius obiecti ſenſibilis: quæritur, qualis ſit hæc ſequela? & quo illa modo fiat? Hoc pertinet ad commercium corporis cum anima: & explicatur *prima parte* harmoniæ præſtabilitæ. 2. Si ad repræſentationem alicuiùs obiecti in anima, ſequitur etiam in anima appetitio & volitio illius rei, quæritur, qualis hæc ſit ſequela, & quo illa vinculo cohæreat? *Hoc pertinet* ad libertatem, & non ad commercium animæ & corporis: perficitur enim tota hæc res in animo. Tranſitus animi a repræſentatione rei ad appetitionem eius, vel auerſationem, locum habet in mente ſeparata: habet in anima corpori vnita, ſed ſine corporis concurrente opera. *Explicatio* igitur commercii inter animum & corpus *quæcunque*, ab hoc tranſitu explicando abſtrahere in vniuerſum & poteſt, & proprie loquendo debet. 3. Si ad appetitum vel auerſationem voluntatis in animo ſequitur motus in corpore fini illi conueniens, quæritur, quæ hæc ſequela? quanam efficacia & modo obtenta? Hoc pertinet denuo ad commercium corporis & animæ: & huius expoſitio *ſecundam* harmoniæ præſtabilitæ partem abſoluit.

Ex dictis iam conſtat *generatim*, quod harmonia præſtabilita exquiſite loquendo libertatis ſphæram ne contingat quidem; multo minus reſtringat; aut omnino deſtruat. Velim hoc ſollicite penſitari. Scio, quod momentum trahant. Si conciſe nimis aut ſubobſcure expoſita videntur, affundent lucem, quæ dixi in dilucidationibus meis philo-

philoſophicis de DEO, anima, mundo, S. III. c. IIII. §. 336 - 341.

Fortaſſe in *ſpecialibus* ſedet vlcus? Tange: nihil dolet. Ad *primum* dicimus: animam ex ſua ipſius natura euoluere repræſentationes illas, quas ſenſationes dicimus. Fatemur earum originem immediate non eſſe ſub imperio voluntatis; non eſſe arbitrii mei, an ſentire dolores velim, cum vapulo; neque an verbera ſic percipere, vt gratam animo ſenſationem exhibeant? Agnoſcimus autem, quatenus antecedaneæ volitiones cauſſam ſenſationibus præbent, eatenus mediate illas eſſe ſub arbitrio. Poſſum enim auertere oculos, cum videre has chartas nolo. Hæc receptis conformia dogmatis expoſui in dilucid. memoratis S. III. c. II. §. 250. coll. S. I. c. II. §. 56. Neque aliud dicit, aut poſtulat harmonia Leibnitii præſtabilita, quoad hanc partem.

Tranſeo ad *ſecundum*. Statue vero de libertate, quicquid velis: nihil inde ſeu commodi ſeu incommodi in harmoniam redundat præſtabilitam. *Modo hæc teneas*, præſcire DEVM ab æterno, quid anima tua libere decretura ſit? Huius enim voluntati adcommodauit corporis tui machinam creator. Poſſum igitur penitus euitare hanc de libertate diſquiſitionem; docui autem in dilucidationibus meis, quæ ſit eius natura. §. 301. 302. quomodo probari per experientiam poſſit? §. 304. 305. quomodo ſit ob conſequentias morales neceſſaria? §. 306. - 308. quomodo ab obiectioni-
bus

bus omnibus vindicanda? §. 309.-315. Fortassis sunt eo in loco aliqua, quæ distinctius, quam vulgo fieri solet, euolui.

Tertium in eo absoluitur, vt quis credat, posse DEVM construere machinam, qualis est humanum corpus, eo artificio, vt ex ipsa sui structura, ordinariisque motuum legibus illos in sese motus producat, quos DEVS præuidit respondere volitionibus animæ: posse, inquam, id DEVM, & voluisse. Nihil hic peccari puto. Nouimus, moralitatem non consistere in machinis, sed in mentibus: in volitionibus, non in motibus. Nouimus, regimen corporis non posse animo denegari, si propter volitionem sequatur effectus, sine volitione non secuturus: etsi anima illum motum physice non producat. vid. dilucid. cit. §. 331. Quomodo solemus philosophari de caussis moralibus? nonne regunt physicas? nonne reatus contrahunt ex actionibus, quas physice tamen non perpetrant? Denique notari velim, quæ de actionibus hominum *externis* in contradistinctione ad internas recte præcipiunt morum doctores; pendere ex phænomeno siue *facto potius*, quam *a modo* explicationis; non interest reipubl. quomodo homicidium sequatur ex prauo appetitu, sed an sequatur? Factum vero, hoc est consecutionem motus in corpore post & propter appetitum in animo, non negat harm. præst. sed modum explicat diuersimode ab aliorum systemate. Tum vero etiam in animo differunt appetitus illi, quos actio sequitur.

tur, ab alteris. Poſſent varia diuerſitatis capita allegari, ſi illam diſquiſitionem locus hic admitteret. Quodnam ſit harmoniæ præſtabilitæ *momentum*, & quam illa nihil cum moralibus diſciplinis commercii habeat, ſed in ſola facti vtrinque agniti, explicatione philoſophica conſiſtat, pluribus oſtendi in dilucidat. §. 318. - 320. & §. 356. Obiectionum vero, quæ ad meam notitiam eo tempore peruenerant, omnium ſolutiones dedi §. 346. - 350. pag. 352. - 369. earundem dilucidationum, Tubingæ A. 1725. in 4. editarum.

* * *

Iſta ſunt, vir celeberrime, quæ, ſi operæ pretium iudicaueris, pro mea aduerſus orbem litterarium excuſatione publicari præoptarem. Non ſum ita hoſpes in ſcriptis tuis, vt ſuſpicer, te ægre laturum, quæ ſcribo. Potius confido, te exiſtimaturum, quod fauore tuo digna ſit hæc mea ſollicitudo. Vale, & rem litterariam orna diutiſſime.

Dab. Petropoli d. $\frac{19}{30}$ ſeptembr. 1726.